

יְהוָה יִחְיֶה
EXALTABITUR SOLUS

FASTI DANICI.

*Universam tempora computandi
rationem antiquitatis in DANIA
et Vicinis Regionibus
observatam*

LIBRIS TRIBUS.
exhibentes

*Ex varijs patrie antiquitatibus
et Autoribus fide dignis eruti,
ac in lucem emissi
iamq; aucti ab*

OLAO WORM.D.
*Medicine in Acad. Hafn.
professore publ.*

CONTERENTUR

RENITUS

HAFNIA

*Apud Ioachimum
Møtthensium Bibliopolam
ibidem primar.*

Sermsi: Danie, Norvegiae &c. Regis sculptor Simon de Pas sculptor.

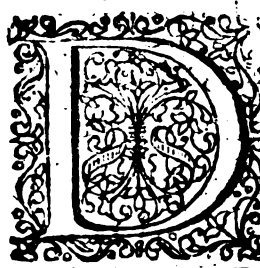
SERENISSIMO AC POTENTISSIMO

Principi ac Domino

CHRISTIANO IV.

Daniæ, Norvegiæ, Vandalorum Gotho-
rumq; Regi, Duci Slesvici, Holsatiæ, Storma-
riæ & Dithmarsia, Comiti in Oldenburg &
Delmenhörn. &c.

Domino suo Clementissimo S.

UM PRONO VULTU, MAJE-
stati tuæ, Rex Serenissime, soltra &
solutura sacra accedit Reli-
gio, Musæ procumbunt Academi-
cæ, Politicum firmatum ac stabili-
tum festinat Regimen, Indicis exoticisque merci-
bus locupletata accedit Mercatura; palatiis, urbibus,
& propugnaculis decorata tota advolat Dania: imò
terra ipsa tam pacato refocillata regimine, diu re-
conditos auri argentiq; coronæ tuæ effundit the-
sauros: unâ venerandæ antiquitatis Rudera patria,
situ & squalore hacten° obsita, & à cunctis spreta &
neglecta, benignitatis tuæ sereniori récreata aurâ.
votareliquis jungere, tuumq; ò Regum maxime,
porrò implorare favorem, haud dubitant. Reliqua
splendida, præclara, imò triumphos agentia dum
vident: benignioris fati spe sustentata, ad genua Ma-
jestatis tuæ opem petitura procumbere decreve-
runt. Verum enim verò in tanto Graæ Latiaeq; lite-
raturæ, imò omnium disciplinarum tuis sub auspi-
ciis, in Septentrione splendore, sordida, squalida,
lacera, quin & Majorū nostrorum incuriâ dilania-
ta ferè, severiorum hujus ævi Catonum censorias

metuunt virgas, ac in vulgus prodire verentur, n
tux Majestatis illustrata serenitate, munita prote-
ctione, sustentata robore, vires animumq; colle-
gerint. De quibus dubitare ut nequeant, hasce Fa-
storum Danicorum expetitas reliquias, añi seriem
temporaq; juxta decreta majorum nostrorū, cōm-
putandi rationem exhibentes, nostraq; operā à situ
& spūallore erutas, ne despice. Quò benignitatis
tuæ fulgore irradiata, metum deponant, meliori-
q; lucis usurā frui occipiant, quæ recondita adhuc la-
tent, prisca virtutis Danicæ trophæa, Heroum-
q; in hisce oris neglecta bustorū Rudera. Interea Deum
Opt. Max. sollicitis veneror precibus, dignetur Se-
renis. Regiam tuam Majestatem afflictæ suæ Eccle-
siæ asylum, Septentrionis clypeum fortissimum,
veræ Religionis pietatisq; zelo, hostibus sinceræ
Christi gloriæ jam objectum, cælestis sui exercitus
agmine stipare, sub umbra alarum suarum prote-
gere, ac læta optataq; victoriā clarum, saluum &
incolumen ad nos reducere. Ut Regna hæc pietate
tuâ firmata, ne hostiū ferocientiū reformident in-
sultus, nec tenebrionum callidè irrepentium me-
tuant laqueos; sed te excubante, Pietati & justiciæ
tranquilla prebeāt halcionia, ac æterno & immor-
tali Regū Regi pro tuâ incolumitate vota precesq;
fundere haud unquam desinant. Vale ac vive quā
diutissimè, quam prosperrimè Rex Clementissi-
me, Hafniæ Idib. Octobr. An. M. DC. XXVI.

*Serenis. Reg. Majest. T.
Subiectis.*

OLAUS WORM D
Med. Prof. P.

LECTORI SINCERO ET BENEVOLO S.

MIRABERE PROCVL DUBIO, Lector candide, quid me Medicis studiis non solum innutritū sed & quotidianis molestissima, praxeos laboribus penè confectum, Academicisq; exercitiis abundè occupatum, eo impulerit, ut hæc à nemine hæctenus tentata, sed densissimis vetustatis tenebris involuta eruere, & in conspectum sæculi literatissimi producere annisus sim. Prasertim cum res, quam hic tractamus, à nostratium quam plurimis, non solum non magni fiat, sed & despectui habeatur ac ad Rusticos & Agricolas omnis humanioris literatura planè rudes jam amandetur ac detrudatur. Ne igitur temerè aut inconsultò solius ingenii (quod in me quàm sit exiguum non ignoro) ostentandi studio id à me factum arbitrere; paucis consilii mei rationes exponam.

Ateneris peculiari quodam instinctu, ut patria antiquitates & neglecta ab aliis monumentorum rudera, literaturam priscam, aliq; majorum instituta, non solum inquirerem, sed & intelligerem operam dedi sedulam: unde factum ut varia hinc inde, partim ab Amicis, partim variorum locorum perlustratione, ad hanc rem facientia conquisserim. Non quidem eo fine, ut in vulgus ea emittere, aut publici juris facere, sed ut à gravioribus curis defessum animum iis recreare valerem. Nec destiti etiam apud Magnates, ubi sermo de talibus inciderat, si quidejus generis haberent expiscari, & ut

vel liberali animo, vel lege talionis reposita communicarent, urgere.. Donec tandem apud Virum, ut omnis prudentia politica, ita historiarum & antiquitatis Danica peritissimum, genere, inquam, factis & virtutibus nobilissimum Dominum CHRISTIANUM FRISIUM de Kragerup, Regia Majest. Cancellarium Magnum, Equitem Auratum, Academiae Regiae quae Hafniae est Conservatorem Summum; & horum studiorum mentio incideret; quorum amore cum me flagrare animadvertisset, non solum liberali animo varia & rara in hoc genere, ex instructissimo suo thesauro promptissime offerebat, sed etiam ut de neglectis nostrae gentis Fastis peculiariter aliquid meditarer, serio urgebat.

Ego v. imbecillitatis meae mihi conscius, tam laborum & negotiorum ordinariorum molem, quam alia mihi domi nota pratendens, ab hoc onere, cui humeros meos impares futuros animadverti, excusatum me futurum confidebam. Attamen pro innato patriae amore, rei q; literariae amplificandae studio, singula minora reddendo & documenta, operam, favorem & benevolentiam singularem offerendo, opus constanter urgere, utq; vel in hisce vires periclitarer hortari non destitit. Heras ille Nobilissimus. Haud exiguam ratus antiquitatibus patriis hacc allatura lucem. Cujus viri auctoritatem negligere, benevolentiam respicere si sustinuissem, ne plane ab omni ratione alienus viderer. Malui itaq; vel fama potius jacturam subire, quam ejus monitis refractarius esse. Hujus igitur auspiciis de Fastis Danicis ea quae hic vides, ex variis instrumentis huic negotio inservientibus, antiquitatibus patriis, & autoribus fide dignis consignavi: in
qui-

quibus non verborum ampullas; sed rerum pondera, simplici ac veritati congruo stylo persecutus sum.

Rem verò ipsam quod attinet, ea etsi à quamplurimis nullius pretii esse putetur, & ad idiotas ferè amandetur ac detrudatur; altioribus tamen & firmiter innotuitur fundamentis, quam ut à vulgo capi valeant: siquidem magnanimorum Imperatorum, peritissimorumq; Astrologorum, tam apud Ægyptios, quam Græcos & Romanos ingenia haud parum exercuerit. Ejus enim momenti negotium quod hic tractatur, omnium rectè sentientium calculis existit, ut sine eo nec Respublica consistere, nec commercia exercere, nec debitum DEO servitium prestare quis valeat. Temporum namq; computandi rationem si sustuleris, quid rite perages? quid de Deo, de sacris, de contractibus, aliisq; infinitis sincerè judicabis?

Hac autem apud quosdam exactior, apud alios non ita accurata licet fuerit; à rudioribus tamen initiis apud omnes gentes paulatim ita crevit, ut tandem eam quàm jam conspicitur adeptam sit formam. Quam lubricam, ineptam & impolitam Fastorum ideam ante tempora Jul: Cesaris obtinuerint Romani, est in propatulo; tanti tamen erat aestimii, ut solis sacerdotibus, instar magni secreti, inter sacra maxime arcana reservandi, sit concredita, antequam à Cn. Flavio scribà; in vitis patribus, juris publici sit facta, de quo lege Macrobi. i. Satur. Cap. 15.

À Majoribus nostris non penitus neglectum hoc studii genus ex relictis monumentorum fragmentis cum videamus, cur non id proderet, & ingeniosa eorum tentamina à situ, squallore & interitu vindicare liceret, ut in

Sep

Septentrione etiam qui ingenio certaverint extitisse vel
exteri agnoscant? Licet saltem id quod alii otio, alii com-
potationibus aliisve ludicris tribuunt, huic negotio indul-
gere, iisque quibus talia minus displicent, sine invidia, pro-
desse. Si usum alium hac habitura non sunt; ingeniiis for-
tè politioribus ansam suppeditabunt relicta adhuc apud
nos Cimbrorum & Danorum virtutis trophæa, à situ &
squallore eruendi, & a vide multorum expectationi sa-
tisfaciendi.

In Fastorum speciali enodatione, artificum in hoc
genere, quamvis illiteratorum, decreta, relationes & sta-
tuta prodidi, ac eadem qua accipi fide reddidi: non quod
ea in omnibus approbem, aut proratis lectori obtrudam:
sed ut, qua etiamnum sit multorum de hisce iudicium
exponerem & tantum quisq; de iis caperet, quantum lu-
beret. Nec enim omnium popularium opinionum ra-
tio reddi potest, aut expeti. Priscam simplicitatem in
talibus admirari potius addecet, quam cavillari & opti-
me cogitata in sensum deteriore detorquere.

Argutias aut subtiles Philosophorum disquisitio-
nes hic non expectabit Lector candidus: sed rei neglecta,
utilis tamen & jucunda, simplicem enarrationem & lu-
culentis testibus confirmatam seriem. Quam ut aquo
animo accipiat & in meliorem partem interpretetur ro-
go, donec erit qui & hac, & alia hætenus neglecta & de-
spectui habita, sua dignitati & splendori, lautioris otii
adjutus commoditate, restituat. Interim vale & co-
natibus fave.

INDEX

INDEX CAPITUM HORUM FASTORUM.

LIBRI PRIMI.

Caput.

1. Quid ad Fastos excogitandos homines impulerit.
2. De Nomine & Etymologiâ Fastorum Danicorum.
3. An Fasti qui in lignis consignati extant, Baculi annales & Calendarii commodè vocari possint?
4. Quid Fasti Danici, & quibus potissimum consent.
5. Qua figurâ & formâ conspiciantur hi Fasti.
6. De Origine & autore Fastorum Danicorum.
7. Quando primum excogitati hi fasti.
8. Quænam fuerit idea Fastorum Danicorum antè veri DEI cultum.
9. Quando veteres hi Fasti correcti & novis Festorum noris adacti.
10. Quem in finem excogitati sint hi Fasti.
11. De Anno Danico.
12. De Anni Danici exordio.
13. De Mensibus Danicis.
14. De mensium nominibus Danicis.
15. De Septimanis.
16. De diebus Danicis.
17. De divisione lignorum Fastorum.
18. De Festorum signis.
19. De Cyclo Solari.
20. De Cyclo Lunari, seu Aureo numero.
21. De mobilium Festorum per Fastos Danicos inventione.
22. De diebus atris seu infauftis Græcorum & Ægyptiorum.
23. De Romanorum diebus atris & ominosis.
24. De diebus atris Danorum & Gallorum.
25. Quid de atrorum aliorumque ejus generis dierum observati-
onibus tenendum.

LIBRI SECUNDI.

Caput

1. De Fastis Danicis in specie.
2. De Fastorum perfectorum genere primo.
3. De Fastis ejusdem census. sed figuræ diversæ.
4. De Fastis perfectis secundi ordinis.
5. De tertii ordinis Fastis perfectis.

b

6. De

6. De imperfectorum Fastorum genere primo.
7. De Fastorum imperfectorum genere altero.
8. De Fastis restitutis, & ad sæculum nostrum accommodatis.
9. De Fastorum restitutorum genere priori.
10. De Fastorum restitutorum genere altero.

LIBRI TERTII.

Proœmium.

Fasti Runic completi Antiqui.

Caput.

1. De Fastorum completorum structura.
2. De literis Runicis, quibus Fasti exarati.
3. De Numerorum notis & nominibus.
4. De Notis Dominicalibus.
5. De aliis quibusdam horum Fastorum notis.
6. Vocabula quædam Danica exhibet, nobis jam minus familiaria.
7. Notæ in ea quæ de Festorum mobilium inventione tradunt hi Fasti.
8. Notæ in Chronologiam Fastorum.
9. De Cyclo Paschali.
10. De Amuletis contra Apoplexiam & Hydropem.
11. De recentioribus quibusdam Fastis membranis completis.

CATA.

Ad Excellentissimum Virum,

Dn. Doctorem

OLAUM WORMIUM

IN REGIA ACADEMIA HAFNIENSI

Medicinae Professorem ordinarium

Fastorum Danicorum,

conditorem.

MOrborum terror, *V*ORMI: domitorq; mi-
naxis

Languoris: Medicæ gloria magna Scholæ:

Nominis extendis famam, & præclara trophæa

Erigis, haud ullo corruitura die.

Nil est, Pæonias docuisse fideliter artes,

Felici & morbos edomuisse manu.

Transgredieris leges hominum & mortalia jura,

Imperio subdens Tempora quæq; tuo.

Nam dum Danorum ignotos mensesq; diesq;

Ingenii illustras splendidiore face:

Et vitâ donas fastorum emortua membra:

Submittunt fasces tempora quæq; suos.

CASP. ERASM. BROCHMANN, D.

S.S. Theol. in Acad. Hafn.

Prof. Ordinar.

Ad Clarissimum & Excellens Virum,

Dn. Doct.

OLAUM WORMIUM
MEDIC. IN ACAD. REGIA HAFNI-
ENSI PROFESSOREM
ordinarium,

ANTIQUITATUM DANICARUM
investigatorem indefessum, Collegam,
affinem, & fratrem optatisimum.

A*N* barbarorum est hacce mentis ascia,
*AV*ORMI, seris nisi insolente ut publice,
*No*vise temporum vicissitudines
Curatè & *in*sculpisse fago singulas?
*No*stram ergo quondam barbaram qui gentem
ait,
Is barbarorum barbarissimus omnium

CASP. BARTHOLINUS D.
& P. P.

IN FASTOS DANICOS

Excellentissimi Viri

D. OLAI WORMII
Medicinæ in Academiâ Hafniensi
Professoris P.

Collegæ, Affinis & Fautoris sui magni.

A Usus ô magnos, WORMI! quæis abdita pandis
Et penetras altè, quælatuere diu.
Paucis jam novisse datum, quæis claruit ætas
Illa prior Danûm, Mascula namque nimis.
Quæq; harum, pauci nôrunt, vestigia rerum.
Abdidit hæc longo multa litura die,
Quis cursus Solis & Lunæ revolutio qualis,
Et reliqui cœli Dania gnâra fuit,
Singula quæ nôrat duris inculpere lignis
Tempora, quæ certis edidit illa notis.
Talia jam multo nescivit tempore Danus.
Nec sua plus novit, quàm qui aliena videt.
Antiquam nobis sed Danis restituis rem
Ut sciat hæc ætas; quæ scijt illa prior.
Et nova nunc DANIS reduntur lumina FASTIS,
Perte qui veteres discutiunt tenebras.
Non igitur te sola suum Medicina parentem
Dicet; sed quoque te tempora quæque suum.

M JOHANNES ERASMI B.
Profess. Physices P. in Aca-
demiâ Hafniensi.

AD

OLAI

AD CLARISS. ET EXPERIENTISSIMUM
 VIRUM, Dn. D. OLAUM WORMIUM
 Libri authorem.

ՄԱՒԱՐՈՒՄ ԵՐԻՄՈՒ ԴԱՄԱՆԻ ՄԱՍԻՆԻ ԱՆՏՔԱՐ
 ԲՈՒՐ ՄՈՒՐԱՏ, ԲԻՐՈՒՆԻ ԵՐԱՅԻԱ ԲԻՐԱ ԿՈՒՄԷ.
 ԿՐԻՍՏՈՍ ԻՆՏ ԵՄԵՆԻ ԵՐԻՄՈՒ ՄԱՐԱՏՈՒ ՔԱՄԱՐԻ;
 ԱՐԻՄ ԲԻՄՈՒ ՄՈՒՐԻ ԿՐՈՒՆԻ ԻՐԱՏ.
 ՈՒՐԱՅԻ, ԲՈՒՐ ԵՐԻՄՈՒ ԻՄ ՄՐԱՏ ԲԱՄԱ ՄԱՒԱՆ,
 ԲՈՒՐ ԿՐՈՒՆԻ ԴՐՄԱՐԱՄ, ԱՄԵՐԻԿԱ ԻՄԱ, ԱՆԻԿ.
 ԵՐԱՄԱ ԿՐՄԱՐԱՆԻ ԿՐԻՄԱ ԲՐԱ ԱՐԻ, ԿԻՐ
 ՄԱՒԱՐՈՒՄ ԻՄԱ, ՄԱՒԱՆ ԲՈՒՐ ԿՐՄԱՐԱՆԻ ԻՐԻԱ.

M. TOBERNUS JACOBI HASEBARDUS.
 Ecclesiastes Iundensis.

A L I U D.

Macte animo, patriam quo tu dignaris honore,
 Inchyte, jam, WORMI, dadala scripta probant.
 Non satis, innumeros, alio sub Sole tenere
 Dogmata, quae luci multa subinde dabas.
 Non satis est, pasulis, avidi, de faucibus, orci.
 Semineces medicam surripuisse manu.
 Non satis est, Musis operatam, voce juvenam
 Facundam, ad glauce, ducere templa Dea.
 Sed quae, fluxu. diu nobis substraxerat atas
 Hactua, ne pereant, reddere cura studeas.
 Dum referas Fastos quibus olim Cimbrica proles
 Praesertim seclis, usa fuit, rudibus.
 Ac monstras, quali digesserit ordine Soles,
 Lunaque, vices, aetheris atque rotam.
 Scilicet, huic, variis, a parte notatur utraq;
 Lineolis, radius sideris instar erat.
 Illius, hac, ductu, rerum momenta putabas,
 Officiisque, dies, quae foret apta, suis.
 Tempora quae messor, quae curvus arator haberet,
 Hoc, quibat parvus, indice, scire, puer.
 Hoc opus, ut cunctis non promptum est posse placere,
 Vilia, siccantum, spernere, corda velint.
 Quaeis vero potior tinxit praecordia succus,
 Laudibus omnigenis semper in astra ferent.

M. STEPHANUS JOHANNIS F.
 Stephanius.

FASTO-

F A S T O R U M . D A N I C O R U M L I B E R P R I M U S .

CAPUT PRIMUM.

Quid ad fastos excogitandos homines impulerit.

MEMORIÆ HUMANÆ IN TEMPORUM vicissitudinibus observandis, annorumq; curriculum computandis quotquot experti sunt labilitatem, ei variis excogitatis præfidiis, studio subvenire conati sunt summo, probè animadvertentes:

*Ὡς ἡμέρα κλίνειτε κἀνάγει πάλιν
Ἄπαντα τ' ἀνθρώπεια.*

Huic itaq; morbo remedia quærere coacti, quidam tabulis æreis, quidam lapideis, quidam membranis, ac vastis voluminibus annorum seriem, mensium & dierum harmoniam complexi, tantæ imbecillitati obviam, quâ fieri potuit, ivère diligentia. Romani quidem etsi à Julio Cæsare anni formam accepissent commodam, quæque ob summam utilitatem tantumnum magnis celebratur encomiis, intemeratam tamen eam retinere non potuerunt, antequam Augustus Cæsar sacerdotum memoriæ æreis tabulis succurrens, veram anni formam æternitati consecraret. Quâ de re Macrobius lib. 1. Saturnal. cap. 14. sic differit. *Augustus qui annos duodecim sine intercalari die transigi jussit, ut illi tres qui per annos triginta & sex vitio sacerdotalis festinationis excreverant sequentibus annis duodecim, nullo die intercalato devorarent, post hoc unum diem secundum ordinationem Cæsaris quinto quoq; anno intercalari jussit, & omnem hunc ordinem æreæ tabulæ, ad æternam custodiam incisione mandavit.*

Dani nullis ingenio cedentes, totiusq; septentrionis aliarum-
Danorū lignei partium-
tiff.

A

rumq; orbis partium per vices Domini, cum ut imperio, ita linguâ (attestantibus id variarum gentium monumentis indubitatis) ad polum usq; arcticum populos sibi subiectos tenerent, commoditati & privato cuiusq; consulentes usui, ligna potissimum & membranas seligebant, ossa quoq; quibus ut sumptibus exiguis, ita operâ minus molesta annorum rationem rudioribus inculcarent.

*Litera
Runica.*

Notis v. id potissimum perficiebant suis, id est *Runicis* aliisq; figuris instituto inservientibus. Veteres namq; Dani literas suas figurarum ductibus ab omnibus aliis discrepantes olim *Runas* vocarunt, easq; duum generum potissimum tenuerunt. Alteras quibus ad res gestas consignandas, animiq; sentia exprimenda communiter usi sunt literati: alteras quibus *Magi* in incantationibus & præstigiis suis abutebantur. Quartum tanta erat vis & potestas, ut iis hostes necare, ursos ligare, grandines concitare, imbres ciere, homines dementare, aliaq; incredibilia perpetrare valerent, non secus ac anus illa Virgiliana quæ:

Carminibus poterat cælo deducere Lunam.

*Runer.
Ram Runer.*

Ut illas *Runer*, ita has ad maiorem distinctionem *Ram-Runer* seu *Runas amaras vel acerbas* ex effectis vocitarunt, quod in perniciem aliorum plærumque earum cederet abusus. Vel quod validæ & efficaces sint *Runæ*: *Ramur* enim est robustus validus, hinc *Ramiskygn* qui acri visu prævalet, ut etiam larvas æglemures videat, *Sinnsk* modernis: quamvis quidam velint *Raminur* per *M.* duplicatum, ad gustum referri, & idem esse quod amarus, acerbus. Hinc factum, ut non secus ac Romani Literatores & Literatos à literis deduxerunt, Dani eos qui *Runis* erant instrati, quiq; rerum naturalium inquisitioni & Astronomiæ, imò Magiæ incumbabant, *Runer*, vel à muneris præstantia *Adel Runer* indigitarent. Quorum munus præcipuum erat; viris præclaris monumenta erigere, epitaphia bene meritis ponere, aliaq; Literatorum & sacerdotum munia obire. Quamquam ut viri hoc in genere præstantes *Runer*, ita foeminae iisdem illustres *Adel Runer* maximâ ex parte sint appellatæ: quod nomen scriptores & historici exteri etymo-

Adel Runer.

logiæ

logiæ ignari, variis modis corruerunt, eas *Alrunas, Alurinas, Aliorumnas, & Aliorunas* vocando. Vide quæ fufius hac de re differuimus, in *Literatura Runica*.

CAPUT SECUNDUM.

De nomine & etymologiâ Fastorum Danicorum.

CÆterum Fastos ipsos quod attinet, Runicis literis, à majoribus nostris, ligneis instrumentis impressos, eos aptâ satis nomenclatione *Rimstocke* vulgo vocarunt. *Rim* etenim quamvis nostro seculo Versus seu Carmina notet Danis, & Islandis plures Rithmi xx, x xx, lx nomine collectivo singulariter *Rima* dicantur, cujus plurale *Rimur*: antiquitus tamen Calendariū cui anni decursus, mensum tenor, dierumq; ordo esset commendatus designabat. Cujus rei mihi testis est membrana perantiqua, in quâ elegantissimis Runicis, Calendarium Julianum cum aliis nonnullis erat descriptum, in cujus fine hæc lego:

• 111. ƆN4AƆ. 1R. 1Y. ƆRN. *Att dusant ar og 'dryhundrat ara, og tiubu ar og*
 *N41R1Ɔ. 1R1. 1Y. 11N-
 *N. 1R. 1Y. 111. 1R. N1RN. *ata ar varu liden af Gus*
 NƆIK. 1Y. YN. B1RƆ. Ɔ1 1K *byrd da en ditte Rim var*
 Ɔ111. R1Y. N1R. 4YR1Y11. *skrivat.*

Mille trecenti viginti octo anni elapsi erant à Nativitate Christi cum hi Fasti literis mandarentur.

Confirmat idem linguæ Islandicæ modernus usus: in quo etiamnum error in Calendario commissus *Rimspioh*, item *Rimspillir* vocatur.

Stock verò additum, ut materia ex quâ fieri consuevere, ob oculos posita, figuræ varietatem tacitè simul innueret. Cum enim lignis inculpti essent plerique qui ejus generis extant Fasti, pro sculptoris arbitrio varias induunt figuras, quod comòdè satis generali hac voce nostrates expresserunt, quam usus ad alios in membranis exaratos tandem transtulit.

Aliàs & *PRIMSTAF* vocantur: quam appellationem Norvagi, qui hoc genus fastorum à Danis acceperunt, sibi fami-

Prim. miliarem fecerunt. A *Prim*, quod speciali suo significato Cyclum Lunarem indicat, qui in hisce potiores sibi vendicat partes. Quinimo & hoc sensu, *Lunæ primationem* in præfatione Aeromantiæ Mizaldi præfixa legisse me memini. Idque ex membranâ jam citatâ clarè satis elucet, sic enim illa:

ÐA. ÐAR. Ð. ÐP. Ð. 4ÐAKÐ. Ða var Ð oc Ðsunnudabr
 44*Ð. ÐP. * I. 44ÐÐ4Ð. og XVIII in siaundu radu i
 R4ÐÐ. I. 44PÐÐ44. BRIY. 44slunni *Prim*.

Tum Ð & Ð Dominicales erant (sc. notæ) XVIII. verò in septimo tabulæ (cycli Lunaris) ordine, Numerus aureus,

Exampliori hujus vocis ambitu, etiamnum apud nos extat *at prime* verbum *at prime*, id est aliquid meditari aut eloqui, quod sit præter expectationem, vel ex datis indiciis de futuris aliquid conjectari: quod forsan antiquitus strictius capiebatur, pro arte per aureos numeros Lunæ motus investigandi, quæ quia ignorantibus mira videbatur, ad alia inexpectata usus transtulit.

Islandis *Prim* non cyclum illum aureis constantem, numeris, nec hujus partes singulas, sed ipsum Novilunium, vel novam & primam Lunam denotare, ad me perscripsit doctissimus Arngrimus Jonas Ecclesiarum Borealium ejus loci inspector meritissimus. Idq; variis confirmat loquendi formulis & autoritatibus. Dicunt enim *Ðad stendur nu à prime*. Nunc est hora vel momentum Novilunii. Item Rithmo quodam:

Være su stund, ad stædi à prim, med straumi godum. Indicat Poëta novilunia (à quibus etiam marinæ inundationes pendent *Straum*) foecundiora esse, ad carmen condendum quam alias Lunæ mutationes. Est igitur *Prim* Islandis idem quod Danis *Ny*. Sic & Mabilis Rymur:

Þiund er su hin pruda mær

Med prime huorju verdur ær.

Rithmus est de virgine quadam, miserè affecta & singulis Noviluniis in furorem acta: qui morbus à noviluniis causabatur. Addit Arngrimus: Nec ullum mihi dubium *Prim* à prima Luna dici. Etiam *Prim* nobis dicitur *kuecking*: incensio

fio Lunæ, *Elldur liófit* (ignis lumen vel lucerna) *Tunglid kuiknar* id est incenditur. Item *Nu springur Tangl ut* pro eodem.

Staf verò, baculum aut scipionem cui quis inniti valeat, *stafquid* indicat. Sic igitur iis dicti hi Fasti, quod in scipionibus suis insculptos, maximâ ex parte, gestare soleant Rustici. Alioquin & *Staf* antiquitus literam indicabat, unde Islandis etiamnum *Primstaf* idem est quod litera novilunii index.

Ego *Fastos Danicos* hic vocabo, tum quod à Danis inventi & ad vicinas gentes propagati, ac nostratibus eundem usum præbeant, quem Romanis sui, sive in membranis, sive in aliis rebus exarati: tum quod observaverim ligna quibus quidam eorum insculpuntur, varias figuras pro sculptoris arbitrio obtinere, ut non solum baculos aut scipiones referant; sed etiam orbis, quadratas & oblongas laminas, aliâq; ejus generis, de quibus in sequentibus pluribus agendum. Quinam verò & quales fuerint Romanorum Fasti ex quibus hanc appellationem mutuati sumus constat ex Svetonio in Cæsare, ubi sic inquit: *Fastos correxit jam pridem vitio Pontificum per intercalandi licentiam adeò turbatos, ut neq; messium ferie aestati, neq; mani. Fasti Ro-*
windemiarum autumnino competerent: Annumq; ad cursum Solis accommodavit, ut CCCLXV dierum esset, & intercalari mense sublato, unus dies quarto quoq; anno intercalaretur. Ad recentiores respexit Nicolaus Turius in commentariolo Annalium Herulorum litera F, cum ait. Fasti sunt libri in quibus nomina Sanctorum scribuntur. At Fastis Divorum ascribi est in numerum Divorum referri.

Græcis *ἡμερολόγια* dicuntur, teste Scaligero in Festo. De Christianorum Fastis loquitur Tertulianus lib. de coron. militum. *Habes tuos census, tuos Fastos, nihil tibi cum gaudiis seculari.* Nec commodè *Kalendaria* dici posse constat ei qui novit *Kalendarium* proprie dici librum pecuniæ in fœnore positæ. Solebant enim in Kalendis fœnerari. Hinc illud Martialis.

Centum explicentur paginae Kalendarum

Et Seneca in Epistolis.

Divitem illum putas quia magnus ei Kalendarii liber voluitur.
Ovid. II. de Rem. Amor.

*Qui puteal, lanumq̄ timent, celeresq̄ Kalendas
Torqueat hunc aris, mutua summa sui.*

*Alma-
mach un-
de dictū.*

Vulgò *Almanach* vocare solent, cujus vocis etymon hoc reddit Richardus Verstegan Anglicarum antiquitatum, capite tertio, de Saxonibus loquens: *They used to engrave upon certaine squared sticks about a foot in length, or shorter or longer as they pleased, the courses of the Moones of the whole yeere whereby they could alwayes certainly tell when the new Moones full Moones, en changes should happen, as also their festival dajes. En such a carved sticke the callid an AL-MON-AGHT, that is to say, AL-mon-heed, to wit, the regard or observation of all the Moones, en heere hence is derived the name of ALMANAC.* Id est: Solebant baculo pedali circiter, quandoq; majori, quandoq; minori, cursum Lunæ totius anni incidere, ac hujus beneficio exacte computare norant Novilunia, plenilunia, reliquasq; ejus astri mutationes, diesq; festos. Hos baculos vocabant AL-MON-AGHT, id est omnium curam, quæ scilicet consistebat in observatione mutationis Lunarîs. Hinc derivata vox *Almanac*. Sed hujus vocis & derivationis vestigia nulla prorsus apud veteres nostros invenio. Ex Arabum & Ebræorū familia tractam hanc vocem, sunt qui probabilius doceant. Particulâ enim Arabica *Al* composita cum Hebreo *מנ* quod numerare notat, hanc vocem constituit, quæ omnium Lunarum totius anni numerationem seu observationem notat. *מנ* quoq; Lunam & numerum designat, unde Græcorum *μην* & nostrum *Mane*: ut vel ex vocis notatione constet *Almanac* nil aliud esse quam dierum ac Lunationum totius anni calculū seu numerum. Vide Stephanum Guiscardum in Harmonia etymologica.

*Cur Da-
nici.*

*Dania
antiquitus
in tria
principa-
lia divisa*

Danicos dum dico, nequaquam Cimbro & Gothos seu Getas exclusos cupio. Antiquitus enim, quod Danicum jam vocatur imperium, in tria principalia erat discretum Arctoi orbis regna: Cismarinum sc. quod Cimbricum erat; Intermarinum quod Baltheum seu Danicum, & Transmarinum quod Gothicum dicebatur, quorum
fin-

singula suos imperio segregatos obtinebant Reges: Sed *Regna.*
 fatali rerum vicissitudine, variis intervenientibus affini- *Quomo-*
 tatibus & praeliis, tandem in unam gentem unius Regis *do in u-*
 imperium agnoscentem coarserunt. Ita quidem ut Da- *num coa-*
 cicum seu Danicum nomen reliqua absorpserit, & sub se *luerint.*
 jam contineat, licet per vices antea utrum alteri sit praela-
 tum. Hinc videre licet res ab omnibus conjunctim ge-
 stas à Græcis, Getis & Cimbris attribui, à Latinis Cimbris
 & Dacis. Ex quo fundamento de rebus Danicis variis in
 locis crudité differit Johannes Aventinus in suâ historiâ
 Bojaricâ, inter reliqua fol. 35. edit Basil. hæc habet: *Cim-*
brorum partes sunt Dani, Scandia, Selandia, Scandinavia, ubi Nôr-
dovici & Normandi, Sviones qui & Svesii & Suedi, Fenni, Gothi,
ab his sinus Godanus nomen habet, Græci Getas, Latini Dacos vo-
care solent. Et folio sequenti: Secundus Dux Dacus qui & Dâ-
nus, condidit Danos, quorum Rex nominatissimus est in tota Ger-
mania, & Latine vocatur Rex Dacorum, qui nobis est Danorum: ve-
teres Græci & Latini Cimbro Cimmericosq; appellarunt. Ita Strabo,
Diodorus Siculus, Stephanus Bizantinus testantur. Danici igitur
dicuntur Fasti nostri, quod his in oris excogitati, magisq;
in usu semper fuerint, nostrisq; literis & characteribus
consignati extiterint.

CAPUT TERTIUM.

*An Fasti qui in lignis consignati extant, Baculi
 annales & Calendarii, commode
 vocari possint?*

Rerum Sveticarum commentator Olaus Magnus hi- *Baculi*
 storix Septentrionalis Lib. 16. cap. 20. *annales.* *Baculos annales seu*
Calendarios eos vocat Fastos, quos lignis imprensit vetu-
stas, dum ita de iis differit: Habent nihilominus Baculos annales
seu Calendarios pro gestamine manuum, quibus docent, disputant, in-
terrogant, & concludunt Lunares conjunctiones & oppositiones ac
curfus, festa mobilia ac fixa, pariter & signa dierum infallibili expe-
riencia, quasi è libro declarata legerent exponuntur & interpretantur.

Cur

Cur autem ita eos vocet, quamq; habeat etymologiae suae rationem Lib. 1 cap. 24. hisce declarat: *Vetusta gentis consuetudine baculis hisce rurales Ecclesias visitando, in prolixis itineribus Laici se sustentant, atq; pariter convenientes certis adductis rationibus veriores venturi anni iudicant qualitates, quam forsitan alii speculativis scientiis, aut prestigiosis prognosticationibus inherentes.* Hæc ille.

*Non re-
est voca-
ri bacu-
los.* Verum enim vero cum non in solis baculis aut scipionibus talibus, quibus ad sustentandum corpus quis uti posset, hi fasti consignati reperiantur; sed in asseribus oblongis, rotundis, quadratis, imo pluribus ligulaceis clavo invicem connexis, ut ad oculum postea ostendetur, baculi nomen omnibus omninò competere nequaquam potest. Quocirca licet à potiori denominatio facta videatur, nimis tamen angustis vocum limitibus res tam ampla constringitur. Nec vulgi consuetudo virum qui inter literatos haud postremo loco haberi voluit, excusare potest: cum & vernaculas plebis appellationes adducere potuisset, & ex sua sententiâ quid rei & veritati congruum ostendere.

*Non re-
est voca-
ri Anna-
les.* Sed demus, apud Svecos saltim in ejusmodi baculis Fastos sculptos extitisse, vel de bacularibus tantum cum loqui: pessimè nihilominus voce *Annalium* eum abuti pro Calendariis aut Fastis nemo negabit. Pro solis namq; historiis in quibus annorum series observatur propriè sumitur. Sic enim Gellius lib. 5. Noct. Attic. *Nos audire soliti sumus, Annales omnino id esse quod historiae sint; historias non omnino esse id quod Annales sint.* Id verò quomodo capiendum, *Historia* mox exponit: *Historias quidem esse ajunt rerum gestarum expositionem, vel demonstrationem, vel quo alio nomine id dicendum est: Annales* verò esse, cum res gestae plurium annorum, observato cujusq; anni ordine, deinceps componuntur, cum verò non per Annos, sed per dies singulos res gestae scribuntur, ea historia graeco vocabulo ἐπιμνηστικὴ *μνηστικὴ* dicitur. Hactenus Gellius, cujus verba si legisset Olaus, in nominibus imponendis cautior fuisset, nec crasse adeò impegisset. Hinc etiam *Annales Maximi* dicebantur à Pon-

Pontificibus Maximis facti: quibus data potestas erat memoriam rerum gestarum in tabulas referendi.

Quod si quis adjectivè heic sumptum arbitratur vocem *Annalis* *Annalis*, pro eo quod ad annum spectat, nequaquam tamen *quid.* aptam satis adduxerit excusationem. Cum baculi aut Fasti nihil plane, ad annū pertineant, siquidē neq; de ejus sint essentia, neq; ex accidentibus ullum, sed purum putum artificiale instrumentum, Naturalis anni ideam representans. *Annale* quidem *tempus* apud Varronem legimus: sed ipsum annum notat spacium. *Legem* quoq; *annalem* apud Ciceronem de Legibus: sed ætatem illa & annorum numerum perscribebat (ut Fasti nostri dierum annum complementium) quo absoluto Magistratus ambiri potuit. Potius igitur hoc sensu *baculos* *duales* vocasset. Sed nominibus relictis, rem ipsam ut speculemur, magis instituto nostro congruum videbitur.

CAPUT QUARTUM.

Quid Fasti Danici, & quibus potissimum consistant.

AD rusticum seniore aut alicujus in pago pretii, illiteratum tamen, in Daniā si divertaris, rarum erit, si diligentia factā perlustratione, ad mensæ caput, aut trabium summa, lignum planum, oblongum, aut alterius figuræ non offenderis, variis characteribus, quos magicos jurares, insignitum. Hic si ex eo quæras quid hoc rei sit? Respondebit, Fastos esse, seu *Rimstock*, quibus ad tempora anni discernenda, dies operi idoneos inveniendos, reliquasq; Agricolaæ observatu necessarias tempestates prædicendas utatur. Et quidem rectè. Hi etenim *Fasti Instrumenta sunt ex varia materia affabrè elaborata, festorum immobilium præcipuorum, literarum dominicalium, & aurei numeri consignationem continentia, ut ex iis anni circumvolutionem, temporum vicissitudines Luna & ceteris, aliisque vitæ communi necessaria rudiores colligant.* *Ubi Fastos conservare solebant.* Hisce limitibus fastos quales jam reperiuntur commodè circumscribi posse autumo, de aliis namq; qui ante veri Dei cultum in hisce regionibus extiterunt (de

quibus ex professo agere, nostri non est instituti) in sequentibus aliquid dicendi locus erit commodior.

*Cur dicantur
Instrumenta.*

Hos autem, de quibus jam agere decrevimus, non immerito *instrumenta* diximus, iis enim non secus ad opera mentis circa annorum & dierum computationem utuntur Rustici, ac ligone aut rastro ad terræ culturam, eaque quæ manibus perficiuntur.

Ligna quamvis extiterit maxima pars eorum quos exhibemus, attamen & ossibus tam oblongis, quam tessellatim factis & colligatis insculptos vidimus, imo & maxillis piscium majorum inscriptos ad oculum petentibus demonstrare possumus. De membranis Ruvicis, aliisque; alterius generis nobis jam non est sermo. Nec certum aliquod ligni genus his deputarunt, occurrunt enim quercina, pirina, buxea, tiliacea, aliaque; ejus generis quamplurima.

*Ex quibus
constent
notis.*

*Fastorū
partes
minus
principales.*

Ut verò hi facti debitum possessori præstarent officium, ex tribus principalibus notarum eos conflarunt seriebus, Fastorum scilicet principalium, literarum dominicalium & aureorum numerorum; quibus scopum suum principalem assequuntur. Non tamen dissimulandum in quibusdam alia quædam extare utilia, licet minus principalia, cujus generis sunt, dierum ad opera minus fastorum, profestorum, operum statis anni temporibus peragendorum, Encœniorum, aliorumque; ejus generis notæ, quæ vel classi festorum insculpuntur, vel clavo æreo aut stanneo literis Dominicalibus infixæ, vel literæ unius inversione indicantur. Hæc autem cum non in omnibus ejusdem sint generis, sed pro locorum diversitate variè mutantur, & in multis, vel penitus, vel magnâ ex parte omittantur, pro minus principalibus reputantur; ita tamen ut non exiguum ornamentum cum usu insigni conjunctum Fastis hisce adferant.

CAPUT QUINTUM.

Quâ formâ ac figurâ conspiciantur hi Fasti.

INteriore formam eorum qui ad nos sunt propagati, si considera verimus, cuius diligentius eos intuenti in propa-
tulo

tulo erit, eam in Juliani Calendarii serie consistere: Hæc enim primo horum Autori ac sculptori a deo arrisit, ut juxta ejus normam singula disponderet. Nec immerito, præterquam etenim, quod eâ tum temporis commodior nulla extiterit, à diligentissimis astrorum peritis, ob insignem in negotiis tam Ecclesiasticis quam politicis tractandis commoditatem (licet alioquin nævis suis non destituatur) haud frigide commendari videmus. Ut taceam ita constitutam esse, ut imperitorum inscitiz optimè prospicere, ac tempora agriculturæ idonea nullo negotio exhibere, perturbationisq; fastidium levare valeat.

Exterior verò eorum facies & figura cuiusvis in oculos incurrit, nec enim una eademq; est, sed pro artificis arbitrio varietatem (ut supra diximus) acquirit. Cernere enim licet oblongos & planos, quadratos & planos, circulares, hexagonos & pluribus lamellis clavo ferreo in extremitatum altero ita connexis, ut commodè circumvolvi possint constantes; baculares quoq; quos omnes recensere & operosum & minus necessarium foret, præsertim cum principalium paradigmata suo loco simus exhibituri.

CAPUT SEXTUM.

De origine & Autore Fastorum Danicorum.

IN hoc negotio si minus curioso lectori satisfecero, veniam dabit spero, cum diligentiores qui ante aliquot secula se talium inquisitioni consecrarunt, & hæc & alia multa fugerint. Causam dudum subodoratus est Saxo noster, dum inquit: *Dania ut religionis ita Latine quodq; vocis aliena torpebat. At ubi cum sacrorum ritu latialis etiam facultas accessit, signitatis par imperitiæ fuit, nec desidiæ minora, quam antea penuriæ vitia existerent.* Hinc factum, ut & nos horum fastorum Autorem meritis laudibus defraudatum jam præterite cogamur. De eo loquor qui Julianum Calendarium ita in compendiaris hæc instrumenta redigere sustinuit, ut vel quivis è plebe horum beneficio, cum peritissimis Astrologis de palmâ certare velle videatur. Audax certè facinus & in-

genii haud vulgaris, quod si illos ex majoribus nostris fa-
vencres invenisset, quibus tanta tradenda rerum suarum memoria cupidus
incedat (rursus verbis utordisertissimi Saxonis) ut voluminum
loco vastas moles amplecterentur codicum usum à cautibus mutantes,
nequaquam ejus autorem silentio involvissent.

Qualis
auctor fu-
isse vide-
tur.

-Si tamen conjecturae locus relictus, verisimile videtur ab
Adelrumi aut Skaldro aliquo nostrate magni nominis (hi enim
Gymnosophistas, Brachmannos & Druidas in hisce regnis a-
gebant) compendium hocce excogitatum esse, quod demum
post veri Dei agnitionem fectorum signis, aliisque ejus generis

Veteres
Danorum
Historici
Scaldri.

auxerunt sacrorum praesides. Prisco etenim seculo, cum eo-
rum qui historias ac res gestas majorum conscriberent, in hi-
sca septentrionalibus regionibus magna esset penuria, poetas
quosdam, tam pacis quam belli tempore secum in comitatu

qui Scald-
ri.

aulico circumferabant Reges, qui bella aliaque quae contingebant
memoranda, linguae vernaculae rithmis & carminibus
comprehendebant, ac populo decantanda, & longè lateque dis-
seminanda exhibebant. Hos autem Skald vocabant, nomi-

Skald.

ne tam viris quam feminis competente teste Arnerimo nostro.
Sic Arnerus quidam res gestas Baronum Orcadensium rith-
mo complexus, dictus est *Iarla Skald*. Thormodus famosus
Poeta, vocatus est *Kolbrunar Skald*, eo quod ut Catullus alter,
amicam suam cognomine Kolbrunam (a nigellis palpebris)
rithmis decantasset. Is postea in aulam Regis Norvegi ascit-
tus & ipsius res gestas celebrans *Kongis Skald* appellari meruit.

Skald-
skapur.

Ipsa verò ars Rithmica *Skaldskapur* dici consuevit, item *vr-
sa, kvædi, kvælingur* à verbo *vr, kvæda*: cantare, item *Drapa*; car-
minis genus in rebus gravibus & majoris momenti: unde
vulgatum lingua moderna *Draabelig*.

Scaldro-
rum poësis.

Tanta autem hujus Poeseos excelebant promptitudine,
ut quidvis, ex tempore, verbis selectissimis congestum, rith-
mis artificiosis & odis proferre & decantare valuerint, om-
nia admittis fabulis & aliis allegoriis admirabiliora reddentes,
de quibus plura leges ad calcem Literaturae nostrae Runicae.
Horum ad nostra secula haud pauca devoluta sunt poemata
& cantiones, quibus tum Saxo, tum alii rerum nostratum,

scri-

scriptores plurimum sunt adjuti. In cantilenis suis proponendis hoc præterea observabant, ut finitâ harmoniâ, rem gestam cum omnibus circumstantiis soluta oratione astantibus exponerent, unde factum ut & ipsi facilius pœma decantatum retinuerint, & ad posterps per multa secula eodem pacto propagaverint. Adeo ut etiamnum mos hic minimè sit obliterated. Labet hoc verbis Johan. Lyscandri effari, qui Sermon. XII. Sic inquit: *Lucundissimum sanè observatu est, quomodo agrestiores olim populi (apud quos exigua olim Philosophia, leveq; Historiarum studium sed magnus impetus Scaldro-erat) suarum rerum gloriam conservare & posteris relinquere annisunt, ne cum homine fama simul morientis interiret. Id autem perfec-erunt poeticis concinnata narratione rithmis, & affectuosis investi-ta melodiis, quæ & allicerent homines & cum admiratione & desi-derio animos inflammarent.* Celebris hoc studio olim extitit Hiarnus qui ob epitaphium Frotoni regi positum, diademate fuit remuneratus, de quo ita Saxo noster lib. 6. *Carmine edito autorem Dani dsademate munerati sunt. Ita ab eis Epitaphium regno repensum, imperiûq; pondus paucarum literarum contextui donatum est. Adeo exili impendio ingens præmium stetit.* &c. Ejusdem professionis erat Strufferus ille cæcus, qui ob ingeniosa & acuta Regi Norvegorum Haraldo Siguardi filio ad proposita, data responsa, in aulam vocatus, inque Scaldorum numerum ascitus fuit. De quo lege Arngrium Jonam Crymogææ pag. 172. Plures supra enumeravimus & passim repetiuntur citati tum in Edda, tum in Historia Norvagicâ linguâ vernaculâ à nobis editâ.

Quinimò hoc titulo tantopere superbiebant hujus artis periti, ut propriis eorum Nominibus illum non secus ad- ditum voluerint, atque hoc ævo Doctoris, aut Magistri literatis attribuitur. Quod ex Epitaphiis & Monumentis ab ipsis positis & conceptis clarè elucet. Ut alia omittamus, hoc invenies libro sexto Monumentorum nostrorum inter Stavangriensia, numero xx.

NRAINB: MYAM: RAI:AI: MIM

Vrojub skald raistu stina.

Vrojub. Scaldes posuit lapidem.

Apud Gallos eodem studio excellabant *Bardi* de quibus ita Ammianus Marcellinus: *Bardi fortia virorum illustrium facta heroicis versibus cum dulci hyæ concinnebant modulo.*

Fœminæ quin etiam se huic studio dederunt, ac haud raro palmam viris præripuerunt, unde & *Scald-Mœer*, seu virgines cantatrices dictæ sunt; quod nomen diversum est à *Skioldmœer*. Hæ enim à clypeis quos in bello gestabant, sic vocabantur, & sunt eadem quæ ab exteris perpetuam fortitudinis & magnanimitatis gloriam sub titulo *Amazonum* promeruerunt. Quarum studium belliq; ardorem pulchris à Saxone nostro delineatum vides Hist. Dan. lib. 7. in hunc modum: *Fuere quondam apud Danos fœminæ quæ formam suam in virilem habitum convertentes, omnia pene temporum momenta ad exercendam militiam conferebant, ne virtutis nervos luxuriæ contagione bebi-*

*Skald-
mœer.*

*Skiold-
mœer.*

*Amazon-
nes.*

bebetari paterentur. Si quidem delicatum vivendi genus pro se, corpus animumque patientia & labore durare solebant, totamque femineae levitatis mollesciem abdicantes, muliebri ingenium virili uti severitia cogebant. Sed & tanta cura rei militaris notitiam captabant, ut feminas exuisse quivis putaret, praecipue vero quibus aut ingenii vigor, aut decora corporum proceritas erat, id vitae genus incedere consueverant. Haec ergo perinde ac nativae conditionis immemores, rigoremque blanditiis anteferentes, bella pro basiis intentabant, sanguinemque non oscula delibantes, manusque quas in telas aptare debuerant, telorum obsequiis exhibebant, ut jam non lecto sed letho studentes, spiculis appetere, quos mulcere specie debuissent.

Ut ut sit, autorem Fastorum Astronomiae & Matheseos peritum, singularique; ingenii dexteritate praeditum fuisse oportuit. Recte namque; Josephus Scaliger de emend. temp. lib. 2. *Non omnis sapientia penes Chaldaeos & Orientem fuit, etiam Dani auctores Fastorum.* Occidentis ac Septentrionis homines fuerunt λογικά ζῶα. Exteris quidem horum inventionem attribueri non possumus, cum nullibi in viciniâ, praeterquam in Arctois hisce regionis eorum usum extitisse memoriae proditum sit, Ut taceam eo characterum genere consignatos esse hos fastos, cujus rudes omnino erant & Germani & reliquae vicinae gentes.

A Danis vero ad Norvagos & Svecos derivatos esse, *Quomodo ad Norvagos & Svecos propagati.* vel id comprobatur; quod cultiora ut plurimum hic extiterint ingenia, artesque omnes sensim in toto orbe, non minus quam incolae ad Arctum & coeli immitiora loca sint propagatae: unde etiam ad horum mores & instituta sese ut plurimum composuerunt. Huc accedit quod quicquid laude dignum in Septentrione patratum fuit, id omne vel Cimbris, vel Gothis, vel Dacis fuerit assignatum, quos omnes Danico nomine hoc saeculo insignitos esse, supra ostendi.

Retulit vir quidam literatus & honestus, se à Rustico *Fastorum Archesy-pi in ecclesiis servabantur.* quodam in hoc negotio versatissimo, unde hanc scientiam hausisset, & à quibus ad ipsum haec temporum computandi ratio delata esset, expiscatum esse: qui respondit
ayum

avum suum paternum à Monacho quodam hæc didicisse, ac majores suos narrasse, fastos quos ab ipsis in se derivatos tenebat, juxta archetypum vetustissimi cujusdam libri in Nidrosiensi ecclesia asservati confectos esse. Hujus autem libri auctorem ante centenos aliquot annos vixisse addebat. Ex quibus de fastis prout jam conspiciuntur locutum eum esse satis apparet. Hi etenim ad exempla vetustiorum etiamnum à rusticis nostris fabricantur.

CAPUT SEPTIMUM.

Quando primum excogitati sint hi Fasti.

Mox à Regni Danici constitutione inventos fuisse veteres Fastos.

NON minor difficultas in tempore assignando occurrit quo primum instrumentis hisce gaudere cœpit Dania nostra, à quâ ad reliquos Arctoi hujus orbis incolas defluerunt. Vetustissimum omnium rectè sentientium consensu, siquidem sit regnum Danicum, in eo, mox à prima eius constitutione & agriculturam exercuisse incolas, & varios tam inter se, quàm cum vicinis contractus iniisse certum est. Sine iis etenim nec Respublica consistere, nec privatus quispiam vitam commodè sustentare valet. Hæc autem sine temporum discretione præstari cùm nequeant, quin mox à primis Regni incunabilis certam eorum computandi habuerint rationem, nemo nisi mentis inops negare potest. Ad nostrum verò seculum illæsa & inviolata quòd hæc non defluerit, hostibus de quibus jam disseruimus jure ascribimus.

Ab. Annos quomodo computaverint.

Interim tamen adhuc rudera extant Anni per hyemes computati, (forfan quod rot hyemis molestias & frigoris asperitates superaverint) dierumq; in quatuor sectiones distributorum. De quibus tum legum nostrarum paragraphi permulti; tum vulgò receptæ loquendi formulæ testimonium perhibeat indubitatum. Sic codex Literis Runicis Manuscriptus Legum Scanicarum: 4H4K : BARK : Y4 : H : 44N4 : I4R4 : 4IK4 : 4Y : H : 4K4R4 : 4P44K4 : P4R : 4K : 441 : 4R : P4Y4K : NIK4R : P4Y441 : Y4BARK : 44RIP : P4R : 4K : 441 : 4R : Y4K44 : Quod his vertit Andreas Sunonis Episcopus Lundensis Legum Provincialium Terræ Sca-

Scaniae lib. 3. cap. 1. *Bona maris impuberis, donec quartum decimum annum compleverit, & femina quamdiu innupta permanserit, alienationi iura censura prohibet subjacere.* Sed quoniam ea quae tenbris densissimis involuta esse deploramus, relinquere constituimus, eorum fastorum, qui à prioribus seculis ad nos derivati sunt, ætatem ut venemur, magis ex usu esse arbitramur.

Hi autem normam Calendarij, quod Julius Cæsar operâ *Quando Festi de quibus nos agimus, inventi.* Sosigenis Mathematici adjutus, cursui Solis accomodavit, si quidem sequantur omnes, certum est vel vivente Julio Cæsare, vel mox post ejus imperium in hanc formam redactos esse. Negotium autem Romanum Calendarium, Pontificum negligentiam depravatum reformandi aggressus est Julius Cæsar *Quando Julius Cæsar Fost reformavit.* Pompejo, debellato, ipsomet Pontificem maximo & dictatore existente, collegam in tertio consulatu M. Emilio Lepido. Fuit autem is annus ab urbe condita DCCVIII, quartus Olympiadis CLXXXIII, ante natum Christum XLIII. imperante in Dania *Fridlevo Snare* qui circa id temporis Britanniam majorem partem & Hiberniam sibi subjugavit, teste Georgio *re Rex Dania.* Lilio in Chronico Angliæ.

Hanc autem Calendarij reformationem, publico edicto *Quomodo propagatum Julianum Calendarium.* gentes omnes Imperio Romano subjactæ recipere iussæ sunt anno sequenti DCCIX, ante natum Christum XLIV. Quo tempore vel paulo post, ad nos quoque hanc anni formam delatam esse vero haud absimile est.

Constans namque apud nos fama, titibus ipsis approbantibus, Julium Cæsarem devictis Britannis (quod ante natum *Cimbrorum contra Romanos victoria.* Christum LI, anno factum memorant Historiographi Angli) Danos quoque sub jugum imperij Romani redigere tentasse: sed famam gentis tam bellicosæ, quæ Papyrii Carbonis in Illyrico universum fudit exercitum, M. Junium Sylvanum prostravit, Avrelium Scaurum captum detinuit, aliosque populos sibi sæpius subjugavit, cum viribus suis diffideret, absterritum *Ludi Julij.* esse, missis tamen legatis (ne nihil prorsus hic ageret) foedera iniisse, hac conditione, ut in hujus rei memoriam annuatim Sole Capricorum ingrediente ludos solemnes Julios celebrarent. Quod pactum non solum servarunt, sed & diem quo hæc

hæc peragebantur *Iuledag* quasi diem Julii diceres vocarunt. Cujus rei documentum satis evidens præbet tum ipsam diei etymon, quod jam feriis Natalitiorum Domini applicamus, tum Iudi, qui etiamnum circa hæc tempora à plebe peragentur, tam apud nos, quam apud Anglos & alios quos sibi hæc lege associavit. De quo antiqui hi adhuc circumferuntur Rithmi:

Omnes censum Cæsaris, præter Gothos, dabant:

Mandatis imperii soli reclamabant:

In honorem Iulii Jul. celebrabant.

Tentatos quidem crebro à Jul. Cæsare fuisse Gothos, sed nunquam debellatos testatur Jornandes de rebus Geticis in hunc modum: *Cæsar vero qui sibi primus omnium Romanum vindicavit imperium, & penè omnem mundum suæ ditioni subegit, omniaq; regna perdomuit, adeo ut extra nostrum orbem, oceani sinu repositas insulas occuparet, & qui nec nomen Romanorum auditu quidem noverant, eos Romanis tributarios faceret: Gothos tamen crebro tentans nequivit subigere. Sic & Bartholomeus Anglicus de proprietatibus rerum lib. 15. cap. 153. Iulii etiam Cæsaris invicta potentia, superatis Gallicis, Allemanicis & Britannis cum Danis & Gothis Noricis, & Aquilonaribus populis aliis congregi formidavit, secundum quod tradunt scriptores historici, tam Græcorum quam Romanorum, quorum dictis potest ac debet merito fides adhiberi.*

*J. Cæsar
Gothos
aggredi
non est
ausus.*

*Gothi ab
omnibus
invicti.*

Nec Cæsar solum, sed & alii orbis domini à Gothorum sibi metuebant robore, quod inter reliquos etiam testatum reliquit Orosius lib. 1. cap. 16. Sic inquit: *Modo autè Getæ illi qui & nunc Gothi, quos Alexander evitandos pronuncia- vit, Pyrrhus exhorruit, Cæsar etiam declinavit, relictis, vacue factisq; sedibus suis, ac totis viribus tot Romanas ingressi provincias simulq; ad terrorem diu ostentati, societatem Romani fœderis precibus sperant, quam armis vindicare potuissent. Favet huic opinioni vetus Regum Danorum historiola Rithmis vernaculis consignata, quæ inter gesta Fridlevi vegeti plurib; hoc persequitur.*

Nisi forsan quis dicat, nostrates de tempore natalis Ju-

Julii Cæsaris incertos, aliquid de Saturnalibus Romanorum in-
audiisse, ac ea Julii honoribus deputata credidisse; quibus se,
& quò ad tempus, & quò ad reliqua accommodare voluerunt.

Alii ludos hosce in honorem natalis Julii Cæsaris esse in-
stitutos referunt, quod eo tempore natum credant. *De ludis
Julii a-
liorum
sententia* Quam
tamen opinionem vero minus litare crediderim, siquidem
Macrobius lib. 1. Saturn. cap. 13. Julii Cæsaris natalem incidisse
in mensem Quintilem seu Julium hisce asserit: *Quintilis po-
stea in honorem Julii Cæsaris, legem ferente M. Antonio M. Filio (on-
sule, Julius appellatus est: quod hoc mense ad quartum Idus Quinti-
lis Julius procreatus sit.* Error autem inde irrepisse videtur,
quod cum Natalem Christi tum temporis celebremus, *13*
natalem etiam Cæsaris peractam fuisse antiquitus, eodem tem-
pore necessarium ducant.

Quidam quia dies xxv. Decembris Julio Cæsari dies Bru-
mæ habitus, à Julio diem hunc & insequentem à nostratibus
Juel dictos putant, idq; autoritate Bedæ qui hæc habet: *vetus
sermo in Ecclesia XXV diem Decembris esse fastissimum & latissi-
mum natalem filii Dei in terra, is nempe Julii fuit dies Brumæ & fuit
celebratus à vetere etiam Ecclesia.*

Ludorum vero Juliorum hanc fuisse originem memo- *Origolu-
dorum
Juliorum.*
rant pleriq; Debellatis à Jul. Cæsare Britannis, ejus exerci-
tus quotannis more Romanorum, circa solsticium hiber-
num, sole Capricornum ingrediente, Saturnalia ibidem cele-
brabant, ludis & ritibus consuetis. Quæ cum incolis insveta
viderentur, in honorem Julii Cæsaris id fieri arbitrabantur.
Et quia idem Cæsar in Britanniam hos secum detulit, Julios
vocabant, & paulatim veteri abolito, novum hoc iis indide-
runt nomen, ut à Julio Cæsare Ludi Julii vocarentur. Quod
animadvertens Cæsar (ut erat gloriæ & honoris avidus) id ita
fieri non solum permisit, sed & jussit, atq; ad alias gentes se-
ptentrionales, quas vel devicit, vel fœderibus sibi adstrinxit,
propagari curavit. Ab ipsis Romanis supplicationes & di-
vinos honores tributos Julio Cæsari memorat Alex. ab Alex.
lib. 5. cap. 30. Refert enim: *Divo Julio in expeditione Gallica con-
tra quos multiplici clade dimicatum est, ob claras pugnas quindocim*

dierum supplicationem decretam fuisse. Quæ certe non sine variis ritibus peracta fuit, ex quâ ad alias gentes ritus quosdam propagatos fuisse vero non abfimile.

Saturnales Ludi.

Quin imò hi ipsi ludi quos hæc tempore nostrates peragere solent cum iis quos Saturnalibus celebrabant Romani convenire vel, ex Atheni Dypnosoph. lib. 14. colligere licet. *Per Saturnales, inquit, dies, quibus servos Romani convivio solent excipere, servilia ministeria ipsi obeuntes, à Græcis more sumpto, quoniam idem Mercurii festis diebus in Creta fit, ut scribit Carystius in historicis commentariis, epulantium servorum mensis ministrantibus ac famulantibus dominis.* In hunc sensum plura videbis eodem in loco apud Atheneum. Confer jam si placet, nostrum *Draw handske &c.*

Ludi Julii Anglorum.

Quod etiam confirmat nobilissimus rerum Scotticarum Historicus Buchananus lib. 5. in Arcturi rebus gestis, ubi quibus ritibus Arcturus Rex hos ludos celebraverit edocet, non dissimulato eorum nomine, quod plane cum nostro idem est. Labet verba ejus huc spectantia recitare. *Proxima æstate Arcturus metu ingenti ex anni superioris repentino successu injecto, ubi primum Eboracum advenit, oppidum per deditorem recepit. Eo undiq; vicinorum & civium nobilitate adveniente, cum ibidem hyemaret, extremo Decembri omnibus lætis & potationi caterisq; quæ ex ea nascantur, vitis deditis, renata est veterum saturnaliorum imago, sed numero dierum duplicato, & apud potentiores triplicato: quibus diebus prope nefas habetur, aliquid serie rei agere. Munera mittuntur, fit mutua & proluxa inter amicos invitatio. A ministrorum castigatione abstinetur. Nostri IVLIA id festum vocant, Cæsaris videlicet nomine, pro Saturno substituto. Vulgo persuasum est, natalem Christi ceremoniis coli, qua in re verius Bacchanaliorum lasciviam, quam Christi tum nati memoriam referri satis constat.*

Si quid hic potest autoritas Johannis Magni, quæ tamen in aliis multis valde est suspecta, refert is lib. 4. cap. 13. de Julio Cæsare, quod à magnanimitate Aquilonarium regnorum & populorum precario affecutus sit, ut ad perennem ejus memoriam unum diem festum in mense

Decem-

Decembri iustar Saturnalium dierum qui tunc Romæ agi solebant, celebrarent: in quo convivii, tripudiisq; quam maxime indulgerent, vocatus, inquit, est dies ille *IVLIVS*, perseveratq; usq; ad nostra tempora.

Mirum autem non est, Britannos in horum ludorum participatum venisse cum & alia multa à Romanis mutuo sumere, sibi laudi duxerint. Sic enim de iis Tacitus in vita *Brittanni Romani nos imitati* Agricolæ: *Iam verò principum filios, ait, liberalibus artibus erudire, & ingenia Brittanorum, studiis Gallorum anteferre, ut qui modo linguam Romanam abnuebant, eloquentiam abnuerent; inde etiam habitus nostri honor & frequens toga, paulatimq; discessum ad delinimenta vitiorum, porticus & balnea & conviviorum elegantiam, idq; apud imperitos Humanitas vocabatur, cum pars servitutis esset; Hæc Tacitus.*

Sunt ex nostratibus viri fide dignissimi qui per manus quasi, à majoribus se percepisse referunt, Jul. Cæsarem, ubi imperium Cimbricum affectare cepisset, primo foedus eis obtulisse, hac conditione, ut anuatim aliquot equitum turmas sibi mitterent auxilio, sin secus extrema quæq; expectarent. Quod non solum animose recusabant, sed etiam ut se minas huiusmodi flocci facere declararent, legatos ignominiose tractarunt, hircumque pro equo muneris loco transmiserunt: unde etiamnum in ludis juliis apud nos hircina larva tectus introducitur quidam, quem *Iulebuk* vocant, quiq; hircum Cæsari oblatum repræsentet, ac tantæ insolentiæ memoriam conservet. Quo forsân spectant illa Sexti Aurelii, quibus narrat Drusum Germanicum cum auspiciis Octaviani Augusti Cimbro invadere decrevisset & castra cis Albim posuisset mulieris monstro exterritum fuisse & accepto ab iis lebetes delictorum antiquorum oblivionem petentibus condonasse. Quæ delicta, ignominia illa esse videtur qua Jul. Cæsarem affecerunt, caprum pro tributo mittentes.

A ratione itaque alienum non est Danos tandem & Cimbro à Romanis jam Sociis quasi persuasos & in-

*niam Fa-
sti Julii
perven-
rint.*

amicitiæ & initi foederis stabilimentum illud ultro susce-
pisse, quod reliqui subditi recipere edicto sunt coacti. Præ-
sertim cum tale quid fuerit, quod ipsis non oneri, sed ma-
gno emolumento & commodo esse potuerit. Imprimis
cum ex Strabone constet eos cum Augusto Julii Cæsaris
successore, non solum amicitias coluisse, sed etiam eidem
munera eximia, in foederis & amoris stabilimentum ob-
tulisse. Narrat enim Cimbro (quo nomine apud externos
Danicum inclaruere) æreum lebetem peculiari quadam
religione abs se consecratum ei dono misisse, ut sic dissidii
veteris & injuriarum abolerent memoriam. Verba ejus
lib. 7. hæc sunt. ἐπέμψαν τῷ Σεβαστῷ δῶρον ἱερῶτατον παρ'
αὐτοῖς λέβητα ἀνέμενοι Φιλίαν, ἢ ἀμνησίαν τῶν ὑπηργμέ-
νων.

*Cimbri
lebetem
Augusto
mittunt.*

Non possum quin de hac voce Clariss. Isaaci Pontani
judicium, ab eruditissimo viro M. Stephano Stephaniō
literis ad me perscriptum hic inseram, ut quivis quam rei
& veritati magis congruam judicaverit, arripere valeat.

*Pontani
de Juel
sententia*

“ Sic autem Pontanus: Illud tertum habeo, ad jubilatio-
nem & lætitiā temporis exprimendam id quicquid est
vocis (Jul) formatum. Et ecce haud obviam vocem quæ
eo faciat. Est enim apud Plinium ἰβλος, vox quæ cum
proprie capillaturæ contortionem Græcis notet, ille me-
taphoricōs accipiens avellanæ filamentis aptavit lib. 29.
ubi ait: *Ferunt avellanæ Iulos compactili collo* &c: At Eratho-
sthenem in hymno Mercurii *Iulon* pro lanificarum canti-
lenā usurpasse ex isto versu liquet: Δευδαλίδας τεύχε-
σα, καλας ἤειδεν ἰβλος.

Fargparans salsum SCITOS CANTABAT IULOS.

“ Dydimus ait hymnum in laudem Cereris fuisse, quod
ex Semo Delio annotat etiam Athenæus lib. 14. & indicat
Theodoretus libro de materia & mundo sic inquens: *Ne
cantemus Iulum Cereri, nec Baccho Dithyrambum.* Quod sane op-
timè sensui nostro, & ludis istis Julensibus nostratium
competit, qui aut celebrantur post completa jam Cerere
horrea, aut quod novus jam annus ac verum tempus in-
stet,

stet, quo Cereri denuo faciendum operandumq; Sed inquit, es, unde vox exotica, & Græca & adeo exoleta boreæ populo esse nota aut familiaris poterit? Respondeo alia & magis remota à Græcis tracta, quæ Dani hodieq; usurpamus. Quid nonne sâd nostras id est natus à Græco *Φίω* nascor est? Nonne *Κεετίν* vetula, à *χέρας*? *Σίννα*, sinapi à *σύννη*? & quo nihil utimur frequentius, *Σμόρ*, Butyrum à *μύρον* & adjecto *σμούρον* unguentum? Sicut Attici pro *μύρον* dicunt *σμούρον* parvum. Et sunt etiamnum plura, sed suo loco volente nomine ponenda. Hactenus Pontanus in literis Stephanii. Fuisse apud Romanos *Iulorum* familiam, quam à prima barbæ lanugine pleriq; diætas autumant, testis est Alexander ab Alexand. Genial. dier. lib. 1. cap. 9. Idem quoq; annotat Julum hymnum fuisse Cæteri dicatum, ut Hypingos Dianæ, Pæan Apollini, Veneri Eroticum &c.

Non immeritò de hoc reformati Calendarii negotio apud Lucanum lib. 1. Pharsaliæ in convivio Cleopatæ, ita gloriatur Cæsar:

Nec meus Endæxi fastis super obitur annus.

Accedit evidens ratio à Cyclo lunari desumpta; qui eundem locum, in iis quibus jam utuntur fastis occupat, quem obinet in Calendario Romano ad Julii Cæsaris normam ab eruditis in lucem producto. Quod cuivis fastos nostros cum Calendario Romano ab eruditissimo Mathematico D. Nicolao Mullerio edito conferenti apparebit, in quo suum antiquum Cycli lunaris se retinuisse profitetur. Vide caput 1. Ifagoges.

Ita verò ad nos delatum Calendarium Julianum à Runicis & Scaldris aliisque syderum & naturæ consultis, ob insignem utilitatem & miram cum syderum motibus harmoniam avidè arreptum esse quis dubitat? Ac primò quidem patriis notis, Runicis videlicet, sive in fagis, unde etiamnum apud nos Libri *Böger* dicuntur, sive in corticibus, sive in membranis, vel, si mavis, in ipsis sanorum cautibus, ut solis sacerdotibus inserviret, consignarunt, donec tandem ingenii rarâ dexteritate emerisit ille, quisquis tandem fuerit, qui per hæc-

*Danica
vocalula
à Græcis
orta.*

*Probat
fastos no-
stros tem-
pore Jul.
Cæsar
excogita-
tos.*

*Quomo-
do Fasti
Juliani
in nostri
usum co-
versi.*

*Cur libri
Danis
vocentur
Böger.*

hæcce compendia, tam utile tamq; necessarium negotium plebi communicandum duxit. Cujus nomen si extaret, æquiore jure fastis hisce infereretur, quam multorū rituli, quos boni publici cura vix unquam tetigit. Probabile namq; est, non secus rem se habuisse apud nostrates, quam apud Romanos: apud quos *Priscis temporibus*, ut inquit Macrobius, i. Saturn. cap. 15. *antequam fasti à Cn. Flavio Scriba, in vitiis patribus, in omnium notitiam proderentur, pontifici minori hæc provincia delegabatur, ut novæ lunæ primum observaret aspectum. &c.*

CAPUT OCTAVUM.

*Quenam fuerit idea Fastorum Danicorum
ante veri DEI cultum.*

Olaus Magnus fastos veteres concedit & negat.
DE Svecicis ita differit Olaus Magnus historię lib. 1. cap. 34. *Baculus humana longitudine formatus est, utroq; latere numero hebdomadarum anni, pro qualibet hebdomada Gothicas literas septem, quibus aurei numeri & literæ Dominicales (post acceptum Christianismum) patriâ voce ac figuris distinguuntur. Quæ verba si diligentius expendantur, non solum miram nobis exhibent horum baculorum ideam, sed illos penitus tollere videntur. Primo asserit, baculos hosce pro qualibet hebdomada Gothicas literas septem habuisse: deinde de signis festorum, aliisq; notis nihil addit, hisce itaq; destitutos eos fuisse tacite innuit: Aureos numeros post Christianismum demum accessisse subjungit. Nil igitur præter septem notas Gothicas, in utroq; latere, si ipsi credimus, continebant hi fasti.*

Fasti veteres juxta Olaus Magni ex solis septem notis constabant. Resutatur.

Quod si verum, quem quæso usum in temporum discrimibus assignandis, Lunæ mutationib; proponendis, mensium cursibus exhibendis, aliisq; infinitis exhibere potuissent? Et ut hominis ineptias magis mirere, mox has ipsas septem Gothicas literas, ex quibus solis conflatos putat hosce fastos, penitus tollit, atq; ita baculos quos jam ante Christianismum extitisse dixit, prorsus eliminat. Quid enim aliud est asserere post acceptum demum Christianismum Literas Dominicales patriâ voce ac figuris in iis distinctas esse, quam profiteri illos

illōs ante Christianismum septem notas hebdomadas distinguentes non habuisse, ac proinde nihil? Sublatis enim festorum indiciiis, literis Dominicalibus & aureo numero quid in iis restat? Si igitur hisce ejus verbis fides sit adhibenda, fastos plane nullos ante Christianismum Svecos habuisse colligere licet.

Nos vero rationibus haud levibus inducti, asserere non dubitamus fastos hos, in Daniā ante veri Dei cultum æque ex tribus notarum seriebus collatos fuisse atq; jam sunt, quamvis non iisdem planē.

Vera sententia de Fastis ante veri Dei cultū

Primo namq; in confesso est ad normam Juliani Calendarii baculos hosce (quantum quidem fieri potuit, & instituti ratio permisit) fuisse sculptos: (de aliis namq; antiquioribus nobis jam sermo non est) hoc autem Calendarium tribus principalioribus constabat membris, Cyclo scilicet Lunari, Cyclo solari & festorum indiciiis, ut in Calendario Romano veteri, formā Julianā conscripto à Nicolāo Mullerio & aliis videre licet. Numerum dierum quod attinet, eum instituti ratio & res non admittebant, Kalendis verò, Idibus & Nonis gens nostra adstringi noluit. Tribus igitur istis necessario constare debebant fasti nostri, modo Juliani Calendarium idē am iis referre animus esset.

Prima ratio.

Huc accedit usus ipse, qui tria hæc necessario efflagitavit. Quo etenim pacto, quibus anni temporibus, vel Diis dicata sacrificia, vel ludi peragi deberent, ex hisce dignoscerent, si prima abesset series? quibus modis hebdomadæ, ac imprimis Solis cursum ostenderent absq; secunda? Quid mensium tenorem Lunæq; *Quæ* indicaret, si tertiam eliminaret? Horum itaq; unum si auferas totam temporum supputandi rationem collabi necessum est.

Ratio secunda.

Quin stata tempora quibus Diis suis, tam majoribus quam minoribus gentium, sacra facere soliti sint, in hisce lignis notata habuerint primā serie, vix dubitandum, ut taceam ludos solemnes, de quibus supra dictum, & operum quovis anni tempore peragendorum notas, quarum etiamnum in modernis haud rara extant vestigia. Circuli verò solaris indices

Quid primā serie continerent Fasti veteres.

dices septem, suum quoque quem jam servant locum occupasse minus dubium est, cum eorum beneficio dies hebdomadæ destinerent, ac quis Soli, quis Lunæ, quis Thise, quis Othino, quis Thoroni, quis aliis ascribendus, observaverint, attestantibus id ipsum lineamentis omnibus. A Christianis namque si primum additus fuisset, non Runicis, sed illis quas cum Religione adduxerunt, literis extaret. Par iudicium de Lunari est cyclo, qui à Metone Atheniensi Astronomo CCCLXXX, annis circiter ante Julium Cæsarem, olympiade videlicet LXXXVI, vel ut alii volunt LXXXVIII, fuit inventus, tantoque in pretio à Romanis habitus, ut aureis literis in Julianis notaretur Calendariis, unde & nomen *Aurei numeri* postea invenit. Hoc itaque cyclo omnino carere non potuerunt fasti antiqui, imprimis cum menses Lunares observent, quos hujus beneficio discriminare necessum sit.

Aureus numerus unde dicitur.

CAPUT NONUM.

Quando veteres hi fasti correcti & novis fastorum notis adacti.

Post abrogatam in hisce Regnis gentilium idolomaniam & veri Dei cultum introductum, id factum esse ratio dicitur. Multo enim ante Gregorius Magnus Pontifex Maximus, invocationem Divorum instituit: at præcisè quo anno aut sub cuius Regis imperio hæc mutatio contigerit, demonstrare non æque facile.

Quando in Dania cepit abrogatio Gentilismi.

Haraldus Klak.

Danorum expeditiones.

Historias gentis nostræ fide dignas si evolverimus reformationis fundamenta jacta esse Anno Domini MCCXXXVI memorant pleræque; Circa id enim temporis, teste Krantzio, Haraldus quartus, dictus Klak, qui à Regno in exilium pulsus à Ludovico Imperatore regno hac conditione restituendus erat, ut abrogato idolorum cultu, vero Deo & Christo nomen daret, reformationis negotium per suos aggressus est. Cujus exordium ita pertexit Helmoldus Ecclesiæ Lubecensis presbyter, Historiæ cap. 5. *Inter quos primi vel præcipui Danorum populi, viribus & armis præpotentes, prius quidem Slavos, itemque Frenones*

*Jones tributis subjiciunt. De hinc classe pyratice per Rhenum subvecti
 Coloniam obsederunt. Per Albiam Hammemburg funditus exciderunt.
 Et paulo post: Pontifex quoq; Ansgarius Cæsaris legatione functus s. Ansga-
 Regem Danorum frequenter adiit, ubi pro commodis utriusq; regni & riuus.
 pacis stabilimento strenuè agens, multam apud Regem, licet gentilem,
 familiaritatis gratiam pro fidei suæ reverentia consecutus est, cui etiam *Prima*
 facultatem attribuit ecclesiam statuendi in Schlesvig & Ripe, præbita *Ecclesia*
 prius licentia, ne quis volentes baptizari, & Christianis legibus uti *in Slesvig*
 impediret. Aventinus Annalium Bojor. lib. 4. pag. 384. sub Lu- & Ripe.
 dovico Pio jacta quidem esse Christianæ religionis in Dania
 fundamenta asserit, sed non ab Ansgario, verum Ebbone Re-
 morum Episcopo sic namq; inquit: *Vt pax inter Reges Norda-*
mannos componeretur, missi sunt in Daniam Theotharius & Rot-
mundus præfeti, Ebbo Episcopus Remorum, qui complures Cim-
brorum Philosophiam Christianam recipere persuasit, aquaq; sacra
lustravit. Sed fieri potest Ebbonem in comitatu S. Ansgarium
 habuisse, qui hæc præstitit quæ Ebboni ab exteris attribuan-
 tur, juxta tritum illud: quod quis per alium facit, per se fecisse
 putatur; imprimis cur: in more positum sit, ut Ministrorum
 præclare gesta dominis ascribantur. Quamquam indubi- *Torchil-*
 tatâ Historicorum fide, constet Torchillum quendam Adel- *lus Adel-*
 far sacris Christianis in Belgio initiatû, fundamenta tam ardui *far-*
 negotii jecisse, circa annum Christi dccxx. quæ tamen mox
 ab ethnicæ idolomanæ addictis Regibus diruta ac dissipata
 fuerunt. Quod non obscure innuit Saxo lib. 8. ubi varias &
 periculosas hujus Torchilli peregrinationes, omnem ferè fi-
 dem superantes, cum pertexuisset; Tandem, inquit, ad Germa-
 niam Christianis tum sacris initiatam appulsus apud ejus populum di-
 vini cultus rudimenta percepit.*

Verum enimvero siquidem Religio varias strages ab hu- *Perfecu-*
 jus Haraldi temporibus passa sit (præsertim tempestate Re- *tio tem-*
 gis Gormonis quem Helmoldus Vorm appellat) ita ut fixam *pore Gor-*
 sedem in hisce oris non invenerit, usq; in tempora Haraldi *monis.*
 Blatand, qui cum Reginâ & filio à Poppone baptizatus fertur *Haral-*
 anno Christi dcccclxxiv, tum de fastis corrigendis aut festis *lus Bla-*
 sanctorum celebrandis nullam cogitationem firmam habere *tand à*
 nonerunt. *Poppone*
 Quo- *coverfus.*

Quocirca colligere hinc quispiam posset, confirmatis probè & in Christi agnitione edutritis jam animis primum de hoc negotio cogitari ceptum. Idq; demum post *Quando festorum signis ornati Fasti* annum Christi M XXX, eo etenim obtruncatus est Olaus Rex Norvagorum, qui postea in Divorum numerum relatus, locum in hisce fastis, securis caractere insignitum meruit. Qui cum in omnibus, quotquot hætenus videre contigit, ita extet, aliquo ab ejus obitu tempore reformatos, atq; in hanc quâ jam conspiciuntur formam redactos crediderit quispiam,

D. Canutus quando obierit Cæterum cum in quibusdam D. Canuti festum peculiari indiculo annotatum extet, ne hoc quidem tempore festorum à Christianis celebratorum characteres additos suspicari licet. Is etenim ob studium patriæ amplificandæ religionisq; propagandæ, cum ante aram se Deo commendaret Otthoniæ in æde D. Albani lanceâ transfossus, animam Deo reddidit Anno M LXXXVI vel ut alii volunt M XC. Cum itaq; *Monasterium Benedictinorum Otthoniæ edificatū* *gloria & celebritatis fructu opulentissima splendidum in fastis locum obtinuerit*, hinc forsan collegerit quispiam post hæc tempora correctos eos esse, festorumq; signis locupletatos. Et quis scitan Anno MCVII, quo in hujus D. Canuti honorè monasterium Benedictinis Monachis Otthoniæ ædificatum esse referunt historiæ nostræ?

De tempore reformationis Fastorum probabilior opinio. Hisce ita positis ante quingentos, aut circiter annos eâ quâ jam conspiciuntur formâ in usum traducti videntur Fasti nostri; sed probabilius horum signa demum in recentioribus locum invenisse, ac ante hæc tempora, reliquis festorum indiciis dotatos fuisse.

Cæterum cum de tempore quo martyrio affectus sit D. Canutus, cujus hic facta est mentio, non eundem omnium Chronologorum nostrorum sententiam esse vidèam, non abs re futurum duxi, si integram martyrii historiam (quæ annum obitus indubitatè continet) subjungere. Ea autem utar verborum formulâ, quæ in arculâ, in quâ ejus corpus repositum erat, inventa est Otthoniæ Anno

no

no MDLXXXII. 22 Janu. cum pro reparanda æde ipsi dicata, sacellum in quo positus erat, immutaretur. Cum igitur haud parùm ad fidem historiarum conciliandam & totius negotii momentum illustrandum facere videatur, dignum duco quod hic (ne penitus obliteretur & pereat) locum inveniat. Sic autem habet.

Anno incarnationis Dominicæ MLXXXVI, in civitate *Historia*
 Otthensija gloriosus Rex & protomartyr Danorum Canutus, pro zelo *obitus D.*
 Christianæ religionis & justiciæ operibus, in Basilica S. Albani mar- *Canuti.*
 tyris, per eum paulò ante de Anglia in Daciam transvecti, post confessionem delictorum Sacramento munitus Dominici corporis, ante aram manibus solo tenus expansis, in modum crucis latere lanceatus VI Idus Iulii & VI feria, mortem pro Christo passus, requievit in ipso. Occisi sunt & ibidem cum eo, scilicet ejus nomine, & gratia martyrii, Benedictus, ac decem & VII sui commilitones, videlicet A. Imundus, Blacca, Sónen, Aga, Thurgo D. Bernhardus, Gudmer, Æ. skill, Tochik, Palai, Ati, Suna, Rostenulo, Radulus, Altoi, Thurgotus, Vilgrup Arni, Omnes sicut Dei gratia cum suo Rege, ac Domino socii passionum martyrii fuerunt, ita consolationis & præmii cum ea confortes merito erunt.

Epitaphium.

Iam cælo tutus, summo cum rege Canutus
 Martyr inaurata Rex atq; reconditur arca,
 Et pro justiciæ factis occisus iniquè,
 Ut Christum vita, sic morte fatetur in ipsa,
 Traditus à proprio sicut Deus ipse ministro,
 Et petiens polum telorum pertulit ictum,
 Lancea nec ne latus ut Christi perforat ejus,
 Ejus, ut ante sacram sanguis sacer effluit aram
 Spiritibusq; sacris moriens sociatur in astris.

Epitaphium S.
 Canuti.

In hisce nobiscum facit Ælnottus Cantuariensis Monachus qui ejus vitam descripsit. Sed Ericus Pomeranus in Hist. Danica anno MLXXXVIII, Martyrio affectam ait. Wilhelmus Malmisburiensis MLXXXVII, de quibus consule notas Clariss. viri Joannis Meutisii in Ælnothum. Qui etiam

juxta auctoris sui præscriptum nomina illorum qui cum Canuto vitæ usura spoliati sunt ita emendat. Pro *Söneu* legit *Sven*, pro *Thurgo*, *Thrugot*; pro *Gudmer*, *Guthmar*, pro *Tochib*, *Tokki*; pro *Palai*, *Palni*, pro *Ati*, *Atti*, pro *Rosten*, *Milo*, *Radulphus* & alter *Thrugotus*: *Rostenulo*, *Radulus*, *Altoi*, *Thrugotus*. Pro *Vilgrup*. *Arni omnes*: *Wilgrip*. Qui omnes. &c. In versibus Epitaphii & hanc observavit discrepantiam; in tertio pro *Et pro Iustitia*, legit, Qui pro *Just.* in sexto, pro *Et petiens polum*. Atq; *petens polum*. Octavus plane ab *Elnotto* omittitur.

CAPUT DECIMUM.

Quem in finem hi Fasti sint excogitati.

quem in finem excogitati Fasti Danici. Siquidem temporis revolutio, adeo necessaria scitu sit omnibus, ut sine eâ nec Deo debitum obsequium præstare, nec sibi aut Oeconomix prospicere commodè quis possit, dubium nullum est, quin majores nostri eo fine instrumenta hæc lignea magni fecerint, atq; ad posteros eo nomine propagarint, ut ex iis aliquomodo id perciperent, quod docti jam ex Ephemeridibus, Calendariis, aliisque ejus generis pleniore systemate conscriptis libris. Anni inquam cursum ac stata tempora, mensium, præsertim verò Lunarium, revolutiones, hebdomadarum ac dierum vicissitudines, festorum mobilium ac immobilium, dierumq; ad opera faustorum aut infaustorum momenta, aliaq; ejus generis quamplurima. Nec spe frustratus fuit ille quisquis primus eos excogitavit. *Ex his etenim, teste Olao Magno lib. 1. cap. 34. Rustici atq; villani periti adeo evaserunt, ut die una prædicere possint, quotusquisq; Aureus sit numerus, literaq; Dominicalis, Annus bisextilis, intervalla, festa mobilia, & ipsæ Lunares mutationes post decem, vel sexcentos aut mille annos fierent, velerant.* Quod licet mirum cuiquam videtur, attamen rem se ita habere testis est ipsa experientia à quamplurimis Danicæ Agriculis petita.

Cur non omnes a- Quamquam non dissimulandum, inter ipsos Agricolas quosdam esse in hisce exercitiores, quosdam verò rudio-

rudiores: quod tum propter ingeniorum, tum instrumentorum diversitatem evenire consuevit. Reperire enim licet imperfectiores fastos in quibus aureus numerus planè deest, & rudes lineæ vices Dominicalium suppleant; ex quibus parum admodum si seriem festorum ac hebdomadarum cursum cum aliis nonnullis exceperis, prædicere valet obtusioris ingenii Agricola.

Attamen si quis perpenderit, nostrates Rusticos, astra ^{Rustici in} observare, peculiari quodam instinctu, aut horum locorum ^{Dania} genio, ex iisq; varia, eaq; certa eventura prædicere, ^{Astrologia dedi-} in reliquis quæ manibus versant, exercitatos esse, minus ^{ti.} mirabitur. *Polum Arcticum mirè observant, inquit Olaus Magnus, uti gnomonem totius cælestis Horologii, item plaustra seu urgas, colum & fusum Veneris, tanquam familiaria antiqui numinis signa, quorum naturâ inspecta mirè provident casibus eventuris.* Qui- ^{Progno-} busdam in locis ex viâ lacteâ quam nostrates *Veirvejen*, ^{stica ex} Norvagi *Vetrevyenn* vocant, circa festum Michaëlis diligenter perlustratâ, de totius Anni tempestatibus prognostica edunt haud contemnenda. Nebulas enim in eâ ^{viâ la-} conspectas nivem portendere asserunt, & quò majores & densiores, eò quoq; harum copiam majorem. Quâ Boream spectat, autumnum indicare censent, quâ Libanotum, Ver. Bracchium australe, marinas: septentrionale terrestres ostentat aeris mutationes.

Quàm verò exactè ex Solis & Lunæ ortu & occasu, rubedine & pallore aliisq; affectionibus reliquorum planetarum, futuras tempestates, pluvias, serenitates, pestes aliaq; prædicere norint, pluribus non persequar, cum libri vulgari linguâ eâ de re editi, id abundè edisserant. Nunc saltem quam anni formam, quem mensium tenorem, ^{Progno-} quam dierum seriem Fasti nostri exhibeant ostendendum, ^{stica Ru-} ut ex hisce eorum scopus & usus melius eluceat. ^{sticarum.}

CAPUT UNDECIMUM

De Anno Danico.

Non lubethic variarum gentium annos recensere, formis

mis & modis variè discrepantes, nostrum saltem quem exhibent fasti, si intueamur, ad normam Juliani omnino compositum videbimus. Hic autem *Iulius Cæsar Ægyptios*, (teste Macrobio i. Saturn. cap. 14.) *solos divinarum rerum omnium conscios imitatus, ad numerum Solis, qui diebus singulis tricenis sexaginta quinque & quadrante cursum conficit, annum dirigere contendit. Nam sicuti Lunaris Annus Mensis est, quia Luna paulo minus quam mensis in zodiaci circumfusione consumit, ita Solis Annus hoc dierum numero colligendus est, quem peragit, dum ad id signum se denuò vertit, ex quo digressus est, unde annus vertens vocatur, & habetur magnus; Cum Lunæ annus brevis putetur. Horum Virgilius utrumque complexus est.*

Anni Juliani forma.

Annus vertens & Magnus.

Interea magnum Sol circumvolvitur orbem.

Annus bissextilis.

Hæc Macrobius, quibus eandem planè anni ideam proponit, quam nostri exhibent Fasti, cujus inventionem Julio Cæsari ascribunt, qui & hoc insuper (quod in nostris non negligitur) decrevit, ut annis tribus, dierum 365. elapsis, quartus insequeretur, qui uno die ex quatuor quadrantibus elapsorum annorum conflato præcedentes excederet. Quod ita expressit Ovidius 3. Fast.

*Is decies senas ter centum & quinque diebus
Iunxit, & è pleno tempora quarta die.*

Hic autem dies qui quarto quovis anno (quem Dani Skudaar. Skud-Aar appellitant, forsàn quod ei dies unus intrudatur, vel in eo litera una Dominicalis in alterius locum substituatur) addi solet, nunc ante festum D. Matthiæ Apostoli in Februario, veteri ritu intercalatur; cujus rationem si quis expetat, legat Macrobius lib. i. Saturn. cap. 13.

Anni Juliani forma à Græcis defluxit & Ægyptiis.

Hanc tamen anni formam à Græcis quibusdam hausisse videtur Cæsar, qui eandem ab Ægyptiis sunt mutuari; ut ex Strabonis lib. 17. abundè patet. Cujus inter alia hæc sunt: ἔτοι (de Ægyptiis loquitur) δὲ τὰ ἐπιτρέχοντα τῆς ἡμέρας, καὶ τῆς νυκτὸς μόρια τῶν τριακοσίων ἐξήκοντα πέντε ἡμέραις εἰς τὴν ἐκπληρωσιν τῆς ἐνιαυσίης χρόνῳ παρέδσαν. Ἀλλ' ἠγνοῦντο τέως ὁ ἐνιαυτὸς παρὰ τοῖς ἔλλησιν ὡς καὶ ἄλλα πλείω ἕως οἱ νεώτεροι Ἀστρολόγοι παρέλαβον παρὰ τῶν με-
θεσμη-

Φερμηνέυσαντων εἰς τὸ ἑλληνικὸν τὰ τῶν ἱερέων ὑπομήματα. Καί ἐτι νῦν παραλαμβάνουσι τὰ ἀπ' ἐκείνων ομοίως καὶ τὰ τῶν χαλδαίων. In eundem sensum plura apud eum leges, aliquot inde paginis, ubi de Thebanis agit sacerdotibus. *Hæc ille qui tempore Augusti & Tiberii adhuc vixisse dicitur, quo melius ac verius nemo hac de re differere unquam potuit.* *Strabo quando vixerit.*

Quinimo Hippocratem de Septimestri partu, Annum Solarem agnovisse & descripsisse sunt qui statuunt, inter quos Horatius Augenius in libello quod homini certum non sit nascendi tempus: de quo tamen alii aliter sentiunt.

Josephus Scaliger de emend. temp. lib. 2. refert Danos ac veteres Saxones ex Oceani celebrioribus *πλημμύρασι* ex Lunâ dependentibus annui cursus dispositionem collegisse, eandemque ob causam annos Lunares habuisse, quod clarius ex verbis ejus patet. Sic enim inquit: *At Veterum Saxonum & Danorum mensura anni ordinatio fuit, ex affectibus Oceani, cujus littora accolebant illi. Notissimum ad ejus syderis incrementa & decrementa Oceani quoque, vices recurrere. Sed in pleniluniis amborum æquinoctiorum duæ fiunt ingentes πλημμύραι ad quarum observationem annum suum digesserunt. Eas πλημμύρας Malinas: Ἀμπώτεις autem Ledunas vel Lidunas vocabant.* *Dani antiquitus Annos Lunares habuerunt. Ex Oceani aëstibus Annos metiebantur Dani.*

Agnoscis, ut arbitror, lingvæ nostræ in vocibus *Malina* & *Liduna* vestigia haud firmiter satis à Scaligero pressa, quod idiomatis nostri haud probè satis fuerit gnarus. *Magle* etenim *Malina* Magnum vocamus, unde *Malina* pro *Maglina* dicitur Oceani *quid* intumescens æstus, qui majori copiâ aquas in littora effundit. *Liden* verò parvum etiamnum notat, hinc *Lidun* & *Lidunas* *ἀμπώτεις* vocarunt, eo quod decrescente æstu parvum ac minus reddatur mare, quàm antea erat. *Liduna.*

Frustra sese hic torquēt alii aliunde etymon petentes. Haud enim probe rem affecutus est vetus Bedæ Scholiastes *Malinam* à Majore Luna, *Lidunā* à *Læsa* unda violenter trahens. Nec mihi satisfacit amicissimus Spelmanus à Saxonico *Leid* quod est Lenis *Lidunam* deducens quod menses duo Julius & Junius ab eodem Beda *Lida* vocentur, utpote blandi & navigabiles:

E

aliud

aliud *Lida* aliud *Lidana*: certum namq; Bedam Malinæ & Lidunæ terminos secum ex Cimbria in Angliam detulisse eosq; civitate Latina donasse eo sensu quo in patria sumuntur. Quid vero *Magle* & *Liden* nobis notet, vix quisquam est qui ignoret. Rebus enim magnis ad minorum comparisonem aut præponi, aut postponi, *magle*, *Liden* vero minoribus clarius est quam ut demonstratione egeat; Hinc *Magle Kilde*, *Skentsitmagle*, *Skentsit Liden*, *Helle Magle*. *Helle iden* &c. pagi in Selandia notissimi. Quia talia de pagis & fontibus dici videmus, quid ni κατ' ἐξοχήν simpliciter de Oceani æstibus majoribus & minoribus? In Galliis apud Santones, ubi Salem ex aqua marina conficiunt, vocabulum Malinæ adhuc in usu esse docet Bernhardus Pallisy in tractatu de sale communi pag. 255. *Temps de grandes Malignes*, vocant quando mare maxime intumescit, & ut ille inquit, *lors que le mer est en sa superbe grandeur*. At trecentis viginti quinq; annis ante Bedam voces hæc Latinis scriptoribus in usu fuisse ex Marcello Empyrico rectè docet Clarissimus Vossius de origine & progressu Idololatriæ lib. 2. cap. 69. Extat certe apud Marcellum cap. 17. remedium ad tulsim efficax, ut ait, ex herba Latinis Ungula equi dicta collecta vetere Luna, Liduna, die jovis præparatum & cap. 25. *ad Ischiadem colliges herbam quæ dicitur Britannice die Jovis vetere Luna & Liduna siccabis & repones &c.*

Angli à Danorū Jutis oriundi.

Rem ipsam quod attinet; hæc ab illis proposita Anni forma à Danis & Anglis (qui à Danorum Vitis vel Gutis teste ipso Beda Hist. Eccles. lib. 1. cap. 15. originem traxerunt) recepta videtur, antequam Julianum Calendarium à Romanis sunt mutuati, quocirca de ea pluribus jam agere nostri non est instituti. Ex jutis namq; ortos esse Cantuarienses & qui Vectam insulam colunt, testis etiam est Gvilhelmus Lambardus in Archeonomia. Nec dissimulandum hic venit ejusdem Lambardi eodem in loco de Vitis judicium. *Atq; hic*, inquit, *(quoniam Iutarum facta est mentio)* admonendi sumus librariorum incuria falso haberi in latino codice *VITAS* præposito *V*, pro *IVTAS*. Nam liber Bedæ Saxonicus *GEATVM* vertit, id est *Gottos*, quos *Iutas*

*Iutas & Iutones fuisse antiquitus dictos, Philippus Melancton, & Ma-
theus Vestmonasteriensis affirmat. Atq; id ipsum non obscure
paulo post innuit ipse Scaliger cum inquit. Non miraris gen-
tem Romanam orbis videlicet & dominam ineptissimam anni formam
ad tempora usq; Iulii Caesaris usam: eam verò quae Romanis videbatur
barbara, non solum annum Lunae ad Naturae regulam, Oceanum dico
direxisse, sed etiam anni Solaris cursum tenuisse. Quomodo enim
Capricorni initia & XXV noctem Decembris tam exactè notassent,
nisi quadrantis diei 365, diebus Solis apposito? Nam quod ab Au-
tumno incipiebant, sciebant arcum illum à principio Librae ad princi-
pium Arietis respondere semissi anni Lunaris &c. De hac inunda-
tionis ratione etiam fama ad ipsos Graecos sparsa est, sed fa-
bulis adeò involuta, ut quid certi subesset, determinare non
potuerint. Lege Strabonem lib. 7. variè hac de re differen-
tem. "Εοικε δε, inquit, πλάσμασι τὸ συμβῆναι πωτὲ
πλημμυρίδα ὑπερβάλλουσαν. &c.*

*Græci O-
ceani Da-
nici inun-
dationes
cognove-
runt.*

Danorum hanc anni ordinationem à Japheto gentis
auctore per manus tradita esse arbitratur Daniel Angelocra-
tor in Epistola ad Senatum Amsterodamensem præfixa Do-
ctrinæ de ponderibus & mensuris, ubi quoq; ejus rationem
reddit accuratam, lubet itaq; ejus discursum hic inserere.
Ante omnia, inquit, notissimum est ad Lunæ ortus & occa-
sus, ejusq; incrementa & decrementa Oceanum quoq; pari
passu moveri, & mutari. Nam ab ortu Lunæ ad occasum &
rursus ab occasu ad ortum Mare bis ascendit ac descendit.
Istum verò motum alterius Lunæ quadrantibus comitatur
Ledonis & Malinæ vicissitudo, quam dicunt: ita ut Ledo cir-
ca secundum & quartum quadrantem habeat ad sex horas in
inundatione & tantundem in recessu; Malina autem circa
primum & tertium quadrantem per quinque horas ebulliat,
& per septem horas littorum dorsa retegat. Quin tanta est
concordia & sympathia inter Lunam & Oceanum, ut sem-
per in puncto dimidiatæ Malinæ Luna jam nascatur, jam a-
dulta, seu plena sit: hoc est, Malina tribus admodum diebus
& horis duodecim tum ante nouilunium tum ante plenilu-
nium incipit & pariter tanto spacio post Lunam novam &

*Danica
Anni or-
dinatio à
Japheta
orta.*

« plenam elapso definit. In pleniluniis autem æquinoctiorum
 « & solsticiorum, solito validiores augmentationes & Malinas
 « seu *πλημμύρας* ostendit Mare, ex quarum observatione
 « annum quoq; Solarem digestum cum Lunæ ratione concii-
 « liarunt, adeo ut quidam ad Oceani admirabiles *αυζομειω-
 « σεις* periodum Enneadecaetericam ab accolis observari tra-
 « dant. Hac de re Diodorus Siculus lib. 2 cap. 47. Beda Anglus
 « Tom. 1. & 2. August. Tom. 3. libro primo de mirabilibus. S.
 « scripturæ. Hæc Angelocrator.

CAPI. XII.

De Anni Danici initio.

*Varium
 Anni ini-
 tium in
 Dania.*

*Variarū
 gentium
 annum
 inchoan-
 di ratio.*

*Modra-
 neft.*

VERUM nec hoc omnino caret admiratione, quod eadem
 gens iisdem legibus ac ritibus devincta, tam varium An-
 ni Juliani habuerit initium, ut ferè incertum dixeris. Diver-
 fos quidem diversis temporibus annos suos inchoasse, ut He-
 bræos ob Æquinoctio vernali, Asiaticos ab Autumnali, Athe-
 nienfes à Solstitio æstivo, Romanos secundum ductum Julii
 Cæsaris, à Brumali legimus. Sic enim Simplicius: *Ἄς δὲ ἡμεῖς
 ποιῶμεθα ἀρχὰς ἐνιαυτῶν μὲν περὶ θερινὰς τροπὰς ὡς Ἀθη-
 ναῖοι. ἢ περὶ μετοπωρινὰς ὡς οἱ περὶ τὴν νῦν καλομένην
 Ἀσίαν. ἢ περὶ χειμερινὰς ὡς Ῥωμαῖοι. ἢ περὶ ἐαρινὰς ὡς
 Ἄραβες καὶ Δαμασκηνοί.* At unam & eandem gentem idem
 Calendarium suscepisse, & tamen non iisdem terminis ejus
 initium adstrinxisse, observatu rarum. Quamvis etenim
 hoc sæculo à Calendis *Ianuariis* omnes annum inchoemus,
 attamen hoc principium non omnes, imo pauci admodum
 admittunt Fasti. Sunt etenim qui à secundo Januarii initium
 capiant, sunt qui à feria prima Nativitatis Domini, ut pleri-
 que Agricolis Danis familiares, à priscâ anni formâ nondum
 discedere volentibus. Refert namq; Scaliger loco citato, *Dan-
 nos veteres principium anni civile semper à xxv Decemb. cepisse, idq;
 à nocte quæ sequitur xxiiii, in qua antiquitus Christiani hodieq;
 pervigilia natalitia faciebant.* Addit insuper. *Eam noctem Modra-
 neft.* Beda, *Mædrenech, id est matrum noctem appellabant, ob cau-
 sam*

sam ut suspicamur ceremoniarum quas in ea pervigiles agebant) vocabant, quasi illa esset parens & princeps omnium reliquarum noctium, utpote à qua caput anni trivitis sumeretur. Principium vero naturale Cycli à Malina Autumni & plenilunio quod in Septembrem cadit. Quod à nocte annuæ incēperint, non mirum, siquidem Annos, menses & septimanas non per dies, sed noctes computaverint, quod etiamnum ab Anglis observatur. *Sennight, fortnight* id est septem noctes & quatuordecim noctes magis usitate dicunt, quam septem dies &c. Vide Richardum, *Versteگان*. cap. 3.

Ac quamvis Beda de Temp. ratione cap. 13. hæc Anglis ascribat, attamen cum à Danis, à quibus oriundi, hausta sint, ^{Vetustissimum} *Modranæ* legitimum fuerit anni Danici civilis initium, ^{Anni Danici initium} minus dubitamus, præsertim cum illud adhuc Fasti lignei retineant. Quinimo Islandi adhuc (apud quos ut lingua ita ritus prisca sinceriores magisq; incorrupti extant) annum à Festo Natalitiorum Domini ordiuntur veteri consuetudine, quam jus patrium retinere coegit. Per noctes enim Natalitiorum ætas pupillaris in xx numeratur, eorum etiam qui ad perhibendum testimonium apti censentur, xvi sc: anno. Sic autem codex habet. *Saa er twitugur sem hæfur xx Iola netur.* Id est Vigenarius vel viginti annos natus censetur, qui xx noctes Julias vixit. Etiam vicesimo quarto Decembris natus; qui anni vicesimi noctem unicam, vicesimo quarto & vicesimo quinto Decembris interjectam adeptus est. Noctem vero hanc singulis annis initialem, non ut Beda *Modranæ*, sed *Iolanat* indigetant.

Habent & iidem aliud anni initium ab illo die Jovis, quum de ætate sex hebdomadæ lapsæ sunt; ad locationes & conductiones fundorum, pecudum & jumentorum accommodatum, *Fardage* dictum, quasi diem itionum aut commigrationum indicarent.

Sunt & alii fasti Norvæ jam in usu, qui à die Tiburcio sacro, quem *Förste Sommerdag*, seu primum æstatis diem appellant, annum inchoant. Hic autem dies initium eis præbet ^{Förste Sommerdag.} anni eò quod:

Omnia tunc vident, tum formosissimus Annus.

*Cur Nor-
vagi à
die Tibur-
cii Annū
inchoent.*

Incidit enim in XIV Aprilis & ab eo dies horarum, multitudine noctes superare incipiunt. Pari namq; modo diem Calixti, qui XIV Octobris, hyemis præbet initium, *Förste Vinternat* vocant, quod post eum dies à noctibus longitudine superentur.

*Cur tam
diversū
Anni ini-
tium.*

Huic circa anni initium diversitati ansam præbuisse videtur, partim Anni Naturalis à Civili distinctio, partim quod ante Julianum Calendarium non omnes de Anni initio easdem fovisse opiniones videantur, quas post admissum Julianum mutare recufaverint. Hac etenim lege, tam Romanorum subditi, quàm socii & foederati Julianum Calendarium receperunt, ut mensium appellationes consvetas, anniq; principia immutata retinerent.

*Quomo-
do Anni
forma in
fastis ex-
prima-
tur.*

Universa verò Fastorum nostrorum compages lignea, totius annui cursus repræsentat ideam, ac plerumq; ita, ut dimidia ejus pars uno claudatur latere, reliqua altero. In iis qui à die Tiburcii incipiunt, dies æstivi (voce latiusculè accepta non solum pro quarta anni parte, æstate strictè sic dicta, sed etiam Veris & Autumnii calidioribus portionibus) priori continentur latere, hiberni posteriori.

*Anni di-
visio.*

Ac si hanc anni dispensationem consideraverimus, non tam de quatuor anni quadrantibus, ex astrorum curfibus & Solis in certa signa Zodiaci ingressu resultantibus; solliciti fuisse videntur majores nostri, quàm de æstatis & hyemis mutationibus; quas ex subtilioribus astrorum speculationibus mutuari non erat necesse. Id ipsum quoque confirmat Beda de temp. ratione cap. XIII in hunc modum: *Principaliter annum totum in duo tempora, Hyemis videlicet & Æstatis dispartiebant: sex illos menses quibus longiores noctibus dies sunt, æstati tribuendo, sex reliquas hyemi. Vnde & mensem quo hyemalia tempora incipiebant, VVinterfyllet appellabant, composito novo nomine ab hyeme & plenilunio, videlicet ut à plenilunio ejusdem mensis hyems sortiretur initium.* Eo etiam respexisse apparet Jos. Scaligerum, dum Danos veteres, in duas *Malinas* Autumnalem & Vernalem annum divisisse affirmat.

*winter-
fyllet.*

Ma-

Magle etenim à quo Beda Malinas deduxit, Magnum significat. Si igitur æstui marino applicetur; magnum æstium indicat, si Anni temporibus, Magna tempora. Malina itaq; hoc loco nil aliud est, quam Magna Anni pars. Duæ etenim hæ anni partes respectu mensium, septimanarum & dierum, merito *Magle* seu Magnæ appellantur.

CAPVT XIII.

De Mensibus Danicis.

Menses solares Danos primitus nequaquam observasse, abunde ex iis constat, quæ de Anno diximus. Quin imò post receptum Julianum Calendarium fastis ligneis infitos esse non facile dixerim, siquidem in omnibus quos hætenus videre contigit, eorum vestigium non extet ullum. Utpote quorum nec initium, nec finem, nec numerum, nec nomina consignata reperiam. Julii igitur Cæsaris anno solari, menses Lunares conjunxerunt, utrumq; quantum fieri potuit conciliare volentes. Quod usque adeo absurdum non est, cum id ipsum alias quoq; gentes factitasse constet. Hebræi etenim annum ad utriusq; sideris, Solis scilicet ac Lunæ motum descripserunt, cujus Anni menses merè Lunares, certâ intercalandi lege cū Sole connectuntur, ut eleganter docet eruditissimus Mathematicus Nicolaus Mullerius in Calendarii Romani Isagoge cap. 14. Immo *Nulla est natio*, teste Scaligero, *quæ quamvis anno Lunari uteretur, tamen Solaris anni progressus interea non observaverit.* Lunares itaq; menses Juliano Anni cursui subjunxerunt nostrates, eo forsan inducti argumento, quod cum initium Anni varium extitit, mensium solarium statum ac fixum renorem commodè habere non potuerunt, nisi mensis qui aliquibus primus, aliis tertius aut quartus evaderet. Ut taceam, quod quidam non à primo mensis alicujus die, sed ab octavo, decimo, imò decimo quarto annum inchoare cogerentur. Initio igitur Anni vario, mensium Lunarium

*Malina Anni.**Dani solos menses Lunares res olim agnoscebant.**Menses Lunares anno solari accommodari possunt.**Cur menses Lunares retinuerint Dani.*

um instabile principium commodè respondere videbatur.

*Manet
unde di-
ctum.*

Mensem verò à Luna *Maanet* dixerunt, qua voce unum Lunæ per orbitam suam cursum quo Solèm assequatur indicarunt, qui mensis esset mensura. Quamvis etenim comuni loquendi usu quatuor septimanæ seu xxviii dies pro mense etiamnum habeantur, at tamen horum hic tanta non habetur ratio, quanta Synodicorum, quorum dies non aliter quam beneficio Cyeli, tam Solaris quam Lunaribus computant. Ille etenim principium, medium & finem, hic intermediorum dierum numerum exhibet.

*Mensis
vulgaris.*

*Menses
Synodici
in fastis.*

Cumq; Lunarium mensium varia genera proponant Astronomi, Synodicos potissimum (ut dixi) in usu hic fuisse apparet, 29 diebus, 12 horis, 44 Min. 3 Secund. 12 Tert. constantes, quorum duodecim annum complent cum undecim diebus, quos Epactas vocare consueverunt, quibus annus Lunaribus communis, à Solari communi superatur. Hi vero menses Synodici cum illustres sint, ac facile in oculos vulgi incurrant, faciliores quoq; observatu fuere. Crescentem itaq; decrescentem & plenam suis fastis inserere Lunam, ob insignem ejus in inferioribus hisce vim & efficaciam, operæ putarunt precium. Utpote qui non solum secundum ejus coitum, quadraturas vel Oppositiones, opera sua dispensant; sed ex iisdem de totius anni temperie, ac futuris aeris mutationibus variâ prædicere possunt, hac in re nullis, sive Græcis, sive Latinis cedentes Geoponicis.

CAPVT XIV.

De Mensium nominibus Danicis.

Siquidem jam constet quænam sit mensium in Fastis nostris consignatorum idea; ut Nominum quibus & jam & olim à nostratibus insigniti fuerunt, pari ratione curam habeamus, ab instituto nostro haudquaquam alienum esse putamus. De antiquioribus autem & priscis appellationibus ita differit Beda de Temp. ratione cap. xiii.

Anti-

Antiqui Anglorum (qui scilicet ab Angeln Cimbronum, in Angli, ab
 gliam secum linguam Danicam ac Cimbricam detulerunt), *Angeln*
 juxta cursum Lunæ suos menses computaverunt: unde & à Luna *Cimbro-*
breorum & *Græcorum* more nomen accipiunt. Siquidem apud eos *andi*,
 Luna *Mona*, Mensis *Monath* appellatur. Primusq; eorum mensis *Mensium*
 quem Latini *Ianuarium* vocant, dicitur *Guili*. Deinde *Februarius*, *nomina*
Salmanath: *Martius* *Rhedmonath*: *Aprilis*, *Eofstunmonath*: *Majus*, *Danica*
Trimilchi: *Ianius*, *Lida*: *Iulius* similiter *Lida*: *Augustus*, *Vveidmo-*
nath: *September*, *Halegmonath*: *October*, *VVynsbryfyllib*: *Novem-*
ber, *Blochmonath*: *December*, *Guili* eodem nomine quo *Ianuarium*
 vocatur. Et paulo post: Cum verò *Embolismus*, hoc est *XIII* men- *Annus*
 suum *Lunarium* annus occurreret, *superfluum* mensem *æstati* appone- *Tritidi*
 bant, ita ut tunc tres menses *Lida* vocarentur, & ob id *annus* ille, *Tri-*
lidi cognominabatur. Sed quemadmodum *Beda* non abs re du-
 xit, quid mensium nomina significant interpretari: ita nec
 nos abs re ducimus verba *Beda* integra hic ascribere, nostras-
 que simul conjecturas apponere, ut qui vis *Danica* hæc esse
 fateatur.

Menses Guili à conversione Solis in auctum dies, quia unus eorum Guili
 præcedit, alius subsequitur, nomina accipiunt. A Solstitio hiberno,
 ni fallor, quod tum Sol quasi quiescere videatur, antequam
 ad *Æquatorem* propius accedat. *Huile*, etiamnum apud nos *Huile*.
 quietem denotat, ut, *at huile*, quiescere, facilis autem mutatio
 H. in G. Cum in ordine alphabetico vicinæ existant, ac creber-
 rimè talium permutationem *Typothesæ* festinans committat
 manus etiam in aliis. Quod si cum *Scaligero Guili* legas, non
 incommodè à festo, quod tum temporis à nostratibus cele-
 brabatur ac etiamnum *Juel* vocatur, derivabis. Sed *Beda* cry-
 mon commodius videtur, siquidem festum *Juel* à *Julio* *Cæ-*
sare primum ad nos defluxisse supra ostensum.

Solmonat dici potest mensis placentarum, quas Deus suis offert, Solmo-
bant. Forfan à Sole qui *Danis* *Soel*, eo quod benignioribus *nat.*
 suis radiis frigora dispellere ac propius quasi accedere incepe-
 rit. Hac enim de causa à *Suppolaribus* adorari docet *Olaus*
Magnus Lib. 3. cap. 2.

Rhedmonat à Dea illorum Rheda, cui in illo sacrificabant, no-
mina-

- Rbeca.* *militari.* Nec incommode à *Reden* sive ut *Rede* vel præparare, quæ vox nauticis imprimis præparationibus accommodari solet. Circa hoc enim anni tempus ad navigandum se præparare soliti sunt mercatores & nautæ. Imò ipsi Reges. Testis namq[ue] *Vegetius* lib. 4. cap. 39. *Navigacionis natalem quot annis solenni certamine publicoq[ue] spectaculo multarum gentium VI. Idus Martias celebrari solent.* Quod confirmat quoq[ue] *Scaliger* in prælegomenis *Isagogicis*, cum inquit: *Quamvis post annos CXX maxima τρωϊκῆς εποχῆς celebraretur, tamen non dubium, quin quotannis & quedam instauraretur, ut non nisi post illam ulla bellæ expeditio susciperetur.*
- Eosturmonath.* *Eosturmonath*, qui nunc *Paschalis mensis* interpretatur, quondam à *Dea* illorum quæ *Eostre* vocabatur, & cui in illo festa celebrabant, nomen habuit: A cuius nomine, nunc *paschale* tempus cognominant, consueto antiquæ observationis vocabulo, gaudia novæ solennitatis vocantes. Adhuc haud infrequens apud nos est nomen *fœminæ* *Estrid*, à quo cognomen mutuari haud veritus est magnanimus ille *Sveno Estritius*, qui labore haud exiguo ad *Regium* culmen ascendit tandemq[ue] *Regnum* avitum recuperavit.
- Trimilchi.* *Trimilchi* dicebatur quod tribus vicibus in eo per diem pecora mulsæbantur. Talis enim erat quondam ubertas *Britanniæ*, vel potius *Germaniæ*, è qua in *Britanniam*, natio intravit *Anglorum*. Imò jam est *Daniæ*, unde etiamnum butyrum hoc mense (*Majo* enim respondet) collectum, nostrates & magni faciunt & copiosius ventum asportant.
- Lida.* *Lida* dicitur *blandia* sive *navigabilis*, quod in utroq[ue] mense, & *blanda* sit *serenitas* aurarum, & *navigari* soleant æquora. *Liden* nobis parvum, aut montis jugum denotat, hinc forsitan hi menses *Lida* vocari, quod *Sol* jugum *Zodiaci*, in iis ascendendo & peragrato *Cancris* signo, in *Junio* descendendo dies reddat minores.
- wendenmonath.* *Wendenmonath* mensis *Zizaniorum*, quod ea tempestate maxime abundant. At supra *Wendenmonath* vocavit, non incommode, At *weide* etenim, *feras* mactare & capere significat, quod & tum fieri solet.

Haegmonath mensis sacrorum. Sic nos sacrum vocamus Haegmonath.
Hellig.

Winteryflet, ac si dicas composito nomine hyemeplenum. Nos quoque hyemem *Winter*, at *fyll* implere dicimus. winteryflet.

Blotmonath, Mensis immolationum, quod in eo pecora quae occisuri erant, Diis suis vouerent. A *Blod*, quod sanguinem indicat, qui etiamnum hoc mense effundi solet, dum pecora ad familiam per annum alendam hoc tempore maectamus. Quia verò veterum sacrificia & immolationes, non sine sanguinis effusione peragebantur, hinc factum ut at *blotte* sacrificare denotaret, *Blot* autem sacrificium, unde mensis hujus etymon. Blotmonath.

Hactenus veteres Mensium Lunarium etymologias juxta Bedæ assertionem persecuti sumus, quibus modernas subjungere, forsitan non injucundum erit, ut quantum à prisco seculo etiam in nominibus defecerimus, palam fiat. Mensium nomina moderna.

Cimbricæ Chersonesi incolæ, quos Plinius lib. 4. Nat. Hist. cap. 14. *Guttones*, nos jam *Lutos*, antiquitus verò *Gutos* vocabant, ut ex diplomate Woldemari I. constat, quod antiquitatum Danicarum promus condus, illustris Heros *CHRISTIANUS FRISIUS* de Kragerup, Regiæ Majestatis Cancellarius & Eques auratus &c. benignè videndum concessit. Cui subscribunt Leges Edvardi Regis Angliæ in hunc modum: Cimbri Juti Guti.

*Guti vero similiter, cum veniunt suscipi debent, & protegi in regno isto, sicut conjurati fratres, sicut propinqui & proprii cives regni hujus. Exierunt enim quondam de nobili sanguine Anglorum, scilicet de Eogra civitate, & Anglici de sanguine illorum, & genus efficiuntur populus unus & gens una. Ita constituit optimus Ina rex Anglorum, qui electus fuit in regem per Angelum &c. Hi inquam quibus menses Lunares in fastis consignati etiamnum in usu sunt, hoc pacto eos indigitare solent. Primum *Diur Rey* seu *Renden* Diur Rey Renden. vocant, quod tum feræ in venerem (quod nostrates dicunt at *løbe* i *Xhed*) agantur ac mares effemis cursibus foeminas prosequantur. Ea enim Luna quæ se primum post novi Anni auspiciam visendam præbet, mensent Lunarem primum constituit. Secundum *Thormaen* à *Thorrone* Deo, multis superstitionibus in hisce oris à gentilibus Thormaen.*

coli solito. Quamquam sint qui primum mensem ita dictum arbitrentur; sic namque Arngrimus Islandus Crymogæ lib. i. cap. 4. *A Þorre (quem Þorronem) Gotlandiæ, Finlandiæ, Kuenlandiæ Rege &c. Mensis Novagorum & nunc Islandorum nomen habet Þorre, qui in Calendario Juliano incipit 10. 11. 12. 13. 14. 15. vel 16. Ianuarii: Habet enim initium mobile, pro Calendarii illorum ratione.*

Quod quia mirum fortassis cuiquam videri possit, subjungam rationes ejus rei quas ipse autor ad me perscripsit. Þorroni mensi suum initium descripturus, idq; levissimo negotio, his servatis regulis illud præstabo. I. Feria VI. hebdomadæ, quæ est dies Veneris Þorroni mensi (alias *Midvinter Maaned*) dat initium, ille videlicet dies Veneris, qui festum trium Regum, mediante unico die Mercurii proxime sequitur: nisi festum illud in feriam tertiam, id est diem Martis incidat: tunc enim duo dies Mercurii interjecti numerantur. II. Constat Þorre viginti novem diebus: eadem feria hebdomadæ finiendus quo cæpit: sed dies Saturni immediate subsequens eidem Mensi ascribitur, vocaturq; *Þorra þral*. Torronis servus. Quis enim regem Torronem sine servo agnoscat? ut ita dies crastinus qui Solis est, Goeam mensem inchoet pari dierum numero finiendum. Quæ Goea, utpote Regis filia etiam servo gaudet; dicto *Gov þral*, qui est dies Lunæ, & à Gojæ initio tricesimus. III. Atq; perinde feria tertia id est die Martis mensis *Einmannður* sic dictus (quod de hyeme unicus restet ad æstatis initium) incipit, & tandem lapsis XXIX. diebus completur: sed ita ut more superiorum feriam quartam id est diem Mercurii servi loco adssicat; & tum crastinus, hoc est proximus dies Jovis, initium constituit æstatis: nobis aliquando hyeme ipsa acerbius. IV. Sin pro æstatis initio majus compendium quis eligat, bini dies Jovi assignati, inter hoc & festum annunciationis semper præmissum numerandi sunt. Vel adhuc compendiosius: Tertius à festo Annunciationis sive XXV Martii, dies Jovis, æstatis perpetuum est initium, ut in Octobri dies Veneris, Calixto proximus, hyemis, ante vel à tergo. Hactenus Arngrimus, eo fusius quod usum habeant insignem in Cyclis, de quibus ad calcem libri tertii differendum.

Ter-

Tertium Mensem *Faremaen*, à proficiscendo: *At fare* *Farema-*
 proficisci significat, quod tum navigationibus ac itineribus *en.*
 tempus sit oportunum, depulsis frigoribus hyemisq; auste- *at Fare*
 ritate, vel à *Faar*, quod oves notat, tum enim tenerioribus *Faar.*
 graminibus non incommodè committuntur. Quartus *May-* *May.*
maen, non quidem à Majo Latinorum, aut Maja; sed à Dani-
 co *at maye*, quod frondibus viridioribus ac floribus ornare, *at maye.*
 significat, quod sua amœnitate abundè præstat hic mensis.
 Alioquin *en Mae* pratum viride in loco uliginoso situm de- *Mat.*
 notat. Quintus *Sommermaen* ab æstate. Sextus *Ormemaen* à *Sommer-*
 vermibus & insectis, quorum tum ingens proventus animalia *maen.*
 reliqua infestare solet. Septimus *Høemaen* à fœno, quod circa *Ormema*
 hoc tempus ab Agriculis colligi solet. Octavus *Kornmaen* à *Høemaen.*
 frugibus, quæ hoc mense convehuntur & in usum asservan- *Korrema-*
 tur. Nonus *Fiskemaen*, quasi Lunam piscationibus idoneam *en.*
 dices. Decimus *Sædemaen* à serendo; siliginem etenim sub *Fiskemaen*
 hac Luna terræ mandare solent. Undecimus, *Pølsemaen*, à far- *Sædemaen*
 cininibus, hæc enim Luna pecudum mactationi idonea cen- *Pølsemaen*
 setur. Duodecimus *Iulemaen* à festo Julii, quod jam Nativi- *Iulemaen*
 tati Servatoris nostri Jesu Christi est dicatum. Huic verò fe-
 sto duodecim integros dies attribuerunt, quorum sex in De- *Progno-*
 cembrem, sex in Januarium cadunt, ex quibus de duodecim *stica Ne-*
 totius anni mensium serenitate & temperie conjecturam eti- *talitia.*
 annum capiunt Agricolarum nostri.

In mensibus Lunaribus hoc observandum, quod Sola-
 ribus exactè non respondeant. Nam primus incidit in Janua-
 rium & Februarium, Secundus in Februarium & Martium,
 ac sic consequenter, partem ab uno Solari, partem ab alio de-
 sumens; nisi accedat Embolismus qui uno solari totus clau-
 ditur. Quod si annus fuerit Embolismus ac decimatertia ac-
 cesserit Luna seu mensis Lunaris; *Sildemaen*, seu tardam Lu- *Sildemaen*
 nam vocant, quod tarde veniat, vel rarior sit cæteris.

Menses Solares quibus jam vocemus nominibus ex vul- *Mensium*
 gatis constat Calendariis; sed cum in fastis nostris locum non *solarium*
 inveniunt, nuda nomina recensere suffecerit, cum plerorum- *nomina*
 que etymologiæ ex dictis pateant. Januarium itaq; *Glugmaen* *moderna*

vocant. *Gluggur* antiquis fenestram domus vel antri, vel glaci-
cici, vel rarefactarum nubium denotat: sic in Norvegia ho-
die dicuntur *ut ligge for Glugg*, qui cavernis inclusi, per fene-
stram feris insidiantur. Sic igitur à fenestris domuum per bru-
mam clausis & mox aperiendis, denominari videtur *Glugg-
manet*. Vel quod hic mensis novo anno quasi fenestram ape-
riat. Februarium *Blidemanet*. Martium *Tormanet*, de quo i-
ta Galli:

*Mars venteux, & April pluvieux,
Font le May gay & gracieux.*

Aprilem *Faremanet*. Hinc Proverbium:

*Aldrig vaar Fare saa bós,
Hand gaff jo Lóff oc Græfs.*

Aperiens terram sine gramine non venit unquam.

Majum, *Maymanet*. Junium, *Skersommer*. Julium, *Or-
mentanet*. Augustum, *Hóstmamet*. Septembrem, *Fiskemanet*.
Octobrem, *Sedemanet*. Novembrem, *Slaetemanet*. Decem-
brem, *Christmanet*. Quatuor primos Dani septentrionales
& Scani hoc ordine recensent 1. *Glug*. 2. *Góje*. 3. *Thor*. 4. *Bli-
del*, &c. secundum cum epitheto *gorefyller*, quod germinibus
campos repleat: quo sensu & Galli de Febuario;

*Februer le courre,
Est le pir de tout.*

*Saxonū
priscorū
nomina
mensium*

Richardus Verstegan, priscis Saxonibus alias fuisse men-
sium appellationes cap. 3. docet. Janvarium enim *VVoff-
manath* dictum censet, quod hoc tempore Lupi hominibus
& armentis magis infesti. Februarium *Sprout-kele* à Brassica
olere septentrionalibus maxime familiari, quod tum ger-
minare solet. Martium *Lentzmonath* quod tum dies longi-
ores reddantur. Aprilem *Ostermonath* à paschatos festo quod
Saxobus *Ostern* dicitur, quidam à ventis orientalibus qui
hoc tempore flare solent. Majum *Trimilki*, quod vaccæ ter
indies hoc mense mulgeantur. Junium *VVeidmonath*, quod
pasuris boves committantur. Julium *Fleuwmonath* à foeni col-
lectione. Augustum *Arnmonath*, quod horrea segetibus im-
pleantur. Septembrem *Gerstmonath*, quasi hordei dicās men-
sem

sem, Octobrem *Vynmonath* à vindemiis, Novembrem *Vintermonath* quasi ventis tempestuosum, qui nautis infestus naves portibus tutari suadet. Decembrem *Vintermonath* ab hyemali frigore. Sed mihi recentiora mensium nomina cum vetustioribus confundere videntur.

Svecus quidam primum vocat *ÞARA Thora*. 2. *ÞAKK* Mensium Goja. 3. *BNÞA* Blida. 4. *ÞARÞAK* Varant. 5. *ÞAII* Maij. 6. nomina. *ÞNÞA Hovilt. 7. *ÞAK Hóant. 8. *ÞYÞRÞAK* Skórtant. *Suetica* 9. *ÞHÞY Hóftmonat. 10. *ÞÞÞT-Þ* Slachtmonat. 11. *ÞH-ÞR-Þ* Vintermonat. 12. *ÞHÞ-Þ* Jylamonat. Secundum *ve-Goea*, rò mensium *Goje* à *Goea*, quam *Thorrónis* filiam fuisse memorant, dici volunt. De hac verò *Goea* ita *Arngrimus Crym.* lib. 1. cap. 4. *Extat quoq; de Nori sorore Goea Thorrónis filia, ad quam raptu sublata furtivo, recuperandam Norus à patre missus est. Quod ut felicius succederet nova Diis sacra Thorro instituit, mense priorem illum (Thoram postea dictum) proxime secuto, eundemq; mensem à filia Goea nomine, Goeam insignivit, quod mensis nomen similitur modernis retinent Islandi.*

Historia Norvagica Snorrónis Sturlæ, in gestis *Olai Hataldi* refert in *Svecia* singulis annis *Goeæ* sanguine licari consuetum fuisse, ut pacem & victoriam Regi suo imperrarent. Sed ex eo quò sacris Christianis initiati fuere, in ejus locum nundinæ succedere, quas integra septima celebrarunt, ex quavis regni provincia congregatis haud paucis.

Monuit verò *Clariss. Arngrimus* Islandicas hic allegatas mēsiū appellaciones nequaquam prisca esse, sed suo ævo à *Dn. Olao Gudmundi* excogitatas, eo quò nomina antiqua paucorum saltem mensium haberent. Qui idem *Olaus* pro singulis diebus anni *Rhithmos* vernaculos *Cisiojani* loco composuit, ac operas rusticas aliqua ex parte attigit.

Quas *Carolus Magnus* Germanis præscripserit *Mensium* appellaciones docet *Eginhardus* in ejus vita: *Mensium*, inquit, etiam juxta patriam linguam nomina imposuit, cum ante id tempus apud *Francos* partim *Latinis*, partim *barbaris* nominibus appellarentur & mensium quidem *Januarium* appellavit *Vintermonat*, *Februarium* *Hornung*, *Martium* *Lentzmonat*, *Aprilem* *Osternon*at.

nat, Majum *VVinnemonat*, Junium *Brachmonat*, Julium *Flemonat*, Augustum *Arntmonat*, Septembrem *Herbstmonat*, Octobrem *VVinmonat*, Novembrem *VVindemonat*, Decembrem *Helligmonat* appellavit.

Totam hanc nominum varietatem sequenti Tabella ob oculos ponere lubet.

N O M I N A
Mensium.

Lunarium.		Solarium.				
Danica		Latina.	Danica.	Islandica.	Svetica.	
Antiqua	Moderna.					
I	Gvili posterior	December	Christmanet	Skamdeiges Manudar	Jlamonats	12.
II	Solmonat	Januarius	Glugmanet Ismanet	Midsvetrar Man.	Thora	1
III	Rhedmonat	Februari	Goje Buidemanet	Föstingangs Man.	Goja	2
IV	Eosturmonat	Martius	Thormanet	Lanffindegra Man.	Blida	3
V	Frimilchi	Aprilis	Faremanet	Sunar Man.	Vorant	4
VI	Lida I.	Majus	Majmanet	Fardega Man.	Maji	5
VII	Lida II.	Junius	Skerfommer	Notleyju Ma.	Hovils	6
VIII	Lida III. Etsbolimus	Julius	Ormemanet	Madka Man.	Hóane	7
IX	Waidmonat Wendenm.	Augustus	Höstmanet	Heyanna Ma.	Skórant	8
X	Haltgmonat	September	Fiskemanet	Addatta-Man.	Höstmonat	9
XI	Winchyrfylith	October	Sædemanet Riidmanet	Slatrænar-Man.	Slættmonat	10
XII	Blothmonat	November	Slægtemanet	Ryderyder-Man.	VVintermonat	11
XIII	Gvili prior	December	VVinterman			

CAPUT XV.

De Septimanis.

Siquidem *Septimana res sit* (ut inquit Scaliger de emend. *Septima*
 Stemp. Lib. 1.) *Omnia quidem Orientis populis ab ultima na*
antiquitate usitata, nobis tamen Europæis vix tandem post Chri-
stianismum recepta; non mirum haud aliter, quam septem li-
 teris Dominicalibus ex cyclo Solari desumptis in fastis no-
 stris exhiberi. Nec quicquam peculiare circa eam nostras
 observasse reperire adhuc licuit, nisi quod inveniamus
 in antiquioribus fastis etiam exaratam fuisse literis ipsis
 Runicis, quas ante veri DEI cultum majores nostros ob-
 tinuisse est in confesso. Eam autem, ut gentes pleraque
 ex septem conflarunt diebus, quos junctim, *en VVge* dix-
 erunt, crymo nobis adhuc incerto. Antiquitus *en vika* dicta *vika*
 videtur septimana, hinc & diem Mercurii, eo quod septima-
 nae medius sit $\Psi\text{P}\text{H}\text{Y}\text{H}$ appellatum reperio. Diebus autem
 ipsis ex quibus Septimana constat, peculiaria indiderunt no-
 mina, a Numinibus quæ prisci Septentrionales divino ritu co-
 luerunt, mutuata, vel quod unicuique diei suum ex iis præsi-
 dem elegerint, vel quod sacra iis fieri consveta, necessario die-
 bus cuique dicatis peragi deberent.

Primum itaque *Soli* nuncuparunt, tanquam Deorum splen- *Dierum*
 didissimo, benignissimo, & amica illustratione cuncta foven- *Nomina*
 ti, unde & *Soldag* eundem dixerunt. Quam vocem viciniate *Soldag.*
 sua Germani (ut alias multas) corruerunt, ut Germanico
 potius quam Danico vocabulo *Sundag* jam appelleretur. So-
 lem etenim quem nos *Solem*, illi *die Sun* dicunt: quo etiam
 nomine Danos Meridionales, Fresonesc. & Anglos, eo-
 dem significato uti accepimus. Islandi quinetiam Solem *Sun-*
na vocant, unde ortam vocem vero similis. Nisi a placando
 quis tractum arbitretur, quia *At Sone*, placare Danis dicitur, *At Sone.*
 unde *Sondag* seu dies placationis.

Huius proximum *Maendag*, quasi diem Lunæ diceret, vo- *Maen-*
 carunt; Luna etenim nobis *Maan*, unde *Maenet* mensis, qui *dag.*

G

anti-

antiquitus apud nostrates à Lunâ dependebat. Atq; hos quidem dies priores, iisdem Diis quibus Romani suos consecraverunt. Solem etenim & Lunam aliosq; vanae religionis Deos eos adorasse refert belli Dithmarsici scriptor Cilicius.

Tues
Tuis
Teves
Teuta-
des.
Tertium *Friday* dictum voluerunt ab Idolo quodam nostratibus *Tiu*, Anglis *Teu*, unde *Feodai* qui nobis *Tuesday*. Latini *Teutadem* vocasse videntur. Sic enim Lucanus Lib. I. Pharsalæ, cum populos inter quos habebant Romani, cum ad Casarem vocarentur, recenset.

Et quibus annitis placatur sanguine dno,
Teutades horrensque feris altaribus Hesus,
Lactantius Lib. 7. Galli Hesium atq; Teutadem humano cruore placabant Deos: qui sane feræ ritus diu similiter apud Italos stetit, qui Iovem & Saturnum humana placabant hostia. Hinc non absurde colligit Lilius Gregorius Gyraldus Syntagm. 9.

Tactum ubi de Germanis loquitur, atq; inquit: Deorum maxime Mercurium colunt, cui certis diebus humanis quoque hostiis litare fas habent: de Teutade intelligi: quod priscis temporibus ex parte Galli fuerint Germani. Livius quoque Lib. 6. tertiæ decadis, in oppugnatione novæ Carthaginis hæc habet: Quod ubi Scipio in tumultum abversus, quem Mercurium Teutadem appellant, advertit multis partibus nudata defensoribus mœnia esse, &c. Nec absimile nomen ab aliis gentibus sortitus est Mercurius.

Nam ab Alexandrinis dicitur est *Theoth*, teste Eusebio de præparat. Evang. ab Ægyptiis vero *Theoth*. Quod Plato & Cicero referunt, a quo & primus mensis, id est September appellatur. Plato *Theuth* vocasse videtur. In Phædro enim Socratem ita loquentem introducit: Audisti equidem, inquit, circa Naucratem Ægypti priscorum quendam fuisse Deorum, cui dicata sit avis, quam ibi vocant, Deo autem ipse nomen *Theuth*. Hunc primum numerum & computationem invenisse, Geometriam & Astronomiam, talium insuper alearumq; ludos, literas, &c. De eodem in Philebo etiam legit. A Phœnicibus *Thaavus* & *Thavus* dicitur est idem, ut docet Lilius Gregorius Gyraldus.

Prope Roeschildiam Selandiæ, pagus extat *Hvedstrup*, cui vicina conspicitur in colle ara, cum sanguinis receptaculo aliisq;

isq; eò spectantibus, quam huic *Hvesoni* seu *Hesoni* (unde pa-^{Hesus}gus nomen accepit) dicatam putant viri antiquitatum nostra-^{Hvesus.}rum peritissimi. Tevtadem verò eundem cum Mercurio, Hesum eundem cum Marte fuisse, existimant Sulpitius Verulanus, & Johannes Baptista Pius in hunc locum. In qua opinione etiam est Lilius Gyraldus. Legitur & apud Ciceronem de Natura Deorum *Esi* nomen sine aspiratione, cum inquit: *Quis Deus est & Orpheus & Esus Dei sunt*, pro quo Gyraldus *Rhesum* legendum censet, quem quidam Euterpes, quidam Terpsicore filium fuisse perhibent. Richardus Verstegan Anglus, à Tuscanè Germanorum progenitore hujus diei nomen tractum vult, eo quod Anglis dicatur *Tuisdag*.

Nec desunt qui hunc diem judiciis forensibus & sententiis proferendis dicatum, ac ex eo nomen traxisse existiment: quasi *Tingsdag* vel à Germanorum *Dingsdag* literâ unicâ *Tings-*mutata. Hi quamvis diei etymon attigisse videantur, attadag. men causas adferunt rationi minus consonas. Quid enim Da-^{Thudag}nos ut rerum, ita nominum ubertate ditissimos, à Germanis ^{quare à}nomina mutuare & propria ^{judiciis}*εμφατιμβρερα* negligere coegit-^{forensib.}set? Rectius igitur ii, qui à *Disa* seu *Thisa* Dea judiciis forensi-^{sic dicta.}bus & justitiæ præfecta, nomen huic diei impositum sentiunt. *Disa.* Hujus namq; rei præclarum extat in Saxo Orethingburgensi ^{Inscri-}vestigium, quod olim in medio fori Orething dicti positum, ^{prio Saxo}nunc vero jussu & autoritate illustris & generosi Dn. CHRI-^{Orethim-}STIANI FRISII de Kragerup, Equitis aurati & Cancellarii ^{burgen-}Regii, in arcem Orethinganam translatum est. Cujus (quan-^{sis,}tum quidem capere licuit) hæc ex inscriptio:

G 2

H 41

ÞIÞI ÞIÞI ÞIÞIÞR TR *Este Thisa longear ter*
 ÞIÞIÞR ÞIÞIÞIÞIÞIÞ. *geu kerdi dia hid.*

Quia leges Thisæ in pretio habendæ; huc querelæ adferuntur.

Vide Monumentorum Danicorum librum secundum.

Per totum præterea Septentrionem nundinas & solennia
Disting. iudicia *Disting* dicta, in ejus honorem celebrata esse, memorant antiquitates Danicæ: imo & sacrificia annua. Referunt namq; annales Norvagici M. S. Regem xxii Adels dictum cum sacrificiis *Disæ* interfuisset ab equo cui insidebat excussum ad lapidem caput ita offendisse, ut ex vulnere obierit. In Sælandia Daniæ pagus extat, non procul Fridricsburgo *Thise veide* dictus, quasi fons & scaturigo Thisæ, ubi jam *S. Helena kilde*, quod & hodie multi confugiunt loturi, ut à morbis liberentur. Hanc autem *Disam* Thori, Friggam Otthini uxores fuisse
Tidsdag. referunt membranæ Norvagicæ. A tempore quoq; derivari potest, cujus cum magnam vim & efficaciam sentiscerent, illud honoribus divinis haud indignum arbitrati sunt. Arngrimus ab idolo *Tyr* dicto, diei nomen depromit, distincte enim in antiquitatibus Islandicis *Tyrsdagur* legi asserit. Fuit autem *Tyr* Odini filius, adeo sapientia præstans ut ab illo dici cepit *Tyr spakur*, ut quisq; erat sapientissimus (*spakur* idem quod sapiens, *speke* sapientia) adeo quoq; infracto animo & audax, ut ab ejus nomine invaluerit *Tyrbraustur*, (*braustur* fortem notat tant animo quam corpore) Huic tam egregio viro, post fata divini honores decreti sunt, eiq; supplicationes factæ pro victoria sive singulari certamine, sive aliter pugnandum fuerat. Unde (velut Marti) tertia feria hebdomadæ, huic *Tyr* assignata fuit. Hæc Arngrimus veterum decretis & fabulis haud absone.

Tres insequentes illis adscripserunt, qui magicis machinationibus aliisq; præstigiis diabolicis, Divinitatis honorem in hisce Aquilonaribus regionibus acquisiverunt. Quem itaq; Latini Mercurio, Septentrionales *Othimo*: quem illi Jovi,
Onsdag. hi *Thoro*: quem illi Veneti, hi *Friggæ* devoverunt. Hinc *Onsdag* quasi

quasi *Othinsdag*, *Thorfsdag*, *Fredag* ortum traxere. Cuius rei ^{Thor.} testis locupletis est Saxo noster, dum lib. 6. sic inquit: ^{Othinus.} *Olim quidam magicæ artis imbuti Thor videlicet & Othinus aliq̄ complures miranda præstigiorum machinatione callentes, obtentis simplicitum animis divinitatis sibi fastigium arrogare cœperunt. Quippe Norvagi- am, Sueciam, ac Daniam vanissimæ credulitatis laqueis circumventa ad cultus sui pendendi studium concitantes, præcipuo ludificationis suæ contagio resperferunt. Adeo namq̄ fallaciæ eorum effectus percrebuit, ut in ipsis cæteri quandam numinum potentiam venerantes beneficio- rum autoribus solennia vota dependerent & errori sacrilego respectum sacris debitum exhiberent. Quo evenit, ut legitima feriarum series apud nos eorundem nominibus censeantur, cum ipsis Latinorum veteres, sive à Deorum suorum vocabulis, sive à septeno planetarum numero nuncupationem singulatim adaptasse noscantur. Thor inquit Saxo, quia diversi fuere Thorus Þor & Thorro Þorre: hic indigena Rex Bothniæ vel Nordbothniæ ut apud Arngrimū in Crymogæa: ille extraneus Odini filius Asiaticus ut postea monebimus.*

Othinum etiam Vodanum dictum ex Paulo Diacono colli- ^{Vodanus} *gere licet: lib. 1. cap. 8. ubi sic inquit: Accedentes Vandali ad Vodan victoriam de Vinilis postulaverunt &c. Sic etiam Ethel- verdus citant Cambdeno: In tanta seductione oppressi sunt Aquilonares increduli, ut wodan sicut dominum colant, in hodiernum diem Dani, Normanni & Sævi. Et alibi: wodan Barbari ut Deum honorarunt sacrificiumq̄ obtulerunt pagani, victoriæ causa sive virtutis. Gotfridus Viterbiensis in Pantheo parte 17. Godan vocat, loco mox assignando. Ejus effigiē in hunc modū exprimit Adam. Bremensis: Vodan vero sculpunt armatum, sicut nostri Martem sculpere solent. Thor autem cum sceptro Iovis exprimere videntur. Unde etiamnum Cimbris Wonsdag dictus est septimanæ ^{wonsdag} quartus. Est præterea ab hoc Vodano, vox Vode quæ perniciem & periculum indicat. Islandis quin etiam Oden pro Diabolo jam capitur, ut in imprecandi formulis Odenn eigie dig, Odinus te possideat. Item far du til Odens Vade ad Odinum si- ve in malam rem. Item Hvada Odens latum? Quid hoc mali est? Hunc eundem diem aliàs nostratibus Midviku, quod se- ^{Midviku} pti-*

primanæ medius sit, dictum colligo ex libri tertii Fastis, ubi inter cætera hæc reperio.

ÞRIÞIN. BARIH. J.MHHA. *Thridiu Byrias a nestla*
 YIPHIYN. 44*1. IB4IR. *Midviku taghi eptir*
 YRHHYHIN. L.HB4HY. *Krysmessu i Septem-*
 BRI. *bri.*

Tertius incipit primo die Mercurii post festum crucis in Septembri.

Thor A Thoro variis in locis Daniæ, tum oppida & pagi, tum
Tors- sylvæ & lucus nomina acceperunt. Hinc in Sællandia *Torslund*,
drup. *Torsdrup* &c. in diocesi Alburgensi *Torsløff* quasi *Thorslund*:
Torsløff. ibidem enim loci lucus erat Thoro consecratus, qui Anno
Thors- MCDXLI in rusticanâ seditione radicitus fuit excisus. In Scaniâ
lund. quoq; prope *Filkested* extat pagus *Torssege*, qui à Thoro &
Torssege. sylva quercina ei vicina huic Idolo consecrata, nomen est mu-
Torsbro. tuatus, & *Torsbrœ*, seu pons Thori ac vicinæ molendinæ
Torsbro Møller. Multi quin etiam hominum hoc nominis
 etiamnum obtinent. Olim quia à Deo, ut putabant, orta hæc
 appellatio auspicata magis censebatur: hinc apud Islandos
 extant nomina.

Virozum	Feminarum
{ <i>Bergur</i> <i>Biorn</i> <i>Brandur</i> <i>Alfur</i> <i>Ulfur</i> <i>Dur</i> <i>þor</i> <i>Finnur</i> <i>vel</i> <i>Gestur</i> <i>Thor</i> <i>Grymur</i> <i>Galle</i> <i>Kell</i> <i>Leifur</i> <i>Labur</i> <i>Modur</i> <i>Steirn</i> <i>Valdur</i>	{ <i>Biorg</i> <i>Dys</i> <i>Finna</i> <i>Gerd</i> <i>þor</i> <i>Gryma</i> <i>vel</i> <i>Halla</i> <i>Thor</i> <i>Katla</i> <i>ny vel gny</i> <i>Rydur</i> <i>Ey</i> <i>Hildur</i> <i>Laug</i>

Quia

Quis hoc idola in summius oronibus praesentibus fingunt,
 & Deorum, ista quae hinc ab eis *Torden*, quod Cimbri Tar
 no pronunciant, & ponunt hanc? unde ex his *Torden* no
 mine eundem in nomine *Echad* colligimus, qui *Dibyr*
 hoc habet quoque in summius oronibus praesentibus, mutatio hinc
 movit *Arilvanis*, *Seorbia*, non *Arilvanis*, *Dialle*. *Arilvanis* ad
 nes *Deo* sacrificiis quibus hunc *Thor* in pace solent sine
 Dani, regulare differit *Dugode* *Quantis*, jactos *velestus*
 hunc modum: *Ceterum* in expellente haurum *expulsionem* *exp*
etero *um* *sacrificabant* *omni* *venefantes* *FFP* *R* *Admittum* *sum*
 eni non aliquid *perudum* *atq* *pecorum*; *sed* *sanguinem* *maelabunt* *ho*
minum; *holocaustorum* *omnium* *putantes* *preiis* *sumant*; *eb* *quod* *ad*
cordis *seruile* *prae* *destinante*; *juga* *boni* *una* *vice* *viriter* *seebant*
in *capite*; *collisq* *unitu* *q* *singulari* *etia* *forte* *electo* *crebro*; *sternu*
batur *in* *tellurem*; *per* *quirebatur* *q* *levorsum* *fibra* *cordis* *scilicet* *venis*
cuius *exhausto* *sanguine* *ex* *more* *suo*; *suorum* *capita* *linentes*; *librant*
caeteriter *navium* *carbasa* *ventis*; *Deos* *q* *tali* *negotio* *putantes* *placu*
res *velociter* *navium* *insurgunt* *remis*.

Notate hic convenit, quod antiquitatum nostrarum
 peritissimus Arngrimus Jonas monete consultum dixit, du
 os fuisse ejusdem ferme nominis Thorones. Alter Thor
 Odini filius, frater Thyri & Baldari, de quo Saxo loquitur,
 & a quo dies hic, aliaq; de quibus jam diximus, denomina
 tionem sortita sunt. Alter Thorro geminato R, indigena,
 Rex Bohemiae vel Nordbothniae, de quo fufius in Crymogea
 differit. Ab hoc denominationem aliam non habemus praeter
 eam qua Memis ejusdem nominis ipsi dicatus fertur.

Frigga vero quae Othini fertur conjux, ac furto & adul
 terio ad divinitatem viam invenit, pari cum reliquis honore
 colebatur, unde diem quem Romani veteres Veneri, Septen
 trionales Friggae dicarunt. De ea lege Saxonem lib. i. Sunt
 qui *Frigonem* quendam inter Deos relatum referant, ut vo
 luptatibus aliisque illecebris praesideret; cui hunc diem ascri
 pserunt. Eundem vero quibusdam in locis virili, quibus
 dam vero muliebri habitu cultum fuisse quidam memorant.
 Referunt historiae Norvagicae de vita & rebus gestis Regis Olai
 Tru-

Frigonis conscripta. Guonorum quendam Holmiogium
 homicidii decusatum cum secundam nupiam reperiret as-
 sylum ad huius Frigonis Sacerdotem, quae virgo erat Nor-
 yagica, in Syogiam fugisse. Haec Guonarum praedictam beni-
 gne exceptum, habituq; Frigonis indutum populo exhibebat,
 sancte asserens, & credulis persuadens Deum redivivum
 hunc esse, cum quo familiariter conversabatur. Donec tan-
 dem compressa, rursus in Norvegiam simul aufugere fund
 coacti. Totam rei seriem pluribus persequitur Arngrimus
 Jonas Crymog, pag. 147. A quibusdam *Frea* dicitur, unde
 etiam tum commodius *Fredag* deducitur. Sic namq; Paulus
 Warnefridus de Gestis Longobardorum cap. 8. *Tunc accessit
 se Gambaram ad Fream uxorem Wodan, & Winilis victoriam postu-
 lassit. Freamq; consilium dedisse, ut Winilorum mulieres, solutos crines
 exa faciem, ad barbae similitudinem componerent, maneq; primo cum
 viris adessent.* Gotfridus Viterbiensis in Pantheo seu Chro-
 nico universali *Feriam* eam vocat, autoritate Thoclaci histo-
 riographi antiquissimi; qui adductam e Warnefrido in hunc
 modum recitat. *Vandali accedentes ad idolum suum Godam, vi-
 ctoriam de Vinulis postulaverunt, illeq; respondit se illis victoriam da-
 turum, quando primum orientem Solem conspexisset. Refert e contra
 Gambaram ad deam nomine Feriam, uxorem scilicet Godam, tunc
 accessisse, & pro Vinulis victoriam ab ea postulasse, eandemq; deam
 Feriam consilium dedisse, ut mulieres Vinulorum, crines suas dissolu-
 tes ante faciem suam ponerent, & primo mane cum viris adessent,
 seseq; pariter videndas versus fenestram per quam Godam eas aspice-
 ret, collocaret. Quod & factum ita fuisse refertur: Quos cum Go-
 dam Sole oriente inspiciens vidisset, dixit. Qui sunt hi Longibarbi?
 Cui Dea Feria respondit dicens, ut quibus ipse nomen tribueret, vi-
 ctoriam etiam condonaret. Itaq; Vinulis (sicut ajunt) sic victoriam
 concessit.* Haec Viterbiensis, ex quibus simul originem no-
 minis Longobardici juxta quosdam tractam narrat. Invenio
 quoq; apud Henricum Spelmannum in Glossario *Friam* di-
 ctam: sic enim ille. *Frea alias Fria Saxonum. Dea fuit, uxor Wode-
 ni, alias Wodani, al. Goddani, quos & ipsi inter majora numina
 colentes utriusq; memoriam nobis haecenus imposuerunt. A Wodeno
 enim*

11. b. 10. 1

Frea.

Fredag.

*Longe-
bardum
de dicti.*

enim quartam *Vedens-dag* appellamus, & à *Frea* sextam *Frie-dag*. *Frigga* hæc vel *Fræa*, alias *Fria*, nostratibus *Freya* dicta est. Quod proprium jam in appellativum degeneravit, qualibet matre familias hunc sibi vendicante honoris titulum, *Hrafrea* ut saluteretur Islandis, nobis Danis *Husfrue*. *Frejaerfi* Poetæ poemâ vocant.

Postremum verò hebdomadæ diem etiânum *Løverdag* vocant, à consuetis corporum per balnea & lavacrâ expurgationibus. Mos etenim in Septentrionalibus hisce etiânum viget, ut hoc die balneis dent operam, ac sorditiem per reliquos dies contractam abluant. Lavare etenim vel aquâ corpus abluere *at lóve* dicunt nostrates. Si quis tamen convenientius aut commodius hujus vocis etymon produxerit, ei assensum præbere neutiquam refragabor. Nam à Laribus & Lemuribus, quibus hoc die sacra facta esse asserunt quidam, quo pacto derivari possit, nondum video. Probabiliter Joan. Vastovius à Flammâ, quæ Septentrionalibus *Lowe* vel *Lue* dicitur. Saxones *Saterdag* vocant, quod nomen Angli retinuerunt, ab Idolo *Sater*, quod alias *Crodo* vocabatur, ut testatur Richardus Verstegan in suis antiquitatibus Anglicis cap. III.

CAPUT XVI.

De diebus Danicis.

Dierum non minorem varietatem habuisse videntur Dani, quam ipsimet Græci & Romani. Græci namque *ἐνεργῆς καὶ ἀεργῆς ἡμέρας καὶ ἀποφράδας καὶ ἐορτάσι- μος* observarunt. *Dierum apud Gre- cos divi- sio.*

Romani divisionem à Numâ Pompilio institutam & à Macrobio i. Saturn. 16. annotatam admiserunt, ut scilicet alii essent Festi, alii Profesti, Intercisi. *Festi Diis dicati sunt*, inquit Macrobius, *profesti hominibus ob administrandam rem privatam publicamq; concessi: Intercisi horum hominumq; communes sunt.* *Dierum apud Romanos divisio.*

Hanc autem à Romanis receptam dierum distinctionem nostrates nequaquam respuisse animadvertere licet. Sunt enim Fastis nostris inclusi Festi dies, tam statî, qui vel

H

sep-

Dies festi septimo quoque dierecurrunt, ac dies Dominici appellantur atque unâ ex literis Dominicalibus notantur; vel Romanæ Ecclesiæ autoritate instituti ac Sanctis consecrati, qui in primo fastorum ordine, variis instrumentorum picturis annotati: quàm mobiles quorum indicium cum fixum esse non potuerit, ex Cyclo Solari & Lunari, aliisque modis petendum reliquerunt.

Dies intercisæ Sunt præterea in nostris fastis dies *Intercisæ*, quorum partem matutinam operi domestico & necessario tribuere fas est, pomeridianam divino, qui suas quoque habent notas in quibusdam, in quibusdam verò nullas, forsân quod tales plerumque sint ii, qui Majora & solemnia festa immediate præcedere solent, ac idcirco vulgo satis ex sequentibus manifesta. Hi autem à vespera diei sequentis, denominationem maximâ ex parte sunt sortiti. Intercisum namque diem Natalis Domini præcedentem *Iul. Assien* vocare solemus, ac pari modo reliquos.

Diem à nocte præcedente inchoabant Dani. Antiquissimam enim illam legem, quam à Samothes primo Celticarum coloniarum fundatore defluxisse ex Basingstochio refert Joannes Selden in Jano Anglico, observasse & nostrates videntur: *Quod scilicet spatia omnis temporis non numero dierum, sed noctium desiniverint, diesque nataleis & Mensium & Annorum initia sic observaverint, ut noctem dies subsequatur.* Quod etiam ex iis quæ de *Moedraneæ* ex Scaligero & Beda attulimus capite undecimo, abunde liquet. Cæterum cum Samothes hic omnium rectè & sincerè judicantium calculis, ex Pseudo-Berosi seu Annii Viterbiensis cerebro oriundus, nuspiam in rerum naturâ extiterit, potius hanc legem ex Daniâ in Angliam secum detulisse incolas crediderim. Unde ad Gallos devenit: hoc enim iis in more positum fuisse legimus etiam apud Cel. Rhod: Lect. antiq lib 18. c. 21. *Gallorum et illud proprium a Dite patre se prognatos arbitrari: quo argumento temporum spatia metientes, non dies, ut cæteri, sed noctes mittunt in digitos.* vide quæ supra, cap. XII notavimus.

Profesti dies. Qui dies in fastis nullo peculiari indicio alicujus solemnitatis sive implicitè sive explicitè notantur *Profesti* sunt,

iis enim pro libitu rem familiarem curare, Agriculturam exercere, aliaque administrare integrum est.

Annotati quoque in his fastis extant dies, tum certis quibusdam operibus, ut arationi, messi &c. *auspicati & felices*, tum *atri seu ominosi* & infelices: a hos quidem vel æreo, aut stanneo clavo per literam ejus diei transfixo, vel etiam ejusdem literæ inversione conspicuos reddiderunt: Illos verò instrumentorum operi convenientium notis, seriei festorum insperferunt. Attorum dierum superstitioni adhuc adeò involuti multi, ut audaculus adeò nemo reperiatur, qui in iis operi alicujus momenti manum adhibere præsumat, cum certo sibi persuasum habeat, optatum scopum id consequi non posse.

Quosdam præterea *Notabiles* seu *Merckedage* vocant, cuius generis est Natalis Domini cum sequentibus undecim, aliique quamplurimi, ex quorum serenitate, aut pluviis, ventisque permittâ tempestuositate, tum aëris temperiem per totum annum, tum infinita alia rem rusticam spectantia, haud infulsâ conjecturâ prudens colligit Agricola.

Sunt & dies quibus certis in locis peculiaria indidere nomina, vel ab officio, vel ab adjunctâ aliqua circumstantiâ, quos recensere & longum nimis & tædiosum foret. Sic diem D. Matthiæ Norvagi *Lôbermes* indigitant, quod ei quarto quoque anno qui bisextilis, dies unus præfigatur, qui ex residuis præcedentium sex horis emerfit. Sed de annis, mensibus & diebus hæc delibasse suffecerit: nunc ad Fastos nostros revertamur.

CAPUT XVII.

De variis Fastorum generibus.

Tanta occurrit horum Fastorum diversitas, ut non levis sit negotii ad certas classes omnes redigere. Materiam namque si spectes, ligneorum, quos hic præcipue consideramus: Quercini quidam sunt, Buxei quidam, Pirini quidam, Tiliacei quidam, ex alio ligni genere quidam. Osibus & cornibus quos impressit vetustas, ratione figuræ & characterum

Divisio ratione figura. rum etiam differunt (de membranis enim nihil hoc in loco dicam.) Nec minorem varietatem figura exhibet : cernere enim licet oblongos & planos: quadrangulos & planos, circulares, hexagonos & pluribus lamellis ligulaceis clavo ferreo connexos, aliosq; ejus generis. Ut enim quisq; usui suo eos inservire voluit, ita figuras aptavit.

Divisio ratione perfectionis. Nos igitur sepositis aliis, ratione perfectionis aut imperfectionis eos considerabimus. *Perfector* eos vocamus, qui festorum signa sufficientia, iisq; additas operum notas, Cyclum Solarem & Lunarem exhibent. Hæc etenim neces-

Perfecti. saria sunt perfectorum Fastorum requisita; quibus si quaedamq; plura addantur, ut atrorum dierum notæ, diei ac noctis longitudo, aliaque ejus generis, ad ornatum non pa-

Perfectorum tres ordines. rum conferunt. Perfectorum verò ordines tres non incommodè statuimus. Quidam enim & Cyclum Solarem & Lunarem Runicis Literis exhibent, quos antiquiores reliquis suspicari licet. Quidam Solarem solum Runicis: Lunarem numerorum notis vetustis aliis proponunt, qui in ordine (ratione habitâ temporis) secundum locum obtinebunt. Quidam deniq; nec Solarem nec Lunarem Cyclum Runicis exhibent, sed illum septem literis Latinis prioribus, ductibus tamen obsoletis depictis: hunc verò notis numerorum vetustatem quandam & simplicitatem præ se ferentibus.

Imperfecti. *Imperfecti* ii appellandi veniunt, in quibus aliquid deest ex iis quæ in Perfectis requiri diximus. Hi etiam, quantum quidem observare licuit, duorum sunt generum, in quibus-

Imperfectorum duo ordines. dam enim Cyclus Solaris desideratur, ejusque locum suppleant simplices quædam lineæ. In quibusdam & hic, & Lunaribus, ita ut prioris locum suppleant lineæ de quibus jam dictum, posterioris lineola ad septimum quemque superioris inferius apposita, forsan ut hebdomadarum sit meta. Sed quoniam perfecti ideam in hisce potissimum spectamus, eamque in tribus consistere jam diximus, festorum scilicet principalium signis, Cyclo Solari & Lunari, de iis eorumque usu aliquid necessario dicendum.

CAPIT. XVIII.

De Fæstorum Signis.

Fæstorum nostrorum pars prima & suprema Notas quas- *Prima*
dam continet, quæ dies solemnè celebratione feriandos, *Fæstorū*
seu ab Ecclesiâ Romanâ Divorum memoriæ consecratos; *pars.*
per totum anni cursum exhibent. Hæ autem notæ à nostra-
ribus *Apostels dage* vocantur, i. e. dies Apostolorum: rem si- *Apostels*
gnatam pro signo capientibus, & à potiori appellationem su- *dage.*
mentibus: sed in omnibus non sunt ejusdem generis, nec iis-
dem ductibus exarata.

Ut tamen principales ad certas classes redigamus, quæ- *Unde su-*
dam ex iis desumuntur, quæ munera, dignitates, aut officia *mantur*
eorum designant, quibus dies sunt destinati. Sic diem Divæ *hæc signa*
virginis Mariæ, coronæ simulachro indicant, eo quod cœli
Regina sit æstimata. Diem D. Petro dicatum clave, quod cœ- *Signa ab*
lestis janitor sit habitus, quodq; ei Christus claves regni cœ- *officiis*
lorum tradiderit. Festum D. Nicolai, anchorâ signant, quod *desum-*
nautis & navigantibus sit constitutus patronus. *pta.*

Quædam ad martyrum solemnità indicanda, ex instru- *Amor-*
mentis depromuntur, quibus neci sunt traditi. Sic Festum *tis gene-*
Laurentio dicatum craticulâ: Bartholomæo, cultello: Olo, *re.*
securi Norvagica: Catharinæ rotâ exhibent.

Est præterea in hac classe aliud signorum genus, quod *Alati-*
duplex munus sustinere videtur, nam & dies festivos exhi- *ta indi-*
bet, & opera tum peragi solita ostendit. Hoc pacto corpu- *ciis.*
huic seriei in quibusdam insculptum, & festum Nativitatis
Domini indicat, & simul hoc tempore lætitiæ ac hilaritati
frena esse laxanda ac *Φιλοθεσίας* cornua exhaurienda notat.
Majoribus etenim nostris cornua affabrè elaborata ac deau- *Cornu-*
rata (quorum etiamnum quædam variis in locis visuntur) *um usus*
poculorum vices supplebant, atq; ex iis diebus solemniori- *apud ve-*
bus multum amicis & familiæ propinabant, ut sic genio lau- *teres.*
tius indulgere possent. Quinimo antiquitus prædia & alia
bona exhibitione & propinatione cornuum abalienabantur.

Sic namq; vetus M. S. *Vlphus Toraldi filius Eboracum divertit, & cornu quo bibere consuevit, vino replevit, & coram altari Deo & B. Petro Apostolorum principi omnes terras & redditus flexis genibus propinavit.* Quod cornu ad patrum usq; memoriam reservatum refert Camdenus. Pari ratione Malmesburien-
 lib. 2. cap. 2. *Pusei*, inquit, (prædium est agri Bercherien-
 in Anglia) *illi, quide Pusei nominati, adhuc tenent per cornu, Majoribus olim à Rege Canuto Danico donatum.* Plura in hunc sensum lege in nostra Dissertatione de aureo Cornu. Cum igitur lætitiæ, hilaritatis & liberalitatis signum sit cornu, eo ad festa lætiora indicanda usi sunt veteres. Pari ratione diem Martini Anseris notant, tum quod familiæ veteri consuetudine assatus exhibebatur, tum quod ferant D. Martinum Episcopatum renuentem atq; in latebras se conjicientem ab anseris strepitu proditum fuisse. Hæc lætitiæ signa recentiores non secus fastis suis inseruere ac majores eorum Ludos aliaq; sacrificia in honorem Idolorum instituta.

Alaborum instrumentis.

Huc spectant laborum atq; operum notæ omnium vetustissimæ, eidem signorum ordini insertæ, ut cum diem Margaretæ sacrum, rastro notant & quod circa id temporis foenum ab industrio colono colligatur. Francisci pisce, quod piscium captura tum felicius succedere soleat. Tiburcii flore, quod prata tum florum amœnitate ridere incipiant, ac pabula pecoribus præbere valeant. Calixti chyrotecâ, quod à frigore ingruente manus aliaque membra ob hyemis sævitiam sint munienda. Omnia persequi minus necessarium, cum in specialem singulorum tractatum plæraq; reseruentur.

Cruce notati dies.

Magna interim pars festorum minus principalium solâ cruce minutâ in quibusdam notatur; cujus significatio ex signo præcedente aut sequente petenda.

Signa Festorum Ægyptiorum Hieroglyphicis similia.

Quicumq; acuratori mentis indagine harum figurarum naturam, proprietates & usus perlustraverit ac cum aliis ejus generis diligentius contulerit, cum Ægyptiorum dictis Hieroglyphicis planè convenire facili negotio

ag-

agnoscet. Quæcunque enim de hisce ab Historicis fide dignis & adhuc extantibus Pyramidum & Obeliscorum ruderibus colligere licet, in illis agnosces qui non planè fungum pro cerebro gerit. Inter reliquos de Ægyptiacis *Hieroglyphica Ægyptiorum.* in hunc modum disserit Diodorus Siculus lib. 4: *Sunt Ægyptiorum literæ variis animalibus extremitatibusq; hominum atq; instrumentis sed præcipue artificum, per similes, non eorum syllabarum compositione, aut literis verba eorum exprimuntur, sed imaginum forma, eorum significatione usu memorie hominum tradita. Scribunt quidem Accipitrem, crocodilum, serpentem, hominis oculum, manus, faciem & cætera ejusmodi. Accipiter rem denotat cito factam, quoniam hæc aliarum ferme omnium avis sit velocissima, transfertur hæc notatio ad res domesticas quæ velociter fiunt. Crocodilus malum significat. Oculus justitiæ Servator & totius corporis interpretatur custos, &c.* Remque ita se habere edocent imagines ac figuræ in obeliscis regum Sedotis & Sennosornii, ex Ægypto Romam (ubi etiamnum conspiciuntur) delatis, adhuc extantes. Confer jam, si placet, nostras fæstorum notas, & vix ovum ovo similis deprehendes. Omnem itaq; superat admirationem quod in alienis adeo sumus oculati, in propriis verò talpis cæciores. In exteris id admiramur, de predicamus & extollimus, quod in nobismetipsis negligimus saltim; si non contemnimus. Sed in veterato sæculi vitio id unà cum reliquis ascribendum videtur.

Quamquam alia non desint, in epitaphiis præsertim *Hieroglyphica Danica.* & Heroum Danicorum monumentis conspicua, quæ majorem cum Ægyptiis affinitatem habeant. Cernere enim non raro licet unà cum Runis, varias animalium figuras cautibus durissimis impressas, ut pote Leonum, ursorum, equorum, canum, draconum, angvium miris plexibus intricatorum, quæ heroum bustis frustra additas quis crediderit? sed de iis differendi alibi forsan occasio erit commodior: hic namque ea solum quæ fastos concernunt, tractamus.

Dies, quos supra intercisos vocavimus, etiam locum *Dies intercis.* in hac classe inveniunt. Notantur verò in quibusdam so-

solâ lineâ festi signum antecedente, in quibusdam vero lineâ à latere binas alias lineolas sustinente, hoc pacto, vel si ex solemnioribus festis aliquod insequatur, ut jejniis corpus more Ecclesiæ Romanæ sit castigandum, tribus minutissima quæque hoc in loco refecare nec instituti postulat ratio, nec magno opere necessarium.

Ufus prima partis.

Ufus hujus partis maximus est: præterquam enim quod anni Solaris & Calendarii Juliani ideam exhibeat, menses Lunares anno solari commodè exæquat. Tot enim Lunationibus constare putatur Solaris annus, quot sub ambitu hujus ordinis continentur. Ut taceam hanc partem normam esse, secundum quam & Cyclus Solaris & Lunaris diriguntur: ut primum etenim de festo aliquo quæstio movetur, quo scilicet die septimanæ incidat, aut quo in cardine tum Luna versetur, ad primam hanc partem recurrendum, in qua ubi signum quæsti invenieris diei, mox intervallum inter ipsum & reliqua festa est in propatulo, simulque subjecta Dominicalium notarum series in quem septimanæ diem incidat ostendit: ex aureo vero subjecto in tertia serie numero, qualis Lunæ tum temporis ad Solem sit aspectus manifestum est. Quamplurima sunt ejus generis alia, quæ hinc emergunt, quæque commodius praxi quotidiana, quam longo sermone demonstrantur. Hoc interim scire convenit, eum qui hisce fastis cum fructu uti cupiat, festorum signa imprimis sibi commendata habiturum: sunt enim quasi claves quibus tota hæc scientia referatur.

CAPVT XIX.

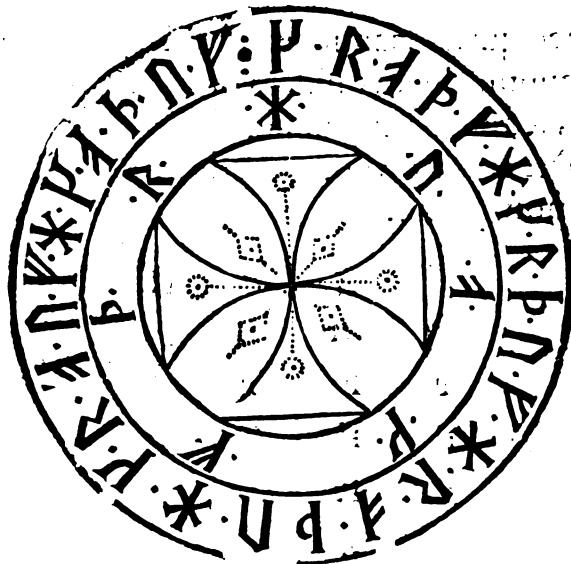
De Cyclo Solari.

Cyclus Solaris unde dicitur. Pars secunda in Cycli Solaris consistit continuatione, qui quidem Romanis ita dictus, quod diei Solis index extiterit. Una etenim ex septem, quibus constat, literis, per vices annuatim diem indicat, cujus dominium Sol obtinere creditur. Utigitur Lunaris Lunam Soli, ita

ita Solaris Solem septimanae restituit. Græcis *εἰκοσόνταε* - *Ejus no-*
της, à numero annorum, quo absoluto ad sua redit exordia. *mina.*

Constat autem viginti octo notis, totidem annos notantibus,
 ita tamen ut septem saltem sint, si figurarum species varia-

tem, quæ crebra sui repetitione huc usque assurgunt.
 Mutatâ superstitione Ethnicâ in veri Dei cultum, nomen
 quoq; mutavit hic Cyclus, ut non tam Solaris, quam dictum
 Dominicalium diceretur. Christiani etenim diem quem
 ethnici Soli, Domino ac Deo creatori suo devoverunt. Hu-
 jus Cycli ideam ita exhibet membrana nostra Rûmica.

*Cyclus
 Solaris
 Runicus.*

Joan. Bureus Svecus in eo discrepat, quod anni bissex-
 tilis notam alteram quam codex noster in limbo circuli ex-
 teriori ponit, ad interioram transferat, hoc ferme pacto.

Handwritten notes in a smaller script, likely Latin or German, providing commentary on the diagram and the text above. The notes are partially obscured and difficult to read.

CYCLUS ET LITERÆ DOMINICALES.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Ж	R	А	Р	Н	Ж	Y	R	А	Н	П	*	Y	А
Y				П				Р				R	

15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28
Р	Н	П	Y	R	А	Р	П	А	Ж	Н	Р	Н	П
		*				Н				А			

П Н Р А R Y * : * Y R А А Н П

*Varietas
notarum
Cycli So-
laris.*

In ligneis qui ad manum erant factis, quiq; in sequenti-
bus exhibebuntur, idem quidem ordo eademque in plerisq;
extant notæ, sed ductibus paululum discrepantibus, hoc pac-
to ferè. Exacrè enim ob notarum defectum exprimere Ty-
pographus non potuit.

П	А	А	а
Н	Н	Н	б
Р	Р	Р	с
А	П	Т	д
R	R	R	e
Y	А	Y	f
Ж	*	Ж	g

*Runica
nota La-
tinis non
respon-
dens.*

In quibusdam, rudioribus tamen & imperfectioribus,
Dominicales literæ penitus omittuntur, earumque loco nu-
dæ ponuntur lineæ, quæ neuiquam ejusdem cum Domini-
calibus sunt efficaciæ.

Sed non prætereundum notas Runicas literis Domini-
calibus Latinis minus respondere, ea enim quæ primam hic
sibi vendicat locum, Latinorum æquivalet F, quæ secundum
U, & sic consequenter, in numeris unitatem & binarium.
Quocirca numerorum potius quam literarum sunt chara-
cte-

diebus, quorum primus unitatem, secundus binarium notat, ac ita deinceps ad septenarium usque; Dominicales igitur numeri potius quam literæ appellandi sunt. Vel ratio ab ordine prisco petenda, non enim A prima fuit nostrarum literarum antiquitas, sed P. quocirca ab hac incipit Cyclo, et juxta priscum progreditur ordinem, de quo consule *Literaturam nostram.*

Ufus hujus Cyclo insignis est, per uniuersum namque anni cursum diem Dominicum notat, ita quidem ut si hoc anno Dominicalis nota sit P, sequenti erit *, & sic consequenter, retrogrado ordine pergendo à septenarii notâ ad unitatem, nisi bisextus incidere (quod quarto quoque anno contingit) tunc enim duæ sunt Dominicales, una ab initio Januarii, usque ad festum Matthiæ (cui dies qui ex superfluis antecedentium VI horis colligitur, addi solet) quæ potestatem transfert in aliam quæ sub ea in Cyclo inferiori notatur limbo. Hæc ad finem usque anni suo fungitur officio, donec ab eâ ad superioris limbi sequentem fiat progressus.

Mutatio autem Dominicalis notæ fit, tum quia CCCLXV anni dies, per septem divisi in quotiente relinquunt LII hebdomadas, & diem unum. Hinc ex septem notarum per totum annum continuatione, semper una remanet, quæ ut legitimum claudit Calendarium, ita idem inchoat, ut si P totius anni sit prima Dominicalis nota, erit & ultima, si A prima, eadem & ultima.

CAPVT XX.

De Cyclo Lunari seu aureo

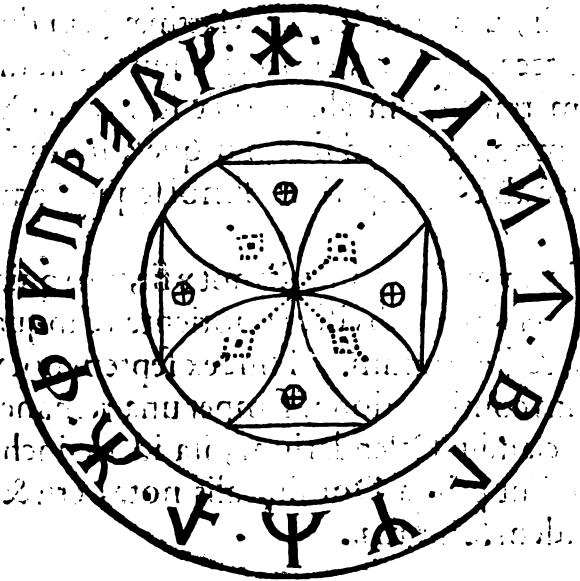
numero.

Ultimus signorum in fastis nostris occurrentium ordo, Cyclo Lunari siue *εὐεαδεναρηειδ* clauditur. Hic ab autore Metone Astronomo Græco, Metonticus dicitur, nostratibus BRIY seu *prim*, Norvagi *Tunglet anlld*. Est autem index novendecim annorum solarium, quibus absolutis,

Quid omnes Lunæ oppositiones & conjunctiones ad pristina loca
Cyclus reverti crediderunt. *Tungl* enim & *Tunglet* Lunam notas,
Lunaris. cujus hic cyclus improprie dicitur *aullid*; *aullid* enim proprie
 sæculum est: revolutio igitur Lunæ *Tunglet aullid* vocatur,
 quod sit quasi Lunæ sæculum.

Cur Au- Cum vero novendecim constet numerorum notis, qua-
rent. rum unaquæque diem Novilunii eo indicat anno, cujus ob-
 tinet dominium, atque ita harmoniam Lunaris ac Solaris
 anni efficiat, ob insignem usum *aureus* dictus est, atq; aureis
 literis anno Juliano insertus. Ab iis qui veteres consigna-
 runt fastos ita hunc Cyclum delineatum accepimus.

Cycli Lu-
naris de-
lineatio
Runica.

XXL. TAVO

Cum tamen non iisdem notis in omnibus extet, sed
 diversitas occurrat haud levis, non solum ob notarum in qui-
 busdam inversiones, sed etiam ob characteres à Runicis di-
 versas, lubet omnem varietatem hic subjungere.

NUMERORUM AUREORUM FIGURÆ. VALOR.

Υ	Α	Γ	Δ	·	I
Π	Η	Ε	Ϝ	⋮	II
Β	Θ	Ϛ	ϛ	⋮	III
Ϛ	Κ	Ϟ	ϟ	⋮	IV
ϛ	Λ	Ϡ	ϡ	∧	V
Ϟ	Μ	Ϣ	ϣ	∧	VI
ϟ	Ν	Ϥ	ϥ	∧	VII
Ϡ	Ξ	Ϧ	ϧ	∧	VIII
ϡ	Ο	Ϩ	ϩ	∧	IX
Ϣ	Π	ϩ	ϩ	+	X
ϣ	Ρ	ϩ	ϩ	+	XI
Ϥ	Σ	ϩ	ϩ	+	XII
ϥ	Τ	ϩ	ϩ	+	XIII
Ϧ	Υ	ϩ	ϩ	+	XIV
ϧ	Φ	ϩ	ϩ	+	XV
Ϩ	Χ	ϩ	ϩ	+	XVI
ϩ	Ψ	ϩ	ϩ	+	XVII
ϩ	Ω	ϩ	ϩ	+	XVIII
ϩ	Ϙ	ϩ	ϩ	+	XIX

Aureorū
numerorū
figuram
varia.

Usus hujus partis maximus est. Primo namq; Novilun-
 ia & plenilunia per totum annum ostendit. Quibus enim
 diebus primo *ευνεαδεκατηνηδ* anno contingunt Novilu-
 nia ad illos unitatis nota apponitur, quibus secundo, illos pari
 ratione binari⁹ designat, ac sic consequenter. Quod tamen in
 ijs fastis qui ad nostrum seculum sunt accomodati locum ha-
 bet. In veteribus quoq; circa annum Domini CD idem obti-
 nuit usus. Verum cum singulis annis novendecim, Lunatio-
 nes anticipent per unam horam & $\frac{1}{16}$, ac annis CCCLXXXI
 integri diei intervallo ferè, hinc tanta orta est deviatio, ut situ
 antiquo, non Lunam primam, sed quintam indicent. Quo-
 circa ubicunq; in veteribus fastis signum lunæ primæ per au-
 reos

I 3

reos

reos numeros ponitur, tu quintam jam intellige; deme quatuor, sic verum novilunii habebis diem.

Uſus 2.

Deinde mensium Lunarium est mensura: tot enim diebus mensis Lunaris constare putatur, quot sunt Dominicales notæ interjectæ inter aureum ejus anni numerum & eundem recurrentem.

Uſus 3.

Adhuc harmoniam mensium Lunarium cum Anno Juliano sive Solari exhibet: quot enim sub anni circulo continentur Lunationes aureo numero indicatæ, tot annus Solaris constat mensibus Lunaribus, & insuper diebus tot, quot post ultimam Lunationem completam supersunt.

Uſus 4.

Nec postrema utilitas hæc est, quod ejus beneficio omnia festa mobilia, & intervalla innotescant. Paschatos enim festum ejus ope invenire licet, quo cognito reliqua fixo intervallo ab eo distantia, facilima sunt inventu.

CAPVT XXI.

De mobilium Festorum per Fastos Danicos inventione.

Festa mobilia dependent a Paschate.

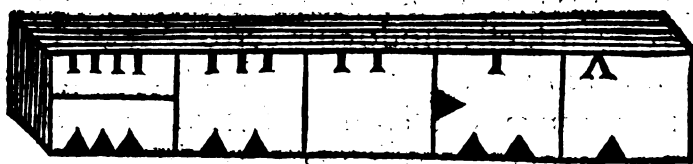
Dies festi qui fixam sedem in fastis nostris non habent, maximâ ex parte à Paschatos dependent solemnitate: fixo enim intervallo illam vel præcedunt vel sequuntur, Quocirca qui diem quo illa celebranda noverit, absq; ullo negotio reliquorum mobilium festorum tempus inveniet. Paschatos verò inveniendi ratio licet varia ab autoribus tradita sit, aliam tamen hic persequi nostri non est instituti, quàm quæ absq; calculi subtiliori indagine fastorum horum fit beneficio.

Paschatos inveniendi ratio I.

In quibusdam itaq; circa Martii finem & Aprilis initium seu (ut instituto convenienter loquamur) inter diem Benedicti & Georgii duplex conspicitur numerus aureus, quorum inferior Paschatos inventioni solum est destinatus. Ubi cunq; igitur in inferiori numerorum serie anni cujus expetis Pascha, aureus occurrit, ibi quærendum. Si etenim in diem Dominicum incidat aureus numerus, se.

sequenti Pascha celebrabitur, si in alium, insequens Dominicus dies illi erit destinatus. Ut hujus anni MDCXXV aureus numerus est XI hunc sub die Tiburcio sacro, qui Jovi à Latinis adscribitur, nostratibus vero *Torsdag*, invenio, hinc colligo tertio abhinc, qui in mensibus politicis est XVII Aprilis & Dominicus celebrandum esse Pascha.

Altera ratio rusticis nostris valde frequens, ex intervallo, quod inter festum Purificationis Mariæ (nostratibus *Kyndelnesß*) & Dominicam *Esto mihi* (*Fleske Søndag*) dependet. Hac vero cognitâ ad Pascha septem septimanas præcisè computandas esse norunt. Intervallum autem hoc ad annos viginti, triginta, aut plures hoc pacto in factis consignatum gestant.

Quæ consignatio intervallum dictum ostendit, & annos bissextiles indicat. In quocunq; enim quadrato lineæ transversæ pyramis annectitur, ea annum bissextilem indicat, qui tot habet inter festum Purificationis & Dominicam *Esto mihi* septimanas, quot in quadrato insculptæ occurrunt pyramides ac tot insuper dies, quot lineolæ. Sic primum quadratum hic appositum huic Anno MDCXXV respondet: qui primus est à bissextili: quatuor verò dies inter festum Purificationis & Dominicam *Esto mihi* interjectos esse arguunt quatuor quadrati lineolæ, septimanæ verò tres, quia pyramides totidem continet. Anno verò sequenti MDCXXVI intervallum hoc duarum septimanarum & trium dierum esse, eadem methodo invenio. Ne verò error obrepat ac circa quadrata decipiantur, singulis annis post Dominicam *Esto mihi* cultello lineam transversam per ejus anni ducunt quadratum quæ valorem suum illud jam amisisse ostendit.

Fa

III. Mo- Facilior verò modus Dominicam *Esto mihi* inveni-
 dus. endi, vix reperitur illo, qui tritishisce circumfertur Rhit-
 mis:

*Vilt du vide med liden v mag,
 Det neste Ny effter Kyndelmeß dag,
 Den neste Onsdag der effter kommer,
 Da haffuer du Faste med kuld oc hanger.*

Id est: Dies Mercurii proximè insequens Lunam no-
 vam post festum Purificationis Mariæ juniorum præbet
 initium (de jejniis vero solemnibus à Romana Ecclesiâ
 indictis sermo est) Dominica igitur præcedens hunc diem
 Mercurii, est Dominica *Esto mihi*, à qua ad Pascha septem,
 ut nosti, computantur septimanæ.

*Quomo-
 do reli-
 qua festa
 mobilia
 investi-
 gentur.*

Quocunq; horum modorum terminum Paschatos
 inveneris, perinde est, modo eum certo teneas. Hinc ete-
 nim mobilia reliqua dependent festa; si namq; ab eo re-
 trorsum sex numeraveris septimanas, tempus *Quadragesimæ*
 occurrit; à *Quadragesima* si unam hebdomadam retror-
 sum computaveris, incidet in Dominicam *Esto mihi*, Ru-
 sticis *Fleske-Søndag* dictam, seu Bacchanalia: sic antrosum à
 Paschate numerando hebdomadas V ad diem *Rogationum*
 pervenitur, quem insequens dies Jovis, festum *Ascensionis*
Domini præbet. A *Rogationum* Dominicâ antrosum, heb-
 domadas duas si computaveris, pervenies ad festum *Pente-*
costes.

*Adven-
 tus Domi-
 ni quan-
 do cele-
 brabitur*

Adventus Domini difficultatem nullam præbet; ille
 etenim celebratur Dominicâ, quæ proxima est festo An-
 dreæ Apostoli, sive antecedit, sive sequatur. Si vero fe-
 stum Andreæ in diem Dominicum inciderit, eo ipso die
 Adventus celebrabitur. Sic enim codex manuscriptus.

ΑΡΨΙΚΑ. ΒΑΡΙΑΝ Α. ΠΙΚ. ΗΝΚ.
 ΚΝΑΑΚΙ. ΗΑΨ. ΚΗΑ. ΙΡ. ΑΚ.
 ΑΡΙΑΝΨΗΗΠ. ΨΑΡΙ. ΠΑ. Ψ.
 ΑΙΡ. ΠΑ. Α. ΑΚΑΡΝΗ. ΨΗΗΠ.
 ΑΑΚΙ. ΠΑ. ΠΚ. ΑΚΚ. ΥΝΨΒΡ. Α.
 ΗΝΚΑΝΑΑΚ.

*Advent byrias a den Sun-
 nutabi som nest er Andre-
 as messu, syri et haefiir, e-
 tha a Andrys messu dabi
 da en hann kumbr a Sun-
 nudab.*

Ad-

Adventus Domini incipit à Dominicâ proxima festo Andreæ, sive præcedat, sive sequatur. Quod si festum Andreæ in Dominicam inciderit, ea erit prima Adventus.

CAPVT XXII.

De Diebus atris seu infaustis Græcorum & Ægyptiorum.

Nulla penè extitit gens, cui non in dierum computatione labis aliquid affricuerit supersticio, eoq; adegerit, ut quosdam è cæterorum eximeret numero, quibus peculiarem quandam operibus afflari fœlicitatem crediderit; quibusdam è contra nigrum præfigeret Theta, ad omnia peragenda infaustos & infelices penitus eos esse existimans. Sed ut in relubricâ nulli solido innixa fundamento fieri consuevit; eosdem non omnes improbarunt, sed quidam hos, quidam illos infaustos ac atros, prout iis genius dictabat, putarunt.

Græci, teste Augustino, quosdam dies ἀποφάδας dixerunt ἡμέρας, quasi ejus essent infortunii, ut ne nominari, multo minus opus aliquod in iis aggredi liceret. Quin eò tandem progressi, ut de dierum faustorum & infaustorum electione, integra tradere volumina non dubitaverint. Testis veterum Poetarum princeps Hesiodus, cujus hac de re integra extat lucubratiuncula, cui nos olim notas nostras ascripsimus. Athenis quoq; inter ἀποφάδας numerabant *Plynteria*, Deæ Cereri sacra: hæc vero in Februario faciebant *Plynteria*. Praxergidæ, ritu arcano dejecto prorsum templi universo ornatu & obtecto simulacro.

Atrorum horum dierum duo fuisse genera rectè observavit doctissimus Seldenus de jure Natur. et Gentium lib. 3. cap. 17. Unum eorum qui ex autoritate publica seu instituto civili, ita infausti & atris habebantur, religiosi & sacri quandoque dicti: Alterum quod saltem ex privatorum hominum opinione, observatione, seu disciplinâ secretiore sic habitum.

K

Ægy-

*Egyptio-
rum dies
atri.*

Ægyptii in hoc superstitionis genere nihil reliqui fecerunt, hinc etiamnum dierum numerus quos atros & infastos volebant, ad nostrum propagatus est seculum, licet non eadem omnium de iis sit sententia. Imo eo jam deventum, ut dies omnes infasti habiti, Ægyptiaci vulgo dicantur; quia Ægyptii præ reliquis huic superstitioni dediti fuere. Causam autem hujus ita perstringit autor præfationis præfixæ Aeromantiæ Mizaldi. *Præter decem plagas notas, quæ in his breviter habentur versiculis.*

*Sanguis, rana, culex, muscæ, moriens pecus, ulcus,
Grando, locustæ, nox, mors prius orta necans.*

Contigerunt eis plurima mala, ita quod bis in mense quolibet, sicut in calendario notatur, in his diebus humanum sanguinem plurimi sacrificarent. Vnde prohibitum est, ne quis in his diebus sibi minuat sanguinem, ne videatur sacrificare dæmoni.

*Dies Æ-
gyptiorum
juxta
Rantzovium.*

Henricus Rantzovius vir ut nobilissimus, ita eruditiorum fautor singularis, tractatu de conservandâ valetudine cap 26. Ex Beda hoc pacto eos recenset. *Sunt igitur hi, inquit, 1. & 7. Ianuarii 3. & 4. Februarii. 1. & 4. Martii. 8. & 10. Aprilis. 3. & 7. Maii. 10. & 15. Iunii. 10. & 13. Iulii. 1. & 2. Augusti 3. & 10. Septembris. 3. & 10. Octobris. 3. & 5. Novembris. 7. & 10. Decembris.* Sed forsân Bedam ipsum singulos ordine recensentem audire placet. Sic autem ille Tomo I. Operum. pag. 46.

*Beda di-
es Ægy-
ptiac.*

Si tenebræ Ægyptus Grajo sermone vocantur.

Inde dies mortis tenebrosos jure vocamus,

Bis deni binique dies scribuntur in anno,

In quibus una solet mortalibus hora timeri :

Mensis quisque duos captivos possidet horum.

Iani prima dies & septima fine timetur,

At Februi quarta est, præcedit tertia finem

Martis prima necat, cuius sic cuspide quarta est,

Aprilis decima est, undeno & fine timetur.

Tertius & Majo, lupus est, & septimus anguis.

Iunius in decimo quindenum à fine salutatur.

Tredecimus Iulii, decimo innuit ante Calendas.

Augusti nepa prima fugat, de fine secundam.

Ter-

*Tertiam Septembris vulpis ferit è pedà denam.
 Tertius Octobris gladius, decem in ordine nectit.
 Quinta Novembris acus, vix tertia mansit in urna.
 Dat duodena cohors septem, decemq; Decembris.
 His caveas ne quid proprio de sanguine demas.
 Nullum opus incipias nisi forte ad gaudia tendat,
 Et caput & finem mensis in corde teneo
 Ne medio ima ruas, sed clara per aethera vivas.*

Eosdem dies Ægyptiacos aliter proponit Joannes de *Atri dies*
 Sacrob. de ratione anni, citante Jouberto in Com. in Chi- *Johan de*
 rurgiam Guidonis de Cauliaco. Tam etenim dies quàm *Sacrobo-*
 horas dierum infortunatas hoc pacto recenset. *scho-*

*Arma Gumfe, Dei Kalatos, adamare dabatur,
 Lixamemor, conflans gelidos, Linfancia quosdam,
 Omne limen, Avron Bagis, concordia laudat.
 Chria Linkat, ei coequata, Gearcha Lisuridus.*

Quorum versuum duæ voces singulis attribuuntur men-
 sibus ita quidem ut litera prima vocis primæ, numerum
 ostendat diei primæ, litera prima secundæ, secundam ab
 ultimo numerando, excluso H tanquam aspiratione. Li-
 tera vero prima secundæ syllabæ cujusque vocis, Horam
 diei atri magis infaustam innuit. Quod ut melius capias,
 ordine per omnes Menses, dies & horas infaustas, juxta ho-
 rum versuum præscriptum recensebo.

	D. H.		H. D.
Januarius	{ 1. 11. 25. 6.	Aprilis	{ 10. 20. 20. 11.
Februari ⁹	{ 4. 8. 20. 10.	Majus	{ 3. 6. 25. 10.
Martius	{ 1. 4. 28. 2.	Junius	{ 10. 6. 16. 4.
		K 2	Ju-

	D. H.		D. H.
Julius	{ 13. 11.	October	{ 3. 8.
	{ 22. 11.		{ 21. 9.
Augustus	{ 1. 1.	Novemb.	{ 5. 8.
	{ 30. 7.		{ 28. 5.
Septemb.	{ 3. 3.	Decemb.	{ 7. 1.
	{ 22. 4.		{ 22. 6.

Ranzonius Bedae Suspendi hinc licet Rantzovium mentem Bedae non satis affectum esse dum posteriorem cuiusque mensis diem atrum, à principio computando numeraverit, perinde ac priorem, cum à fine retrogrado ordine, computatio institui debeat, ut factum à Joan. de S. Boscho. Hoc enim sapiusculè verbis ipsis innuit Beda, ut cuique diligentius eos ruminanti patet.

Judeorum dies infausti Judaei praeterea dies quosdam pro infaustis reputabant; e quorum numero septimus mensis Junii, quoniam eo die Moysen confregisse tabulas, Manassem crexisse idolum in sancta sanctorum, murosque Jerusalem ab hostibus dirutos ratum habent. Similiter atrox ille dies est nobis Julii, quia eo die utraque templi destructio perpetrata est. Vide Cornel. Agrip. de occult. Philos. lib. 3. cap. 63.

CAPUT XXIII.

De Romanorum diebus atris & ominosis.

Romano- rum dies atri. **R**omani dies omnes qui postridiè erant Calendas, Nonas & idus potissimum vitabant, eosque ab omni diritate *atros* vocabant, sed imperitè *Nefastos* dici autor est Gellius. Lib. 5. Noct. Att. c. 17. Alii ad molliendam vocabuli diritatem *Communes* dixerunt. Coel. Rodigin. lib. 14. cap. 9. à plebejis deluxato verbo *Aegyptiacos* nuncupari ait, ab *Aegypti*

pti

vel scriberet, vel legeret præter posterum calendarum. Suetonius cap. 52. de Augusto Cæsare: *Observabat & dies quasdam, ne aut postridie Nundinas quoquam proficisceretur; aut Nonis quicquam rei seræ inchoaret,* Dio. lib. 49. Romanos ab antiquissima consuetudine, si novendialium in Calendas Ianuarii incidisset unius diei extraordinaria intercalatione (quem illi vocant *παρά τα κατηρηκότα ἐπιβόλετον*) anticipasse ne dies ille omnium festivissimus omnino infausto sedaretur. Calendas omnes Iugoni dicabant. Hinc Ovidius:

Excipit Ausonias Iunonis cura calendas.

Martiz calendæ matronis specialius dicabantur: Et per eum diem agebantur matronalia, unde femineæ calendæ Juvenali dicuntur:

Munera femineis tractas secreta calendis.

Julius calendis in alias ædes commigrabant.

Dies bis-
sextus o-
minosus.

Bissexti præterea diem Romanis ominosum fuisse legimus. Unde Valentinianus Imperator in medium prodire recusabat, ut bisextum Februarii mensis vitaret, qui prima imperii statione illucescebat. Ex quo forsitan & nostrates illud hauserunt, quod ab anno bisexto & ejus fratre cavendum moneant, *war dig, inquit, for Skudaar oc hans Broder,* reliquis infeliciores quo ad annonæ caritatem, aliasque calamitates illos esse existimantes.

Dies nau-
tis atri.

Cælius Rhodig. dies quosdam nautis imprimis atros & suspectos recenset, ut pote in quibus maximas in mari mutationes contingere, vel ad tranquillitatem, vel ad tempestatem animadverterunt. Sunt autem hi: Martii, 1. 7. 14. 17. 19. 25. Aprilis, 5. 6. 12. 20. Februarii, 6. 12. 15. 17. 19. 20. quibus a navigationibus abstinere, tutissimum arbitrantur.

Dies peri-
culosissi-
mi Bede.

Non possum quin verba Bedæ huc adscribam, quibus tres dies summè atros & periculosos per totum annum vitandos afferit: sic verò inquit Tom. 1. p. 467. *Sunt tres dies in anno, qui per omnia observandi sunt. 8. Idus Aprilis, ille dies lunis intrante Augusto, ille dies lunis, exeunte Decembri, ille dies lunis observandus est, in quibus omnes venæ in homine & in pecude plenæ sunt. Qui in his hominem aut pecus percasserit, aut statim, aut tertio die morietur, aut*

aut 7. die periclitabitur. Et si potionem coegerit, intra 15 dies morietur, & si masculus aut femina in his diebus nascuntur, mala morte morientur. Et si de avca in his diebus aliquis manducaverit, intra 15 vel 40 dies morietur.

CAPVT XXIV.

De diebus atris Danorum & Gallorum.

Nec Dani ab hisce superstitionibus immunes planè fuerunt, suos etenim atris & ominosos dies, quos jam *Forvorpen dage* vocant, æreis aut staneis clavis fastis ligneis infixerunt, vel inversione literæ Dominicalis annotarunt, ut eos summo studio vitarent Agricolaë. Et quantumvis omnes *Dies atris* eosdem ita notatas non habeant, nec iidem ab omnibus *in fastis notati.* pro atris habeantur, attamen eos quos ita signatos in quibusdam ex antiquioribus repperi hic recensere non piget. Sunt autem hi: in Ianuario notati sunt. 1. 3. 5. 8. 9. 16. 20. In Februario 17. 19. In Martio 14. 16. 28. In Aprili, 12. 14. 25. In Maio 14. 15. In Junio, 24. In Julio, 4. 15. In Augusto, 16. In Septembri, 8. 12. In Octobri, 19. In Novembri, 7. 19. In Decembri, 6. 18. 23. Rustici penè omnes diebus Apostolis dicatis panem pinsere, cereviliam coquere, opus fabrile exercere, aut aliquid aliud quod igni perficitur, aggredi, adhuc ominosum ducunt.

In obsoleta quadam & detrita chartâ ab amico quondam communicatâ, de atris diebus patrio idiomate hæc con- *Alii dies atris Danorum.* signata accepi. *Attende parumper, dignum est scitu. Triginta tres in anno sunt dies, à quibus tibi caveas oportet, plurimum enim nocu- menti adferre solent. Quicumq; horum dierum aliquo agrotare inceperit, aut raro, aut nunquam convalescet. Quicumq; horum aliquo editus fuerit in lucem, aut cito moritur, aut variis doloribus ac molestiis erit obnoxius. Hisce diebus matrimonium contrahere, est plane infaus- tum, de domo aut regione unâ in aliam migrare, calamitosum. Itinera qui hisce diebus instituit, aut vitæ incurret periculum, aut pauperie obruetur, emptioni, venditioni & causis forensibus planè sunt inepti.*

Ian-

Januarii sunt septem: 1, 2, 4, 6, 11, 13, 20.

Februarii tres: 11, 17, 18.

Martii quatuor: 1, 4, 14, 15.

Aprilis tres: 10, 17, 18.

Maji tres: 7, 15, 18.

Junii unicus: 6.

Julii duo: 17, 21.

Augusti duo: 20, 21.

Septembris duo: 10, 18.

Octobris unicus: 6.

Novembris duo: 6, 10.

Decembris quinque: 2, 3, 6, 10, 11.

Gallorum dies atrii. Nec Galli dies atros observationis sopitæ esse permiserunt, præter alios etenim dies, quos D. Jobo revelatos vulgus credit, in æstimatione apud eos fuisse ostendit eruditissimus medicus Laurentius Joubertus, Notis in Chirurgiam Guidonis Cauliacensis, sub titulo: *Les Iours heureux & perilleux de l' Annee reveleez par l' Ange au bon saint Job*, ubi dies tam faustos quam atros Jobo per Angelum revelatos hoc ordine recenset;

Dies Jobo revelati.

Dies fausti. Gallis, Heureux.

Januarii duo; 3. & 13.

Februarii duo; 5 & 25.

Martii tres; 1, 8, & penultimus.

Aprilis tres; 5, 22 & 29.

Maji duo; 4 & 27.

Junii duo; 3 & 8.

Julii tres; 2, 13 & 16.

Augusti unicus, 12.

Sep-

Septembris quatuor; 1, 7, 23 & 27.

Octobris duo; 4 & 15.

Novembris duo; 14 & 20,

Decembris duo; 18 & 26.

Dies verò atrii quos *perilleux* vel *Jours des voyez* vocant, quosq; Jobo revelatos dicunt, hi sunt:

Januarii sex: 1, 2, 4, 6, 8, 15.

Februarii tres: 5, 17, & 18.

Martii quatuor: 6, 16, 17 & 18.

Aprilis duo: 6, 15.

Maji tres: 7, 15, & 17.

Junii unicus: 6.

Julii duo: 15 & 17.

Augusti duo: 19, 20.

Septembris duo: 16, & 17.

Octobris unicus: 6.

Novembris duo: 15, & 17.

Decembris tres: 6, 7, & 11.

De eorum viribus & efficacia consule ipsum Joubertum, cujus verba brevitas ergò, omitto.

Caput XXV.

Quid de atrorum aliorumq; ejus generis dierum observationibus tenendum.

QUAMVIS cœlestium corporum certis temporibus deter-
minati influxus ac invicem aspectus, ad aëris temperi-
em moderandam, tempestates in hisce inferioribus excitan-
das, ac terræ fertilitatem promovendam, multum confer-
re experientia comprobet; ut idcirco prudens Agricola, dies

*Astrorū
in inferi-
ora vires*

felici irradiatione conspicuos, ab iis quibus contrarium contingit, nullo non præferat jure; attamen urgente necessitate in hisce scrupulosior si esset, omnem quandoq; recte agendi occasionem è manibus sibi elabi pateretur. Si etenim messis tempore diebus serenis fruges in horreum congerere nollet, qb infastos quosdam syderum aspectus, subverendum esset, ne ingrudente pluvîâ, faventibus astris, majori suo cum damno id præstaret.

Istos præterea dies, qui nec ratione Physicâ, nec Astrologicâ, nec instituto, pro candidis aut atris habentur, curiosius *Qui dies spectare ac seligere non impium solum, sed rationi planè absint susperstitiosi* sonum videtur. Utpote à quo non solum divinorum oraculorum nos absterrent monita; sed etiam ipsi Ethnicorum superstitionibus alioquin irretiti, cordatiores.

Dierum electiones sacra litera prohibent.

Gentium Apostolus D. Paulus licet lenitate & modestiâ duritiam cordium sibi concreditorum Romanorû ut emolliret, in minoris momenti negotiis, quæ ipsum fidei fundamentum non evertunt, multa ad tempus toleraverit, vel in meliorem usum convertere studuerit; ad eos tamen de dierû electione scribens in hæc verba, cap. 14. v. 5. erumpere non veretur: *ὅς μὲν κρίνει ἡμέραν παρ' ἡμέραν, ὅς δὲ κρίνει πᾶσαν ἡμέραν. Ἐκαστὸν ἐν τῷ ἰδίῳ νοί πληροφροείσθω.* Quibus licet infirmiores fratres ob dierum dijudicationes non perturbandos, nec rejiciendos esse in primâ præsertim conversione, indulgeat: attamen hæc mox subjungere non dubitat. *Ὁ Φρονῶν τὴν ἡμέραν κυρίῳ Φρονεῖ, καὶ ὁ μὴ Φρονῶν τὴν ἡμέραν κυρίῳ ἔ Φρόνει.* Quasi diceret ita dies esse dijudicandos, ut tamen omnes sub potentia divina conclusos arbitremur, quocircâ juxta præscriptum divinum tantum de iis statuendum. Cum Galatis verò in fide adultioribus, ubi ipsi est hac de re negotiû, tanta lenitate non utitur, quin potius disertis verbis, dierum electionem tanquam rem superstitionis ipsi exprobat cap. 4. v. 10 & seq. *ἡμέρας παρατηρεῖσθε* (id est præter jus & fas superstitionis observatis) *καὶ μῦνας, καὶ καρῆς, καὶ ἐνιαυτῆς, φοβῆσθαι ὑμᾶς, μὴ πῶς εἰκῆ κηκοπία καεῖς ὑμᾶς.* Ne vero quis eam vehementiam in

in

in ipso reprehendat, ac aliàs ipsum in hoc negotio leniorem fuisse objiciat, mox v. 13. respondet, se propter carnis imbecillitatem quandoq; quædam concessisse; sed jam aliter se rem habere: *οἰδατε*, inquit *δὲ ὅτι δι' ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς εὐηγγελίσασαμην ὑμῖν τὸ πρότερον*. Ita ut supersticiosam dierū observationē non potuerit non improbare. Siquidem & Deum ipsum Deut. 18. v. 10. & seq. talia severè prohibuisse animadvertere licet.

Augustinus divinorum eloquiorum eruditissimus interpres districtè prohibet, ne Kalendas mensium, aut dies observemus Ægyptiacos, & ad illud Mosis: *Sydera posita sunt in signa & tempora: Non signa*, inquit, *quæ observare vanitatis est: sed vitæ usibus necessaria, qualia Nautæ, Agricola & id genus artifices observant*. Et alibi: *Kalendas mensium & dies Ægyptiacos non observetis. Sed quia a vulgo suspecti sunt rejicite*.

Profani quin etiam autores huic subscribere sententiæ. Arnoldi Sicnamq; Arnoldus de villa nova, de Regim: Sanitat: cap. 37. *De diebus autem Ægyptiacis scriptis in antiquo Calendario, dico quod non est causa naturalis quare fuerunt maledicti, sed supernaturalis, nec fuerunt maledicti apud omnes gentes, sed apud illos de regno Pharaonis. Et si tempore illo fuisset aliqua mala constellatio, tamen per temporis processum illa constellatio, jam mutata est. Propter opinionem vulgi, qui credit nihil fiendum in talibus diebus, ad honorem feriæ Dei Auræ, aliquando à phlebotomia abstinui quando non erat necessaria, & hoc propterea ne infamiam vulgi incurrerem, tamen in me & meis tale nihil observavi, nec observabo*.

Gvido Cauliacensis Tract. 7. doct. 1. cap. 1. de phlebotomia agens, Ægyptiacos dies etiam planè respuit. *Ægyptiacos inquit, dies quod attinet, illos curare non magnopere est necessarium; Interim observant eos propter imaginationem & sermones vulgi*.

De iisdem idem judicium Rantzovii nostri: *Nonnulli etiam, inquit de cons. val. c. 25. observant dies Ægyptiacos ab vii diebus Ægyptiis inventos, opinantes quod qui in his egrotare incipiant, vix aut nunquam evadant, quod mihi tamen non verisimile videtur*.

Jouberti De diebus quos Di. Jobo reuelatos ferunt, idem sentit
de diebus Joubertus loco superius adducto: *Uy a*, inquit, *des Allma*
Jobi cen- nachs es quels sont autrement cottez les bons & les mauvais jours: qui
sura. on dit auoir este reuelez a Job. Ce sont toutes choses vaines..

Luculli Superstitionum horum vanitatem, egregio facto re-
de atris probavit Lucullus, quamvis ethnicus. Hunc enim in Tigris
diebus a- nem mox pugnaturū, cum amicorum nonnulli à bello eo die
phthe- abstertere conarentur, quod dies foret *μία τῶν ἀποφραδῶν,*
gma- *ἀσπελάνας καλῶσιν.* Ea quippe cum Cimbris à Cepione
 malè pugnatum: respondere non dubitavit, *ἐγὼ καὶ ταύ-*
την εὐτυχῆ ποιήσω ῥωμαῖαις. Stultam hanc eligendi dies
 superstitionem falsè irridens, a facto ipso refutans.

Rodigini Non injucundus extat apud Cæl. Rodig. hac de re discursus,
de atris cui hic locum tribuere non verebor. Sic igitur lib. 14.
diebus di- cap. 19. inquit: *Illud utiq; omnem apud me admirationem excefferis,*
scurfus *qui fieri potuerit eos potissimum in rebus gerendis infelices, qui diridi-*
culam temporum observationem ac momenta singulatam euigilatè mi-
serunt in digitas. Quin è diverso fortunæ afflatu benigniore usos, qui
vanitate rejecta, prudentiæ tantum atq; rationis luminibus inniten-
dum censuere. Zoroastris scientiam inter veteres Theologos quis
non novit? Fuit is & cælestium rerum peritia usq; ad magiam, ut qui-
dam volunt, pernobilis. At eundem à Nino victum bello & occisum,
enotatum Annalibus est. Pompejum hisce divinaculis præcipuè man-
cipatum, non tacuit historia, at bone Deus, quam miser exitus,
quam non populi Romani dignus principe! Contra Cæsar ista excul-
cabat ridebatq;, leta tamen, quod ad bellorum attinet ratio-
nem, illi affulsere ferè omnia, prostratas, occidions oc-
cisas hostiles vidit copias, & mox se terra-
rum principem.

FASTORUM
 DANICORUM
 LIBER SECUNDUS.

CAPVT PRIMVM.

De Fastis Danicis in specie.

A QUÆ DANORUM FASTOS IN Libri se-
cundi ar-
gumen-
tum.
 genere concernere videbantur, siquidem
 pro instituti ratione haecenus expeditimus,
 restare jam videtur, ut eorum qui funda-
 mentum & causa hujus nostri extitere di-
 scursus, delineationem exhibeamus, ne & fi-
 cta produxisse & liberalibus ingeniis fraudulenter impo-
 suisse videamur. Omnes autem qui ad manus nostras
 pervenere, quibusque in his consignandis usi sumus, de-
 pingere, & molestum nimis & necessarium minus. Sed
 quia in certas classes supra eos redegimus, cujusque spe-
 cimen unum aut alterum exhibere, sufficere arbitramur.
 Ita autem in toto hoc versabimur negotio, ut ii fasti qui
 in chartis depicti ac descripti ad nos pervenerunt, eadem
 qua accepimus fide cum interpretationibus exhibean-
 tur: quos verò in *αυτοῦπω* ligneo accepimus, eos tam
 quoad longitudinem, quam quoad latitudinem aliasque
 dimensiones ac circumstantias, figuras item, adhibita
 pedis Romani ejusque partium mensurâ delineabimus.

In sculpturâ nil prorsus quoad rei essentiam muta-
 tum. Quinetiam ne quis habeat, quod hoc ingenete de-
 desiderare possit, corollarii loco fastorum correctorum &
 ad sæculum nostrum (quantum quidem fieri potuit) ac-
 commodatorum specimen exhibere placuit, cujus pro

lubitu variari potest figura, modo characteres retineantur.

In particulari cujusvis enodatione signa festorum per numeros exponere coacti sumus, à capite incipiendo, tum quod fastorum corpus hæc capere nequiverit, tum quod signa ipsa separatim exprimere non adeò fuerit facilè. Occurrunt quædam in Norvagicis imprimis, quorum adhuc nos fugit interpretatio, tum quod *αυτοδιδαστοι* ferè in hisce versamur, tum quod illi quosdam exhibeant festivos dies, Danis minus celebratos. Interim totum hoc negotium ita expedimus, ut ea quæ nostratibus sunt notissima, alios harum antiquitatum curiosiores indagatores minus lateant.

CAPUT II.

De Fastorum perfectorum genere primo.

Fasti perfecti qui.

Perfectos fastos supra eos diximus, qui festorum signa sufficientia, iisque additas operum notas, cum Cyclis Solari & Lunari exhibent. Perfecti verò censentur, non quod in iis nihil ad perfectionem desit (in omnibus enim, ut reliqua taceam, aurei numeri situs nostro ævo minus respondet) sed quia collatione habitâ inter eos qui in manibus multorum sunt, ii qui notas adductas habent, perfectiores sint reliquis, in quibus aliquid horum desideratur.

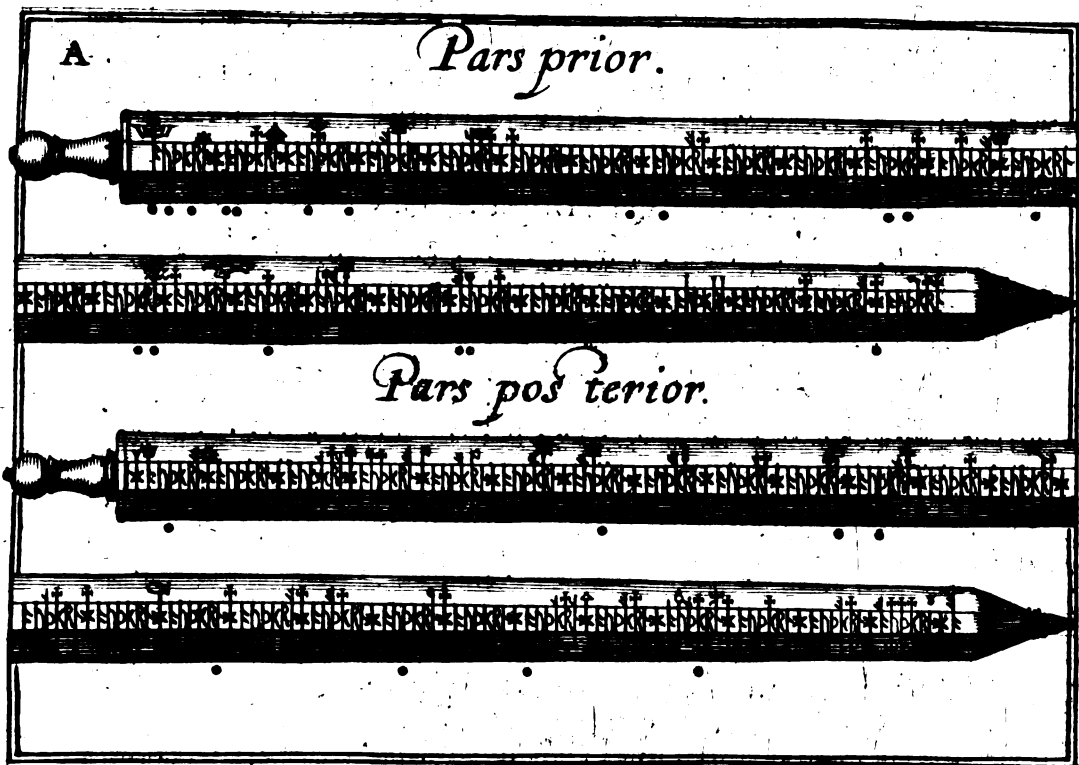
Fastorum perfectorum tres ordines.

Horum autem tres ordines commodè statui posse, si quidem antea monuerimus, de primo qui Cyclum Lunarem & Solarem Runicis exhibet notis, quiq; ea de causa vetustatis prærogativâ gaudere videtur, prius agemus. Ejus autem duo exhibebimus *παράδειγματα*, tum quod altero in chartâ consignato saltem simus usi, altero vero in *αυτοτύπω*; tum ut varietas (quæ tamen omni ex parte exprimi nequit) aliquo modo appareat.

Fastorum perfectorum i. paradigma.

In chartâ consignati ad nos transmissi fuerunt, quos primo loco hic ponimus: hisce quidem verbis lingua vernaculâ delineati: Baculus, inquit auctor, est oblongus, hexagonus, in duo laterâ divisus, quorum quodq; tres continet parallelos.

los. Primum latus cum suis parallelis à festo circumcissionis in julium usq; anni cursum exhibet : alterum à Julio in Januarium. Figura talis ferè est, A.

Ut horum sensum melius assequare, legendo & computando à sinistris in dextram progredi oportet, ac simul nota, quod ubicunq; signum hoc γ ante diem aliquem festum notatum occurrat, incisum indicet. Sin verò in eodem hoc signo, tres transversæ rectam tangant, incisum cum solemnij jejunio præfiguratum volunt.

Reliqua quod attinet festorum signa, ea in parte prioris sic cape. Primum solemnitatem Circumcisionis Domini indicat. 2. Trium Regum. 3. Hilarii. 4. Antonii. 5. Conversionis D. Pauli. 6. Purificationis Mariæ. 7. Blasii. 8. Agathæ. 9. Dorotheæ. 10. Matthiæ. 11. Gregorii. 12. Gertrudis. 13. Benedicti. 14. Annunciationis Mariæ. 15. Tiburcii, Norvagus *förste Sommersdag*. 16. Calixti. 17. Georgii. 18. Marci Evangelistæ. 19. Philip-

lippi Jacobi. 20. Inventionis crucis. 21. Halvardi. 22. Eri. 23. Bonifacii. 24. Butolphi. 25. Decollationis Johannis Baptistæ. 26. Petri Pauli.

Partis posterioris hæc sunt signa, ordine festorum consignata. 1. Visitationis Mariæ. 2. Canuti Regis. 3. Margarethæ. 4. Mariæ Magdalenzæ. 5. Jacobi. 6. Olai. 7. Petri ad vincula. 8. Laurentii. 9. Ascensionis Mariæ. 10. Bartholomæi. 11. Ægidii. 12. Nativitatis Mariæ. 13. Exaltationis crucis. 14. Matthei. 15. Michaelis. 16. Francisci. 17. Brigittæ. 18. Calixti, Norvagi *Förste wintersnat*. 19. 10000. Virginum. 20. Simonis Judæ. 21. Omnium Sanctorum. 22. Martini. 23. Clementis. 24. Catharinæ. 25. Andreæ Apostoli. 26. Barbaræ. 27. Nicolai. 28. Conceptionis Mariæ. 29. Luciz. 30. Thomæ. 31. Nativitatis Domini. 32. Stephani. 33. Johannis Evangelistæ. 34. Puerorum innocencium.

Literæ seu potius numeri Dominicales ordine secundo in hisce fastis propositi sunt septem hi: Ψ . Π . Φ . Δ . R . K . $*$. qui toties repetuntur, quoties opus est ad totius anni cursum absolvendum, ut septimanarum numeros, ac dies Dominicos ostendant. Ob notarum defectum commodius exprimi non potuerunt, vide iconem.

Ordine tertio aureus numerus mensis Lunaris mensura Novilunii index, totiusque systematis director, exhibetur notis itidem Runicis, paululum in quibusdam ab usitatis, linearum ductibus situ & facie deflectentibus. Horum autem hæc ferme facies & valor.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19.
 Ψ . Π . Φ . Δ . R . K . $*$. J . I . Y . Γ . Υ . B . P . H . Ψ . τ . $\mathcal{K}$. Φ .

Infra aureorum seriem quibusdam in locis hæc occurrit nota $\odot$, quæ dies atros indicat, quos ad opus aliquod peragendum infaultos penitus judicant. In *αὐτότυπω* non notis hisce, sed stanneo aut æreo clavo per Dominicales notas transfixo expressos eos fuisse monet Author. In charta verò commodius consignari non potuerunt.

CA-

CAPVT III.

De Fastis ejusdem census, sed figura diversa.

AD classem perfectorum hos referimus quos quercino ligno, asseris oblongi, cum manubrio figuram referenti insculptos accepimus. Asseris verò cum manubrio longitudo duorum erat pedum, unciarum quinque: Latitudo unciarum trium, crassities autem tertiam uncix non superabat partem. Præter signa festorum conspicua, tam notas Dominicales, quam numeros aureos Runicis exhibent, eaque continent, quæ in perfectis requiri supra diximus, ob quam causam ad hanc classem eos retulimus.

Fastorū perfectonis secundum ordinem paradigma.

Quoniam verò in hisce haud pauca extant à superioribus diversa, quæ scrupulos legenti injicere possint, ea signorum explicationi præmittenda duxi.

Quibus Fastor. perfecti generis secundum

Primo itaque à dextris in sinistram, non verò à sinistris in dextram, ut in superioribus, legendo progredi oportet. 2. Cum in duas distingvantur facies, illarum quælibet binas signorum continet classes, harum unaquæque tribus notarum rursus exaratur seriebus. 3. Primæ faciei classis prior à die 2. Januarii incipit, & in secundum Aprilis terminatur; Posterior à tertio Aprilis in tertium Julii. Posterioris faciei classis prior, à tertio Julii initium capit & in secundum Octobris extenditur. Alter incipit à secundo Octobris & die Circumcisionis Domini totum claudit fastorum corpus. Qui igitur in superioribus totius anni, primus erat dies, Circumcisionis scilicet Domini, is in hisce ultimum occupat locum.

à primo differat.

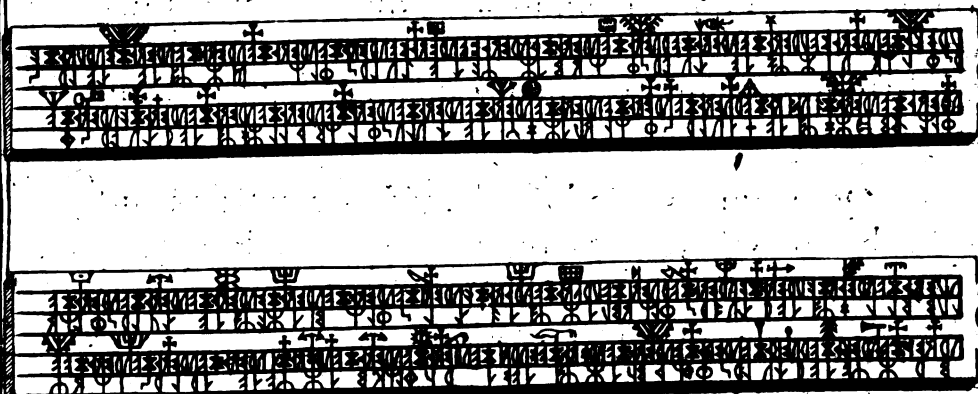
Verum nequaquam heic dissimulandum, negligentius aliquando sculptos hos fuisse, præsertim quoad

M

Do.

Dominicales notas & numeros aureos, adeò ut limam nostram in quibusdam desideraverint. Sed ne mentem autoris nos pervertisse quispiam suspicetur: tales, quales invenimus delinearè curavimus. Inversas etiam notas suo reliquimus situi, cum dies atros aut aliquid simile hac inversione indicare voluisse suspicemur.

FACIES PRIOR.

FACIES POSTERIOR.

Prioris classis faciei primæ hæc sunt signa. 1. Festi-
trium Regum. 2. Anthonii. 3. Fabiani Sebastiani. 4.
Conversionis Pauli. 5. Purificationis Mariæ. 6. Aga-
thæ. 7. Petri. 8. Matthiæ. 9. Gregorii. 10. Anuncia-
tionis Mariæ.

Classis posterioris, 1. Ambrosii. 2. Tibureti. 3. Ca-
lixti. 4. Georgii. 5. Marci. 6. Philippi Jacobi. 7. In-
ventionis crucis. 8. Halvardi. 9. Erci. 10. Bonifacii.
11. Bu-

11. Bartholomæi. 12. Nativitatis Mariæ. 13. Exaltationis crucis. 14. Matthiæ. 15. Michaelis.

Posterior classis hæc continet. 1. Francisci. 2. Brigittæ. 3. Dionisii. 4. Calixti. 5. Luciæ. 6. Ursulæ. 7. Simonis Judæ. 8. Omnium Sanctorum. 9. Martini. 10. Clementis. 11. Catharinæ. 12. Andreæ. 13. Barbaræ. 14. Nicolai. 15. Annæ. 16. Luciæ. 17. Thomæ. 18. Nativitatis Christi. 19. Circumcisionis.

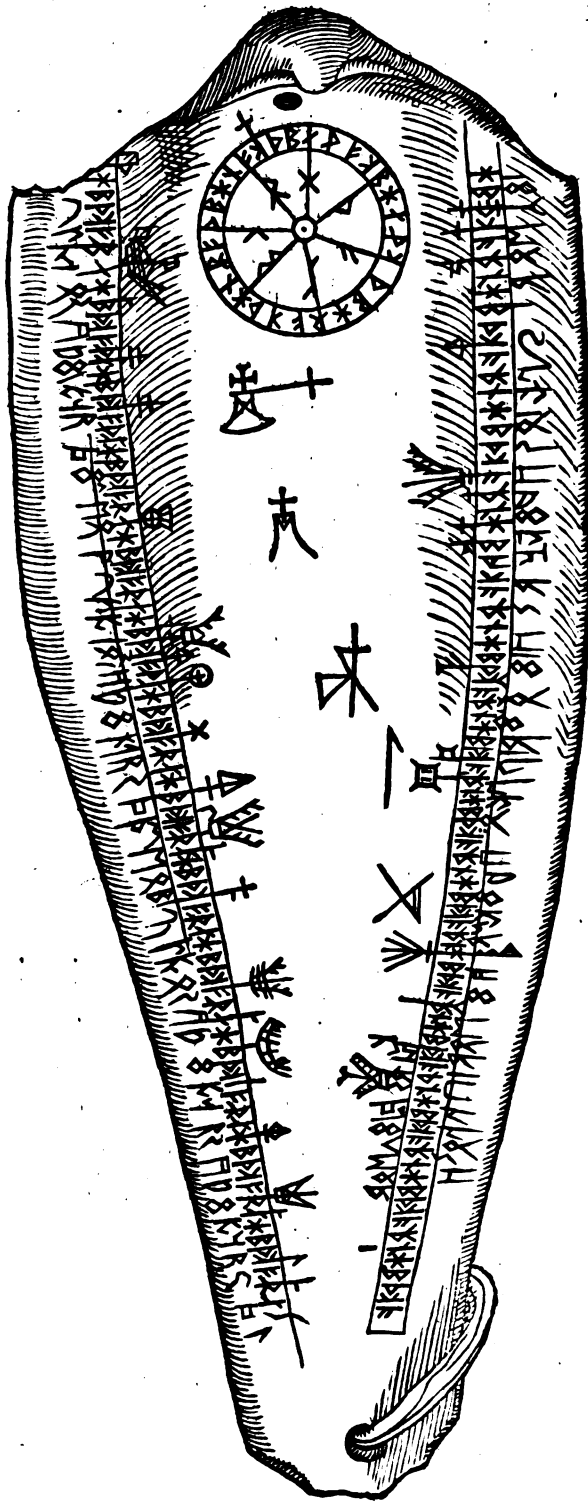
Seriei secundæ Dominicales notæ, ut & aurei numeri in tertia exarata, ex typo & paradiigmate æri inciso, cuivis sunt obviæ.

Ad hanc classem nescio an referam peculiare illud genus quod ovis concavo, partem mandibulæ grandioris cujusdam piscis repræsentanti insculptum est, longitudine trium quartarum ulnæ, latitudine circa basin, unius, figurâ triquetra, ex Norvegia allatum. Quamvis enim tres exhibeat notarum ordines, signorum scilicet festivalium, Cycli Solaris & Lunaris, ultima tamen hæc valde est imperfecta, & notis distortis tandem addita, ut ex ejus icone apparet.

Utrinque tam concava quam convexa parte, limbo quasi cingitur, ex tribus dictis notis constante, ita quidem ut quævis series unam anni partem compræhendat, à die Calixti incipiendo. Non est quod singulorum enodatione occupemur, cum ex præcedentibus satis constet. Hoc non omittendum quod Circulorum qui circa basin conspiciuntur alter in convexa parte, Solaris sit, in concava Lunaris, quamvis mutilus ac omni ex parte nequaquam perfectus.

M 2

CA-

CAPVT IV.

De fastis perfectis secundi ordinis.

Quamvis hactenus exhibita fastorum παραδείγματα quid per fastos perfectos intelligamus abundè ostendant: ut tamen evidentius appareat, non omnes ejusdem esse ordinis, sed inter hos ipsos tam quoad totius systematis figuram, quam quò ad notarum ductus varietatem esse magnam, reliquorum ordinum exempla subjungere haud pigebit.

Fastos perfectos secundi ordinis eos supra diximus, qui quidem tres illas partes quas necessariò in perfectis requirunt statuimus habent; sed numerum Aureum non Runicis, verum aliis quibusdam, vetustis tamen, consignatù obtinent. Hujus generis sunt illi quos mox exhibebimus, qui que novem laminis buxeis lingvæ figuram referentibus, & clavo ferreo in extremitatum altero ita connexis, ut commodè circumvolvi queant, constant. Laminæ cujusque longitudo est unciarum 5½. Latitudo unciæ 1¾. Crassities verò dorsum mediocris cultri non superat. Harum unamquamque tribus notarum seriebus constantem, in duas dividimus facies, quarum altera, dum ab initio computare incipimus, obversa, altera inversa est. Primum itaque obversas omnes (eo enim ordine inspiciendum) deinde inversas proponemus.

In hisce verò & hæcce peculiariora ante omnia observanda veniunt.

1. Initium anni vel computationis, non à festo Circumcisionis Domini, aut primo Januarii, hi capiunt Fasti, sed à die Tiburcii qui in 14. Aprilis incidit & primus dies Æstivalis existimatur. Cur autem annum ab hoc die quidam inchoarint, supra à nobis est ostensum.

2. A sinistris, quo clavus spectat, legendi initium capere oportet, ita quidem, ut à fine unius obversæ laminæ, ad principium alterius pergas, quousque obversas omnes perlustraveris. Quibus ita absolutis, laminæ invertendæ, ut illa

quæ prima erat inter obversas, primo quoq; loco statuatur, licet quoad situm, infirmum teneat.

3. Ut primus dies in laminis obversis occurrens, Tiburcio est dicatus, ita primus inversarum Calixto, qui in 14. Octobris incidit, & initium præbet noctibus hyemalibus. Ubi ne turberis, submonere lubet, Calixto à Pontifice Romanobinos in anno assignatos esse dies, quorum alter 16. est Aprilis, alter 14. Octobris, de quo hic loquimur. Ego certè, diu multumque an alter Calixti dies errore quodam irrepsisset dubitavi, fidemq; Calendariorum in dubium vocassem, ni hunc mihi scrupulum exemisset Beda, qui duos hujus nominis ostendit in Divorum censum relatos esse. De priori enim ad 16. Calend. Aprilis in Ephemeridibus ita canit.

Sexta & dena Chariso Calistoq; resulget

Quos mare septena mersos cum plebe beavit.

De posteriori verò, quem hic spectamus quiq; Papa & Matyr fuisse fertur 2. Iduum Octobris, hæc habet.

Calistus pri die Antistes, matyrq; trophæo

Præcellens multo & comitatus martyre fulget.

Festorum signa heic proposita non multum discrepant ab iis quæ proximis sunt exhibita, ne tamen difficultatis quidpiam in his occurrat, cujusque laminæ notas recensēbimus, obversas primo, deinde inversas ordine exhibendo.

Faciei obversæ, lamina prima has habet. 1. diei Tiburcii 2. Calixti. 3. Georgii. 4. Marci 5. Philippi Jacobi. 6. Inventionis crucis.

Lamina secunda. 1. Sophiæ. 2. Halvardi-3. Urbani.

Lamina tertia. 1. Bonifacii. 2. Botildæ.

Lamina quarta. 1. Johannis Baptistæ. 2. Ducis Canuti. 3. Petri Pauli. 4. Visitationis Mariæ. 5. Chilian.

Lamina quinta. 1. Margaretæ. 2. Mariæ Magdalenæ. 3. Jacobi. 4. Olai. 5. Petri ad vincula.

Lamina Sexta. 1. Dominici. 2. Laurentii 3. Visitationis Mariæ.

La-

Lamina Septima. 1. Bartholomæi. 2. Decollationis Johannis. 3. Nativitatis Mariæ. 4. Elevationis crucis.

Lamina Octava. 1. Matthæi. 2. Michaelis. 3. Francisci.

Lamina Nona: Brigittæ.

Faciei inverlæ lamina prima exhibet primo notam diei Calixti. 2. Ursulæ. 3. Omnium Sanctorum. 4. Omnium animarum.

Lamina secunda: 1. Vilhaldi. 2. Martini. 3. Apparitionis Mariæ. 4. Clementis. 5. Catharinæ.

Lamina tertia. 1. Andreæ. 2. Barbaræ. 3. Nicolai. 4. Conceptionis Mariæ. 5. Luciæ.

Lamina quarta. 1. Thomæ. 2. Nativitatis Christi. 3. Johannis Evangelistæ. 4. Innocentium. 5. Circumcisionis Domini. 6. Trium Regum.

Lamina quinta. 1. Hilarii. 2. Conversionis Pauli.

Lamina sexta. 1. Purificationis Mariæ. 2. Blasii. 3. Agathæ. 4. Dorotheæ. 5. Scholasticæ. 6. Vinculorum Petri.

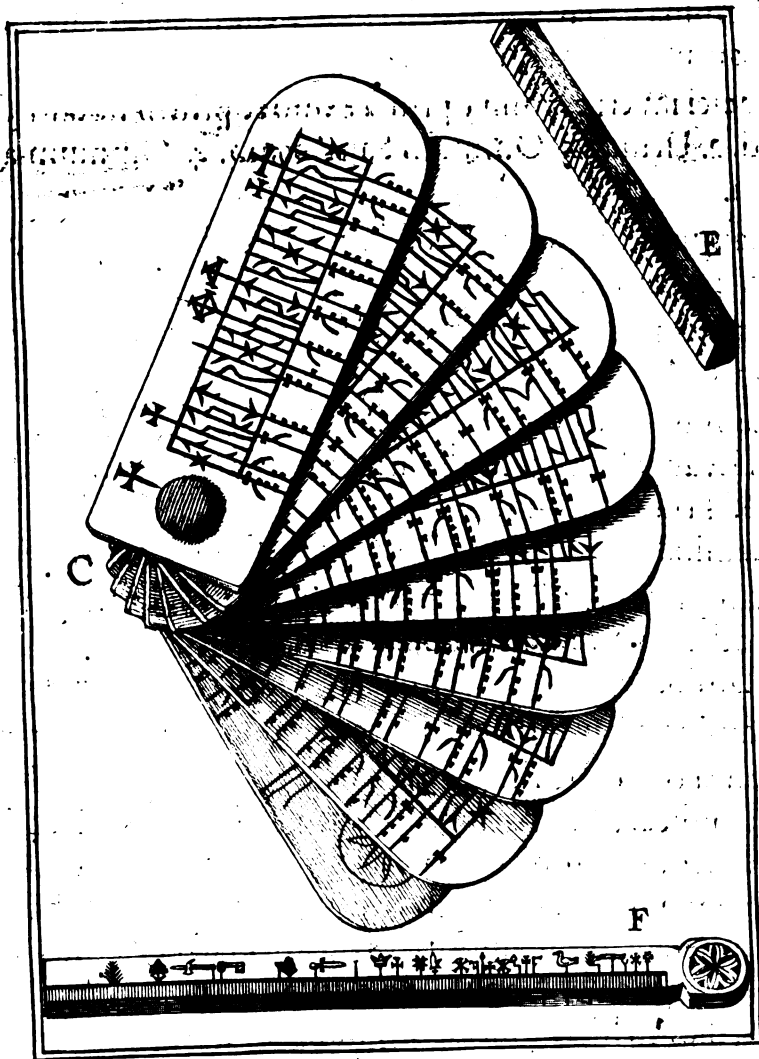
Lamina septima. 1. Matthei. 2. Gregorii. 3. Gertrudis.

Lamina octava. 1. Benedicti. 2. Annunciationis Mariæ.

Linea obliqua principium festorum notas præcedens, incisum indicat diem partim divinis, partim humanis & domesticis negotiis impendendum. Dominicales notæ Runicæ quidem sunt, attamen diversos aliquantulum ab hæcenus enumeratis obtinent ductus, hamis enim quibusdam maximâ ex parte onerantur, ut ex typo cernere licet. Festi præterea dies in hisce unicâ postponuntur notâ: ut Tiburcii dies qui supra notam Dominicalem Y in superioribus erat descriptus, in hisce supra sequentem, * scilicet extat, quod in reliquis omnibus pari ratione observare licet. Quod fieri necessariô oportuit, siquidem circa festum Circumcisionis binæ sunt intrusæ Dominicales notæ, cum unicam saltem repetere deberent; quo factum ut tota Dominicalis series sit immutata. Aurei numeri (quorum notis, ab hæcenus propositis factis, hi in primis distinguuntur) ex linea recta oblonga & transversis aliis, vel rectis integris & dimidiatis,

vel

vel curva & transversis sunt conflati, ut in paradigmatate cernerelicet, quod hic sub litera C expressum vides,

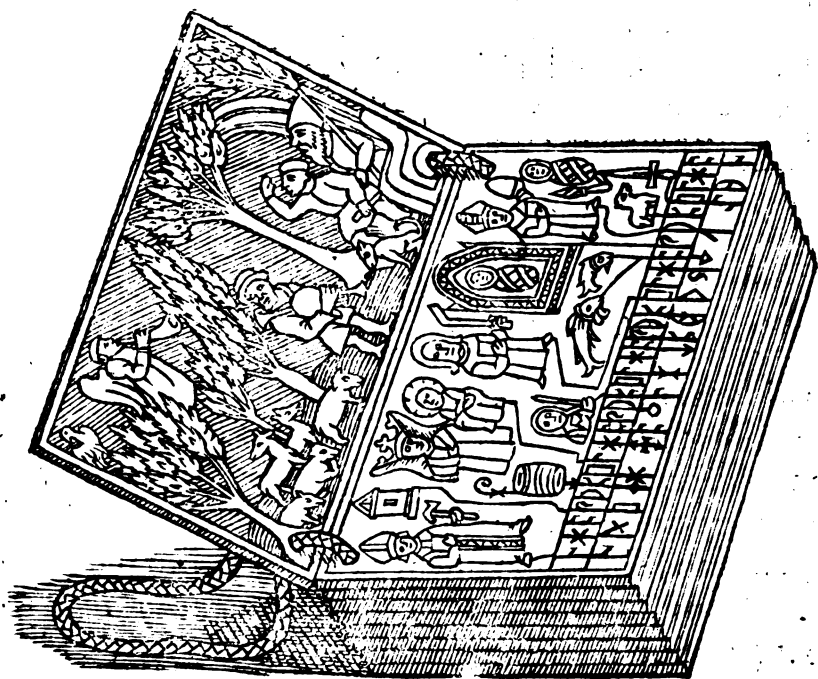

Laminatis hisce Fastis annumerandi illi quorum hic subnectimus ideas. Primum genus ex novem constat laminis quadratis buxeis, duobus foraminibus in angulis pervium, per quæ trajectus funiculus sericus coloris viridis, eas ita connectit, ut commode aperiri ac claudi, instar libelli, tota possit compages. Quælibet verò lamina longa est pollices duos cum semille, lata duos minus una tertia.

Pri-

Prima lamina facie obversa Runicis literis Cyclum Solarem ac Lunarem Circulis inculptum exhibet: quos duo sustinent Angeli ac totidem animalia quadrupedia, arte prisca expressa. Secunda notis prædita est iisdem, ita dispositis, ut Cyclum Paschalem Dionisii exhibeant: quibus ad latera draco quidam ornatus causa additus. Sex sequentes ita sunt dispositæ ut quævis contineat duorum mensium Solarium notas, unius quævis facies à Januario incipiendo. Tribus autem notarum generibus quivis absolvitur mensis: primo festorum signis & divorum iconibus affabrè satis ad ejus sæculi normam elaboratis, secundo Cycli Solaris Runicis notis, tertio Cycli Lunaris, seu aurei numeri characteribus ejusdem census. Nona verò & ultima lamina, interiore superficie historiam exhibet Angeli nati Servatorem pastoribus annunciantis, exteriore Cyclum Solarem & Lunarem distortis notis.

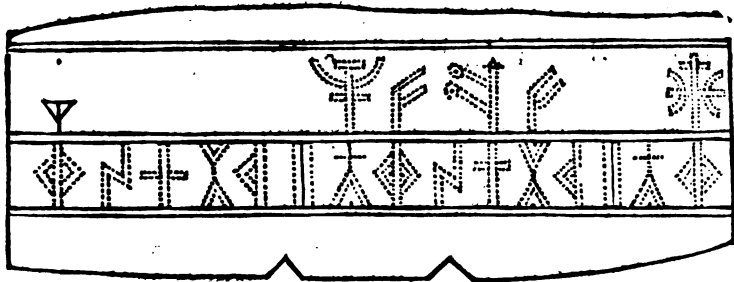
Ævi remotioris non videntur hi fasti, siquidem mensium Solarium sequantur ductum & terminos, ac cælaturæ veteribus minus consuetam elegantiam.

N

Al.

Alterum genus quamvis ad imperfectos referendum sit Fastos, siquidem in eo Cyclus desideratur Lunaris, seu aureus numerus: ac tantum obscuras præbeat Fektorum notas, & literas Runicas peculiari modo punctulis exornatas, ut Cyclum Solarem seu Dominicales literas representent, eo modo quo ex specimine unius laminæ hic exhibito liquet: quia tamen pluribus constat lamellis, ex cornu Rangiferi, ut puto, elaboratis, huc referendum quoq; erat. Totum corpus in libelli ex tredecim foliis corneis constantis redactum erat figuram; sed olim funiculo saltim conjunctas fuisse laminas, docent duo foramina quibus omnes pertusa sunt eodem profus in loco, circa medium. Harum quævis longitudine æquat pollices quatuor, latitudine paulo plus uno; quavis facie quindecim continens Dominicales, excepta prima & ultima, quæ in una saltim notas habent. Specimen hic cape.

CAPUT V.

De tertii ordinis fastis perfectis.

Fasti perfecti tertii ordinis. **U**Ltimum inter perfectos fastos iis tribuimus locum, qui licet nullas planè habeant notas Runicas, alias tamen æquipollentes obtinent, licet non æque vetustas.

Illi v. quorum ideam hic exhibere decrevimus, in asseri quadrato, oblongo tamen, ex ligno pirino sculpti erant. Longitudo asseris pedem Romanum ferè æquabat (minor namque erat duabus uncis tertii) La-

ti-

titudo octo unciarum erat , crassities duarum tertiarum unciæ.

Binas habebat facies , quarum quælibet signorum ordines sex, in quovis verò ordine tria notarum genera , quæ in perfectis requiri aliquoties monuimus.

A sinistris in dextram latinorum more computationis labor instituendus, ubi primo Tiburci die dicatus occurrit, quem ordine reliqui insequuntur, usque ad 14. Octobris, qui Calixto inscribitur, hic etenim posterioris faciei præbet initium.

Ordine primo anterioris faciei hæc occurrunt festorum notæ. 1. Diei Tiburcii. 2. Calixti. 3. Victoris. Norvagi *Gangdag* vocant, tum enim pecora per hyemem ita pasta esse addecer, ut commode ad pabula gressum dirigere valeant. 4. Georgii. 5. Marci. 6. Philippi Jacobi. 7. Inventionis crucis.

Ordine secundo. 1. Halvardi. Halvard Soche. *Soche* vero Norvagiis conventum celebrem & Encoenia notat. 2. Sophiæ.

Ordine tertio : 1. Botildæ. 2. Jacobi. 3. Johannis Baptistæ. 4. Petri Pauli. 5. Visitationis Mariæ. 6. Canuti Ducis.

Ordine quarto. 1. Margaritæ. 2. Mariæ Magdalænæ. 3. Jacobi. 4. Olai. 5. Vinculorum Petri. 6. Dominici. Norvagi vocant Olai *Siere*. 7. Laurentii.

Ordine quinto. 1. Assumptionis Mariæ. 2. Bartholomæi. 3. Decollationis Johannis Baptistæ. 4. Nativitatis Mariæ.

Ordine sexto. 1. Elevationis crucis. 2. Mathei. 3. Michaelis. 4. Francisci. 5. Birgittæ. 6. Dionysii. D. 1.

Facies prior.

Faciei posterioris ordo primus primo exhibet diem Calixti. 2. Lucæ. 3. Ursulæ. 4. Simonis Judæ. 5. Omnium Sanctorum. Signum canis quod sequitur venationi oportuno tempus absq; dubio indicabit. 6. Martini.

Ordo secundus: 1. diem apparitionis Mariæ. 2. Clementis. 3. Catharinæ. 4. Andreæ. 5. Barbaræ. 6. Nicolai. 7. Conceptionis Mariæ.

Ordo

Ordo tertius: 1. Lucæ. 2. Thomæ. 3. Nativitatis Christi. 4. Stephani. 5. Johannis. 6. Puerorum. 7. Thomæ. 8. Circumcisionis. 9. Trium Regum. 10. Canuti.

Ordo quartus: 1. Hilarii. 2. Antonii. 3. Conversionis Pauli. 4. Purificationis Mariæ. 5. Blasii. 6. Agathæ.

Ordo quintus. 1. Cathedræ Petri. 2. Mathiæ. 3. Georgii.

Ordo sextus. 1. Gertrudis. 2. Benedicti. 3. Anunciationis Mariæ.

Occurrunt præterea in hac notarum serie quolibet ordine lineolæ quædam transversæ unam oblongam interfecantes, quæ diei & noctis longitudinem circa id tempus, juxta quod consignatæ reperiuntur denotant. Superioris quidem horas diei, inferiores verò noctis significare arbitror.

Duplex A. quod circa festum Mathiæ notatur, singulis annis bislextilibus, diem heic intercalandum admonet, ut litera Dominicalis pariter mutationem lubeat.

Ante festa celebriora sæpiusculè linea recta tribus hamis inversis onusta conspicitur, hæctenus à nobis non explicata, dies autem incisos exprimit, quod semel indicasse sufficit.

Secunda notarum series ex literis Dominicalibus est conflata, in quibus difficultas planè nulla, sunt etenim Latinæ, ductibus tamen obsoletioribus expressæ.

Nec quenquam hoc peturbet, quod juxta festum Circumcisionis Domini A repetatur, id enim necessario fit, ut singulis annis literæ Dominicalis fiat permutatio.

In hac deniq; serie observandum quoque occurrit, quasdam ex literis Dominicalibus lineolâ transversâ ferè inductas esse, quæ dies atros & ad opera minus faustos indicabunt.

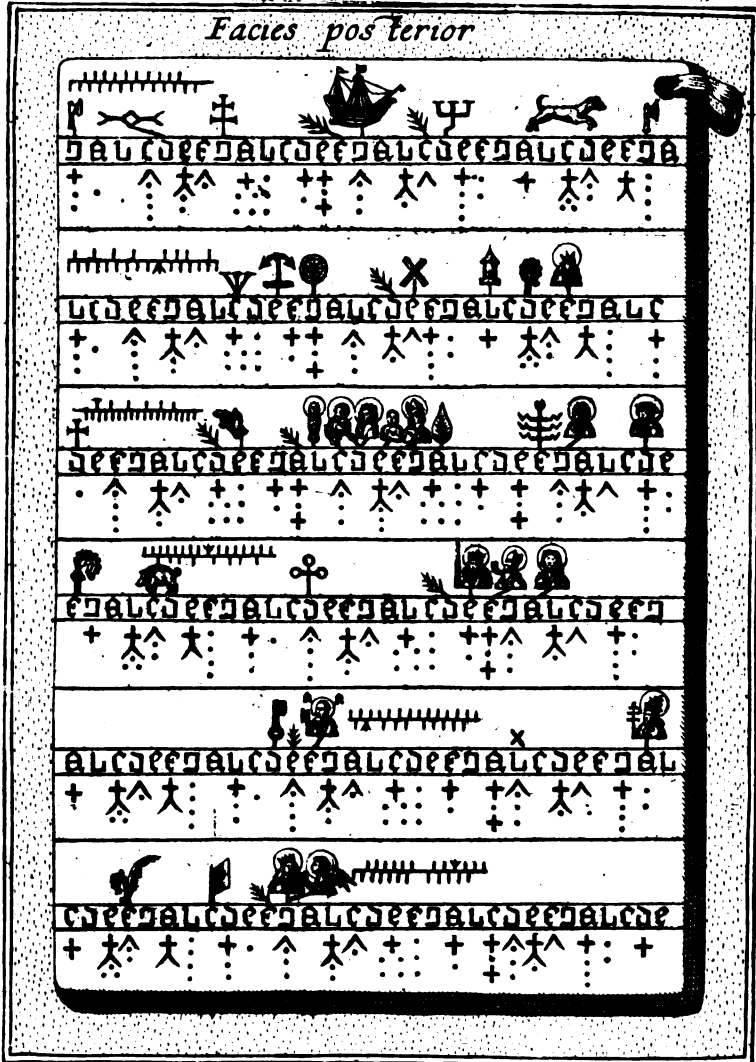
Aureus numerus, qui tertiam complet notarum seriem ex punctis, V litera inversa, & cruce est conflatus hoc pacto.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19.
:	:	:	:	Λ	Λ	Λ	Λ	Λ	*	*	*	*	*	*	*	*	Λ	*
:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:

N 3

Fa.

Facies posterior.

Hæc sunt præcipua perfectorum factorum παραδείγματα, quantum quidem ex hæcenus visis & observatis colligere licuit, & quamvis longè plures occurrant in hisce varietates, attamen hæc qui observaverit, in reliquis difficultatem aut nullam, aut certè exiguam sentiet.

Cæ:

CAPVT VI.

De imperfectorum fastorum genere primo.

EA quæ fastos perfectos concernere videbantur siquidem ^{Fastorū} hactenus expeditimus, restat ut de imperfectis, in qui- ^{imperfectorum} bus vel literæ Dominicales, vel aurei numeri planè desideran- ^{etorum} tur jam dicamus. Eorum itaq; delineationes pari modo ex ^{primum} hibebimus principaliores, & quoad omnes sui partes ordine ^{genus.} explicabimus. Sed quia & horum duo occurrunt genera, ^{Fastorū} quorum alterum, licet Dominicalibus notis saltim sit desti- ^{imperfectorum} tutum, earum tamen vices vel incisuræ angulares, vel lineæ in ^{etorum} laterum altero insculptæ suppleunt: alterum verò & Domini- ^{duo ge-} calibus notis & aureis numeris destituit: de priori autem, ^{ra.} utpote inter hos perfectiori, prius agendum.

Illi itaque qui primo loco hic exhibentur imperfecti fasti, ligno fagino oblongo, quadrangulari, quatuor pedum longitudine, crassitie unciarum circiter duarum, erant incisi. In laterum uno festorum signa, in altero numeros aureos, in limbo vero intermedio, dierum numerum incisuris angularibus exhibebant.

Computando, in priori parte, à dextris in sinistram pergere oportet; in posteriori verò à sinistris in dextram, ut quasi in orbem anni circumvolvatur revolutio. Apud nostrates haud infrequens jam est hoc genus, quamvis in suspicionem imperfectionis eo nomine pervenerit, quod aureus numerus à novilunii die nimium exorbitet.

Hoc habent peculiare præ reliquis, quod in fine Martii & principio Aprilis duplicem contineant numerum aureum, ejus usus mox est indicandus.

Signa festorum hoc ordine exhibentur: prioris partis primum est Circumcisionis Domini. 2. Trium Regum. 3. Canuti. 4. Fabiani & Sebastiani. 5. Conversionis Pauli. 6. Purificationis Mariæ. 7. Blasii. 8. Petri. 9. Mathei. 10. Lucii. 11. Gregorii. 12. Gertrudis. 13. Benedicti. 14. Annunciationis Mariæ. 15. Ambrosii. 16. Georgii. 17. Marci. 18. Valpurgi. 19. Inventionis Cru-

crucis. 20. Johannis ante portam Latinam. 21. Rusticorum 22. Erii. 23. Urbani. 24. Petronillæ. 25. Barnabæ. 26. Viti. 27. Bostildæ. 28. Johannis Baptistæ. 29. Canuti. 30. Petri Pauli.

Pars posterior hanc exhibet signorum seriem. Primum est diei Visitationis Mariæ. 2. Canuti. 3. Margaretæ. 4. Mariæ Magdalenaæ. 5. Jacobi. 6. Olai. 7. Petri. 8. Laurentii. 9. Mariæ. 10. Bartholomæi. 11. Decollationis Johannis. 12. Nativitatis Mariæ. 13. Exaltationis crucis. 14. Lamberti. 15. Mathei. 16. Mauritii. 17. Michaelis. 18. Francisci. 19. Birgittæ. 20. Dionisii. 21. Lucæ. 22. Ursulæ. 23. Severini. 24. Simonis Judæ. 25. Omnium Sanctorum. 26. Omnium animarum. 27. Vilhadi. 28. Martini. 29. Apparitionis Mariæ. 30. Clementis. 31. Catharinæ. 32. Andree. 33. Barbaræ. 34. Nicolai. 35. Conceptionis Mariæ. 36. Luciae. 37. Thomæ. 38. Nativitatis Domini. 39. Stephani. 40. Johannis. 41. Innocentium puerorum. 42. Thomæ Episcopi.

Incisarum series duobus limbis quadrati insculptæ, vices literarum Dominicalium gerunt, diem Dominicum ostendendo, ac numerum septimanarum totius anni indicando, hinc septima quæque apice pyramidali insignitur, ut & hoc pacto vicissitudini dierum inserviat. Si enim hoc anno illa quæ apice dotatur, Dominicum indicat, sequenti diem Saturni notabit, & tertio Veneris, ac sic consequenter.

Aureorum numerorum notæ eadem sunt ferè cum iis quæ capite 4. exhibentur, in eo discrepantia apparet exigua, quod quinarum nota & ex ea compositæ literam P ferè referant virgula clausa. Ubi duplicatus occurrit, ibi alter, inferior scilicet, qui à die Benedicti initium capit & ferè ad festum Gregorii progreditur, terminum paschalem indicat, ex cujus noticiâ reliqua festa mobilia innotescunt. Quære igitur in inferiori hoc ordine anni cujus Pascha expectis, numerum aureum, si diei respondet Dominico, sequens Dominicus Paschatribuitur, sin vero alteri alicui respondet, dies Dominicus qui hunc diem insequitur, postulatum dabit. Qui modus Paschatos festum inveniendi, ut Rusticis in Dania familiaris, ita facilis & expeditus est. Horum Fastorum particulam delineatam habes litera E, in Fastis perfectis secundi ordinis.

CAS-

Circa VII. *De Fastorum imperfectorum gene-*
re altero.

HI fasti, qui præter fastorum indicia nil nisi nudas *Fastorū*
 quasdam lineolas aut incisuras loco literarum Do- *impe-*
 minicalium continent, non immeritò in censum imper- *torum*
 fectissimorum referuntur. In iis etenim nihil omninò ex- *alterum*
 tat, quod aureos representet numeros, dierum præterea *genus.*
 ferius non nisi confuse admodum ex talibus eruitur lineis.
 Huius generis unum hic damus exemplum, quod ligno
 tiliaceo in figuram baculi oblongi & plani formato, in-
 sculptum, à Norvegià transmissum erat; Longitudo pe-
 dum duorum, & unciarum quinque; Latitudo uncie uni-
 us & semis, crassities verò erat trium uncie quartarum,
 Figura & notæ ex delineatione sub litera F melius inno-
 telcent.

Duobus hic baculus constat notarum ordinibus,
 quorum prior est signorum dies festos, posterior linearum
 reclarum omnes reliquos totius anni representantium,
 qui ut per septimanas distingverentur, in latere crassitie
 lineola septimæ cujusque est appensa.

Fastorum signa ex hæcenus declaratis abunde satis
 intelliguntur, ut peculiari enucleatione hic opus non sit.
 Illud saltem observandum, quod cum in plerisque aliis di-
 es D. Virgini dicatos coronam insignire soleant, in his eius
 loco virga conspiciatur, seu ramus in varia brachia se dif-
 fundens.

Aurei numeri cum hic sint nulli ac literæ Dominica-
 les obliterate, nudaque lineola representata, uberiori
 declaratione non indigent.

Modus computandi hic est: A dextris in sinistram
 Hebræorum modo notas recense, ac unam faciem hoc
 pacto ubi absolueris, alteram eodem modo percurrere. Initi-
 um verò fit non à die Circumcisionis Domini, sed à primo
 die

die æstivali Tiburcio dicatō 13. Aprilis repondente, ac prima sua facie in 14. Octobris progreditur, qui Calxto adscribi solet. Ab eo verò facies altera initium capit inclusive, nec prius cessat quàm dictum Tiburcii attingat diem. Hæc qui animadverterit, & in prioribus se exercuerit, nullo negotio singulos apices horum fastorum affequetur. Vide perfectos secundi ordinis, qui sub littera F. horum partem proponunt hyemalem.

Ad hanc classem referendam puto radium istum ex osse vel ebore confectum, qui extat Lugduni Batavorum in ponticu Horti Academici ad meridiem extracta. Signis enim festorum rudibus fatis & dierum indicis constare saltem accepit, longitudine est pedu duorum eum semisse ferme. Sed hoc in eo peculiare quod ex osse constet. Ex Norvegia allatum mihi retulit quidam.

CAPIT Vili.

De Fastis Restitutis & ad seculum nostrum accommodatis.

Varia fastorum ligneorum genera, quibus huc usque usi sunt maiores nostri, & adhuc maximâ ex parte, quibusdam in locis utantur rudiores, hæcenus delineavimus, Quæ etsi à quibusdam magni æstimentur, ab aliis tamen hoc seculo, quo Ephemerides & Calendaria in frequenti sunt usu, flocci fieri & in desuetudinem venire, animadvertere licet. Quamvis enim quidam, in quibus aureus deest numerus, minus curiosis possessoribus id quod expetunt, probè fatis ostendere videantur, festorum scilicet totius anni præcipuorum & dierum certis operibus dicatorum seriem, distantias & intervalla, cum septimanarum & dierum reliquorum numero: attamen quosdam è contra cernere licet, qui quamvis fastos teneant, suo quidem in genere perfectos, eorumq; usum probè calleant, quia tamen aureum numerum (utpote veterem situm obtinentem) Noviluniis jam neutiquam respondere vident, eos planè spernunt & rejiciunt. Existimantes

Cur veteres Fasti negligantur.

tes

tes in reliquis minus iis fidendum esse, siquidem in uno eoque momenti maximi, & ad Agriculturam summè necessariivoti compotes fieri nequeant.

Quocirca ut eorum desideriis, quantum quidem fieri potest, latis fiat, ac res rudioribus agricolis adeo necessaria, per tot annorum decursus ad nos usq; propagata; in suo vigore conservetur, aureus numerus ad eas in fastis sedes erit reducendus, quibus huic seculo inservire & Noviluniis utcunq; respondere valeat. *Solus namq; Lunæq; motus* (ut rectè differit Nic. Mullerius in suo Calendario Romano) *talia sunt, reducen- que exacto numerorum calculo, strictisq; legibus vix ad amissim explicari & in perpetuum cœreri queant, multo minus metodo cyclica nat' à n. p. s. c. a. v. comprehendendi.* Ex usu igitur fore existimavi, si appendicis loco, ideam ligneorum fastorum exhiberem, qui nostri seculi Noviluniis utcunq; respondeant, simulque reliqua usitatis congrua exhibeat, ut ii qui hisce delectantur, habeant quo desideriis suis satisfaciant, & quod ad usum accommodare valeant.

Duo igitur horum exhibebimus genera, perfectius alterum, ad veterum normam quoad characteres Runicos dispositum, alterum vero iis respondens, quos in frequentiori usu apud nostrates esse animadverti, literarum Dominicalium loco, incisuras quasdam continens.

Placuit iisdem (quod in veteribus reperire non licet) mensium solarium decursum peculiari serie adjicere, ut ita nostro seculo magis convenirent, ac harmonia mensium Solarium & Lunarium appareret. Quibus eadem operâ ingressus Solis in certa Zodiaci signa adjicitur, tum ornamento, tum commoditati inserviens. Si quis hæc rudiorum captum superare existimaverit, non repugno, sed qui se hæc capere putat, adjiciat, qui minus, omittat, vel in ornamentum locum iis tribuat, donec in eum inciderit, qui hæc doceat.

Figuram quod attinet libera est, cuiusvis enim adaptari possunt. Ego priores veteribus respondentes, baculo octangulo accommodavi, ita ut pars prior, quatuor respondeat prioribus baculi lateribus, posterior verò posterioribus. Hanc

au-

autem figuram commodissimam duco, tum quod lignum ea præditum sustentaculi loco in itineribus esse valeat, & inter deambulandum honestè circumferri; tum quod colis mulierum non rotatilibus sine omni negotio accomodetur; quò si sequior hic sexus in temporum supputationibus, diebus ab operibus domesticis vacuis, ingenium exercere studeat (quod nec indecorum, nec à moribus majorum alienum) occasio haud desit. Posteriores hexagono scipioni aptiores esse videntur. Sed rem & notas ipsas ubi quis habuerit, eas pro lubitu, cuius ligno ac figuræ accommodabit.

Fastorum signa retinui in plerisque nostratibus Agricolis usitata, ita tamen ut ea præ reliquis selegerim quæ opus aliquod peragendum, aut aliud quid observandum lineamentis suis ostendant. Quæ quidem accuratius æri incisa licet exhibeantur: attamen artificium sculptoris, Rustici callosa manus minutissimos apices pictorios scalpendo si non assequetur, lineamenta tamen rudiora quantum potest imitabitur.

CAPUT IX.

De Fastorum restitutorum genere priori.

Fastorū restitutorum primum genus. **E**X buxo aut alio quovis ejus generis ligno, albo aut flavo, levi tamen & polito baculus formetur octogonus ita ut duo, aut si ita visum, quatuor latera reliquis alternatim sint ampliora aliquantum, ejus longitudinis & crassitiei, quâ commodè manibus circumferri possit, pedum circiter quinque. Hinc primulum in uno laterum angustiorum, vicino tamen ampliori, literæ Dominicales tot inscribantur, quot ad unam partem constituendam requiruntur, hisce mox in ampliori supra Dominicales festorum signa adjice, ut literis suis exactè respondeant, vel si id in quibusdam fieri nequeat, à signo ad diem linea ducatur quæ monstret, cui sit adaptandum. In tertio latere infra Do-
mi-

minicales debito loco aureos numeros statue. Demum quarto loco mensium Solarium accedant dies, eorumq; cum Lunaribus harmonia & Solis in signa Zodiaci ingressus, ita ut sibi invicem notis debitis omnia probè respondeant, juxta ideam æri incisam quam mox subjungemus.

In horum autem Fastorum enucleatione, curiosiores paulò erimus quam in superioribus, tum signorum rationes inquirendo, tum prognostica & alia quæ quovis die à nostratibus observari solent, exhibendo: ut si quid in superiorum enotatione desideretur, hinc peti possit, non quod eruditis mentibus digna hæcce arbitremur, sed ut majorum traditiones in hoc genere repetamus, ac iis qui talibus delectentur satisfaciamus: quilibet interim de iis statuat quod rationi quodq; experientiæ congruum esse viderit.

Festum Nativitatis Domini ac Salvatoris nostri Jesu Christi initium præbet horum fastorum, tum quod anni civilis Danorum initium ante aliquot secula extiterit, ut *Fasti re-* cap. 12. lib. 1. à nobis ante ostensum, tum quod antiquiores *stituti* fasti quotquot hæcenus apud Danos videre contigit, *cur à Na-* constanter adhuc illud retineant. Nec absurdum cuius *trivitate* am hoc videri debet, nisi unà absurdum ducat æram Christi *Domini* *annum* *inchoent.* *Christianam* non à die Circumcisionis Domini, sed potius Nativitatis Christi auspiciari. Hunc etenim annum 1626 à nato, non à circumciso Christo esse dicimus. Ut taceam solstitium hybernium, quo Sol cursum suum ad nos rursus dirigit in hoc anni tempus olim incidisse: quò potissimum veteres respexisse arbitror.

Primus igitur partis prioris festus dies Nativitati Salvatoris nostri *Jesu Christi* merito dicatus est, atque ob id infante fasciis involuto signatus,

Ab hoc duodecim inclusivè diligenter Agricola *ob-* *Prognostica à di-* *ebus 12.* *Natali-* *tiis de-* *du sumpta.* servat dies, quorum temperiem circulo creta induc- *strabibus ita appingunt, ut si totus fuerit serenus, circulo saltim de lineetur; si totus nubilus tot us circulus creta in-*

ducatur, si dimidius serenus, dimidius nubilus, proportionaliter in circulo descriptò id annotent. Ex iis autem totius anni futuram temperiem colligere solent; affirmant namq; primum diem Januario, secundum Februario, & ita consequenter respondere. Idque *Iulemercke* vocant.

Nec hoc novum adeo aut insolitum, siquidem ex hisce diebus, de totius anni temperie conjecturas sumere, etiam tempore Venerabilis Bedæ in usu fuit (qui anno Domini 734 diem suum obiit) ut constat ex peculiari, quem hac de re conscripsit libello Tomo 1. operum, sub titulo *PROGNOSTICA TEMPORUM* conspicuo, quem consulant, qui uberiorem hujus efflagitant scientiam. Quin imo a veteribus Geoponicis hoc defluxisset ipsa testatur. Sic enim hac de re Mizaldus in Aeromantia classe v de signis fertilitatis aphor. 16. *Ceterum Democritus & Apulejus ajunt talem futuram anni tempestatem, qualis erit dies Brumæ, & menses tales quales erunt duodecim ab illo: ut primus tribuatur Januario, alter Februario, & ita de cæteris.*

Jam verò conqueruntur observationibus hisce eventus non respondere, ut olim; quod fortè contingit, quia Natalis Domini jam in solstitium exactè non cadit ut tum temporis. Quod si ab hoc computare & observationes colligere inciperent, certioribus forsàn etiamnum uterentur conjecturis. Nec hoc præterendum, quod

Cum Lunâ crescente redit Natalis JESU.

Annus consequitur fertilitate bonus;

Sin redit ut minui patitur sibi cornua Luna;

Anno, sunt mala non pauca ferenda, novo.

2. Stephano protomartyri dicatus, phlebotomo innuitur, quod equis hoc die venas incidere soleant, ut à morbis per totum annum liberi evadant.

3. Johanni Evangelistæ, qui aquilæ in sacris assimilatur paginis.

4. Pueris innocentibus ab Herode truculenter trucidatis, gladio igitur innuitur.

Ul-

Ultimus & penultimus Decembris dies nullo peculiari indicio à nobis notati, à quibusdam etiam in considerationem veniunt. Sic enim de his Buchlerus.

*Ultima lux tibi sit bene commendata Decembris
Cum praecunte die, cumq; sequente die.*

Quando quae multos possunt durare per annos

Aedificatio eius cadere ligna vides,

Hac neq; putrescunt, neq; fiunt vermibus esca;

Tempore durefcunt sed magis atq; magis.

*Ligna
quando
cadenda.*

5. Circumcisionis Domini festum paropside placentis referta depingitur, quod pueris & familiae strena largiri solent patresfamilias.

6. Trium Regum tribus coronis.

7. Canuti Regis lancea aut venabulo, quo occisus D. Canutus, & hoc famuli & famulae, à ludis Juliis, quibus hoc die finis imponitur, ad opera consueta abiguntur. Hinc tritum illud, *S. Knud giennet luelud.*

8. Sebastiani, securi, tunc enim ligna utensilibus & fabricationi idonea scindenda esse asserunt, quod sibi penitus persuasum habent quidam, ligna hac nocte à radice divulsa corruptioni nequaquam obnoxia esse. Ab hoc enim tempore succum nutritivum attrahere solent arbores, vel ut Rustici ajunt: *Da kommer der Savi Traet.* quod quidam his reddidit:

Redditur arboribus succus post festa Sebastii.

9. Conversionis Pauli, ense quo Christianos persequebatur. Hic dies curiosè observari solet, ut ex eo de futurâ anni qualitate praesagia sumant: quæ his compræhenduntur:

Clara dies Pauli bona tempora denotat Anni.

Si fuerint venti, designant praelia genti;

Si fuerint nebulae, pereunt animalia quaq;

Si nix aut pluvia, redduntur tempora cara.

*Diei S.
Pauli
progno-
stica.*

10. pu-

10. Purificationis Mariæ candelabro multis candelis ornato: eo namq; die cereas consecrare solent Romana Ecclesiæ affectæ. Quidam certis temporibus Cap. 21. lib. 1. propositis intervallum inter hunc diem & Dominicam *Esto mihi* in festis consignatum circumferunt, ut ex eo de festorum mobilium terminis fiat conjectura.

11. Blasii, cornu, quod inflari aptum, ut ad nomen ipsum hoc signo fiat allusio: hoc die pisa comedere vetant Rustici.

12. Cathedræ Petri, clave; Nam D. Petrum cœlestem credunt clavigerum. Hic observant quod.

*Diei D.
Petri
prognostica.*

In Petri cathedrâ glacie si stringitur unda,

Non perit ante dies, hæc, quater atq; decem.

13. Mathiæ tribus ovis anserinis, quod ab eo tempore ova parere incipiant anseres; & hic dies obelisco notari solet, quia:

*Prognostica diei
D. Mathiæ.*

Matthias glaciem frangit, si invenerit illam;

Ni frangat, magis ut firma sit illa facit.

Anno bissextili unus ei præfigitur & litera Dominicalis mutatur. De festi Mathiæ in anno bissextili celebratione, hæc in Breviario Arhusiensi reperi:

Bissexturn sextæ Martis tenere Kalende,

Posteriore die celebrantur festa Mathiæ:

Daci tamen celebrant diem vi Kl. Martij.

Anni bissextilis incommoda.

Bissextiles maximè metuunt Agricolæ tanquam infauostos: hinc clamant. *Voete dig for Skudaar oc Skudaars Broder*, causam reddidisse videtur Mantuanus, cum ait:

Vulgus Bisextum esse mali putat ominis annum,

Atq; hominum varios infortunare labores.

Tum malè depangi vites, malè semina sulcis

Rura putant credi, pecoris malè pignora nasci,

Semina pomorum pedibus conversa supinis:

Et capite in terram memorant adolescere missò.

14. Lu-

14. Lucii, aratro: quod servitiis aulicis arando tum vacare teneantur Rustici. *Hovgaard's Plog skal ud*, inquiunt; ac circa id temporis boves in Germaniam venales abigi solent.

15. Gregorii, Magistro ferulam ac virgas gestante, quod pueros scholarum Magistris ut erudiantur tum committere soleant. Adeo superstitiosi sunt quidam, ut dormientes hac nocte interrogandos esse velint, an animum studiis applicare cupiant, nec ne? quod si affirmen, boni ominis id esse rentur, sin tacuerint aut negent, si vix eos adjudicant.

16. Gertrudis, coenobia, quod monialem fuisse ferant.

17. Benedicti, Sue: Eum namq; *Bent stotte Sov* vocant Ferunt etenim, quod si quis sues per hyemis sævitiem ita paverit, ut die Benedicti eos sudibus fulcire queat, ne tribus ictibus caulis Artemisiæ dejiciantur, quod tum seipsum in posterum alere sufficient. Alii serpente depingunt: tunc enim cavernas relinquere, & in aprium prodire solent. Vexillum additum, cui alterum tertio à die Greg: respondet, terminum Paschalem indicat.

18. Annunciationis Mariæ, *Bebudelfis dag*, Coronâ: Regina cœli quod salutetur.

19. Ambrosii, Ollâ: tum pisa non coquenda sed terræ mandanda volunt.

20. Tiburcii Rosâ signavi, quod ab eo die fastos suos inchoent Norvagi, quem *Første Sommers dag* seu primum æstatis diem vocant. Vexillum quod sequitur ei respondet, quod diei Benedicti erat annotatum, ut hunc ultimum esse Paschatos terminum indicet. *Paschalis terminus*

21. Georgii, equo, cui tum equæ committuntur.

22. Marci, cuculo: cuius hoc die sonum primum audiri ferunt.

23. Valpurgi, seu Philippi Jacobi, fago: quæ folia protrudere incipit.

P

24. In-

24. Inventionis crucis, cruce ad angulum inferiorem depressâ.

25. Johannis ante portam Latinam, *Lille S. Hans*. portâ.

26. Sanctorum Rusticorum, sportulâ seminariâ, hac enim septimanâ hordeû oportune terræ committitur. Hunc autem diem quem nostrates *hellig Bønters dag* vocant nec in Calendario Romano, nec in aliis fastis reperire potui, ut suspicari liceat agricolas in hisce regionibus, ob maxime solemne agriculturæ opus, quod hisce diebus exercetur, propriâ autoritate hunc diem sibi vindicasse.

27. Erics, coronâ superius clausâ, ad distinctionem dierum D. Virgini deputatorum.

28. Urbani, triplici cruce tribus granis frumenti saraceni superius insignitâ; id enim genus frumenti hoc tempore terræ mandare assolent. Hunc insequens lignum Solis, diem Solstitii hujus ævi denotat.

29. Viti, forficibus fulloniis, Vihelmi & Botildæ duobus vexillis. Conjunguntur verò hi tres dies, quod solemni voce simul *Bodelmeß* à nostratibus vocari soleant. Hisce enim diebus agros fimo obducere vetant, ne segetes adurantur.

*Progno-
stica diei
Viti.*

Lux sacrata Vito si sit pluviosa, sequentes

Triginta facient omne madere solum.

30. Johannis Baptistæ, agno: ad agnum Dei de quo vaticinatus est, respicientes.

*Progno-
stica diei
S. Johan-
nis Bap-
tistæ.*

Baptistæ fuerit cum lux pluviosa, Joannis

Ingrati messis plena laboris erit.

31. Ducis Canuti, venabulo. Hunc *Hoffkund* vocant, quod operibus aulicis circa fœni collectionem tum vacare teneantur Rustici.

32. Petri Pauli, gladio & clave.

Hactenus Fastorum restitutorum pars prior, prioribus quatuor baculi lateribus insculpenda; nunc posteriorem pari modo describamus.

Primus qui in parte posteriori horum fastorum occurrit dies festus, est Visitationis Mariæ, Danis *Vor Frie Bierge-
gang*,

gang, atque coronâ ob causas supra propositas notatur. Hoc die.

Si pluit, haud poteris caelum sperare serenum, ^{Prognostica Vistationis}
Transfvere aliquot ni prius ante dies,

Nostrates Rustici ad diem Mariæ Magdalenzæ pluviam duraturam expresse asserunt. ^{Maria.}

2. Regis Canuti, qui *Lee Knud* seu *Bonde Knud*, falce messoria, quod sceni demerendi tempus adferat.

3. Chiliani, spicâ, hoc tempore uredo segetibus infesta admodum esse solet, unde *Kjeld Suibyg* dictus.

4. Margaretae, rastro; scenum enim versandum, caloribus Solis exponendum & colligendum monet. ^{Prognostica diei Margaretae.} Quidam nunc hunc diem notant, si enim serenitas affulserit, largum nunc sperat proventum, sin pluvia ingruat, & nunc defectus & messis madida metuenda. Hunc diem moderni Calendariographi, præter decretum Cifio Jani, non sine insigni operum rusticorum & Nundinarum perturbatione in 13. Julii transtulerunt, de quo passim conqueruntur Agricola.

Initium dierum canicularium hic constituit tritus ver- ^{Dierum Canicularium i-}
 ficulus. ^{nitium.}

Margaris os canis est; caudam Laurentius adfert,

5. Magdalenzæ, scälâ.

6. Jacobi, quem *Dani lb*, pedo seu baculo, quo uti solent, qui ad ejus sepulchrum visendum Compostellani se conferunt. Hac nocte glandes creari asserunt.

7. Olai, securi Norvagicâ, quâ occisus.

8. Vinculorum Petri, clave catenatâ.

9. Laurentii, crate, cui alligatus igni tostus est. Ex hujus ^{Prognostica diei Laurentii.} diei constitutione de futuræ hyemis qualitatibus prælagia s. Lancapiunt seniores; si etenim tempore matutino Sol clarus oriatur, & vesperi circa occasum fulgorem de se spargat, hyemem frigoribus continuandam asserunt.

10. Assumptionis Mariæ, *Dyre vor Frue dag*, more solito coronâ.

11. Bartholomei, *Bertilbyrdestraæ*, (ventorum enim tempestates & procellæ frugum culmos dejicere assolent hoc anni tempore) novaculâ, quâ exoriatus.

12. Decollationis Johannis, paropside, in quâ caput amputatum continetur.

13. Ægidii, forficibus, tum enim oves todendæ.

14. Nativitatis Mariæ, *Sejermere vor Fruedag*, coronâ.

15. Elevationis crucis, cruce paululum elevatâ.

16. Lamberti cervo; per sylvas namque sibi habent Rustici cervum hoc die per membrum genitale, levum quoddam emittere, quod in torrentibus quandoque colligi assolent. Fides sit penes autores. Hoc die alterum æquinoctium contingere asserunt vulgati hi versus:

*Æquino-
ctiū Au-
tumnale.*

Lambert, Gregori, nox est æquat a diei.

Vitus, Lucia, sunt duo solstitia.

17. Mathei, angelo.

18. Mauriti, scuto militari.

19. Michaelis, libra, qua depingi solet Archangelus.

20. Francisci, cruce, tum è pomis ac pyris mustum exprimere assolent.

21. Brigittæ, pectine fullonio, lanas namque purgandas & carminandas monet.

22. Dionysii pisce, circa id enim temporis haleum captura in Dania feliciter olim instituebatur.

23. Calixti chyrothecâ, ab eo die noctes hyemales & alteram fastorum suorum partem auspiciantur Norvagi. Unde & isdem *winternatten* vocatur.

24. Galli, securi: tum enim retia suspendenda, & pecorum macerationi vacandum.

25. Lucæ, bove quo in sacris depingitur.

26. Ursulæ, seu novæ virginum, sagittâ: talibus etenim transfixæ creduntur.

27. Severini, stiva: terra enim cui secali mandandum, tum aratro est præparanda.

28. Simonis Judæ, navi. Piscatores enim extitere. Hyemis sævitiem tum metuendam monet vulgatum illud:

Si.

Simonis Juda post festum, ut tibi nude.

Tunc instant genti mala gaudia veste carenti.

29. Omnium Sanctorum, templo. Quod si hoc die per sylvarum cacumina Sol radios suos diffuderit, amplissimam porcorum futuram dicunt saginam.

Prognostica festi omnium sanctorum

30. Omnium animarum, circulo, in quo variz facies.

31. Vilhadi, tribulâ, seu flagello, quo grana excutiuntur, horrea enim purganda statuunt ante Martinalia.

32. Martini anser, qui affatus in ejus vesperâ familiæ apponitur, ut lautius epulentur, ac veteri consuetudine cutim curent. Nec veteribus in nullo planè pretio fuisse anseres Dureos ac *σῆτευτς* inuenio; Athenæus enim Deipnos. lib. 9. ex Diphilo quendam introducit inter reliqua fercula de anse-re dureo, id est equi Duratei modo farcto gloriantem, in hunc modum. *Anserem etiam duxem adduco, magna inflatum mole.*

Sic Plutarchus lib. 13. autor est, *Agésilao Lacedemonio cum in Ægypto appulisset, Ægyptios misisse anseres vitulosq; σῆτευτς seu saginatos.* Antigenes Comicus in Bacchantibus fæminis, etiam hujus facit mentionem. *Si quis inquit alendum me susciperet velut anserem σῆτευτοῦ.* Prædictiones quas hic suggerit dies, hisce continentur.

Si Sol clarus obit Martino nunciat acrem

Prognostica diei Martini.

Atq; molestam hyemem, si tubilus, aer a mitem

Prædicat hybernum, dant hæc prognostica natis

Pastores ovium cum serâ santur ad ignem.

33. Apparitionis Mariæ, coronâ.

34. Clementis anchora, quod nautis præesse credatur: eo die naves in portu, ut à tempestatibus & periculis securæ sint esse oportet.

35. Catharinæ, rotâ quâ martyrio affecta dicitur,

36. Andreæ cruce, eadem de causa.

37. Barbaræ, Capellâ, quod Deo devotam ferant.

38. Nicolai, pede episcopali; sævitia hyemis jam imprimis vires suas exercere incipit. Unde Galli.

Si l'hyver estoit outre la mer,

Si viendra il a saint Nicolas parler.

39. Conceptionis Mariæ, more solito, coronâ.

40. Annæ cantharo, tum enim aquam hordeo affundere jubent Rustici, ut coquatur cerevisia, quâ se per dies Natalitiorum exhilarent. Credo eos ad nomen Annæ hoc ipso alludere.

41. Luciæ, pede bovino: fingunt enim boves hac nocte adeo esurire, ut si possibile esset, ungulas devorarent, ob longitudinem, ut arbitror, noctis. Huic etenim diei Solstitium hibernum (quod nos Solaribus radiis ungulam ambientibus expressimus) ascribit *πολυτελειτων* illud:

*Solstitiū
hybernū.*

Vitus, Lucia, sunt duo Solstitia.

42. Thomæ, manu, extensis duobus digitis, Christum namq; à mortuis surrexisse credere noluit, antequam vulneribus digitos immisisset.

In secunda notarum serie, literæ Dominicales notis Runicis sculuntur hoc ordine. *Ψ. N. F. A. R. P. **. eaq; repetuntur, donec omnes anni dies absolverint. Si quis primam cerâ rubrâ induxerit, reliquas viridi vel nigrâ, & septimanas evidentius ostendent, & ornamento inservient.

In tertia serie, quæ lateretertio exhibetur, aut ei extant numeri, ad eum redacti situm, ut quantum fieri poterat, ad novilunia, hoc seculo inveniendâ usui esse valeant. Figuras quod attinet, Runicas retinimus, quod ex Danis propriæ, & non aliunde huc delatæ, quodq; in antiquissimis fastis adhuc conspiciantur. Eas vero genuinis suis ductibus, absque ulla vel inversione, vel additione exhibemus in hunc modum.

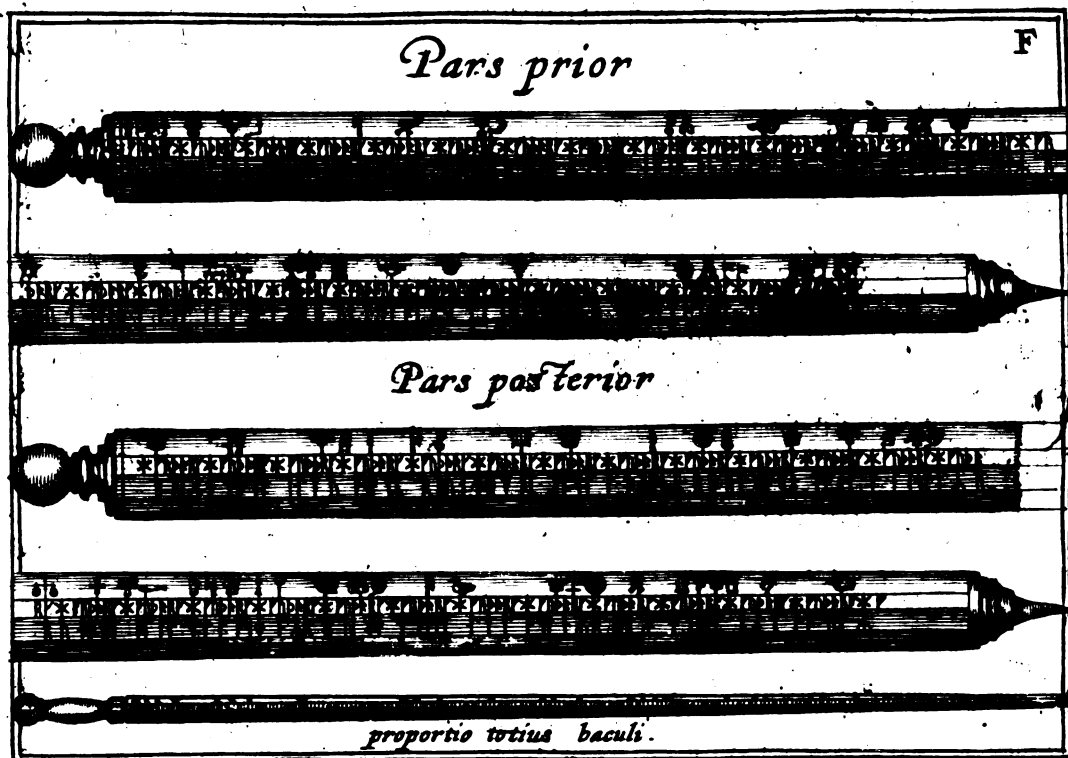
Ψ. N. F. A. R. P. * . I. A. H. T. B. P. Ψ. A. F. * . Φ.

Quarto latere comprehensâ in veteribus non reperiuntur, à nobis verò addita sunt, ut nostro seculo (in quo numeri dierum mensium Solarium maximè habetur ratio) eò me,

li-

lius responderent hi fasti. Continet verò hæc series, 1. Numerum dierum mensium Solarium. 2. Ingressum Solis in signa Zodiaci quolibet mense. Si quis nomina Mensium sive antiqua, sive moderna adjicere velit, nullo negotio id præstare potest. Dies atros quod attinet, eos adjicere non placuit, ne superstitioni ansam præberemus, interim tamen si quis fuerit, qui animi gratia eos additos cupiat, ex præscripto capitis 24 Lib, 1. quos voluerit acubus per literas Dominicales transfixis adjiciat.

Usus horum fastorum partim ex jam dictis, partim ex iis quæ in superioribus de Cyclo Solari, Lunari, & festorum signis in genere diximus, abunde innotescit. F.

CAPVT X.

De Fastorum restitutorum genere altero.

Qui hætenus delineatos fastos, eò quod notis constant Runicis, à paucis admodum intelligi, atq; idcirco sæ-
cu.

*Runica
litera
cur inFa-
stis reti-
nenda.*

*Runica
litera ca-
ptu faci-
les.*

*Fastorū
restituto-
rum se-
cundi or-
dinis deli-
neatio.*

culo nostro minus aptos judicat, is immutatis quibusdam
facili negotio hosce similes reddet iis, quibus vulgo maximā
ex parte jam utuntur. Quamvis forsan, ut veterum simplex
& accurata scribendi & computandi renovetur ac conserve-
tur ratio, literæque Danis propriæ ab interitu vindicen-
tūr, non abs re foret Agricolas Runicis hisce asvescere. Nec
est quod difficultatem quispiam prætendat, cum in toto hoc
fastorum negotio, novendecim saltem tales occurrant notæ,
quarum repetitione res tota perficitur, quas æquè facilè ap-
prehendet rudis quispiam, atque illas quibus earum loco
jam utuntur. Dominicales enim nullum negotium eis face-
sere possunt, qui aureos tenent, cum sint priores septem in-
ter aureos. Ne tamen penitus absterreantur ii quibus hæc
minus arrident, breviter quo pacto ex prioribus alii fiant,
iis similes, quibus jam utuntur plerique, monstrabo.

Loco ligni octogoni hexagonum elige, ejus longitudi-
nis, quā omnes notas inscribendas cōmmodè capere vale-
at (si circulare, quadratum, aut planum sumpseris, perinde
est, plures enim, imo omnes notarum ordines, qui volet,
in una facie ostendere potest.) Huic in angulorum uno,
qui latus respicit majus, tot incisuras imprime, quot dies
sunt in anno, ita tamen ut dimidia earum pars tribus prio-
ribus respondeat lateribus, altera reliquis. Super septimam
quamq; apicem pyramidalem statue, septimanarum & diei
Dominici indicem.

Mox supra incisuras in laterum ampliori, signa festo-
rum eadem quæ in superioribus conspiciuntur, suis quæ-
que locis colloca, in his etenim si conformitas observare-
tur, quosvis fastos facili negotio addiscerent juniores. Se-
legi eum in finem in superioribus ea quæ nostatibus in fre-
quentiori sunt usu, quæque opera certis temporibus pera-
genda magis ostendunt. Alterum anguli incisuris dotati
latus, numero aureo insigniatur, eo situ quo in superioribus
conspicitur, quod facile fiet ab eo qui notas Runicas in eas,
quæ Agricolis nostris jam sunt in usu converterit. Ut loco
P, pone |-, loco N, |= loco P, |= & sic consequenter. Con-

ver-

versionis fastidium sublevabit tabella cap. 20. lib. 1. proposita. Si mense Martio & Aprili duplicem numerum aureum ad terminum Paschalem indicandum proponere quis voluerit, ei liberum hoc erit, quamvis sine ejus adjumento facillimè dies Paschatos investigare queat, ut libro præcedenti cap. 21. à nobis ostensum, Tertium hexagoni latus occupet harmonia mensium Solarium cum Lunaribus, dierum cujusq; mensis numerus, aliaq; parte ultimà præcedentium fastorum comprehensa. Hic verò notas immutare non est necessum, cum perspicuè satis sint, & quò ad signa Zodiaci in vulgatis Calendariis assidue frequentata. Et quoniam plærosq; hujus generis ita exaratos apud nostrates vidi rusticos, ut quasi in circumlum recurrant, secundam enim fastorum partem à baculi auspiciantur pede in quem prior terminatur, illud quoque in hisce observari potest. Atque ita potiora fastorum ligneorum & Osseorum genera persecuti sumus. De membraneis jam agendum restat.

Q

FASTO-

FASTORUM DANICORUM LIBER TERTIUS.

*Plenum exhibens Calendarium Runicum, ante
Annos circiter trecentos in volumine
membraneo exaratum,*

PROOEMIUM.

Quamvis duobus Fastorum Danico-
rum libris, tam ea quæ tempora per Fastos
Danicos in lignis & ossibus exaratos compu-
tandi ratione in genere concernunt, quam quæ
eorundem delineationem & varietatem in
specie spectant, expedivimus, atq; ita insti-
tutum nostrum absolvisse videamur; attamen rei affinitas
& raritas postulare videbatur, ut tertium hunc, appendicis lo- *Fasti com-
pleti.*
co subnecteremus, ideam Fastorum Runicorum completo-
rum exhibentem, iis potissimum destinata[m], qui in hac lite-
turâ progressus fecere majores, quosq; minutissima quæq; *Quibus
destinati.*
quæ priora capere non potuerunt, anni cursum concernentia,
scire addecat. Et quamvis hoc genus, priorum antiquitatem
attingere non videatur, locum nihilominus inter hosce, tum
vetustatis, tum literaturæ priscae nomine, jure sibi vendi-
cat. Nam ætatem hujus census Fastorum ex hisce lineamen- *Fastorū
compl.
atas.*
tis æstimare haud licet, siquidem anteeos qui ad nostras ma-
nus pervenere, alios multos ejusdem generis consignatos fu-
isse, à ratione nequaquam sit alienum. Attestantibus id ele-
gantissimis & nitidissimis literarum ductibus, rubrica quan-
doq; distinctis, quibus exaratum erat nostrum autographū,
Quod juxta præscriptum antiquiorum, delineatum fuisse mi-
nimè dubitamus. Ut annus MCCCXXXVIII qui hujus scripti-
oni assignatur, nequaquam competere possit inventioni, de
quâ certi quid asserere mearum partium non esse fateor.

*Fasti com-
pleti un-
de ad nos
delati.*

Ne verò supposititium aut factum quid à nobis hic pro-
duci quis existimet, ingenue profiteamur, ex insigni & præcla-
ro Antiquitatum Danicarum thesauro, illustris & generosi
Dn. *CHRISTIANI FRISLI* de Kragerup, Reg. Majest.
Cancellarii Magni, equitis auro, & Academiae Regiae quae
Hafniae est Conservatoris supremi (ex latebris tamen veteris
cujusdam, in patria meâ Cimbrica chersoneso, bibliothecae
antea erutum) autographum quo usi sumus, ad nos perve-
nisse,

*Difficul-
tates in
Fastis cõ-
pletis enu-
cleandis
occurrerent.*

Verùm cum inter alia nonnulla hoc negotium concer-
nentia, meae curae & hocce κενυμλιον tradidisset, haud pauca
mihi tum in literaturâ Runicâ non usque adeo exercitato,
quae difficilem & arduam impositam provinciam redde-
bant, occurrere animadverti, quae hastam abjicere, & à pro-
posito desistere vehementer svadebant. Licet enim ducti-
bus literarum nitidis satis & elegantibus, consignata omnia
cernerem: contraxerat tamen membrana ob vetustatem la-
cunas haud paucas, in quibus non literae solum, sed & inte-
grae syllabae desiderabantur.

*Membra-
na in qua
consigna-
verant
dissecta.*

Rerum quin etiam series distracta & divulsa, non leve
negotium mihi facessebat, omnia difficiliora reddendo, a-
nimumque in varios opinionum anfractus distrahendo. Pri-
mitus namque in una continuâ membranâ exaratos hosce
fuisse Fastos, demum animadverti, quae nexu artificioso ita
complicata erat, ut altera facies integræ membranæ Menses
omnes per suas plicaturas ordine dispositos exhiberet: alte-
ra vero Chronologiam & ea quae festorum mobilium con-
cernunt inventionem. Jam vero dissecta & in libelli formam
redacta, non sine rerum divulsione & eorum quae maximè
cohærere debebant insigni distractione, ad meas pervenit
manus.

*Idioma-
tis ratio.*

Et quamvis primo intuitu ad dialectum Selandicam vel
Scanicam stylus accedere videatur, cum vetustis tamen legum
Cimbricarum codicibus collatus, quò ad voces & orthographi-
am ab iis non discedere, apparebit. Quod infinitis locutionum
for-

formulis, aliisque infallibilibus Orthographiæ indiciiis, ad oculum demonstrare non usque adeo foret operosum. Idque unâ mecum fatebitur is, qui insigniores idiomatis varietates, in his oris observavit. Tantum certè antiquissimum idioma, à medio (quo hi fasti exarati conspiciuntur) distat, quantum hoc à moderno. Quod qui non animadverterit, frustra talibus sibi censuram arrogaverit.

Quæ omnia licet impositi oneris auferent difficultates, antiquitatum tamen patriæ illectus splendore, singularique Magnif. Dn. Cancellarii refocillatus benevolentia, negotium aggredi cepi, ac quantum per occupationes Academicas & quotidianas praxeos medicæ molestias licuit, in id incubui ^{Quid in his Fastis præstitum.} ut res eo quo consignatæ erant exhiberentur ordine; lacunæ ex collatione præcedentium & sequentium, aliorumque similibus locorum, supplerentur, totumque Calendarium totidem literis modernis exscriptum extaret. Cumque inter relegendum, quædam vel minus jam trita & obvia, vel ad antiquitatem illustrandam facientia, vel etiam ad rem ipsam melius intelligendam necessaria occurrerent, ea annotare & hisce subjungere opere duxi precium. Quin etiam ut ad externos quoque Danicæ lingvæ ignaros, hujus nostri laboris fructus aliquis derivaretur, visum est præter literalem interpretationem, Latinam, ubi opus erat, annectere, ut nihil sit quod antiquitatum Danicarum studiosos, in hac palæstrâ obstaculo esse possit. Hunc igitur meum patrias antiquitates è tenebris & squallore eruendi conatum, si boni & candidi rerum censores niveis calculis exceperint, operæ huic labori impensæ non pœnitebit; sin minus, ut aliis hoc in genere magis exercitatis ad defossum talentum eruendum stimulos addant, exopto. Hæcce interea benignus lector, boni contulat & conatibus faveat.

Q3

P

IMM.

ihud 3/10/11

FASTORUM DANICOR

⊗ IANARINI

IIII. IIYAR. IIII.

Р П IIKKI IIR [ ]

И Р IIKKI IIR

Ф Р IIKKI IIR

М Р IIKKI IIR

Д Р ИИИИ.

Р IIKKI IIR

П Р ИИИИ

Р П ИИИИ

В П ИИИИ

В Р ИИИИ

П Р ИИИИ

Д Р IIKKI IIR.

Р ИИИИ

П Р ИИИИ

Р П ИИИИ

Р П ИИИИ

В Р ИИИИ. ⊗

Р ИИИИ ИИИИИИ

ИИИИ.

Р ИИИИИИ

П Р ИИИИИИ

Р П ИИИИИИ

ИИИИИИ

В П ИИИИ ИИИИ. [ ]

ИИИИИИ

ИИИИ

Р П ИИИИ

ИИИИ

ИИИИИИ

ИИИИИИ

ИИИИИИ

ИИИИИИ ИИИИ ИИИИ

JANVARIUS.

Atta timar Daghs

Dies octo horarum

1.	III	I	ATUNDI DAGHUR	OCTAVA	[ ]
2.		2	Atundi Daghur	Ostava	
3.	XI	3	Atundi Daghur	Ostava	
4.		4	Atundi Daghur	Ostava	
5.	XIX	5	Simeon		
6.	VIII	6	Threttandi Daghur	Epiphania.	
7.		7	Kanutus		
8.	XVI	1	Lucianus		
9.	V	2			
10.		3	Paulus		
11.	XIII	4	Johannes		
12.	II	5			
13.		6	Atundi daghr	Ostava	
14.	X	7	Felighs		
15.		1			
16.	XVIII	2	Marcellinus		
17.	VII	3			
18.		4	Prisca. S.I. Vatum	Sol in Aquario	
19.	XV	5			
20.	IV	6	Fabianus Sebastianus		
21.		7	Aghnes		
22.	XII	1	Vincencius		
23.	I	2			
24.		3			
25.	IX	4	Paulus messa	Pauli Festum	[ ]
26.		5			
27.	XVII	6	Johannes		
28.	VI	7	Aghnes		
		1			
	XIV	2			
	III	3	XVI		

Siahstan timar nat

Nox 16 horarum

PIBRN.

*Snaps ting.
21. St. Agnes ting*

FASTORUM DANICORUM

⦿ FIBRARIUM

II IIYR 444

И
Ф
Ъ
Р
В
А
Ж
У
Т
И
У
Р

R BRIP111
УНІКІНУШІИ
В ВМІНІИ ШІИ
П
А
Ж
ИУАМІИУА
У
Т С РІМІИИИ
У И. І. ШІУУУ
ІМІИИИ
І
Ж
УАРАМ
Р ВІИИИ МІИИ
Р
УАРИИ ШІИИ
И
АМЖІИИИ
Ф
І
РАУАИИ

Hic manus facem ostentans
depicta erat.

PIIRAK: IIYR: 111

☿ FEBRUARIUS

Ti timar dahs

Dies decem horarum

	4	V	Brigitta (virgo nō Sueca)
XI	5		Kindelmess
XIX	6	XIII	Lialius mess
VIII	7	II	
	1		Agatha
XVI	2	X	
V	3		
	4	XVIII	
XIII	5	VII	
II	6		Skolastika
	7	XV	
X	1	IV	
	2		
XVIII	3	XII ☾	Valentinus
VII	4	I	S.I. Fiskum
	5		Julianus
XV	6	IX	
IV	7		Pantaleon
	1	XVII	
XII	2	VI	Korona
I	3		
	4	XIV	Petrus Ladih
IX	5	III	
	6		Mathias miss
XVII	7	XI	
VI	1		Alechsander
	2	XIX	
XIV	3	VIII	Romanus

*Purificatio M.
Blasi Festum*

[ ]

Sol in Piscibus

Cathedra Petri

Mathie Festum

[ ]

Fiurtan timar nat.

Nox 14 horarum

R

ΨAR-

FASTORUM DANICORUM

ΨΑΡΙΝΗ

ΑΝΨ ΑΨΑΡ ΑΑΗ

- 1. Ρ
- 2. ρ
- 3. Η
- 4. η
- 5. Φ
- 6. φ
- 7. Π
- 8. π
- 9. Α
- 10. α
- 11. Β
- 12. β
- 13. Δ
- 14. δ
- 15. Ζ
- 16. ζ
- 17. Ψ
- 18. ψ
- 19. Α
- 20. α
- 21. ρ
- 22. ρ
- 23. Η
- 24. η
- 25. Ι
- 26. ι
- 27. Α
- 28. α
- 29. Ρ
- 30. ρ
- 31. Ε

ΑΒΙΚΗΗ [ ]

ΑΑΡΙΚΗΗ

ΒΙΒΗΗΑ: ΠΗΠΗΗ

ΡΡΗΑΡΙΗΗ

ΨΙΡΕΡΗΗΗ
Η.Ι. ΗΗΗΗ
ΗΗΗΒ

Π Π Η

ΨΑΡΙΗ. Ψ.Ι. ΨΑΗΗ

ΑΒΡΗΗΗ: ΠΗ *vere constituitur est pascha*

ΥΝΗΡΙΚΗΗ:

ΑΑΨ. ΑΨΑΡ. ΑΑΗ

Haec columna erit vana. 7: keltij fasti; sed omnes occupant sedes proxime superiorum debiti.

MARTIUS

Tolftimar dahs

Dies 12 horarum

III 4 Albinus [ ]

XI 5
6

XIX 7
1 Adrianus

VIII 2

XVI 3 Perpetua Felicitas

V 4

XIII 5
6

II 7
1 Gregorius

X 2
3

XVIII 4

VII 5
6 Gerdrudis
S.I. Veduri

XV 7
1 Josef

IV 2

XVI 3
4 V

I 5
6 XIII
II Mariu M. i. fastu.

XVII 7
1 X Upraitt gus

XI 2
3

XIV 4
5

III 6

Tolftimar nat.

Sol in Ariete

Mariae festum in quadragesima

Resurrectio Dei.

Nox 12 horarum

R 2

ABRI-

APRILIS

Fiurtan timar daghs		Dies 14. horarum	
	7	XV	Quincianus
XI	1	IV	
	2		
XIX	3	XII	Ambrosius
VIII	4	I	
XVI	5		
V	6	IX	
	7		
XIII	1	XVII	Maria Egipciaca
II	2	VI	[ ]
	3		
X	4	VIII	Lucius
	5	III	
XVIII	6	II	Tiburcius Sumar
VII	7	XI	
	1		
XV	2	XIX S.I.	Thiauri
IV	3	VIII	
	4		Canutus (Rex)
XII	5		Victor [ ]
I	6		
	7		
IX	1		Georgius
	2		
XVII	3		Marcus. Litli gangthar
VI	4		
	5		
XIV	6		Vitalis
III	7		
	1		Quirinus
			Tiu timar nat.

Aestas

Sol in Tauro

Parvi dies rogationum.

Nox 10. horarum.

R 3

YMM

УЛИИ

ИІЖІІІІ ІІУІІІ ІІЖІ

ИІВІІІІІ ІІІІІІ

УІІІІІ ІІІІІІ

ИІЖІІІІ

УІІІІІ

УІІІІІІІ ІІІІІІІІ

ИІІІІ ІІІІІІІІ

И.І. ІІІІІІІ

ВІІІІІІІ

ИІІІІІІ

(Avis imago hic notatur)

ИІВІІІІІ. ИІІІІІ
ИІІІІІ

ИІЖІІІІ

ВІІІІІІІІ

ИІІІ ІІІІІ ІІІ

И П
Ф Р
К А
У Р
У *
В П
В Р
А Р
Ж *
Ж П
У А
Т Р
Т *
І П
Р А
Р Р
Р *
Р П
И А

☞ MAJUS

		Siahtan timar dahs		Dies 16 horarum
XI	2	Valburghu mella		Valpurgi festum
XIX	3			
VIII	4	Crufis mella	[ ]	Crucis festum
XVI	5			
V	6	Johannes		
	7			
	1	Korona		
XIII	2			
II	3	Gordianus Epimachus		
	4			
X	5	Nereu Ahilleus		
	6			
XVIII	7			
VI	1			
	2			
	3			
XV	4	S. I. Twimann		Solin Geminis.
IV	5			
	6			
XII	7	Potenciana		
I	1			
	2	Romanus		
IX	3			
	4			
XVII	5	Urbanus	Sedir [ ]	Serendi aetas
VI	6		Sumar	
	7			
XIV	1	Johannes		
III	2			
	3			
XI	4	Petronilla		
		Atta timar nat		Nox 8 horarum

INKI-

INIMN

МІРІАК ПІУАР ІІЖИ

МІУАУІІІІ
УІРІІІІІІ. ВІРІІІ

УІІІІІІІ
ВІІІІІІІІ

ВІІІІІІІ

ВІІІІІІ. УІІІІІІІІ

ВІІІІІІІ
ІІІІІІІІ

ІІІІІІ ІІІІІІІІ

ВІІІІІІІ. У. І. І. УІІІІІІІ

ІІІІІІІІІІ. ВІІІІІІІІ

ІІІ ІІІ

ІІІІІІІІ
ІІІІІ ІІІІІ

ІІІІІІІ. ВІІІІІІ

ІІІ
ВІІІІІ ІІІІІ
ВІІІІІ

ІІІІІ ПІУАР. МІ.

Ф
І
А
В
П
А
Ж
Ж
У
А
Т
У
І
А
У
І
Р
И

Р
У
*
У
П
Р
А
Р
У
*
У
П
Р
А
Р
У
*
У
П
Р
А
Р
У

JUNIUS

Atrtan timar daghs

Dies 18 horarum

- 5 Nicomedes
- XIX** 6 Marcellinus. Petrus
- VIII** 7
- XVI** 1 Quirinus
- V** 2 Bonifacius
- 3
- XIII** 4 Paulinus
- II** 5
- 6 Primus Felicianus
- X** 7
- 1 Barnabas
- XVIII** 2 Cirianus
- VII** 3
- 4
- XV** 5 Vitus Modestus
- IV** 6
- 7 Botulfs M.S.I. Krabba
- XII** 1
- I** 2 Gervasius Protasius
- 3
- IX** 4
- 5
- XVII** 6 Edeldrita
- VI** 7 Joans Missa
- 1
- XIV** 2 Johannes Paulus
- III** 3
- 4 Leo
- XI** 5 Petrus missa
- 6 Paulus

[ ]

*Butolfs Festum
Sol in Cancro*

TTT
h

Festum Ioannis

h

Petri festum

Siahs timar nat

Nox 6 horarum

S

INM-

JULIUS

Siaftan timar daghs		Dies 16 horarum	
<i>XIX</i>	7	Atundi daghr	<i>Octava</i>
<i>VIII</i>	1	Procefsi Marciniani	
	2		
<i>XVI</i>	3	Martinus	
<i>V</i>	4		
	5	Atundi daghr	<i>Octava</i>
<i>XIII</i>	6		
<i>II</i>	7		
	8		
<i>X</i>	2	Siu bryra daghr	<i>Dies septem fratrum</i>
	3	Benedictus	
<i>XVIII</i>	4		
<i>VII</i>	5		
	6		
<i>XV</i>	7	Skildedr Apostla	<i>Divifio Apostolorum</i>
<i>IV</i>	1		
<i>XII</i>	2	Marcialis	
	3	<i>S. I. Leone</i> 	<i>Sol in Leone</i>
<i>I</i>	4		
	5	Margareta	
<i>IX</i>	6	Prahfedis	
	7	<i>Mariu M. Magdalene</i> [ ]	<i>Festum Marie Magdalenae</i>
<i>XVII</i>	1	Apollinaris	
<i>VI</i>	2		
	3	<i>Jacobs missa</i> 	<i>Festum Jacobi</i>
<i>XIV</i>	4		
<i>III</i>	5	Siau Slaperer	<i>Septem dormientes</i>
	6	Pantaleon	
<i>XI</i>	7	<i>Olafs Missa</i>	<i>Olai Festum</i>
<i>XIX</i>	1	Abdon Senen	
	2	Dermannus	(Hermannus, ni fallor.)
		<i>Att timar nat</i>	<i>Nox octo horarum.</i>

Ω ANPNNNY

WINR*AK AIYAR AKK

K
A
R

B
A

A

Ж
*

Y
A

T
P

I

A
Y

P

H
Φ

A

P
A
R
P
*
P
N
P
A
R
P
*
P
N
P
A
R
P
*
P
N
P
A
R

ВІАРНН [ ]

ИИПЯКНН
ИНЧИКНН

ИИ*АНН

ЧИРИКНН

МІПРЯКНН YINNY
AIBNRINNY
YMAR
IBAMINNY

С
YARIN YINNY

AKNKI AKK
H. I. YAKKI
YAKKNY

IBIPAKINNY *ANIT
AKNKI AKK

BARINP YINNY
PRIPARINNY

RNPWN
ANPNYIKNN
IKAKNY

ВАННІКНН

AIN AIYAR KAI

h

h

h

[ ]

AUGUSTUS.

Fiurchan timar daghs

Dies 14. horarum

VIII 3 Petrus **( )**

XVI 4

V 5 Stefanus

6 Justinus

XIII 7

II 1 Siftus

2

X 3 Cirianus

4

XVIII 5 Lafrans missa

VII 6 Tiburcius

7 Klara

XII 1 Ipolitus

V 2 **C**

3 Mariu missa

XII 4

I 5 Atundi daghr

6 S. I. Moinni

IX 7 Maghnus

1

XVII 2 Epifanius **Hauft**

VI 3 Atundi daghr

4

XIV 5 Bartud Miss

III 6 Gregorius

7

XI 1 Ruffus

II 2 Augustinus

3 Ihanes

VIII 4

5 Paulinus

Tiu timar nat

Nox 10 horarum

H

H

H

( )

Laurentii festum

Mariae festum

Octava

Sol in Virgine.

Autumnus

Octava

Bartholomaei festum

(Johannes omiffum est d)

S 3

HIB.

IT HIBIVIR

111P 11YAR 1111

11111Y1111

11111111

[ ]

BIR11111

Y1111. Y 11Y1

Y11Y1111

BR1111 111111

€ YR111

111Y11

11. 1. 11111

11111111

1111 1111

Y11111 Y1111

[ ]

Y1111111

1111111

Y11Y1 11Y1111

Y11Y1111 Y1111

11111Y111

111P 11YAR 111

2 R B D X Y T I P A P U B P * P N P A R P * P N P A R P * P

SEPTEMBER

Tolf timar daghs

Dies 12. horarum

XVI 6 Ilians Messa

Agidii festum

V 7 Iustinus

[ ]

XIII 2

II 3 Bertinus

4

X 5

6 Mariu M. yfri

Festum Natiuitatis

XVIII 7 Gorgonius

Mariae

VII 1

2 Protus Jacinktus

XV 3

IV 4

5 Crucis

XII 6

I 7

Eufemia

S. I. Vettini

Sol in Librá

IX 2

3 Januarius

XVII 4

VI 5

Mattheus messa

[ ] Mathei Festum

8

Mauritius

XIV 7

III 1

Johannes

2

XI 3

XIX 4

Kosma Damianus

5

VIII 6

Mikkials Messa

Michaelis Festum

7

Jeronimus

Tolf timar nat

Nox 12 horarum

ANPN-

IV OCTOBER

Tiu timar dahgs

Dies 10. horarum

XVI 1 Remigius

V 2 Amandus

XII 3 [ ]

II 4 [ ]

5 [ ]

X 6 [ ]

7 Marcus

XVIII 1

VII 2 Dinius missa

Festum Dionisi

3 Paulinus

XV 4

IV 5

6

XII 7 Kalihstus Vinter nat

Hyemalis nox

I 1 Marta

2 Gallus

IX 3

4 Lucas S. I. Madki

Solin Scorpione

XVII 5

VI 6

7 Allivu dusand Moja

Vndecim millia virginum

XIV 1

III 2

3 Severinus

XI 4

XIX 5 Krispinus Krispinianus

6

VIII 7 Simonis M. Jude

Festum Simonis & Jude

1

XVI 2

V 3

Quintinus

Tiurtan timar nat

Nox 14. horarum

T

MPIV.

FASTORUM DANICOR.

Ⓞ МАПІУВІР

ММ ПУАР МММ

В
П
А
Ж
Ф
У
А
Т
У
І
У
У
Р
Р
И
Ф
К
А
Р

А
Р
У
*
У
П
Р
д
Р
У
*
У
П
Р
д
Р
У
*
У
П
Р
д
Р
У
*
У
П
Р
д
Р

*И*ИИ УИИИ
ИИИИ М*Р

УИУИИИ

ИИИИИИ [ ]

ИИИИИИ

УИИИИИ УИИИ

ВРИИИИ

УИИИИИ

И. I. УИИИИИ
ИИИИИИ М*Р

ИИИИИИ

ИИИИ
ИИИИИИ ИИИИ

УИИИИИ УИИИ

ИИИИИИ [ ]
ИИИИИИИИ

ИИИИИИ УИИИ

ИИИИИИ ПУАР ИИ

Б

NO.

NOVEMBER

	Ata timar daghs		Dies 8 horarum
	4 Hiluna messa		Festum Omn. Sanctorum
XIII	5 Sialu daghr		Dies animarum
II	6		
	7 Germanus		
X	1		
	2 Leonardus		
XVIII	3		
VII	4		
	5 Deodorus		
XV	6		
IV	7 Martins Messa		Martini Festum
	1		
XII	2 Brigcius		
I	3		
	4 Magutus		
IX	5		
	6 S. I Skyttera		Sol in Sagittarie
XVII	7 Atunddaghr		Octava
VI	1		
	2 Etmundus		
XIV	3		
III	4 Cecilia		
	5 Clemens Vittr.		Hyems
XI	6		
XIX	7 Katrini messa		Catharine festum
	1		
VIII	2		
	3 Ruffus	[ ]	
XVI	4 Saturninus	H	
V	5 Andrys Messa		Andrea festum.
	Siallan timar nat		Nox 16 horarum

DECEMBER

Siahs timar dahgs.

Dies 6. horarum

XIII 6

II 7 Longinus

X 2 Barbara

3

XVIII 4 Nikulas messa

VII 5 Atundi daghr [.]

6 Mariu messa

XV 7

IV 1

2 Damafius

XII 3

I 4 Lucia

5

IX 6

7

XVII 1

VI 2 S. I Bukki

Solin Capricorno

3

XIV 4

III 5 Tomas Messa [.]

Thomae festum

6

XI 7

XIX 1

Dies Natiuitatis Christi

2 Juladaghr

VIII 3 Stefans daghr

Stephani dies

4 Johans daghr

Iohannis dies

XVI 5 Barnadaghr

Puerorum dies

V 6 Tomas messa

Thomae festum

7

XIII 1 Silvester

Atit timar nat.

Nox 18 horarum.

T 3

11R

C IK PIKPR IA YAR* INY BRIYAM IR
 a Legen- YIPIM IM IA IYAK PIKPR, a NIRE AP BRIY-
 dum ar- AMM
 bistror.

PIA. H YNPR PAR YIKM AP PIKPR
 PRI IA IM AP AN *AP IM INY NYMR.

H YNPR YAIRA IK PIANRAMI IA IM
 AP PIANRAMI AP *AP IM INY AP
 IR

H IK IM A NPNY IKNY AP NY PAK ME
 INY AMM INYA BARI IA AMM A. R. P.
 *. P. N. P. BARI A PNYPNPI IKM *AMM AP
 IK IA IM PN YNPR AN NAM.

H IRA NAM INKNTAKR IA IR PAR
 BAKAKR.

II IR AI A NAM INKNTAKR IA AP NY
 INKNTAKR IBIR NAM IA IR PAR BAKA
 AKR

- C NAM IR PIKPRAM NIRE.
- H PNYPNPI YNIMAR PIY AP ANK.
- H NYAM PIKPR PNYPNPI YNIMAR PRIMAK.
- H PAKPNYAKR AM AP PRIMAK.
- H NYAM PIKPR NAM PIKPRI YNIMAR KIMAK.
- II NAM PIKPR YNIMAR IM. O

II IM IM IYAK YIF BRIYAMIM.

C APYIM BARIY A IK INKNTAKR
 IAY IM IR AKRIM YIMN PARI IA
 PIR.

II IA

C Ten Fingr so march sum
Printal er migit, sla so sa-
man Fingrs verd oc printa-
li.

H Kumbr dar minna af
den fiauratibi, da sla af tuu og
haf det sum limnar.

H Kumbr maira dan fiaur-
ratibi, da sla af fiauratibi, og
haf det sum yvir ier.

H Tel det a lidum dinum
og vet dann lid sum tallit luk-
sa Buria sa tellia 4. 5. 6. 7. 1. 2. 3.
Buria a dumblingi innan
hanta og tel so et du kumbr til
vata.

H Iera vata sunnudabr
da jer dar Paschdabr.

H Ier ai a vata Sunnu-
dabr da tag nesta Sunnudab
eptir vata da ier dar Pascha
dabr.

C Ditta er Fingrana verd.

H Dumbling kustar fem og
tiubu. **H** Nesta fingr dumb-
lingi kustar trettan. **H** L n-
gustang at og triatibi. **H** Ne
sta fingr litla fingri kustar niu
tan. **H** Litla fingr kustar siau.

H Sla det jaman med
printallinu.

C Advent burias a den
Sunnutabi som nest ir Andre-
as messu furi eda estir.

Digitus signatus aureo numero
multum notant, Collige eo-
rum valorem & Numerum
aureum.

Si minus quam quadragin-
ta inde resultet, abjice viginti,
& reliquum serva.

Si plus quam quadraginta:
deme quadraginta, & quod re-
liquum est serva.

Hoc in articulis tuis nume-
ra, ac in eo articulo ubi desinit
numerus incipe sic numerare
4. 5. 6. 7. 1. 2. 3. Incipe a pollice
volæ, & numera usque dum ad
vata perveneris.

Si vata sit dies Dominicus
eo Pascha celebrabitur.

Quod si vata non sit dies Do-
minicus, sume proximum post
vata diem Dominicum, qui erit
Paschati destinatus

Digitorum hic est valor.

Pollex æquipollet 25.

Proximus pollicis 13.

Medius 31.

Vicinus minimo 19.

Minimus digitus septem.

Hæc adde aureo numero.

Adventus incidit in Domi-
nicam proximam Andreæ, sive
præcedat sive sequatur.

H Eda,

a Quid
sibi velit
vata i-
gnoro,
suspicio
samen ef-
se literã
seu nu-
merum 2

Н ПРА А АСРАДИ ТИИИ ААИ БА ИК *АА
ПУБР А ИИИИИИИИ.

С ПАРУИИ *ИУВРН ААА ВОРИАИ ИИИИИ
ААИУ ИВАИР АИУИИИИ **Н** ААРИР ВОРИАИ
А ПИАРИ ААИ *ИИИИИИИ. **Н** ПРИИИ ВЛ-
РИИ А ИИИИ ПИИИИИ ААИ ИВАИР КРАИИИ
ТИИИИ I ИИИИИИИ **Н** ПИАРИИ ПИИИИИ А
ИИИИ ПИИИИИИ ПИРИ ИИИИ АВАИИ.

А П А И И У

С ПИУ ПИИИИ ИР АУ АИИ АРА ПИИИИ И
ИИ *ИИИИИИ ИР ПИРИ АУ ААИИИ ИИ ПИИ
ВАРИ.

И ПИИИ ПИРИ АИУ АИИР ИРИИИ
ИР.

С ПАРУИИ АА ПИР АУ АВАИИ ИИ ИИ
*АА ПИР ПУ ИИ ПИИИИИ ИР АУ ИИ *ИИИИИИИ
ИР АУ ПИУ ИИИ ИР **Н** АИИИР ПИР АУ ИИ
ИИ АВАИИИИ ПИР *ИИИИИИИ *ИИИИИИИ ИР
АУ ПИИИИИИИИ ИР АУ ИИ ИР **Н** ПРИИИ ПИР
АУ АВАИИИИ ИИ АИИИ. ИИИИИИИ *АА ПИР
АУ ИИ ПИУ **Н** ПИАРИИ ПИР АУ ААИИИ ИИ-
ИИИИ ИИ ПИИИИИ *АА ПИР ПУ ПИИИИИ *ИИ-
ИИИИ ИР АУ АИИИИИ ИР АУ АА ИР **Н** ПИУ
ИИ ПИР АУ ПИИИИ ИИ ПИИ ВАРИ *АА ПИР ПУ
ПИУ *ИИИИИИ ИР АУ ИИИИИИИ ИР АУ ИИИИ ИР
И ИИИИИ АА ИР ИИ ИИИ АУ ПИИ ВАРИ
ИИ ИРИИИ ИИИ.

С АВАИИ ПИИИ *ИИР I ИРИИ ПИИИ ПУ ИИ
*ИИИИИИ ИР АУ ПРИИИИИИ ИР АУ ИИ ИР **Н** *АА
ПИР I *ИИИИИ ПУ ПИИИИИИ АИИИИИ ИР АУ ПРИ-
*ИИИИИИ ИР АУ ПИИИИИ ИР **С** ИИИ

H Eða a Andrysmessu taghi da-
enbannumbr a Sönnudab.

☉ Fyrstu himbru dabr bur-
rias sívona daum eptir Asku-
dab. H Andrir byrias a fiar-
da dabi beibudaba. H Thridiu
byrias a nestu midvigu dabi ep-
tir Krísmessu i Septembri. H
Fiardu byktas a nestu lauhadabi
fyri laula aptun.

Af altum.

☉ Fem dufant ar og ains ara
minna en tu hundrat ar varu
af Adami til Gus byrd.

(tin ar.

H Ditto varu tism aldir verel-
☉ Fyrsti ald af Adami til
Noe, þan var umtuthusint ar og
tu hundrat ar og fem nihi ar. H
Annur var af Noe til Abraham
var þavumniu bundrad ar og
fiuratihi ar og tu ar. H Thridi
var af Abraham til David Ku-
nungs, þan var og so lang. H
Fiardi var af David Kunnungi
til Moisen, þan var om fiuhur
bundrad ar og attitíhi ar og ata
ar. H Femti var af Moisen til
Gus byrd, þan var um fem hun-
drad ar og siatitíhi ar og síau ar
H Siatta ald ier nu inni af Gus
byrd til verili enda

Adami lifdi þar i verel tinni
um niu hundrad og þriatihi ar og
tu ar. Hann var i helviti um
fiuhur þusand ar og þrybundrad
ar og fiuhur ar.

Vel si in Dominicam inci-
dat, ea celebratur Adventus.

Primi dies Quatuor Tem-
porum incipiunt septimo die
post diem ☉ inerum. Secundi
quarto die Pentecostes. Ter-
tii die Mercurii post festum
Crucis in Septembri. Quarti
primo die veniæ ante vespere-
ram Nativitatis Domini.

De ætatibus.

Ab Adamo ad nativita-
tem Christi effluxere Anni
quinquies mille & unus mi-
nus ducentis.

Hæ sunt ætates mundi.

Prima ætas ab Adamo ad
Noe annorum 2295.

Secunda à Noe ad Abra-
hamum 891.

Tertia ab Abrahamo ad
Regem Davidem, ejusdem
longitudinis.

Quarta à Rege Davide ad
Moisen annorum 488.

Quinta à Moise ad Na-
tivitatem Servatoris, anno-
rum 577.

Sexta ætas jam adest à Na-
tivitate Domini in finem
Mundi.

Adamus vixit in hoc
mundo 932 annos. In In-
ferno fuit circiter 4304 an-
nos.

V

Noe

C MÆ MPPH *IAR I NIRIN 4IKM PNR PTA-
 PIK Nÿ HIA*H *NK4R4P AR H *K4 NPPH
 IB4IR PTA*H Nÿ PRA *NK4R4P AR 4P PÿP
 4IKI AR.

X MÆ ARYAK NAR PRN*NK4R4P INK 4N4P
 4P PÿP 4IKI INM BR4P 4P PR444IKI 4N-
 M *4N.

*Y
 R
 4
 P

*	P	A	F	I	J	K	L	*	A	Y	P	R	T	A	B	T	P	N	H	
	N	N	H	P	A	F	I	J	K	L	*	A	Y	P	R	T	A	B	T	P
	R	P	T	N	H	P	A	F	I	J	K	L	*	A	Y	P	R	T	A	B
	Y	A	B	P	T	N	H	P	A	F	I	J	K	L	*	A	Y	P	R	T
N	P	R	T	A	B	P	T	N	H	P	A	F	I	J	K	L	*	A	Y	P
	*	Y	P	R	T	A	B	P	T	N	H	P	A	F	I	J	K	L	*	A
	P	*	A	Y	P	R	T	A	B	P	T	N	H	P	A	F	I	J	K	L
	R	K	L	*	A	Y	P	R	T	A	B	P	T	N	H	P	A	F	I	J
A	P	I	J	K	L	*	A	Y	P	R	T	A	B	P	T	N	H	P	A	F
	P	A	F	I	J	K	L	*	A	Y	P	R	T	A	B	P	T	N	H	P
	N	H	P	A	F	I	J	K	L	*	A	Y	P	R	T	A	B	P	T	N
	*	T	N	H	P	A	F	I	J	K	L	*	A	Y	P	R	T	A	B	P
K	R	B	P	T	N	H	P	A	F	I	J	K	L	*	A	Y	P	R	T	A
	A	T	A	B	P	T	N	H	P	A	F	I	J	K	L	*	A	Y	P	R
	P	Y	R	T	A	B	P	T	N	H	P	A	F	I	J	K	L	*	A	Y
	N	A	Y	P	R	T	A	B	P	T	N	H	P	A	F	I	J	K	L	*
P	*	T	*	A	Y	P	R	T	A	B	P	T	N	R	P	A	F	I	J	K
	Y	J	K	L	*	A	Y	P	R	T	A	B	P	T	N	R	P	A	F	I
	A	F	I	J	K	L	*	A	Y	P	R	T	A	B	P	T	N	H	P	A
	A	P	A	F	I	J	K	L	*	A	Y	P	R	T	A	B	P	T	N	H
P	N	N	H	P	A	F	I	J	K	L	*	A	Y	P	R	T	A	B	P	T
	P	P	T	N	H	P	A	F	I	J	K	L	*	A	Y	P	R	T	A	B
	*	A	B	P	T	N	H	P	A	F	I	J	K	L	*	A	Y	P	R	T
	Y	R	T	A	B	P	T	N	H	P	A	F	I	J	K	L	*	A	Y	P
R	A	Y	P	R	T	A	B	P	T	N	H	P	A	F	I	J	K	L	*	A
	P	*	A	Y	P	R	T	A	B	P	T	N	H	P	A	F	I	J	K	L
	N	K	L	*	A	Y	P	R	T	A	B	P	T	N	H	P	A	F	I	J
	P	I	J	K	L	*	A	Y	P	R	T	A	B	P	T	N	H	P	A	F

Noe

Noe lifdi hjar i vereldinnifur flodinn um fias hundrat ar. Flan lifdi eptir flodin um thry hundrat ar og femtibi ar.

Noe in hoc mundo vixit ante diluvium 600 annos circiter, post diluvium vixit 350 annos.

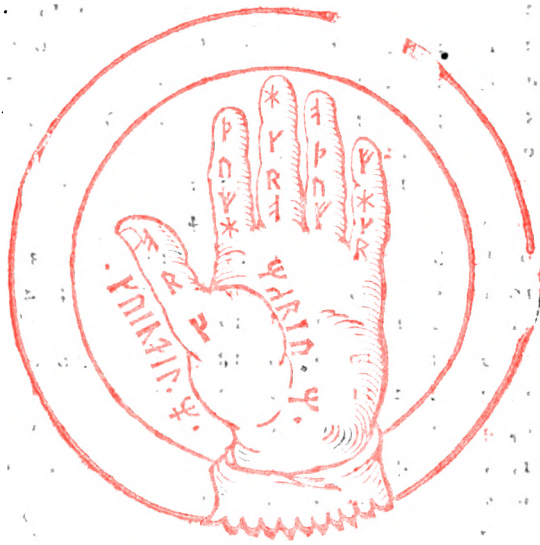
Noe arkan han var thry hundrat eln alang, og femtibi elna braid, og triatibi elna hav.

Arca Noe longa erat 300 ulnas, lata 50, alta 30. ulnas.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	
7	3	1	10	19	9	18	8	17	7	16	6	15	5	14	4	13	3	12	2	11
2	2	11	1	10	19	9	18	8	17	7	16	6	15	5	14	4	13	3	12	
5	3	12	2	11	1	10	19	9	18	8	17	7	16	6	15	5	14	4	13	
6	4	13	3	12	2	11	1	10	19	9	18	8	17	7	16	6	15	5	14	
2	1	5	14	4	13	3	12	2	11	1	10	19	9	18	8	17	7	16	6	15
7	6	15	5	14	4	13	3	12	2	11	1	10	19	9	18	8	17	7	16	
6	7	16	6	15	5	14	4	13	3	12	2	11	1	10	19	9	18	8	17	
5	8	17	7	16	6	15	5	14	4	13	3	12	2	11	1	10	19	9	18	
4	3	9	18	8	17	7	16	6	15	5	14	4	13	3	12	2	11	1	10	19
2	10	19	9	18	8	17	7	16	6	15	5	14	4	13	3	12	2	11	1	
1	11	1	10	19	9	18	8	17	7	16	6	15	5	14	4	13	3	12	2	
7	12	2	11	1	10	19	9	18	8	17	7	16	6	15	5	14	4	13	3	
6	5	13	3	12	2	11	1	10	19	9	18	8	17	7	16	6	15	5	14	4
4	14	4	13	3	12	2	11	1	10	19	9	18	8	17	7	16	6	15	5	
3	15	5	14	4	13	3	12	2	11	1	10	19	9	18	8	17	7	16	6	
2	16	6	15	5	14	4	13	3	12	2	11	1	10	19	9	18	8	17	7	
1	7	17	7	16	6	15	5	14	4	13	3	12	2	11	1	10	19	8	18	8
6	18	8	17	7	16	6	15	5	14	4	13	3	12	2	11	1	10	19	9	
5	19	9	18	8	17	7	16	6	15	5	14	4	13	3	12	2	11	1	10	
4	1	10	19	9	18	8	17	7	16	6	15	5	14	4	13	3	12	2	11	
3	2	11	1	10	19	9	18	8	17	7	16	6	15	5	14	4	13	3	12	
1	3	12	2	11	1	10	19	9	18	8	17	7	16	6	15	5	14	4	13	
7	4	13	3	12	2	11	1	10	19	9	18	8	17	7	16	6	15	5	14	
6	5	14	4	13	3	12	2	11	1	10	19	9	18	8	17	7	16	6	15	
5	4	6	15	5	14	4	13	3	12	2	11	1	10	19	9	18	8	17	7	16
3	7	16	6	15	5	14	4	13	3	12	2	11	1	10	19	9	18	8	17	
2	8	17	7	16	6	15	5	14	4	13	3	12	2	11	1	10	19	9	18	
1	9	18	8	17	7	16	6	15	5	14	4	13	3	12	2	11	1	10	19	

correcte
7.6
5
4
3
2.1

Cyclushic Solaris est, literæ seu notæ Dominicalis inventioni inserviens, quem licet literis moderni exprimant, attamen hîc aut numeris exprimendus, aut statuendum alium fuisse majoribus nostris literarum ordinem, quam is qui aut Latinis aut aliis nationibus approbatur: quod vero similius esse in Literatura docuimus. Hæc autem Cycli ferie est numerorum notis expressa.

6	5	4	3	1	7	6	5	3	2	1	7	5	4
7				2				4					6

3	2	7	6	5	4	2	1	7	6	4	3	2	1
		1				3				5			

Manus hæc Paschati inveniendi inservit, ac illud quod supra de valore digitorum & aureis numeris colligendis monuit autor, hic ob oculos poni arbitror, Cæterum vola, seu interior manus hic exhibetur facies, quæ in pollice has notas continet. 4. 5. 6. adjectum ad latus $\Psi\text{N}\text{I}\text{K}\text{H}\text{N}$. Ψ . *Quindil. M.* id est Festum Purificationis Mariæ. Index has habet 6. 2. 1. 7. additur $\Psi\text{R}\text{I}\text{N}$. Ψ . *Mariu. M.* id est Festum Mariæ. Medius 7. 6. 5. 4. Annularis 4. 3. 2. 1. Auricularis 1. 7. 6. 5. Consule computum Ecclesiasticum Clavii, Spangebergii & aliorum.

Cyclus hic exhibetur Lunaris, seu Numeri aurei, cuius ^{Cyclus} usum libro primo pluribus descripsimus. Notarum autem ^{Lunaris} hic est valor.

Ψ	Π	Ϣ	Δ	R	Υ	*	Κ	Ι	Λ	Η	Τ	Β	Γ
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14

Υ	Δ	Τ	Ϟ	Φ
15	16	17	18	19

Att dusant ar, og thryhundra-
t ara, og tiuhu ar, og ata ar va-
ru lidin af Guds byrd, da an-
ditta Rim var skriuat. da var
Ϣ og Π Sunnudagr, og Ϟ i staun-
du radu itofluni Prim.

MCCCXXVIII anni elapsi
erant à Nativitate Christi cum
hi facti literis mandarentur.
Tum Ϣ & Π erant Domini-
cales notæ Ϟ v. in septimo ta-
bulæ ordine Numerus aureus.

Sabuit 1527

*Dominicales Ϣ & Π
bene gradant, sed
numerus aureus 1528
fuit, non Ϟ sed, h.*

Figur-

*Tum Ϣ & Π erant Dominicales
notæ. h v. in undecimo tabula pag. 153
ordine numerus aureus.*

Figura exteriorens manus exhibens faciem cum vola conjugendam, festorum mobilium, in primis v. Paschatos inventioni inservit. In indice hos habet numeros 5. 4. 3. 2. In medio 2. 1. 7. 6. In annulari 6. 5. 4. 3. In auriculari 3. 2. 1. 7. Huic hæc subjunguntur voces *MAN PAKP4AR. Liti gangthar.* Ex historiis manuscriptis Norvagiis dies quosdam vernaes fuisse colligo *Gangdagene* dictos, quibus etiam comitia in australi Norvegia celebrabantur, *Gangdageting* appellata. Hos igitur dies esse arbitror quos *Gangdagbt* vocant. In vita namque Magni Regis filii Erlingi Skak hæc patrio idiomate scripta reperio. Erlingus comparatis habibustribus in australem terræ plagam ad comitia *Gangdageting* dicta, se profecturum simulabat. Omnibus expeditis, convocatis sociis, flante vento austrino, itineris accingit. Sed sociis remorum vi, ventorum resistentium impetum se superare posse negantibus; secundis uti flatibus & septentrionalem petere plagam jussit. Qui mandato morem gerentes, Bergas reliquerunt die martis dierum *Gangdagene* dictorum. Hæc illa. Quin ex sequentibus manifeste colligo dies, hosce præcelsisse festum Ascensionis domini. Expresse enim eodem in loco, hic dies Martis proximus fuisse dicitur Ascensioni Domini. Unde & ipsa hæc formalia in fastis ad diem Marci in Aprili reperiuntur. Sed quare hi dicantur *luli* seu parvi, in Notis dicam. Arbitror esse dies quos Ecclesia Romana *dies Rogationum* vocat. Ita in historia Haqvini Regis; Nidrosiam venerunt die Dominica in *Gangedagene* Alioquin specialius diem Victoris *Gangdag* a Norvagiis dici supra monui.

In antiquo quodam precationum libro & hæc reperi.
Otte Dag effter Fastelafus Søndag/er den første Dag i Faste
Item sex Dage der effter haffuer du Paastedag / Item offuer
fem Dage der nest haffuer du Gangdagene / Torsdagen i samme
Dage er vor Heris Himmelfert Dag. Id est Octavo
post dominicam Esto mihi, primus occurrit dies quadra-
gesimæ, ab hoc sex computando septimanas, Paschatos oc-
currit festum, hinc quinq; elapsis septimanis Gangdagene
 in 7

incipiunt; Sed |die jovis ejusdem septimanæ festum celebra-
tur Ascensionis Domini. Unde manifestè colligo dies nostratibus *Ganglægenæ* dictos esse eosdem quos Romana Ec-
clesia *Rogationum* vocat dies. Ita autem nostratibus appellati videntur, quod tùm templa & campos circumeundo & Lati-
nias cantando, pro frugum proventu preces fuderint antiqui-
tus: quasi dies diceres solemnibus circumtitionibus dicatos. Idem arguit brachium vexillum gestans ad diem Marci in Majo depictum.

Coronidem huic volumini imponunt duorum Amule-
torum characteres circulis inclusi, quos ad omnem superstiti-
onis ansam præcidendam omittere consultum duximus. Pri-
us autem horum amuletorum contra Apoplexiam dire-
ctum esse inscriptio testatur, quæ circuli, limbo insculpta ta-
lis est.

ΨΑΙΙ ΕΡΑΠΗΥ ΑΙΗΡΑ.

Moti bradum Tauda. Contra mortem subitanæam.

Posterior aquas Hydropicorum dispellere posse indicat
inscriptio. Sic enim limbus habet:

ΨΑΙΙ ΗΑΙΗ.

Moti vatni. Contra aquas.

Aquas autem Hydropicorum intelligi ex eo liquet quod eandem vocem ad hydropem designandam adhuc usurpent Islandi, qui ad priscam Danorum linguam quam proximè accedunt.

Ex his, quibus deliramentorum tenebris, exulante sanâ & sobriâ Medicinâ, non solum obfuscati fuerint majores nostri; sed etiam quo studio semel arreptas superstitiones ad posteros, voluminibus adeo necessariis derivare studuerint, pius & Christianus Lector facile animadvertet. Ut vel hinc occasionem habeat Deo gratias agendi, quod jam sanctissimi sui verbi luce, Medicinæ illatas tenebras dispulerit, atq; has Regiminis sui supercælestis partes apud nos intemeratas vigere permiserit. Cui propterea Laus honor & gloria per infinita sæcula sæculorum.

OLAI

OLAI VVORMII

IN

FASTOS Runicos
COMPLETOS NOTÆ.

CAPVT I.

De Fastorum completorum structura.

Tex Fastis jam delineatis fructus uberior ad hujus literaturæ studiosos perveniat, non gravabor quædam ex iis quæ inter interpretandum occurrebant, notatu digniora subnectere. Primū autem ea quæ Fastorum fabricam & structuram in genere concernunt attingam, deinde literarum & notarum passim occurrentium valorem ac potestatem proponam, vocum quarundam à moderno lingvæ nostræ tractu remotiorum syllabum subjungendo, ut demum quæ circa rem ipsam animadversione digna occurrunt, commodius perstringantur. Non etenim tam commentatorem, quàm interpretem, hic agere animus est. Aliis quibus & plus otii & major hujus literaturæ apparatus, minutiora ad amulsim examinando relinquo, cum nobis rudioribus viam monstrasse suffecerit.

*Fastorū
comple-
torum
structu-
ra.*

Quoniam verò libelli formâ ut supra monui, ad manus meashi pervenere fasti, ac ex disturbatâ rerum serie, variisq; membranæ plicaturis, hanc genuinam eorū non fuisse faciem facilè animadverti, dissectis colligationū filis, & partibus suo ordine dispositis, tandem in veram ejus structuram deveni. Quam, cum artificiosa sit, ac usui apta, brevibus primum hic delineabo.

Fasti hi consignati erant primitus in unâ continuâ & non interruptâ membranâ, cujus longitudo æquabat pedes Romanos 2 cum uncia $\frac{1}{2}$. Latitudo unc. 4. cum $\frac{1}{2}$. Primum exacte in medio, latitudinis habitâ ratione, semel complicata cernebatur. Mox per longitudinem in duodecim æquales accuratè diributa erat columnas, plicatura interstitium faciente, quælibet verò columna areas continebat duas exacte qua-

quadratas. Plicatio ita instituta erat per totius membranæ longitudinem, ut prima à dextra in sinistram, secunda à sinistra in dextram, tertia rursus à dextra in sinistram, alternatim hoc pacto progrediendo in duodecimam usq; se extenderet, quæ totam structuram claudebat.

Ita plicaturis suis & areis distinctæ membranæ inscripti *Scriptio-* conspiciuntur hoc pacto: altera facies duodecim mensium *nis ratio.* dies, cum aureis numeris, notis Dominicalibus & aliis eò spectantibus exhibet; qualibet columnâ suum sibi mensem integrum vendicante; prima quidem Januarium, secunda Februarium & sic consequenter. Altera verò facies continuâ scriptionis serie ea tenet, quæ festorum mobilium inventionem, Chronologias, Solaris & Lunaris Cycli structuram, cum aliis nonnullis suprâ ultimo loco propositis, concernunt. Hoc tamen pacto omnia hæc per columnas erant disposita, ut literarum hujus faciei ductus, prioris apicibus fuerint oppositi: horum capitibus, illorum pedibus respondentibus. Illud præterea & hic observatum, quod prima & ultima quadrata area literis vacua sit relicta, quò in suas areas complicata membrana commodius circumgestari, sine ullius apicis deletionem aut jacturâ posset. Absolutâ unâ columnâ à capite alterius initium factum est, exceptâ primâ, cujus area superior literis vacua, & ultimâ, quæ pari modo terminabatur.

CAPUT II.

De Literis Runicis quibus exarati hi fasti.

Literæ ipsæ juxta ordinem à Romanis receptum dispositæ, *Litera* his ductibus perficiuntur. *Runica.*

<i>Aar</i>	A	A
<i>Biarkan</i>	B	B
<i>Knesol</i>	i	C
<i>Duß</i>	P 4	D
<i>Stungenis</i>	f	E
<i>Fie</i>	ψ	F
<i>Stungenkaun</i>	Ɔ	G
	X 2	

Hagl

<i>Hagl</i>	*	H
<i>Iu</i>	I	I
<i>Kaun</i>	Y	K
<i>Lagur</i>	Γ	L
<i>Madur</i>	Υ	M
<i>Naud</i>	Κ	N
<i>Oys</i>	Α	O
<i>Stungen Birk.</i>	B	P
<i>Kaun</i>	Y	Q
<i>Ridhr</i>	R	R
<i>Sol</i>	И	S
<i>Tyr</i>	T 1	T
<i>Ur</i>	Π	U
<i>Stungen Fie</i>	Ϸ	V
	* И	X
<i>Stungen ur</i>	Π	Y
<i>Stungen duß</i>	Ɔ	TH.

*Observa-
tiones
circa lite-
rarum
potesta-
tes.*

Quamvis hæ sint genuinæ literarum quibus hi fasti con-
scripti sunt notæ, attamen in earundem valore ac potestate, vel
in hac membranâ diversitatem reperio non levem. Eæ ete-
nim, quæ potestatis convenientiam aliquam agnoscunt,
non rarò invicem permutantur, ut una alterius vices suppleat,
unde fieri necessum est, ut unius, duplex aut triplex quando-
que existat valor.

1. Maxima ex parte potestatem habet C. Latini, ut in Ja-
nuario ΓΝ'ΙΑΚΝИ Lucianus. ΨΑΡ'ΗΠΝΙΚΝИ Marcellinus.
ΨΙΚ'Η'ΙΠНИ, Vincencius. Quandoq; tamen pro T poni-
tur, præsertim ubi T ut C pronuntiari solet: ut ex penultimâ
syllabâ proximæ vocis patet, & in Aprili ΥΠΙ'ΙΑΚΝИ Quin-
tianus. ΨΑΡΙΑ ΗΠΙΒ'ΙΑΨΑ Maria Ægyptiaca. Quandoq; pro
S positum reperitur, ut in Chronologicis ΠΝ¹gus. Ut v. hæc
aliorū vices sustinet, ita & aliæ hujus: sic in Januario Y pro ¹ re-
peries in voce ΥΑΚΝ'ΙΠНИ Canutus. in Febr. ΥΑΡ'ΑΚΑ corona.
In Augusto ΥΠΑΡ'Α Clara. Item И ut in Majo ΥΡΝИИ crucis.

D. Duplicem in hisce Fastis sortitum est notam sc. & Ɔ
sic passim ƆΑ*И Dabs. in Febuario ΥΠΙΚ'ΗΠΨИ Quindil-
mis

mis. In Martio $\Delta\text{P}\text{R}\text{I}\text{A}\text{N}\text{N}\text{H}$ Adrianus. In Februario $\Delta\text{N}\text{*}\text{H}\text{A}\text{B}\text{P}\text{R}$ Alexander.

Quamvis T duplicem notam hic invenerit, T scilicet & A, attamen & ejus loco P positum invenio in Martio $\text{P}\text{R}\text{-}\text{P}\text{R}\text{N}\text{P}\text{H}$ Gertrudis Punctatum ubi fuerit est Th, ut in Februario $\Delta\text{P}\text{A}\text{A}$ Agatha, in Septemb. $\Upsilon\text{A}\text{P}\text{H}\text{H}$ Matheus. De ¹ supra dictum, quod etiam vices sustineat literæ T.

P maximâ ex parte potestatem obtinet vav Latini, ut $\text{P}\text{I}\text{N}\text{H}$ Vitus. $\text{P}\text{I}\text{R}\text{P}\text{A}\text{H}\text{H}$ Gervasius. Ejus nihilominus vices & N supplet quandoque, ut $\text{I}\text{A}\text{N}\text{A}\text{R}\text{I}\text{N}\text{H}$ Ianuarius. &c.

Dani peregrina litera est X, quocirca & notam nullam invenit, ubi tamen voces occurrunt sive Latinæ, sive aliæ, hac dotata, * & H simul junctis exprimitur, ut in Januario $\text{P}\text{H}\text{-}\text{N}\text{I}\text{*}\text{H}$ Felix, $\text{H}\text{I}\text{*}\text{H}\text{A}\text{K}$ Siactan, in Febr. $\Delta\text{N}\text{*}\text{H}\text{A}\text{B}\text{P}\text{R}$ Alexander.

Scriptiois commoditati inservientes quoque; majores nostri, plures literas quandoque; invicem colligarunt, quæ lectori negotium haud leve facessere solent, earum igitur exempla quædam ex hoc codice adferam. A & B, contrahuntur & colligantur in $\text{H}\text{I}\text{B}\text{H}\text{I}\text{A}\text{H}$ Sebastianus, mense Januario. AR in $\text{P}\text{A}\text{R}\text{I}\text{M}\text{M}$ Marciniiani, in Julio: AH in quatuor temporum investigatione in $\text{H}\text{I}\text{H}\text{M}\text{A}\text{H}\text{P}$ Siaunadaum. AR in $\text{B}\text{I}\text{R}\text{H}$ Petrus, mense Junio. Ejus generis infinita alia curiosus lector ubique; obvia inveniet.

Nec prætereundum R literam, vocalem quam includit sæpe numero absorbere, ut in $\Upsilon\text{N}\Upsilon\text{BR}$ Kumber.

Tam Græcos quam Latinos, ut & gentes plerasque; alias, discrimen aliquod in ductibus literarum observasse constat, ut alias majoribus, alias minoribus lineamentis expresserint, unde & in Majusculas & Minusculas eas diviserunt, sed Dani nihil tale observarunt, omnes enim eodem tenore ductuum, Majusculo nempe, proposuerunt.

CAPVT III.

De Numerorum notis & nominibus.

X 3

Græ

GRæcos in primis in eo imitati videntur, quod ad numeros indicandos literas suas adduxerint. Quod ex aurei numeri serie, liquido constat; cujus figuras licet supra libro primo proposuerim, hic tamen nomina ex codice deprompta, exhibere, consultum duxi.

<i>Numerorum nota & nomina.</i>	1	Ʒ	AAA	<i>Att</i>
	2	Π	AN	<i>Ta</i>
	3	Ɔ	ƆRA	<i>Tbry</i>
	4	Ɔ	ƷIN*NR	<i>Fiubur</i>
	5	R	ƷIF	<i>Fem</i>
	6	Y	YIA*Y	<i>Siabs</i>
	7	*	YIAN	<i>Siau</i>
	8	K	AAA	<i>Atta</i>
	9	I	KN	<i>Nen</i>
	10	Ɔ	AI. AN.	<i>Ti, tiu</i>
	11	Y	ANPYN	<i>Allivu</i>
	12	T	TAP	<i>Tolf</i>
	13	B	ƆRIAAA	<i>Tbrettan</i>
	14	Ɔ	ƷINR-IA	<i>Fiurtan</i>
	15	Ʒ	ƷIF-IA	<i>Femtan</i>
	16	Ɔ	YIA*Y-IA	<i>Siactan</i>
	17	Ɔ	YIAN-IA	<i>Siantan</i>
	18	*R	AI-R-IA	<i>Atrtan</i>
	19	Ɔ	KNK-IA	<i>Nuntan.</i>

Numeri 19 superantes vocibus integris exprimuntur. Numerorum notas plures in hoc volumine reperire non licuit, nec alibi observare datū est; an igitur hisce duplicatis, an v. aliis ab hisce distinctis numeros 19 superantes expresse- rint, non satis liquet. Nisi forsitan non notis, sed integris nominibus ubi opus erat, propositos fuisse, quispiam ex eo collegerit, quod & haud paucos etiam in nostrā membranā hoc pacto exaratos reperire liceat, sic enim legimus.

20	AIN*H	<i>Tiubu</i>
25	ƷIF AP AIN*H	<i>Fem octiubu</i>
30	ƆRIAAA*I	<i>Tbriatibi</i>
31	AI AP ƆRIAAA*I	<i>At oc tbriatibi</i>

40	ÞIΛNRΛII*Λ	<i>Fiauratibi</i>
50	ÞIYAI*Λ	<i>Femtibi</i>
70	HIΛAI*Λ	<i>Siauatibi</i>
80	ΛIIAI*Λ	<i>Atitibi</i>
95	ÞIYAI*Λ	<i>Femnihi</i>
100	*HΛPRΛΛ	<i>Hundrata</i>
1000	ÞNHIIKΛ	<i>Thysiat.</i>

Pari modo & plures conjunctim proponuntur, ut ΛΛ
 ÞNHIIKΛ AR AP ÞRΛ*HΛPRΛP ARΛ AP IINH AR AP
 ΛΛ &c. *att dusand ar og thryhundrad ara og tiubu ar, og ata &c.*

Hoc ipsum confirmat monumentum quod ex Goth-
 landia ad me delatum. In eo enim quod semimiliari a ce-
 lebri quondam Emporio *VVisby*, in caute *Korpeklinte* dicto,
 extitisse ferunt, hæc visuntur:

AR *AP TRÞINY THIIKΛ NI PRAP *H-
 PΛ YΛP PNTΛNY HIKNY.

Ar haf tredium tusinda ut drog Helgemed Guttanum sinum.

Anno bis millesimo quingentesimo exiuit Helgo cum Gutis suis.

Pari modo in alio Gothlandico quod in Cæmeterio
 Lye adhuc extat, inter cætera hæc leguntur:

ÞΛ NR MIK AP PN' BIRP ÞINRIK *HΛPR /P R
 AP IINH AR YIKKΛ ÞK 2 I*Λ /R AP IPI ARI BRI-
 YΛPI Y AP R HNNTΛ*ΛR I *IRPN

*Da var lidin af gus bird furin hundrad aar og ainu ar minna
 dentibi ar og idi æri primadi P og R Sunudabr i birdu.*

*Tum elapsi erant a Nativitate domini quadringenti anni & unus,
 minus decem, tunc aureus numerus erat 6 & litera dominicalis E.*

In quibusdam mensibus duplicatus occurrit numerus au-
 reus, quorum alter Lunæ faciem, alter festa mobilia ostendit. *Aureus*
 Is qui ab ultimo Januarii inter notas Dominicales & Festo-
 rum nomina initium capit & per Februarium continuatur, *numerus*
 inventioni quadragesimæ inservit. Is v. qui eundem situm in *duplex.*
 Martio & Aprili obtinet, Paschatos solemnitatem monstrat,
 à qua reliqua mobilia festa certo & fixo distant intervallo.

CAPVT IV.

De Notis Dominicalibus.

Præterquam quod ex iis quæ libro 1. cap 19. de Cyclo Solari differuimus, abundè pateat iisdem planè notis Dominicales literas à majoribus nostis propositas fuisse, quibus priores septem numeros aureos exhibuerunt: & evidens hujus rei documentum ex hac membranâ haurire licet. Verum si ordinem harum notarum respicias, non ex literarum (ut apud Latinos) sed ex numerorum notis Cyclum Solarem constare animadvertes. Aut Runas non eum quem Græci aut Latini literarum ordinem obtinuisse statuendum. Ductam namque tam Lunarum quam Solaris Cycli si in literarum ordine assignando sequi sit necessum, non A sed P primum obtinebit locum, N secundum & sic consequenter. Ut igitur obscuritates omnes vitaremus, & quantâ fieri potuit perspicuitate rem ipsam proponeremus, non literis sed numeris Dominicales exprimere coacti sumus: Si enim P per A, N per B &c. exposuissemus, & literarum valori vim intulissemus & perturbationi ansam haud exiguam præbuissemus.

*Literarum
Runicarum
verus ordo.*

CAPVT V.

De aliis quibusdam horum Fastorum notis.

Præter varias figuras certum anni tempus indicantes, quæ commodè à Typographo exprimi non potuerunt, à nobis hanc ob causam, verbis parenthesi inclusis, indicatas, in singulis mensibus Solarem hanc notam reperiens: aut hoc pacto delineatam quæ diem denotat, quo Sol certa Zodiaci signa ingreditur.

Bis quoque; singulis mensibus hæc nota [ ] occurrit, quæ dies atros seu infastos ac Ægyptiacos quibusdam dictos, innuit. De hisce vide cap. 22. 23 & 24 libri primi.

Ubi

H Ubi hanc notam diei affixam inveneris, jejunia solemnia à Pontificibus indicata, olim celebrata fuisse indicat.

III Aut dies D. Virgini Mariæ dicatos & peculiari solemnitate celebrandos ostendit; aut alios qui majorem quandam requirunt devotionem.

In dierum cuiusvis mensis serie quando occurrit hæc nota **Ϸ**, ultimi Calendarum est index, in doctrina v. inventionis Festorum mobilium, Chronologiæ, aut aliorum, quæ in fine Fastorum completorum proponuntur; novæ tractationis signum est.

Peculiates quin etiam characteres proponit nostra membrana, quibus dictiones, incisa & periodi orationis invicem distinguuntur, à Græcis & Latinis planè discrepantes. Nec enim commata, cola interrogationum virgulas, aut alia ejus generis agnoscit: sed vocem unam ab aliâ puncto secernit: periodos integras hæc nota claudit **H**, & novum sententiam præfixa supra proposita Lunula auspicatur. Plura hujus generis heic observare non licuit.

*Interpunctio
etiam nota
Runicæ.*

CAPUT VI.

Vocabula quadam exhibet nobis jam minus familiaria.

UT quâtas lingua nostra subierit mutationes, vel centenarum aliquot annorum spatio quivis videat, lubet ex hisce factis pauculas quasdam voces seligere, quæ à modernâ dialecto, haud parum exorbitare videntur, quæq; præcæ lingvæ adhuc retinent puritatem.

*Vocabula quadam
Danicæ
antiqua.*

AMNY	Alum	Albet	Ætas
AMNH	Atundi dagbr	Ottende dag	Octava dies
BARRI	Byria	Begynd	Incipe
BRANNY	Bradum	Brad	Reptinum
		Y	PNYB.

ÐNŸNKŸ	<i>Dunling</i>	Tommel	Pollex
ÐA	<i>Eda</i>	Eller	Sive
*ANNA	<i>Hauft</i>	Høst	Autumnus
*IŸBRN†A*R	<i>Himbru dahgr</i>	Fampere dage.	Quatuor jejuni- orum tempora
IANNA	<i>Iaula</i>	Zul	Nativitas Domini
MANŸN†AANŸ	<i>Langustang</i>	Langmand	Medius digitus
MAN†A†A†A	<i>Laubadabi</i>	Loffuedag	Dies Sabbathi
NYMAR	<i>Limnar</i>	Leffner	Reliquum
NYNA	<i>Lukfa</i>	Fattis	Defecit
NY†A†A	<i>Lyktas</i>	Eufis	Elucescit
ŸA†A†A	<i>Moinni</i>	ŸMoe	Virgo (pitur
ŸA†A	<i>Moja</i>	Messe	ProFesto etiam ca-
ŸIN†A	<i>Missa</i>	Duffdag	Dies Mercurii
ŸI†A†A†A	<i>Midviou</i>	Madicke	Vermis, Scorpio
ŸA†A†A	<i>Madki</i>	Mod	Contra
ŸA†A	<i>Moti</i>	ŸGylbental	Numerus Aureus
BRIŸ†A†A	<i>Primtal</i>	Død	Mors
BRIŸ	<i>Prim</i>	Vatersot	Hydrops
†A†A†A	<i>Tauda</i>	V	Ulitera, ut opinor.
†A†A†A	<i>Vatni</i>	Verden	Mundus
†A†A†A	<i>Vata</i>		
†A†A†A	<i>Verel</i>		

Occurrunt præterea legenti multo plura; quorum inter-
pretationem ex hisce & aliis colligere licet. Interim tamen &
quædam hic esse reperiet, quæ inquirenti negotium haud le-
ve facessere queunt, cujus generis hæc sunt, quorum sensum
Arngrimo nostro acceptum fero:

MAN†A†A†A *Ladib*, quæ vox in Februario ad diem D. Petri
exarata extat. *Ladib*, vel cum aspiratione Homore istius sæcu-
li *Ladib*, Solum seu cathedram notat. Antiochenam sc: Pe-
tri. Hodie aspirationem præmittunt ac *Hlada* dicunt, cu-
jus Ablativus *blade*. Sic Viggo ille apud Saxonem lib. 2. de
Rolphone Kraka Daniæ Rege, cui is hoc cognominis impo-
suerat, in hunc modum cantillat.

Con-

Conspexit in folio
 ᚱᚱ ᚱ ᚱᚱᚱ
 Regem Danorum
 ᚱᚱᚱᚱᚱ ᚱᚱᚱ
 Genere parvus Juvenis
 ᚱᚱ ᚱᚱᚱ ᚱᚱᚱᚱ
 Et Kraka cognominavit
 ᚱᚱ ᚱᚱᚱᚱ ᚱᚱᚱᚱᚱ.

Ortum traxit hoc nomen a verbo *at lade* quod cumulare, coacervare, struem facere aut extruere, ut editius & altius quibuscunq; circumpositis appareat: ut solium Regium & cathedra doctorum. Nos jam pro onerare sumimus, cum dicimus *at lade it* ᚱᚱᚱ.

ᚱᚱᚱᚱᚱ ᚱᚱᚱ. Uprais̄ gus, in Martio altero à festo Annunciationis Mariæ die. Resurrectio Dei vel Christi. Veterum multi ut conceptionem, ita Passionē Christi ad XXV. Martii retulere, quæ opinio etiam obtinuisse videtur, cum hi facti conderentur. Hocposito fundamento, Resurrectio Christi in XXVII. ejusdem mensis incidit, nec pro festo mobili amplius habenda.

ᚱᚱᚱ ᚱᚱᚱᚱᚱᚱᚱ *Litli gangdagur* in Aprili post diem Marci. De hisce quamvis supra quædam monuerimus tamen hic ductu Arngrimi monendum: *Litli gangdagur* dici minus festum processionis, respectu majoris Dominicam Rogationum insequentis. De Causis & origine hujus festi varie differunt autores. Quidam circa annum Christi CCCC LXIV quidam circa CCCCXC Mamertum Claudium Viennensis in Gallia Episcopum dies solennes Rogationum in Ecclesia celebrandos decrevisse volunt; idque tridui spacio ante Ascensionis festivitatem proximo. Hisce Rogationibus additæ processiones cum Crucibus & vexillis per urbis compita ab una æde ad aliam. Quidam Pelagiū I. Rom. pontif. circa annum Christi DXLVI hoc festum instituisse memorant. Quo anno facta inundatione Tiberis, ad fenestras templi Neronis excrevit & immanem draconem aliaque pestis semina post se reliquit. Hujus successor Gregorius I

Magnus dictus majoris Litanæ autor. Hisce processioni-
bus & Rogationibus deputati dies, nostratibus dicti sunt
Gangdagur, a procedendo & incedendo, septimana v. in
quam hi dies incidebant *Gangdagavika*. Sed præter triduanas
Rogationes quas majores vocabant, minores erant, quas
Calendarium nostrum vocat *MIN PAKP4*AR* quæ 25 A-
prilis die Marci Evangelistæ celebrabantur: horum hic est
mentio.

CAPVT VII.

*Nota in ea qua de Fastorum mobilitum inue-
stigatione tradunt hi Fasti.*

*Pascha-
tos in-
uentio.*

AIK PIKPR Ratio Festum Paschatos aliâq; mobi-
lia inveniendi, per computationem in digitorum articu-
lis proponitur, quæ etiam postea propositis duabus ma-
nus figuris uberius declaratur. Et quamvis eam obscu-
ram aliquantum reddat, tum Dialecti vetustas, tum di-
ctionis genus concisum; attamen ab eâ abluere non
multum videtur, quæ à Spangebergio proponitur in
Computo ecclesiastico. Quo lectorem remittimus.

*Adven-
tus Do-
mini in-
uentio.*

APPIK1 Quæ de Adventu Domini inveniendi
proponit, clara adeo & manifesta sunt, ut uberiori non
egeant explicatione, interim consule caput 21. Libri
primi.

*Angaria
quatuor.*

*IYBRH De quatuor solemnibus in anno jejunio-
rum temporibus, ab Ecclesiâ Romanâ olim institutis, & à
Beda *Angaria* dictis, agit. Dies enim in quos incidant haud
obscure proponit, quos & Beda in Ephemeridibus hisce
inclusit.

*Feriam temporum affectant jejunia Quartam
Cinerem & quæ Luciam, spiritum sequitur, crucem.*

CAPVT VIII.

Nota in Chronologiam horum Fastorum.

AP

Ætas
mundi
ratio.)

Quæ à Beda, libro de temporibus cap. 16. fufius explicata reperiuntur hoc pacto. *Sex ætatibus mundi tempora distinguntur. Prima ætas ab Adam usq; ad Noe continens generationes X Annos vero MDCLVI, quæ tota perit diluvio, sicut infantiam mergere solet oblivio. Secunda à Noe usq; ad Abraham generationes similiter complexa X. annos a. CCXCII. Quæ in lingua inventa est, id est Hebræa. A pueritia namq; homo incipit nosse loqui post infantiam, & nomen inde accepit, quod fari non potest, id est loqui. Tertia ab Abraham usq; ad David generationes XIII. Annos vero DCCCXLIII continens. Et quia Adolescentia incipit homo posse generare, Mathæus generationum ab Abraham sumpsit exordium, quietiam pater gentium constitutus est. Quarta à David usq; ad transmigrationem Babylonis generationibus æq; juxta Mathæum XIII, annis a. CCCCLXXIII porrecta, à qua Regum tempora cæperunt. Juvenilis enim dignitas Regno est habilis. Quinta deniq; ad Adventum Salvatoris in carnem, generationibus & ipsa XIII porro annis DLXXXIX extenta, in qua & gravi senectute fessa malis crebrioribus plebs Hebræa quassatur. Sexta quæ nunc agitur, nulla generationum vel temporum ferie certa, sed ut ætas decrepita, ipsa totius sæculi morte finienda.*

CAPUT XI.

De Cyclo Paschali.

TAbellam quæ Chronologiæ subjungitur in Fastis nostris, Cyclū Paschalem Dionisii contineri arbitror, cujus usum ex aliis, qui ex professo hæc tractarunt, petere licet. Discrepare ab eo videtur figuris & punctis. Prima ejus columna Cyclum continet Solarem cum suis notis dominicalibus Runicis & Bisexti indice, reliquum Dionisii complectitur Cyclum DXXXII annorum fabricatus ut ejus beneficio Pascha inveniatur.

Alios Cyclos ejusdem usus, inventos & excogitados in Islandia, transmisit vir Doctissimus Dn. Arngrimus Jonas, qui ne pereant hisce subjungendos duxi. De iis vero Anno MDCXXVIII ita ad me perscripsit.

Cz-

Cæterum quia præclarum illud inventum Dyonisi-
 anum, homines magis Boreales ut exoticum, vindicare si-
 bi non poterant: ecce Arctoz plagæ ingenium & acu-
 men Dyonisianæ laudis æmulum sequentibus Cyclis duo-
 bus mihi nuperrime oblatum: qui post Dominicam *Esto*
mibi, seu Quinquagesimam: vel (quod idem est, ac in
 Cyclis assumitur) per initium vel ingressum Bacchanali-
 orum, cum jejunii Quadragesimalis introitu cohærenti-
 um, solennitatem Paschalem & festa mobilia inde depen-
 dentia, miro sane & jucundo artificio, indagant & in-
 quirunt. Cujus inventi usus, etiam absq; Calendario
 scripto (quod melius tamen conjungitur) constare po-
 terit: sed nostro more menses hybernos numerantibus.
 Non verò numerantibus non nisi calendarium adhibeant.
 Scio autem nec horum Cyclorū Quinquagesimalium, nec
 ipsius Dyonisiani vel Paschatos usum vel notitiam hodie
 requiri magnopere, dum annua eduntur Calendaria, sed
 ut recentiorum cuidam canenti.

Non deest ingenii vigor sub Arcto

Natis. Si qua deesse res putatur &c.

Hi posteriores Cycli succiniant,

Cy.

*Cyclus Prior Quinquagesimalis monasterii Reynastadensis.
ad investigationem Quinquagesima sive ingressum juniorum.*

6	1:	F	.	e	.	d	.	c	A	g	f	e	:	C	.	b	.	a	:	g	E	.	d	.	c	b	:	G	f	.	e			
10	2:	d	B	:	a	:	g	f	D	.	c	:	b	:	a	F	.	e	:	d	c	:	A	:	g	f	.	e	.	C	.	b		
19	3:	a	.	g	E	:	d	c	:	b	G	f	.	e	.	d	B	:	a	g	f	:	D	c	:	b	.	a	F	.	e	.	d	
	4:	e	.	d	:	c	A	g	f	.	e	:	C	.	b	.	a	:	g	E	.	d	:	c	b	G	f	.	e	.	d			
9	5:	B	.	a	:	g	f	D	.	c	:	b	.	a	F	.	e	:	d	c	:	A	:	g	f	.	e	.	C	.	b	.	a	
18	6:	g	E	.	d	.	c	b	G	f	.	e	.	d	B	.	a	:	g	f	D	.	c	:	b	.	a	F	.	e	.	d		
	7:	d	c	:	A	g	f	.	e	.	C	.	b	.	a	:	g	E	.	d	:	c	b	G	f	.	e	.	d	B	.	a		
3	8:	a	.	g	f	:	D	.	c	:	b	.	a	F	.	e	:	d	c	:	A	:	g	f	.	e	.	C	.	b	.	a	:	g
17	9:	E	.	d	:	c	b	G	f	.	e	.	d	B	.	a	:	g	f	D	.	c	:	b	.	a	F	.	e	.	d			
	10:	c	A	:	g	f	.	e	.	C	.	b	.	a	:	g	E	.	d	:	c	b	G	f	.	e	.	d	B	.	a			
7	11:	g	f	:	D	.	c	:	b	.	a	F	.	e	:	d	c	:	A	:	g	f	.	e	.	C	.	b	.	a	:	g	E	
16	12:	d	c	:	b	G	f	.	e	.	d	B	.	a	:	g	f	:	D	.	c	:	b	.	a	F	.	e	:	d	c			
	13:	A	.	g	f	.	e	.	C	.	b	.	a	:	g	E	.	d	:	c	b	G	f	.	e	.	d	B	.	a	:	g		
6	14:	f	D	.	e	.	b	.	a	F	.	e	:	d	c	A	:	g	f	.	e	.	C	.	b	.	a	:	g	E	.	d		
17	15:	c	b	G	f	.	e	.	d	B	.	a	:	g	f	D	.	c	:	b	.	a	F	.	e	:	d	c	A	.				
	16:	g	f	.	e	.	C	.	b	.	a	:	g	E	.	d	:	c	b	G	f	.	e	.	d	B	.	a	:	g	f			
9	17:	D	.	c	:	b	.	a	F	.	e	:	d	c	:	A	:	g	f	.	e	.	C	.	b	.	a	:	g	E	.	d	:	c
14	18:	b	G	f	.	e	.	d	B	.	a	:	g	f	D	.	c	:	b	.	a	F	.	e	:	d	c	A	.	g				
	19:	f	.	e	.	C	.	b	.	a	:	g	E	.	d	:	c	b	G	f	.	e	.	d	B	.	a	:	g	f	D			
6	20:	c	b	.	a	F	.	e	:	d	c	A	:	g	f	.	e	.	C	.	b	.	a	:	g	E	.	d	:	c	b			
11	21:	G	f	.	e	.	d	B	.	a	:	g	f	D	.	c	:	b	.	a	F	.	e	:	d	c	A	.	g	f				
	22:	e	C	.	b	.	a	:	g	E	.	d	:	c	b	G	f	.	e	.	d	B	.	a	:	g	f	D	.	c				
9	23:	b	.	a	F	.	e	:	d	c	A	:	g	f	.	e	.	C	.	b	.	a	:	g	E	.	d	:	e	.	b	G		
11	24:	f	.	e	.	d	B	.	a	:	g	f	D	.	c	:	b	.	a	F	.	e	:	d	c	A	.	g	f	.	e			
	25:	C	.	b	.	a	:	g	E	.	d	:	c	b	G	f	.	e	.	d	B	.	a	:	g	f	D	.	e	.	b			
6	26:	a	F	.	e	:	d	c	A	:	g	f	.	e	.	C	.	b	.	a	:	g	E	.	d	:	c	b	G	f				
11	27:	e	.	d	B	.	a	:	g	f	D	.	c	:	b	.	a	F	.	e	:	d	c	A	:	g	f	.	e	.	C			
	28:	b	.	a	:	g	E	.	d	:	c	b	G	f	.	e	.	d	B	.	a	:	g	f	D	.	c	.	b	.	a			

Finis horum Cyclorum, ut & Dionysianus est, festorum *Cyclorū*
 anni Christiani mobilium investigatio in Dionysiano qui *Islandico*
 dem per terminum Paschalem, in his per iudicem Quin- *rum finis*
 quagesimæ, unda QVINQVAGESIMALES illos in-
 scribere visum est. Finis inquam, unus & idem omnium
 est, sed ars & structura sive fabrica diversa. Non equidem
 in arearum numero vel earundem dispositione: quæ in om-
 nibus hisce Cyclis par est & æqualis: sed in aliis nonnullis,
 ut patebit. Primo enim Dionysianus seu Paschalis ille u- *Diversi-*
 niversum Alphabetum toties iteratum dum ad numerum *tas Cycli*
 DXXXII assurgat certa lege punctorum ad miniculo exha- *Dion: &*
 rit. Quinquagesimales verò Dominicalium septenariis *Island:*
 et si reciproco sæpius, aucta punctorum varietate contenti
 sunt.

II. Dionysianus licet numero arearum descendendum
 per singulas columnas Cyclo respondeat Solari, cum tamen
 partem sui non facit. Hic eundem solis Cyclum suis cum Do-
 minicalibus, artificiose involvunt.

III. Ad hæc punctorum sive virgularum, quæ Cyclis
 velut animam præstant, utrobique maxime diversa est ratio:

IV. Nec Cyclos Lunares numerandi modus in omni-
 bus his unus est.

Cyclus hic primus Quinquagesimalis est in quo Cy- *Cyclus*
 clus Solaris ab F majusculo, & primangulari, cum suo B *primus.*
 sexto incipiens numeratur, non lateraliter descendendo,
 sed transversim a sinistra in dextram, sic ut linea quælibet
 transversa XIX areas pro Cyclo Lunari complexa (quod
 omnibus istis Cyclis commune est) mutuatur a proximè
 sequenti, una, vel si opus, altera, tot areas quot ad suplen-
 das XXVIII superiori lineæ defuerint: ubi Cyclos alter So-
 laris denuo ab F incipit: ac ita deinceps. Mutuatur igitur
 prima linea transversalis a sequenti novem areas (hoc est
 àreis inclusas literas) ad Cycli Solaris complementum. Sec-
 unda linea a tertiâ XVIII. Tertiâ F tantum Cyclo temp-
 Solaris initiali sortita: quartam totam absunt: & a quinta
 VIII mutuo quasi accipit &c. quæ res plana est.

Z

Nu-

Numerato autem Cyclo Solari per suas Dominicales, semper in Bisexto concipi mente aut lingua exprimi debet ejusdem anni prior dominicalis hic occultata. Sic initio Cycli, F Dominicalis Bisexti posterior, præsupponit G ejusdem anni Dominicalem priorem, & interjectos ordine e. d. c. minusculis. Pro annis communibus, alter Bisextus A per latentem priorem B exprimendus erit, & sic in reliquis. Cycli hi Lunares quos singulos linea quælibet transversa conficit satis sunt expediti. Sed in istis literarum Majuscularum cujuslibet lineæ (id est Cycli Lunaris) & numerus observandus est & situs. Tot enim Cyclus Lunaris Bisextos habet, quot literas majusculas & in iis Cycli annis qui majuscularum situi & loco ordine respondent. Ut prima Enneadecateris quinque sortita est majusculas, id est Bisextos: idque sui anno I. V. IX. XIII. XVII. istos enim annos majusculæ suo situ demonstrant. Altera Enneadecateris similiter quinque habet bisextos, anno videlicet II. VI. X. XIV. XVIII. Tertia etiam totidem sui anno III. VII. XI. XV. XIX. Quarta Enneadecateris quatuor Bisextos sibi vindicat, anno nempe IV. VIII. XII. XVI. hinc Enneadecateris quinta sequitur; ab F bissextili inchoata &c.

De punctis vel virgulis Dominicalibus Cyclorum Quinquagesimalium, alias non additis, alias diversimodè additis, quamvis non utrimque: sed ante vel a fronte tantum, res est paulo intricatior. Totum autem negotium Quinquagesimam sive Dominicam *Esto mihi* concernit. Cujus index est Dominicalis talis, qualem aræ Lunari & Solari Cyclo communis exhibet vel proponit. Quæ propositio quinque modis variat, pro ratione vel lege primi & secundi mensis hiberni veterum. Quocirca horum mensium initia probe & promptè cognita esse oportet, hunc Quinquagesimalem Cyclum evolvere cupienti. Quinquagesima vel *Esto mihi* olim *fostugang* sive *fostu ingang* *Fastidam* / in Calendario est quinque generum; annis tamē diversis. Prima quando Septimana superest una ex primo

Quin-
quagesi-
ma quin-
q. generū

mo mense hiberno Thorre dicto. Secunda ea est Domini-
ca, in qua secundus incipit mensis *Goe* dictus (diversi in-
terim semper intelligendi anni) Tertia quando septimana
una e mense *Goe* præterlapsa est. Quarta quando duæ sep-
timanæ ejusdem mensis præterierunt, vocatur *Midgoe*.
Quinta quando ex eodem mense *Goe* una superest septima-
na. Hinc apparet quanti intersit prædictorum mensium
initia exacte tenere juxta rationem capite XIV propositum.

De punctis Dominicalibus hæc tenenda. Ubi in tabel-
la nullum punctum litteræ apponitur, indicat primam speci-
em Quinquagesimæ. Ubi unum punctum præcedit secun-
dam, ubi duo tertiam, ubi tria, quartam: ubi quatuor, quin-
tam. Hoc observandum in utroque Cyclo.

Restat anni cujusvis quæsitæ Methodus, in qua hoc
observandum: quod sicut in Cyclo Paschali Dionysii
tenendum, in quoto Cyclo Lunari ab ultimè elapso Diony-
siani Cycli exordio verlemur: ita illud idem de utroque Solis
& Lunæ Cyclo ad expeditionem utriusque Cycli Quinqua-
gesimalis summopere requiritur.

Ex justa igitur supputatione, posito quod Cycli Dionysiani
exordium repetitum incidit in annum Christi MCXL, nunc
nos versamur & vivimus anno MDCXXVIII, in anno XIII Cycli
Solaris decimi octavi, Lunaris vero Cycli anno XIV revolutio-
nis vigesimæ sextæ. Quod in Cyclo hoc Quinquagesimæ hoc pa-
cto invenies. Numera XVIII Cyclos Solares per transversas line-
as ut supra dictum & in hac decima octava attende aream decimam
tertiam, reperies litteram majusculam E Bisextilis dominicalem
posteriolem, ac illud E tribus a fronte punctis notatum cernes.
Notat igitur quartam speciem Quinquagesimæ quæ contingit in
Midgoe. Atque talem dominicalem E reperies in lineæ trans-
versæ antepenultimæ area decima quarta, ab ejusdem initio. Quæ
area idcirco annum cycli Lunaris XIV ostendit: siquidem lineæ
singulæ transversæ Cyclum quemque Lunarem hic numerent.
Estque hæc transversa lineæ ab initio Cycli descendendo nume-
rata, vicesimæ sexta, pro numero revolutionum Lunaris Cycli ab
initio Cycli magni, anno, ut dictum MCXL.

Porro Majusculæ litteræ per hunc Cyclum magno ornamen-
to obliquaræ, & undecim ordinibus decurrentes unico intuitu Cy-
cli magni omnes Bisextos offerunt CXXXIII. Quod de mensium
duorum *Thorronis* & *Gois* initio diximus, id nostrates rustici & idio-
tæ exacte callent.

Ad investigationem tam Paschatis quam reliquorum festorum mobilium a Quinquagesima dependentium, sive anteriorum, sive posteriorum numerando sufficere poterat Cyclos prior Quinquagesimalis; sed placuit horum Auctori ingenio & arte ludere, cui hanc ingenij palmam, Anonymo licet, non invidemus.

Cyclos Quinquagesimales præter morem Dionysii Solarem Cyclum sibi implicare supra dictum, hoc posterior hic præstat dupliciter; Cujus prima columna Cycli Solaris Dominicalibus a summo ad imum numeratis constat, incipiendo a G. F. & bisexti priore dominicali ad marginem sinistram versus semper notata. Præterea idem hic Cyclos posterior XXVIII annorum Dominicales (id est Cyclum Solarem) Majusculas pariter Enneadecateridis fit continuatio, sed non transversis lineis; verum ita numeranda & deducenda, quemadmodum in cyclo Dionysii fieri solet.

*Cycli
quinqua-
gesima-
Cyclum
Solarem
invol-
vunt.*

Hic autem Cyclos ut superior Dominicalium saltem perpetuatione; sed praxi ut jam constat, diversa extrahitur, & omnes areas facit, secus quam in Cyclo superiore. Dabitur idem exemplum quod superius, de Quinquagesima anni MDCXXV. Illud enim quod in descriptione desideratur supplebit. De punctorum ratione nihil hoc loco additur, cum sit eadem quæ superioris Cycli.

*Structu-
& ra hujus
Cycli.*

Sumatur igitur Cyclos Lunaris in Cyclo magno vicissimus sextus, qui incipit in columna antepenultima quæ est A majuscula sed punctis destitutum. Inde ascendatur ad caput columnæ sequentis, per quatuor descendatur ad Enneadecateridis aream XIV, quæ est aureus numerus anni presentis; illic e minutum tribus præfixis punctis deprehendo, & quoræ sit hæc arearum linea transversa ab initio Cycli Solaris animadverto. Reperitur decima tertia quæ incipit ab f, cujus ejusdem transversæ lineæ area Cycli Lunaris inventa (& utriusque Cycli angulus communis) est decima tertia Concludo igitur e esse notam Quinquagesimæ anno quæsito in

Calendario accommodato quærendam. Ac proinde Quinquagesimæ sive Bacchanaliorum ingressum quarti modi nempe dimidiato mense *Goest Midgoe*. Dixi superius constare aliquem usum horum Cyclorum absque Calendario scripto, iis videlicet qui ad *Thorronis & Goes* mensium initia & leges assefacti sunt: nihilominus ut de die mensis Romani in quem *fastegang* vel Quinquagesima incidat certi simus, peculiaria pro his Cyclis facta sunt *Calendaria*, ubi Dominicales literæ punctis insignitæ, vel aliàs iisdem destitutæ, in sua serie conspiciuntur.

CAPVT X.

De Amuletis contra Apoplexiam & Hydropem.

*Sigillorū
nulla ef-
ficacia.*

Coronidis loco Fastis completis bina adjunguntur amuleta seu sigilla, certis characteribus cōstantia, quorū alterū Apoplexiæ, alterum Hydropi dicatum esse ex inscriptione liquet. Sed ex qua materia efformanda, aut quo pacto in usum vertenda non ostenditur. Nec admodum sollicitos nos ea de re esse convenit, siquidem ejusmodi pentaculis parū aut nihil tribuendum esse major pars rectè sentientium judicat. Sic enim de iis D. Chryso-
stomus homil. 8. in epist. ad Coloss. *Superstitiosa illa quæ agrotis applicantur, etiamsi mille modis Philosophentur, qui questum ex ipsis faciunt, idololatriam sapiunt. Et infra. Istæ sunt insidiæ Diabolicæ ad occidendam seductionem, & ad porrigendum sub melle venenosum pharmacum.*

Nec recta ratio aliud dicitur. Cum etenim duobus cōstent hæc pentacula, materia & characteribus: à neutro horum vim & efficaciam aliquam obtinere possunt. Non à materia, hæc enim merè naturalis, purè passiva, & sub quacunq; figura eandem vim obtinet, ut non minus sub aliis characteribus, quam sub hisce idem præstare valeat, ut in succino & magneteliquet. Si v. characteres vim aliquam possiderent, vel ab artifice imprimente eam assumptam possiderent, vel à seipsis. Ab artifice nihileis im-

pri-

primi potest, siquidem ab eius mente & ingenio, (quod in exteriora planè nihil agit) proficiscantur. Multò minus à se ipsis, cum præter figuras quasdam (quæ nudæ sunt quantitatis limitationes in agendo prorsus inefficaces) nihil omnino sint. Non igitur mirum nullam firmam effectuum cum causis in iis coherentiam ab eorum patronis adhuc monstrari posse.

Quin imo eo jam deventum, ut eorum patroni omnem planè efficaciam ipsis ademerint, ac per accidens saltem, imaginationem excitando ac confidentiam præstando, aliquid posse concedant. Sic enim de iis Rogerius Bacco in epistola de secretis artis & naturæ operibus: *Considerandum tamen quia peritus medicus & alter quicumq; habet animam excitare, carmina & characteres utiliter licet fictos (juxta Constantinum Medicum) potest adhibere. Non quia ipsi characteres & carmina aliquid operentur, sed ut devotius & avidius recipiatur Medicina & animus patientis excitetur & confidat liberius, & speret & congaudeat. Quoniam anima excitata potest in proprio corpore multa renovare, ita ut de infirmitate in sanitatem convalescat ex gaudio & confidentia.*

Verum non sunt facienda mala, ut eveniant bona, & multi alii sunt modi quibus Medicus & de se, & de medicamento ægri confidentiam excitare potest, hocce minus periculosi, ut non sit necesse ægros, alioquin in superstitionem proclives, in laqueos Diaboli & deceptionum pedicatas deo impudenter conjicere.

CAPUT XI.

De recentioribus quibusdam Fastis membranis completis.

Est præter delineata hætenus, aliud quoddam Fastorum membranarum genus, nostratibus quibusdam Fastorum membranarum etiamnum haud infrequens, tam literis Dominicalibus membranarum consuetis, quam imaginibus & nominibus Divorum in genus recentius. signitum, peculiaribus quin etiam aureorum numerorum

no-

notis dotatum. Quod reliquis recentius esse tum ex ductibus literarum & notis, tum ex annorum assignatione apparet. Quosdam enim hujus census, qui annum MDXX. imò quosdam qui MDLXX prætenderent videre mihi contigit. Imò quidam horum typis divulgati certum annum non indicabant. Horum v. quo ad magnitudinem, & festorum signa tanta occurrit diversitas, ut explicatu sit difficilis.

Maxima ex parte (non enim ejusdem magnitudinis omnes) in membrana 2 pedum & totidem unciarum depicta cernuntur, ita quidem, ut duodecim areæ totidem plicaturis distinctæ in anteriori facie, duodecim anni menses contineant, reliquum v. ejusdem faciei, quod involucro inservit, Solis in signa Zodiaci ingressum ostendat. Huic annexa appendicula, sectione dimidiata ab involucro distincta Chronologijs quibusdam insigniri solet. Excurrit præterea per longitudinem totius membranæ plicatura quædam oblonga comoditati inserviens, latitudo namq; quæ plerumque 4 digitorum esse solet eâ bissecatur & minuitur ut commodius gestari possit. Ad hanc altero quoq; mense sectio conspicitur, quæ facit ut binorum mensium facies expetenti ostendi possit, reliquo corpore manente complicato. Facies posterior, parte ea quæ sectionibus bimestribus est incisa, Mensium nomina cum picturis, officia & labores in iis peragi solitos ostendit, ac Cyclos quosdam longitudinem dierum rubricâ, noctium v. atramento demonstrantes, exhibet. Altera v. hujus faciei parte intervallum inter festum Purificationis Mariæ & Quadagesimam continet. In quibusdam v. caput primum Evangelii S. Johannis, cum aliis nonnullis de cruce superstitionem haud exiguam redolentibus, in aliis denique planè nihil extat. Ex decem enim qui ad manus meas pervenerunt, vix quatuor quò ad hanc partem sibi similes erant.

Literæ Dominicales in hisce ductibus Romanis, antiquioribus tamen, delineantur. Autem v. Numeri iisdem planè constant notis in quibusdam, quibus utuntur Fasti, cap. 4. & 6. libro 2. delineati, in aliis v. usitatis numerorum notis.

Omni-

Omnino hic monendum duxi numerorum aureorum notas, quibus hi facti utuntur, ut & illas quæ in Chronologiis adiectis conspiciuntur, a quibusdam pro Magicis & Chymicis haberi, quibus aliquid mysterii subesse existimandum sit. De iis enim Hermannus Lignardus in obsecrationibus Academicis cap. 21. hoc pacto: *His aliis accedit ratio, qua Chymici & Magi in secretis suis uti solent: qua quia ad indagandum arcana ipsorum conducit, eandem ascribere placuit. Denarium forma crucis pingunt hoc modo †. Quod si adficiant virgulam quæ lineam rectam tantum attingat, non autem fecerit, quinarium adiectum exprimit hoc pacto †- Quod etiam extra compositionem denarii & quinarii observant. Nam †- notat quinarium* (Hic discrepantiam a nostratibus advertite: qui unitates per lineas transversas rectam attingentes: quinarium v. tam simplicem quam aliis iunctam virgulâ incurvâ eandem tangentem notat) *orbiculus his mystis simpliciter positus centenarium significat, ideoque tot centenarii intelligentur, quot orbiculi &c.* Quia v. in hisce difficultas planè nulla, sed res tota perspicue adeo proposita, ut a quovis literatum non planè ignaro intelligi queat, in iis enodandis, ut multum temporis impendamus, minus necessarium arbitror. Præsertim cum non Danis solum, sed etiam Germanis, Gallis & Anglis hoc genus Factorum in usu fuisse ex variis ad me delatis eorum generibus collegerim. Inter quæ Gallici quos ego quidem vidi figurâ a reliquis distant. Non enim voluminis, sed libelli membranei, trium foliorum, in duodecimo, ut vocant, ideam repræsentabant. Sed quia de antiquioribus saltem & verè Danicis heic agere nostri est institui: diutius hisce immorandum non duxi.

LECTORI BENEVOLO. S.

UT sit in quodentes suos acuat. Momus meus, ex variis virorum Clarissimorum ad me datis literis, hæc saltem de nostris conatibus subjungere lubuit iudicia, quæ aliorum non rapier. Candidus Lector quam quod destinata sunt.

AA. B.

Reverendo, Clarissimo, Excellentissimo
ac literatissimo viro,
Dn. D. OLAO VVORMIO
Med. Professori in Universitate Portu-
ensi, Canonico Lundensi, collega &
amico honorando.

S. P.

A Misissime Dn. D. Olac, scripta tua Literaturam
Runicam, tenebrosa obscuritate sepultam, illu-
strantia, singulariter infusum a Deo spiritum in-
dicant, & supra commanem humani captus fortem ali-
quid peculiare sapiunt. Si enim rerum adeo abstrusa-
rum cognitio ex mera ingenii humani industria ortu tra-
heret, quidni alius Literator per multa secula idem pra-
stitisset? Praesertim literatissimi Saxonis Grammati-
ci aeo, indeq; nostra huc usq; tempora. Imo ne tentare
quidem hoc eruditorum heroum ullus unquam ausus
fuit. Incassum ergo laboret, si quis perversa mentis Aro-
tologus in laudatissimis horum scriptorum operibus, vel
minimū carpere praesumeret. Mea certe qualis qualis ju-
dicii sagacitas nihil penitus animadvertit, quod aut ar-
gutiore solertia excogitari, aut solidiore cura firmari, aut
doctiore eloquio explanari possit.

Quod excellens in omni Literatura Spelmannus a
tua discedat sententia in etymologica vocabuli Runicæ dictio-
ne, id nihil controversiae importat. Tua enim dictio
primam istius vocabuli originem indagat; Spelmanni
assertio ejus vocis usum docet. Alii si quid carptim mus-
ficant, eos neglecti punies.

Spe-

Specialem Runicorum Monumentorum illustrationem quod attinet, ea quoque se ipsam a digna reprehensione luculenter vindicat.

Quin & Fastorum Danicorum opus tam solerti industria concinnatum est, ut non existere putem qui vel minimum in isto queat competenter reprehendere.

Quid dicam de illo Regii Danorum Principis Cornu quod ex auro plane Ophyrico ante multa secula artificiose fabricatum est, id quoque divina ingenii tui solertia, tam prudenti commentatione illustravit, ut non sperem dari posse, qui eruditore commento aliquid accuratius meditari valeat.

Perge mi Dne. Collega, istam divinitus collatam genio tuo évégyeicav laudatis celebranda patria usibus solerter applicare & eadem opera gloriosam nominis tui memoriam literato terrarum orbi inculcare. V. Lundia Scanorum Cal. Maj 1643.

T

WILLICHIUS WESTHOPIUS
Com. Palat. & Eq.
Lund. Canon.

Viro Clarissimo & Doctissimo
OLAO WORMIO DOCTORI
Medico, & in Regia Hafniensi Academia
Regio Medicinæ Professore.

Vir Clarissime, Amice observandissime

Quos ad me misisti plenos eruditionis & reconditoris doctrinæ libros accepi; simul & veterum Danorum vestrorum aliquot Monu-

A 2

men-

menta a te explicata. Et hæc & illos ut genuinos Musarum partus dignamq; viri docti sobolem sicut lubens vidi sic semper deosculor amplectorq; gratulorq; quod ita feliciter vetustissimas orbis Arctoi literas nostro sæculo exhibueris, ut jam non solum pro Gothicæ Litteraturæ Restauratore passim a viris doctis habearis; sed & inventor, auctor & parens ab omnibus prædiceris. Est in ea opinione vir Clarissimus qui jam Hamburgi commoratur Joannes Tercejus Gallus, qui ea propter & tibi innotescere & a te amari cupit. &c. Hamburgi die IX. Aug. 1637.

D. V. addictissimus

FRANCISCUS DE FLEVRY

Doct̃or Sorbonicus &
Canonicus Viridunensis.

Clarissimo Doct̃issimoq; viro
Dn. OLAO WORMIO DOCTORI
Medico, & in Regia Hassniensi Acadēmia
Regio Medicinæ Professori.
Salutem Plurimam a fonte salutis.

Miraberis forsā, vir Clarissime, in ipso statim limine, qua fronte homo de facie ignotus Humanitatem tuam compellare & amicitiam ambire audeam. Ejus ego rei causam tibi eadem exponam ingenuitate, quā tui noticiam expeto sinceritate. Nimirum ex quo ante annum Fastos tuos & Monumenta Danica Lutetia, nuper Characteres Runicos Doct̃iss.
Dn.

Dno. Fleury transmissas Hamburgi perlegi, illico animum libido subiit, Autorem tantorum operum cognoscendi, & quoniam coram adorare non possem, devotis e longinquo literis venerandi. Ita in scriptis tuis cum eruditione certat curiositas, cum novitate antiquitas, eloquentia cum Historia, ut priscus nunc demum septentrio reliquis mundi plagis innotescat, & tuis sub auspiciis de rerum gestarum gloria cum Gracia & Latio contendat. Nacte insolita antiquitatis cognitione, vir Clarissime, perge de Orbe Arctoo bene mereri, vetusta oblivionis & ignorantiae tenebras discute, & gentium Septentrionalium historiam, quarum gesta nec Graci, nec Romani aut Saraceni unquam equarunt, nova istius eruditionis luce porro illustra, sic non modo de Literis & Literatis ubiq; terrarum maximum inibis gratiam, sed patriae etiam, a qua mortalem vitam accepisti, immortalitatem reddes. Ego quidem si majora prestare officia nequeam, quocunq; terrarum me fata tulerint, merita tua predicare, & qua dignum est admiratione, scripta prosequi non desistam. Quod ut commodiore opera efficere possim, quoniam hic locorum nusquam ea reperire licet, Te per famam nominis tui etiam atq; etiam rogo, ut mihi unicum singulorum tuorum librorum exemplar, quo libuerit pretio solvendum transmittas, & per Mercatorem quendam vestratem notæ fidei Hamburgum ad ades Pracellentiss. Dni. d. Arvaux Regis Christianissimi extra ordinem in Germaniam Legati in urbe nova ad insigne Principis Anriaci destines. Sic & viro Excellentissimo &

de Te bene merendi avidissimo calcas addes, meq; ad omnia ubiq; obsequia semper experire paratissimum. Vale & salve vir Clarissime, meq; perfectum tui admiratorem redama. Dabam Hamburgi X Calendas Septembris decurrentis anni MDCXXXVII.

Dominationis vestrae

Addictiss. devotissimusq; servus

JOHANNES TERCEIUS PALATINUS

Regius Lutetiae Mathematicum & Historiarum Professor, & pro tempore Legationis Gallicanae in Germaniam extraordinem destinatae Secretarius & Interpres.

Idem Eidem.

Clarissime Domine WORMI
amice praestantissime,

S. P.

Literae tuae humanitatis plenissimae, cumq; iis libri haecenus desideratissimi ineunte mense Octobri recte mihi reddita, ingentianimum laetitia perfuderunt, cum ex iis insperato intellexi, tantum virum non modo amicitia me sua dignatum, sed & muneribus tam splendidis donatum voluisse. Ad eas jam dudum respondissem, & debitas pro liberalitate tam insigni gratias egissem, ni inopinus celsissimi Principis Dni. Landgravii obitus eo ipso momento me ad aulam Hassiacam & Regis Christianissimi negotia, inde porro in Hollandiam evocassent. Unde vix ante paucos dies redi, nihil prius in animo habui, quam intermissum

sum scribendi officium repetere, & quamcunq; possem tuis in me meritis gratiam reponere. Primum igitur pro humanitate tam eximia erga hominem ignotum, mox pro munificentia erga inmeritum grates habeo quam maximas: & si ex accipientis voto, non dantis arbitrio aestimanda sunt beneficia, sancte affirmanti credas rogo, nec gratiorem subito auctoramento, nec præstatiorem meo iudicio mihi gazam obvenire potuisse. Quippe in qua antiqui septentrionis arcana, prisca Cimbrorum, Gothorum, Vandalorumq; gloriæ monumenta, & orbis Arctoi contra reliquas mundi plagas tropheæ panduntur. Ego sane quantum per negotiorum publicorum remoram licet, majorem quotidie ex eorum lectione voluptatem capio, nihilq; prorsus dubito characteres sermonesq; Runicos, prima & orbi pene coæva fuisse indigetum vestratium inventa; nec antiquitate ullius gentis Literaturæ cedere. Et sicut populi Arctoi omnes Europæ regiones triumphis suis illustrant, ita a Vandalis in Africa, a Gothis in Thracia & Græcia, a Visigothis in Hispania, ab Ostro Gothis in Italia, a Normannis in Gallia, innumeras hujus rei relictas fuisse inscriptiones. Quibus explicandis qui incumbunt, me iudice, non minus de Antiquitate, de patria, de posteritate bene merentur, quam qui evanidos Græciæ in Barbariem versæ titulos & elogia rerum nullibi extantium ad nauseam usq;

revocant. Quicquid sit, Monumentorum tuorum Runicorum libros sex jam ad umbilicum perductos summa cum delectatione percepi, & si famæ æstimationiq; tuæ, quæ jam privatim apud amicos tuos summa est, etiam in publico consulere velis, eos quam primum in lucem edas rogo, meq; vado & sponfore confidas, Gallis nostratibus ea nunc potissimum studia probari, in quib; subtilitas cum raritate, historia cum usu nostrorum temporum, elegantiæ cum utilitate componitur. Ipse quidem summi honoris loco semper ducam, ad tam splendidi operis perfectionem vel minimam opellam contulisse: & nuper Amstelodamo ad urbis Lochensis Advocatum Regium Juvenem doctissimum, meiq; amantissimum scripsi, ut nunquam satis laudatis conatibus tuis hæc in parte gratificaretur & inscriptionem illam Pyramidalem iisdem Characteribus designatam, nobis quam primû transmitteret id quod eum quanto ocyus effecturum nullus dubito. &c. ANNI MDCXXXVIII.

Clariss. Petrus Schroevius.

In Laurea Anno MDCXXVIII Harlemi edita,

Capite XXI.

TE weren, off by niet sin Ooghen en heeft geslagen ende gesien op de Danske Rijnstocke: die sy in plaetse van den Almanach ende Kalender van onds gebruycken: Ende bysonder de huyssuyden en de aldaer de bouw-neringe doen. Hoe oudt dat dese wyse van Almanach by den Denen is, ende wat satsoen, op hoe danig hont gesneden, hoe de tydt daer op te rekenen en te vinden is, met al het geen daer worts genhangt heeft ons, onlangs seer wydhustig ende geleerdelyk beschreve ende in figuren verthoont, de E. Heere Olaus Worm der Medicinen Professor op de Koninklycke Academye tot Kopenhagen. Siet daby ende ghy sult wat wonders lesen. &c.

INDEX

INDEX RERUM ET VERBORUM MEMORABILIUM
IN HOC OPERE CONTENTORUM.

A.

Adel Runer, 2.
Adventus Domini quomodo inquiretur, 72. 171.
Æquinoctium autumnale, 16.
Ætatum mundi ratio, 170. 173.
Aliorumna, 2.
Alioruna, 2.
Alruna, 2.
Alurunia, 2.
Almanach unde dicatur, 6.
Amazones, 14.
Amuleta contra hydropem & Apoplexiam, 160. 181.
De Amuletis quid sentiendum, 165. 181.
Angaria quatuor, 171.
Angli ab Anglen Cimbrorum oriundi, 41.
Angli à Danorum Jutis oriundi, 34.
Annales quid, 8.
Annalis, 9.
Anni bissextilis incommoda, 112.
Anni Danici initium vetustissimum, 37.
Anni Danici initium varium, 36.
Anni divisio, 38.
Anni forma quomodo in Fastis exprimitur, 38.
Anni initium cur adeo diversum, 38.
Anni Juliani forma, 32.
Anni Juliani series à Græcis & Ægyptiis defluxit, 32.
Annos ex oceani astibus antiquitus metiebantur Dani, 13.
Annos quomodo veteres Dani computaverint, 16.

Annum à die Tiburcii cur inchoent Norvagi, 38.
Annum inchoandi ratio varia, 36.
Annus bissextilis, 32.
Annus Danicus, 22.
Annus Trilidi, 41.
Annus vertens & magnus, 32.
S. Ansgarius, 127.
Apostels dage, 61.
Aprilis, 131. 132.
Arca Noe proportio, 153. 154.
Arnoldi Villanovani de diebus Ægyptiacis iudicium, 83.
Astrorum vires in inferiora, 81.
Atrorum dierum duo genera, 73.
Augustini de dierum electione sententia, 83.
Augustus, 139. 140.
Aurei numeri cur situm mutaverint, 69.
Aurei numeri varietas, 69.
Aureus numerus quomodo ad situm nostro ævo congruum reducendus, 107.
Aureus numerus unde dictus 26. 68.
Autor fastorum cur ignoretur, 11.

B.

Baculi annales, 7.
Beda quando obierit 110.
Bloch, 42.
At Blotte, 43.
Blothmonat, 43.
Britanni Romanorum mores amulabantur, 21.
Böger cur libri dicantur Dani, 15.

INDEX.

C.

- Calendarium Julianum quomodo propagatum*, 17.
- D. Canutus quando obierit*, 28.
- Calij Rhodigini de atris diebus discursus*, 84.
- Chronologia atatum mundi*, 152. 153.
- In Chronologia fastorū error palpabilis*, 172.
- Cimbri*, 43.
- Cimbri lebetem Augusto dono miserunt*, 22.
- Cimbrorum contra Romanos victoria*, 17.
- Cornuum usus apud veteres*, 61.
- Cruce notati dies*, 62.
- Cycli Lunaris usus*, 69.
- Cyclus Lunaris Runicus*, 68.
- Cyclus Lunaris*, 67.
- Cyclus Lunaris quid*, 68.
- Cyclus Lunaris cur aureus dictus* 68.
- Cycli paschales*, 173.
- Cycli Islandici* 173.
- Cyclus Quinquagesimalis* 179.
- Cycli Quinquagesimales Cyclum Solarem involvunt*, 180.
- Cycli Solaris usus*, 67.
- Cyclus Solaris*, 65.
- Cyclus Solaris unde dictus*; 64.
- ## D.
- D littera quomodo à veteribus Danis exprimat*, 160.
- Dani autores Fastorum*, 15.
- Dania antiquitus in tria regna divisā*, 6.
- Dania regna quomodo in unum coaluerint*, 7.
- Dani antiquitus annos Lunares habuerunt*, 33.
- Danica vocabula a Gracis tracta*, 23.
- Danica anni ordinatio a Iapeto orta*, 35.
- Dani menses Lunares antiquitus habuerunt*, 39.
- Danorum expeditiones*, 26.
- December*, 148.
- Diem à nocte inchoant Dani*, 58.
- Dierum apud Romanos divisio* 57.
- Dierum apud Danos divisio* 57.
- Dierum apud Gracos divisio*, 57.
- Dierum canicularium initium*, 115.
- In Dierum delectu superstitio*, 72.
- Dierum electiones in S. liseris prohibita*, 82.
- Dierum nomina*, 49.
- Dies Egyptiaci Beda*, 74.
- Dies Egyptiaci Joh. de sacro bosco*, 75.
- Dies Egyptiaci Ranzovii*, 74.
- Dies atris*, 59.
- Dies atris Egyptiorum* 74.
- Dies atris Danorum* 79.
- Dies atris Gallorum*, 80.
- Dies atris Gracorum*, 73.
- Dies atris Judeorum* 76.
- Dies atris in fastis notati*, 79.
- Dies atris Romanorum*, 76.
- Dies bissextus ominosus*, 78.
- Dies certis nominibus notati*, 59.
- Dies certis operibus destinati*, 69.
- Dies communes*, 76.
- Dies festi fixi & mobiles*, 58.
- Dies intercisi*, 58. 63.
- Dies Jobo revelati*, 80.
- Dies nautis atris*, 78.
- Dies nefasti*, 76.
- Dies notati cruce*, 62.
- Dies periculosissimi Beda*, 78.
- Dies postridiani cur Romanis atris* 77.
- Dies profesti*, 58.
- Dies supersticiosi qui*, 82.
- Difficultates in fastis completis occurrentes*, 123.
- Disa*, 51.
- Disting*, 52.
- Diur Rei*, 43.
- Drapa*, 12.

Ecle

INDEX

E.

- Ecclesia prima in Slesvig & Ripis*, 27
Eofre, 42.
Eosturmonat, 42.
Epitaphium D. Canuti, 29.
E Phusius quid, 6.
Estrid, 42.

F.

- Faar*, 45.
At Fare 45.
Faeremaen, 45.
Fasti completi Rannici, 122.
Fasti completi quibus destinati, 122.
In Fastis completis quid praestitū, 124.
Fasti Completi unde delati, 123.
Fasti cur inventi, 1.
Fasti cur dicantur instrumenta lignea, 7.
Fasti Danici quid, 9.
Fasti Danorum lignei, 2.
Fasti Danici cur sic dicantur, 5.
Fasti Danici non recte vocantur baculi 6.
Fasti Danici non recte vocantur annales, 6. (tati, 30.
Fasti Danici quem in finem excogitasti, 30.
Fasti Danici quomodo ad Norvegos & Svecos pervenerint, 15.
Fasti ex quibus consistunt, 10.
Fasti horti Lugdunensis, 106.
Fasti imperfecti, 60.
Fasti inventi mox à regni constitutione, 16.
Fasti Julii quomodo in Daniam pervenerint, 22.
Fasti Julii quomodo in nostrum usum conversi, 23.
Fasti moderni quando inventi, 17.
In Fastis modernis Julianum conspicitur Calendarium, 11.
Fasti ossei, 91.
Fasti perfecti 60.
Fasti perfecti qui, 85.

- Fasti perfecti secundæ ordinis*, 93.
Fasti perfecti tertii ordinis, 98.
Fasti restituti quibus aucti, 107.
Fasti restituti cur à matritate Domini annum inchoent, 109.
Fasti Romani. 5.
Fasti Romanorum ærei, 1.
Fasti veteres cur negligantur, 106.
Fasti veteres quando reformati, 28.
Quid Fasti veteres juxta Olavum Magnum, 24.
Fasti veteres quando novis festorum signis adaucti, 28.
Fasti veteres quales ante veri Dei cultum extiterint, 25.
Fastorum archetypi in ecclesiis olim asservabantur, 15.
Fastorum completorum atas, 158 159.
Fastorum completorum figura, 161.
Fastorum completorum structura, 161.
Fastorum Danicorum inventia laude digna 11.
Fastorum divisa ratio figura, 60.
Fastorum divisio ratione materia, 59.
Fastorum divisio ratione perfectionis, 60.
Fastorum figura, 11.
Fastorum imperfectorum alterum genus, 105.
Fastorum imperfectorum duo genera, 60.
Fastorum imperfectorum primum genus, 103.
Fastorum imperfectorum tres ordines, 60.
Fastorum ligneorum auctores Dani, 16.
Fastorum membræarum genus recentius, 172.
Fastorum pars prima, 61.
Fastorum partes minus principales, 10.

INDEX.

- Fastorum perfectorum tres ordines*,
 60. 85.
*Fastorum perfectorum primum pa-
 radigma*, 85.
*Fastorum perfectorum primi ordinis
 secundum paradigma*, 89.
*Fastorum perfectorum secundum
 genus quomodo à primo differat*,
 89.
*Fastorum restitutorum primum ge-
 nus* 180.
Fastorū restitutorum duo genera, 107.
Fastorum restitutorum figura 107.
*Fastorum restitutorum secundi ordi-
 nis delineatio*, 219.
*In Fastorum usu cur omnes non eque
 exercitati*, 30.
*Fastos Danicos modernos mox ab ævo
 Jul. Caesaris excogitados*, 23.
Fastos ubi conservaverint veteres, 9.
Festa mobilia à Paschate dependent,
 70.
Festa mobilia quomodo inveniuntur,
 72.
Februarius, 127, 128.
Fiskemaen, 45.
Förste Sommersdag, 37.
Frea, 56.
Fredag, 56.
Fridlevus Snavæ Rex Dania, 17.
Frigga, 55.
Friigo, 55.
- G.**
- Gangdagene*, 159.
Gangthar quid, 170.
*Gentilismus quando abrogari cepit
 in Dania*, 26.
Gothi omnibus invicti, 18.
Gothos aggredi non ausus est Cæsar 18.
Goea qua fuerit, 47.
Gormo worm dictus, 18.
Græcorum atri dies, 73.
*Græci oceani Danici inundationes a-
 gnoverunt*, 35.
*Guidonis Cauliacensis de Ægyptiacis
 diebus iudicium*, 83.
Gvili, 41.
Guti, 43.
- H.**
- Halegmonat*, 43.
*Haraldus Blatand à Poppone conver-
 sus*, 27.
Haraldus Klak; 26.
Hesius, 50.
Hiarnus Scald, 13.
Hieroglyphica Danorum 63.
Hieroglyphica Ægyptiorum 63.
Historia quid, 6.
Historia obitus D. Canuti, 29.
*Historici veterum Danorum dicti
 Scaldri*, 13.
Höeman, 45.
Huesius 50.
Huile, 41.
- I.**
- Januarius* 125. 126.
Idioma fastorum completorum- 123.
Inscriptio Saxi Orethingani 51.
Interpunctionum nota Runica, 167.
Intervallum minus, 71.
Jonberri de diebus Jobi censura, 84.
Juledag, 18.
Julebok, 21.
Julemaen, 45.
Julemerche, 120.
Julius mensis, 137. 138.
Julorum familia, 23.
*Julius Cæsar quando fastos Romano-
 rum correxit* 17.
Jul. Cæs. Supplicationes decreta, 20.
Jul. Cæsar à Danis contemptus 21.
Junius, 136.
Juti, 43.
- K.**
- Kalendaria*, 5.
- Korn.

INDEX.

Kornmaen, 45.

Kueda, 12.

L.

Ladib quid, 170.

Libri cur Danis vocantur Bógur 24.

Libri secundi argumentum, 85.

Lida, 42.

Liduna, 33.

Ligna quando cedenda, 111.

Litera Dominicalis cur mutetur, 67.

Litera Runica, 2. 162.

Litera Runica captu faciles, 120.

Litera Runica cur in fastis retinenda, 120.

Litera Runica duum generum, 2.

Litera majuscula 164.

Literarum Danicarum contractiones, 164.

Literarum Runicarum verus ordo, 164.

Literarum usus in Numeris, 153.

Litligangdahr, 170.

Löbermeß, 59.

Löverdag, 57.

Longobardi unde dicti, 56.

At Löwe, 57.

Löwe, 57.

Luculli de atris dieb. apophtegma. 84.

Ludii Julii, 17.

De Ludis Juliis quorundam opiniones, 19.

Ludorum Juliorum origo, 9.

Ludi Saturnales, 20.

Ludi Julij Anglorum, 20.

M.

Mac, 45.

At Maje, 45.

Maii, 45.

Majus, 133. 134.

Malina quid, 33.

Malina anni, 39.

Maene unde dictum, 40.

Maendag, 49.

Martius, 129.

Membrana fastorum completorum qualis erat, 123.

Menses Lunares anno Solari accommodari possunt, 39.

Menses Lunares cur retinuerint. Dani, 39.

Menses synodici in fastis, 40.

Mensis vulgaris, 40.

Mensium nomina Danica, 41.

Mensium nomina moderna 43.

Mensium nomina Suetica 47.

Mensium Solarium nomina moderna, 45.

Merkedage, 59.

Methodus anni 178.

Midvigu, 53.

Midgoe, 178.

Monumentum Stavangriense, 14.

Modraneet, 36.

Monasterium Benedictinis monachis Oithonia edificatum, 28.

Mundis ex atates, 152.

N.

Navigationis natalis, 42.

Nota Dominicales 65.

Nota in Chronologiam fastorum, 160.

Nota in fastos completos, 161.

Notarum Cycli Solaris varietas, 66.

November, 145. 146.

Numerorum nota & nomina, 153.

Numeri 19. superantes integris vocibus à Runis exprimuntur, 153.

Numerus aureus duplex quid notet, 166.

O.

Obelisci Sedotis & Senorsonii, 63.

Observationes in Literas Runicas 163.

October, 143. 144.

Olaus Magnus fastos veteres conce-

B b 3

dit

INDEX.

dit & negat, 24.
Olaus Trugonis Rex Norvegia, 55.
Onsdag, 52.
Ormemaen, 45.
Othinus, 53.

P.

Pascha inveniendi ratio, 171. 70.
Paschaliterminus, 113.
Persecutio Christianorum in Dania
tempore Gormonis, 27.
Plynteria Atheniensium, 73.
Pontani de Juel Sententia, 22.
Potestates litera P 164.
Potestates litera I, 163.
Polsmaen, 45.
Prim, 3. 67.
At Prime, 4.
Primstav, 3.
Processiones, 170.
Profesti dies, 58.
Prognostica à 12. diebus Natalitiorum
Domini desumpta, 45. 85. 190.
Prognostica diei S. Johannis 114.
Prognostica diei S. Laurentii, 115.
Prognostica diei Margarite, 115.
Prognostica diei Martini, 116.
Prognostica diei S. Matthia, 112.
Prognostica diei S. Pauli, 111.
Prognostica diei S. Petri, 112.
Prognostica diei visitationis Mariae,
 115.
Prognostica diei Viti, 114.
Prognostica ex via lactea 31.
Prognostica festi omnium Sancto-
rum, 117.
Prognostica Rusticorum, 31.
Puncta Dominicalia, 178.

Q.

Quatuor temporum dies, 152.

R.

Ramur quid, 2.
Ram Raner, 2.

Ranzovii de diebus Egyptiacis in-
dicium, 83.
Ratio mobilis initii mensis Thorre 44.
Renden, 43.
Rbea, 41.
Rhedmonat, 41.
Resurrectio Christi, 170.
Rim quid, 3.
Rimstoke, 3.
Rimur, 3.
Rimspial, 3.
Rogationes quando instituta, 171.
Romani diebus atris non parenta-
bant, 77.
Romani quando dies atris observa-
runt, 77.
Runer, 2.
Runica nota in Cyclis, Latinis non
respondent literis 66.
Rustici in Dania astrologia dediti, 31.
Rusticorum festum, 114.

S.

Saxonum prisorum nomina mensi-
um, 46.
Sademaen, 45.
Scaldri qui 12.
Scaldskapur, 12.
Scaldrorum mos in cantandis Rith-
mis, 12.
Scaldrorum poesis, 12.
Scaldri titulus, 13.
Scaldri celebres, 13.
September, 141. 142.
Septimana novum inventum Euro-
pais, 49.
Sigillorum & characterum nulla ef-
ficacia, 181.
Signa festorum ab instrumentis labo-
rum, 62.
Signa festorum ab officiis, 61.
Signa festorum à mortis genere 61.
Signa

INDEX.

- Signa festorum hieroglyphicis similia*, 62.
Signa festorum unde sumantur 71.
Signa peculiaria festorum, 107.
Signorum festorum usus, 67.
Sildemaen, 45.
Skald quid, 12.
Skaldmœr, 14.
Skiold mœr, 14.
Skudaar, 32.
At Sôpe, 49.
Soldag, 49.
Solmonath, 41.
Solstitium hybernum, 118.
Sommermaen, 45.
Staf, 5.
St:k quid, 3.
Stuferus cacus, 13.
Strabo quando vixerit, 33.
Sveno Estritiu, 30.
Superstitio in dierum deiectu, 73.
- T.**
- T quomodo exprimaturs à Danis*, 164.
Teves 50.
Teutades, 50.
Thor, 53. 54.
Thorones duo, 55.
Thorre, 43.
Thormæen, 43.
Thorsbroe, 54.
Thorsege, 54.
- Thorsdrup*, 54.
Thorslôf 54.
Thorslund, 54.
Thorronis sacrificia, 38.
Tiis, quis, 50.
Tiisdag, 50.
Tidsdag, 52.
Tisdag quare à iudiciis forensibus sic dictus, 51.
Tingsdag, 51.
Torchillus Adelfar, 27.
Torden, 55.
Trimilchi, 42.
Tunglet, 67.
Tyrsdag, 2.
Tyr, 52.
- V.**
- Vata*, 150.
Uge, 49.
Vika, 49.
Vocabula quedam Danica antiqua, 169.
Voce quedã Danica obscuriores, 170.
Vodanus 53.
Vonsdag, 53.
weidemonath, 30.
At weide, 31.
wendenmonath, 42.
wintberfyllet, 38. 43.
X Litera quomodo à Danis veteribus exprimaturs, 164.

Errata.

Pag. 17. Lin. 8. fabricantur, 24. in margine refutatur. 26. 33. affectum. 35. 18. traditam in marginesapheto. 39. inund. tionem. 39. 29. extiterit. 40. 29. liquidem. 51. 27. est. 52. 10. facii. ficii. 56. in margine Longobardi. 57. in marg. Græcos. 67. in marg. mutetur. 79. 12. oct. tos. 88. 10. deest. 19. 93. 31. initium. 150. 20. septimæ. n/è. Circumcisionis. 106. 1. respondente. 107. 1. necessariò. 109. 23. debet. 110. 24. præter, eundem. 115. 14. sperant. 116. 6. tondendæ. 126. 16. Vatum. 147. 2. ΑΨΑΡ. 158. 8. MCCCXXVIII. 159. 1. exteriorem. 12. navibus. 160. 5. Litania. 167. 5. nostris. 169. 25. licet. 30. Aspiratione H, more. 173. 10. quia ab adolescentia. 12. exordium. 176. 4. unde. 178. 9. hæc tenenda. 180. 30. punctis. 181. 3. dimidiato. 181. 32. characteres.

F I N I S.

